

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár

1928

OBERNYIK
ÖSSZES
MUNKAI

OSZK

2.

VIII

P.o. hung

1209 al

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

P.o.hung.

1209.4

OBERNYIK KÁROLY.

SZÉPIRODALMI
ÖSSZES MUNKÁI.

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE S ÉLETRAJZZAL

KIEGÉSZÍTETTE

Országos Széchényi Könyvtár

FERENCZY JÓZSEF.

II. KÖTET.

BUDAPEST.

LAUFFER VILMOS KIADÁSA.

1879.

VIII
 0 könyv
 1200 M

LAUFFER VILMOS

kiadó-könyvtárnál Budapesten, IV. ke.ület (belváros) ujbildg-utca
 19. sz. a. megjelent és minden hiteles könyvkereskedésben kapható

Szépirodalmi művek.

Göthe Faust. Fordította Nagy István. 2 frt. Csinosan kötve	3 frt 50 kr.
Gothard Endre. Lengyelhon vész-angyala, vagy a varsói szomorujáték (eredetileg, gróf Oginszky) 19 füzet	7 frt 60 kr.
Hámos Gusztáv és Kubinyi Lajos, Uti jegyzetek Nyugot-európa fővárosaiban 1852/3-ban	1 frt.
Hang Ferencz. Érdekes novella gyűjtemény az angol francia és német irodalom jelesebb műveiből	2 frt 80 kr.
— — Utazók könyvtára I—III. rész Ára egy-egy kötetnek	50 kr.
I. rész Tartalma: A berlini rendőrség. — Egy angol rendőri történet. — III. Napoleon boszúja. — A hitelező szomorujátéka. Rejtély. — Házasság élet. — Két kereszt. — Csak hét nap.	
II. rész. Tartalma: Az árvavagyon. — A nagyszerű Tichborne per. — A titokteljes orvos.	
III. rész. Tartalma: Párbaj sötétben. — Négy év Cayenne szigetén. — Hogyan tanácskozik a chinai államtanács. — Az „Amerika“ hajó égése. — A párisi virágáros leány. — Az új évi ünnepek Chinában. — A királyok új évi hódolása Pekingben. — Fital szerelem, öreg házasság. — Utazás halálveszély közt. — A Vesuv kitorései	
Hangok a multból. A magyar nemzet nagy napjainak emlékeül. Ára	2 frt.
Hekenaszt Bajza Lenke. Nyugot-Európa. Uti levelek	1 frt 20 kr.
Heine. Dalok ford. Balogh Gyula	60 kr.
— — Szébb dalaiból. Fordította Sausek Elek	80 kr. Diszkótésben 1 frt 50 kr.
Herezeg Victor. Népdalok	70 kr.
— — Vers és prosa	70 kr.
Herwegh György. Költeményei egy elevennek, ajánlattal a halott-hoz	74 kr.
Hindy Árpád. Ibolyák, költemény-füzér. Ára füzve	1 frt.
Horváth Döme. Ujabb színműtár. A velencei Kalmár, Dráma öt felvonásban Shakespeare után. Angolból fordította Ács Zsigmond	54 kr.
— — Zaire, Dráma 5 felvonásban. Voltaire után, fordította Horváth Döme	45 kr.
Horváth Miklos báró. Törökország fővárosa	1 frt

OBERNYIK KÁROLY
SZÉPIRODALMI
ÖSSZES MUNKÁI.

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE S ÉLETRAJZZAL KIEGÉSZÍTETTE

FERENCZY JÓZSEF.

II. KÖTET.

BUDAPEST.

LAUFFER VILMOS KIADÁSA.

1878.

ŐRÖKÖZŐ KÖNYVTÁR

NYELVTUDÁS

ÖSSZE MUNKAI

OSZK

LENYGŐ MUNKAI

192.837

Budapest, 1878. Rudnyánszky A. könyvnyomdájából.

NŐTELEN FÉRJ.

VÍGJÁTÉK HÁROM FELVONÁSBAN.

SZEMÉLYEK:

BERENDY, gazdag falusi földbirtokos.

GUSZTÁV, unokaöccse.

BETTI, ennek neje.

VÉTESYNÉ, gazdag özvegy.

ZÁSZLÓSY hadnagy.

KÁLMÁN, falusi uracs.

JANCSI, Gusztáv inasa.

Más inasok.

Szobaleány.

Történik az első felvonás egy városban, a többi falun.

ELSŐ FELVONÁS.

(Csinos szoba, oldalt íróasztal, rajta könyvek, papírok és egy égő gyertya. Előtte Gusztáv ül.)

ELSŐ JELENET.

Gusztáv. (egyedül egy levelet pecsételve.) Na! csak hogy meg van. Átkozott terhes foglalkozás. A legelső szerelmes levél sem került annyi fejtő részbe, és gyötrelembe. (feláll.) Hah! szinte könnyebben érzem magamat. Tudtúl adni ily kedvetlen hirt, s egyszersmind kiengesztelni egy aristokratikus bűzű nagybátya haragját, oly dolgok, melyek nem kevés diplomatikus ügyességet igényelnek. (felveszi a levelet s nézegeti.) A levél elég csinos volna! Istenem szinte remegek, meggondolván e lépés fontosságát! Ha e levél egyszer postára adatott; el van vetve a koczka. Kivánt siker, vagy hosszas, tán örökös — harag és megvetés fogja kísérfni a titok fölfedését. — Úgy van! (gondolkozva keresztül megy a szobán.) s nem jobb volna-e tovább is ámulatban hagyni. — Ha ki nem engesztelődik? Ismerem büszkeségét. — Nagy Isten! talán vigyázatlanul cselekszem?! Még várni kellene az időtől! Haragja rettenetes lehet, s egész jövőm tőle függ. (szünet után.) Eh! mit? Menjen, sorsomra bízom magamat (csenget.) Hisz minden tehetségemet megfeszítettem; nóm ál-

dott teremtés! — Ha meg fogja őt ismerni: bizonyosan megengesztelődik. — Igen!

MÁSODIK JELENET.

Jancsi s az előbbi.

Jancsi. Parancsoljon tekintetes úr!

Gusztáv. Nesze, fogd e levelet s tedd postára.

Jancsi. Megyek tekintetes úr! (indúl, de visszafordúl.)

Gusztáv. (ez alatt félre.) Hála Istennek, szabadban lehelek.

Jancsi. Kérem alázatossággal tekintetes úr! csak így titulus nélkül adjam fel a levelet?

Gusztáv. (sebesen elkapja.) Az ördögbe czimet elfeledtem, — hisz oly zavart a fejem! Menj csak — várj oda künn, mindjárt megírom. (íróasztalhoz ül.)

Jancsi. (mentében.) No még ilyet sem láttam! (el.)

Gusztáv. (a levelet forgatja.) Mintha a sors intene, hogy el ne küldjem. — Hiába! meg kell lenni. — Minden czimét felrakom a levélre. — Ez hízelegni fog.

HARMADIK JELENET.

Betti, Gusztáv.

Betti. (fején kalappal, egy virágtartóban válogatott virágokat tart kezében, a fennebb mondottak alatt lassan belép, félre.) Meg akarom lepni e szép virágokkal. Mint fognak illeni íróasztalára! (lassan a háta megé megy.) Valamit ír!

Gusztáv. Pedig el kell végeznem, míg nőm haza jó. Nem szeretnék neki idő előtt gyötrelmet okozni.

Betti. (félre) Nekem gyötrelmet? Istenem! mi lesz az? (nézi hátúlról) Levél.

Gusztáv. (ír.) Tekintetes — meg van! Tekintetes —

Betti. (félre.) Tekintetes? kinek ír ő?

Gusztáv. Nem tudok tovább menni. A pokolba, — mind inkább fogy bátorságom.

Betti. (félre) Jobb lenne tán most megakadályozni! (hátúlról a virágokat az íróasztalra teszi. — Gusztáv észreveszi — meglepetve hátra tekint, — a levelet eldugja.)

Gusztáv. (fölkel.) Te? te vagy? Nem gondoltam, hogy már visszajöttél?

Betti. Azt jól látom! s talán alkalmatlan időben is érkeztem?

Gusztáv. Megvallom, most nem vártalak. — Egy kevés foglalatosság — igen. —

Betti. Melyet el kell nőd előtt titkolni, úgy-e?

Gusztáv. Betti!

Betti. Az a levél? kinek szól az a levél?

Gusztáv. Gyanakodhatnál-e férjedre, ki téged annyira szeret?

Betti. A szeretet testvére a bizodalom. Miért rejted el tőlem a levelet?

Gusztáv. Ne kívánd tudni. Mindent fölfedek egykor; most még hadd maradjon a titok enyém. Te éretted, mivel szeretlek, jobban, mint sem kimondhatnám. — Megnyugszol-e Betti?

Betti. Hiszen még eddig nem volt okom nyugtalanságra — s azt hittem —

Gusztáv. S nem is leend soha! Lásd, most egy fontos dolog tart elfoglalva. — Jobban szeretlek, mintsem vele terheljelek. — Nyugodjál meg édes nőm. Távozzál szobádba, — én elintézem ez ügyet, s boldogok leszünk.

Betti. (fájdalmas örömmel és gyöngédséggel Gusztávra hajol.) Gusztáv én hiszek neked: távozik.

Gusztáv. Bettim! (megcsókolja, az elindúl.) Nem! ne tudjon még most semmit. — (ir.)

Betti. (megáll, fájdalommal Gusztávra néz.) Nem nyugtalankodom, hisz ő oly jó, és szeret engem. (szeszélylyel.) Az a gonosz levél. (el oldalt.)

Gusztáv. A jó lélek! Igen, előbb ki kell engesztelnem legalább félig nagybátyámat; aztán mindent felfedek neki is. (ir.) „Több tekintetes, ns. megyék táblabirójának.“ — Igen! hahaha! az öreg úr örül a rőfnyi czimeknek. — Így. (feláll.) Most Isten nevében. (kopogás hallik.) Ördög és pokol! valaki jó. (a levelet zsebébe teszi) Szabad!

NEGYEDIK JELENET.

Kálmán. Gusztáv.

Kálmán. (falusiasan öltözve, benyitja az ajtót, állva marad, néz, azután Gusztávhoz fut.) Barátom, Gusztáv!

Gusztáv. (ölelésre siet.) Kálmán! — A manóban hol veszed itt magadat?

Kálmán. Hisz a ki lelke van, reggel óta kereslek. Ebben az ármányos nagy városban egész nap is el lehet lótni-futni, míg az ember megtalálja, a kit akar. — Előbbeni szállásodon keresélek. Kérdeztem a házmestert, „nichts ungrisch“ — ezt felelte. Patvar vigye el ezt a sok németet, ugyan hogy tudsz közöttök lakni?

Gusztáv. Szja barátom! ez nagy város! Magyarország fővárosa. —

Kálmán. S azért tudnak benne oly kevesen magyarul úgy-e? — Nem azt mondom én pajtás, hanem hadd itt ezt a bűzös várost, s jer haza falunkba, vadászni, névnapozni, lovagolni, meglásd nem bánod meg. — Úgy fogsz élni mint egy kis király! —

Gusztáv. De ha én itt boldogabb vagyok!

Kálmán. Az igaz, az igaz, hogy csinos szállásod van. — Nálunk a főispánnak sincs ilyen, — de ügyel van dugva szobád, hogy komiszárius uram sem találná meg. — Mintha önkényt akarnál elrejtve élni. A másik szállásodon sem tudta senki hova költöztél. Te megtestesült incognito!

Gusztáv. Én? a világért sem! — Csak tudod —

Kálmán. Tudom, tudom, hagyd el! — Nem azért mondom, hisz jól ismerlek. Igen, ismerjük egymást, mint a rossz pénzt. — Te, és rejtve élni? — Te, a ki oly nagy világfi, oly nagy lovagja voltál a szép hölgyeknek. —

Gusztáv. Pszt! pszt! lassabban beszélj barátom!

Kálmán. Hiszen nem hallja senki! Hej, tudod-e még a diákkori kalandokat? a szép gouvernantnő — meg a barna színésznő!

Gusztáv. Az Istenért! ne kiabálj oly nagyon. —

Kálmán. Kiabálni? hisz ez falun csak sutogás. — Ah! talán áthallik a szomszédba? Van talán, valaki olyas, no tudod már —

Gusztáv. Óh nem! hanem inasom meghallaná, mit vélne rólad?

Kálmán. Mit vélne rólad? ha ha ha! a mit kell vélni egy életre való nőtelen emberről. Nos, hiszen csak nem vagy karthausi, vagy minek is mondják?

Gusztáv. Nem, nem! — de tudod mégis. — Hallgass erről, kérlek hallgass erről. —

Kálmán. (mérőn néz Gusztávra) Gusztáv!

Gusztáv. Mi akarsz?

Kálmán. (szomorúan.) Barátom! Te igen megváltoztál! Igazán sajnállak. — Nem hiszem, hogy az az átkozott hypokondria nem lepett meg. Pfúj!

gyalázat! így elhagyni magadat! No jó! mihelyt haza megyek, elbeszélem, kikiáltom az egész világnak: (erős hangon.) nézzétek csak, és csodálkozzatok, sírjatok, keseregjete, mert Gusztáv, a víg czimbora, nincs többé, ő polgárilag meghalt, pedig, még csak 24 éves, pedig még nőtlen! (erősen.) Nőtlen!

Gusztáv. (mellé megy.) Az Istenért hallgass! vagy csöndesen beszélj! (félre.) Mit vél nőm, ha meghallja?

Kálmán. (oldalt néz Gusztávra.) No hát az is rossz, azt sem mered mondani, hogy nőtlen vagy? Mi?

Gusztáv. Nem, — nem, — hanem —

Kálmán. Hanem, hanem bohó vagy! — Óh a nőtlen élet szép, isteni! — Szabad az ember, mint a lég madara. mint az erdőnek vadai, nem nyomják vállát a ház gondjai; szabad szívvel kel és jár, s mindenütt kedves, mindenütt szívesen látják. — Barátom! azt mondom, ne házasodjál soha, soha.

Gusztáv. Nem! óh a világért sem!

Kálmán. Kezet rá! mert én ugyan nem nősülök soha! Ámbár nagybátyádnak más szándoka van veled. — Hah! majd el is feledém, nagybátyád egy levelet küldött tőlem.

Gusztáv. Levelet? ide, ide!

Kálmán. (zsebében keresi.) Mindjárt, mindjárt, mert miután hallottam, hogy városokban némely kezek szeretik az ily falusi zsebeket szemle alá venni: jól eltettem, úgy gondolván, hogy nagybátyád megbélelve küldi a levelet. Hej derék egy ember ám a te öreg nagybátyád. Meghagyta, hogy ki ne mondjam, — de meg nem állhatom — nem! ha sárkány ülne is nyelvemen. — hogy ki ne mondjam. —

Gusztáv. Mit mit?

Kálmán. Hát azt, hogy nagybátyád megakar házasítani!

Gusztáv. Csitt! az Isten szerelmeért! (félre.) El vagyok veszve, ha igaz. —

Kálmán. (átadja a levelet, félre.) Mi a manó lelte ezt az embert? Téged az ördög sem értene meg. (szétnéz.) Csak nem vagyunk a régi Velenczében, s nem tartod bűnnek a házasságot?

Gusztáv. (a levelet felbontja.) Csak úgy mondtam, — csak úgy; irtózom a nős élettől. (félre.) Mit tegyek e fecsegő emberrel?

Kálmán. Helyesen, helyesen. — De úgy vélted, jobb ha megtudod előre bátyád szándokát: ismered a gazdag özvegyet, ki falunkban lakik, s ki ezelőtt két évvel annyira tetszett?

Gusztáv. Ördög és pokol! Hallgatsz? vagy a nyakadat tekerem ki. — (félre.) Bár csak lerázhatnám valamiképen nyakamról. (fenn.) Barátom megenedsz, e levél minden esetre fontos lesz, s tudom válaszolni is kell rögtön rá.

Kálmán. Csak bátran, bátran, én addig leülök, és hallgatok. Úgy sincsenek foglalatosságaim. Csak olvasd, olvasd!

Gusztáv. (félre.) Csak nőm ki ne jőne. Ha e csevegő megtudja, hogy nőm van; oda vagyok. (fenn.) Tehát nem sétálnál e mellékszobába?

Kálmán. Nem, nem! csak végezd dolgodat, nem leszek alkalmatlan. —

Gusztáv. (félre.) Türelmet nagy ég! Lássuk! (olvassa a levelet, Kálmán félre áll.) — „Kedves öcsém! Mihelyt e levelet vetted, tüstént indulj útnak s jöjj hozzám. Mielőtt ez évet befejezném: egy tervem van, téged illetőleg, mit létesítnem kell, s melyet rád nézve fontosnak s egyszersmind igen hasznosnak vélek. — Igen kedves Gusztávom! élted boldogsága függ ennek teljesítésétől, s reményem, hogy sem benned, sem a körülményekben, nem találok akadályra kedvencz eszmém valósításánál. — Mi legyen

ez: még most titok“ (a levelet leereszti, csüggedten.) Már való! Kálmán igazat mondott! megakar házasítani! Örök Isten! mit kell most tennem? Ne zavarj össze elmém szálait. Nem elég, hogy nős vagyok, s hogy nősülésemet nem fődhetem föl: most már még feleséget is akarnak nyakamra tólni. Ezer villám! ez mégis borzasztó! Én legszerencsétlenebb ember vagyok a világon. Meg kell bolondúlnom, ha csakugyan való. (lecsüggesztett fővel fel s alá jár.)

Kálmán. (csodálkozva nézi, azután utána megy.) Gusztáv, édes barátom! mi bajod?

Gusztáv. Hagyj el engem, az ég szerelmére, hagyj el.

Kálmán. Gusztáv! e szó nehezebben esett, mint bármi sértés. — Én? Téged elhagyni, s ilyen állapotban; mielőtt bajod kűfejét tudnám. Nem, Gusztáv! hát ez volna a barátság? Szólj őszintén! — mi bánt?

Gusztáv. (a szín elejére vezeti.) Bizonyosan tudod, hogy bátyámnak szándoka engem megházasítani?

Kálmán. Azt mondják, hogy én egy fecsegő bolond vagyok, ki a titkot nem tudja megtartani: s ez, meglehet, való is; de azonban esküszöm, hogy soha hazudság nem röpül ki ajkamon.

Gusztáv. Úgy nekem végem van, örökre végem van!

Kálmán. A házasság miatt.

Gusztáv. Jól tudod bátyám természetét! Ő jó ember, de büszke, s terveihez makacsúl ragaszkodik. S én nem egyezhetem meg föltételében, nem, nem, semmiképen nem.

Kálmán. Az özvegy szép és gazdag, e mellett még fiatal.

Gusztáv. Nem lehet, nem lehet.

Kálmán. Tehát irtózol a házasságtól? Helyes

barátom! emberem vagy! Nőtlen akarsz csakugyan maradni?

Gusztáv. Igen. — Magam sem tudom miért; de valami legyőzhetlen ellenszenvem van a nő élet iránt. — Irtózom, ha rá gondolok, s a legborzasztóbb eszme, mi agyamban, lelkemben megszülethetik, ez: „házasodjál meg.“ — Én és nő?! Mit gondolsz? — a víz és olaj, a tűz és jég nem ellenkezhetnek jobban egymással, mint én és hitves.

Kálmán. Bravo, bravo! Te szivem egyetlen! (ölelni akarja.)

ÖTÖDIK JELENET.

(Betti az ajtón kilép, Gusztáv meglepetve hátrál, Kálmán hasonlóul.)

Kálmán. (félre.) Mindenható! még csak ez kellett. (Kálmán és Betti merőn néznek egymásra, halkán és csodálkozást kifejezőleg meghajtják magukat, félre mindketten.) Kicsoda lehet ez?

Kálmán. (félre.) Ej ej! az én barátom nagy kópé! Ezért irtózik ő a házasságtól! Originalis! —

Gusztáv. (ki eddig meglepetve állott, Kálmánt Bettinek bemutatva.) Rajnay Kálmán barátom! (félre.) Mit teszek? Nagy ég! ha megtudja, hogy nőm! (Kálmán és Betti újlag meghajtják magukat)

Kálmán. (félre.) A nőt nem nevezi meg! Lelkemre! gyönyörű személy! (Gusztávhoz halkán.) Barátom! kicsoda e kedves teremtés?

Gusztáv. Majd máskor, máskor!

Betti. (Gusztávhoz.) Ha foglalatosságod van, ezen úrral, — távozom.

Kálmán. (félre.) Tehát per te s tu? úgy?

Gusztáv. Igen, igen! némi viszonyok —

Betti (indúl.)

Kálmán. (visszatartja) Kérem, kérem! semmi

dolgunk sincs, a világon semmi. — Ne fozszon meg szép kegyed oly hamar látása gyönyörétől. (félre.) Dejszen, ezzel meg kell ismerkednem! (Gusztávhoz lassan.) Gusztáv pajtás, hogy ha a levélre válaszolni akarsz: itt mellékszobádban elvégezhetnéd, én majd addig elmulatom magamat ezen szép gyermekkel. — Igen igen! hisz jó barátok vagyunk!

Gusztáv. (félre.) Hogy az ördögben is ne? (fenn.) Óh nem sietős. (félre.) Miként szabaduljak e kelepczéből (integet Bettinek, hogy távozzék.) Nem megy!

Betti. (félre.) Férjem zavarnak látszik, mi bánthatja őt?

Kálmán. (félre.) Én bizony discursust kezdek vele. (Bettihez.) S kegyed már régóta ismeri Gusztáv barátomat, úgy-e?

Betti. (csodálkozva rá néz.) Igen! (félre.) Mit jelent ezen kérdés?

Kálmán. Megvallom, frigylem Gusztáv sorsát ily ismeretségért. — Nem kétlem, hogy barátomnak gyakran van szerencséje kegyed láthatásához? (félre.) Mennyei alak!

Betti. Megyallom, nem értem önt!

Kálmán. Úgy vélem, hogy — hogy kegyed gyakran szerencsételti látogatásával Gusztávot?

Betti. Mikép vélekedik ön? Talán csak nem élhetek tőle külön?

Kálmán. (félre.) Nem lakik külön? Patvarban, már ez scandalum! irtóztató! (Gusztávhoz.) Pajtás mondhatom, okosan hasznárod a nőtlenséget. —

Gusztáv. (félre.) Nem! ez túrhetlen! nem engedhetem hogy legyen ember, ki nőmről egy pillanatig is rosszat higgyen! (fenn.) Barátom, ezen nő itt hitvesem!

Kálmán. (csodálattal.) Hitvesed? (félre.) Hitvese?

Gusztáv. Igen, néhány hónap óta! (Bettihez.) Térj szobádba kedvesem, hagyj magunkra!

Betti. (félre.) Itt valaminek kell lenni, noha a dolgot nem értem. (el.)

Kálmán. Tehát neje? — szép — örvendek! (kalapját, pálczáját veszi.) Isten áldjon, Isten áldjon meg, barátom!

Gusztáv. Mit akarsz? hova ily egyszerre?

Kálmán. Hova ily egyszerre? Teremtőm! még kérheted? Futni, szaladni, elmondani, kikiáltani szerencsés nősüléset barátimnak, ismerőseimnek, az egész világnak. Isten veled! (menni akar.)

Gusztáv. Megállj szerencsétlen! egy szót se senkinek.

Kálmán. Én ne szóljak? — dehogynem szólok, — sőt inkább lármázok, kiáltok, ordítok teli torokkal! elmondom mindenkinek az örvendetes újságot — Gusztáv barátomnak szép, gyönyörű neje van: szebb mint az első asszony; szebb a fris bokkrétánál, szendébb a tiszta, kék égnél. — Ördögben! hiszen úgy örülök, hogy egész költői hevületbe jövök s legalább is tíz pezsgős üveget szeretnék összetörni kedvemben. S én ne szóljak? Nem barátom! Itt van néhány jó pajtásom falunkból: tüstént ide hozom őket, hogy elmondják szerencsekívánatukat, s megcsókolják annak a kis kedves teremtésnek kezét. — Úgy van! ide fognak jönni a pimaszok gratulálni! De bocsáss hát, az istenért, hadd menjek. (indúl.)

Gusztáv. Egy lépést se, ha életed kedves.

Kálmán. É—é—letem?

Gusztáv. Nősülésemet senkinek sem szabad tudni.

Kálmán. Már szabad, nem szabad: én megyek, nem állhatom, nem maradhatok!

Gusztáv. (pisztolyt vesz elő.) És én e golyót röptem utánad, mihelyt előbb kilépsz e házból, mint én megengedném!

Kálmán. (hátrál a pisztoly előtt.) No no! tedd el

azt a gonosz szert! inkább maradok! No de hát mit akarsz? miért titkolódzol?

Gusztáv. Épen ez iránt akarok veled értekezni. — Lásd! nőmet nagybátyám tudta és akarata nélkül vettem el. Ha ő ezt rögtön megtudná, félek, hogy iszonyú haragjában minden örökségből kitagadna. — E végre nagybátyámnak nem szabad, nem lehet megtudnia, hogy nős vagyok, s annyival inkább most, midőn velem más kinézései vannak!

Kálmán. Igaz, igaz, gonosz helyzet!

Gusztáv. Mire nézve téged is arra kérlek, hogy egy szót, de egy szót se említs nagybátyám előtt házasságomról. Komolyan, barátilag kérlek.

Kálmán. A kérelem meglehetne, de mikor nem tudom, nem lehet teljesíteni. Csak oly szép ne volna!

Gusztáv. Akkor szerencsétlenné teszesz örökre! Akkor e golyót saját fejembe bocsátom.

Kálmán. (hirtelen és sebesen átöleli.) Barátom elég! Erőt veszek magamon. Látod, én fecsegő szamar vagyok; de Istenemre, téged mondhatatlanul szeretlek. Jó, megpróbálom minden erőmet, lezárom nyelvemet, követ teszek rá, csak neked használhassak. — De most mihez kezdesz nagybátyádat illetőleg?

Gusztáv. Épen az a kérdés. Nagybátyám azt parancsolja levelében, hogy tüstént menjek hozzá. De miképp tegyem azt? s miképp hagyjam el nőmet? Jól tudom, miszerint nőm sem veendi rá magát, hogy tőlem elmaradjon, s aztán magam is szeretném, ha incognito velem jöhetne, mert azon hit és remény biztat, hogy egyedül az ő szerény magaviselete leend képes megkönnyíteni az utat nagybátyámnak házasságom iránti kiengesztelésére. — De miképp vigyem nőmet nagybátyámhoz: ez a mit teljesíteni nem lehet; s mi felől kétségbe estem.

Kálmán. Hm, hm! Ez ostoba dolog! Lássuk

csak mi van a levélben? mert ez alapja minden teendőnek.

Gusztáv. (előveszi a levelet s olvassa.) Igaz! még végig sem olvastam. — Itt az elején meghagyván, hogy siessek hozzá, így folytatja: „Ezen kívül arra kérlek, s meg is hagyom, hogy el ne mulaszd, miszerint hozzám jövet, térj be Berendy Lőrincz rokonhoz, s hozd el magaddal legidősbik leányát. Szegény rokonom! már többször ajánlott egyet számos gyermekei közül házamhoz; nekem pedig szükségem volna magányomban egy hű gazdasszonyra és gondviselőre. A leány nem lesz fiatal, s bizonyosan ide adják“ — Victoria, megvan, megvan!

Kálmán. Mi van meg?

Gusztáv. Hát nem gyanítod? Hitvesemet azon nőrokon neve alatt viendem nagybátyámhoz, magamat pedig egyszerűen nőtlennek adom ki, miként az előtt voltam, s miként nagybátyám s mások hiszik.

Kálmán. Szeretném tudni, mit nyersz mindezzel?

Gusztáv. Eltávoztatom egyelőre bátyám boszuját, nőmet közelébe viszem, hogy álneve alatt tanulja őt ismerni és szeretni, s aztán, aztán reménylem, hogy valamiképp csak kiengeszteljük bátyámat. — Nos hát, nemde jó, nemde isteni terv?

Kálmán. No no, majd meglássuk; — de hát hitvesed?

Gusztáv. Ah ő meg fog egyezni. Mindjárt meglátod. Várj itt egy kissé; egy-két percz alatt beszélek nőmmel s tüstént jövök! (el oldalt)

Kálmán. (egyedül.) No ilyesmit csakugyan nem tudnánk falun kigondolni. Igaz, hogy az öreg úr kissé katonás természetű, a successio temérdek s szorúlt állapotában mit ki nem találna az ember. — Hm, hm! szeretném tudni, kész-e a szép ifjasszony egyszerre megegyezni? (az ajtóhoz lopózik, melyen Gusztáv)

táv elment) Hisz egy kis hallgatódzás nem a világ! Úgy sem hallottam még életemben házasok tanácskozását. (fülét az ajtóhoz nyomja, — szünet.) No, az előterjesztés megvan; meglehetősen! Halljuk, elfogadtatik-e az indítvány? (ismét hallgat) He he he! a menyecske nem akar beleegyezni! (ismét hallgat) Új okok, új fölterjesztés. (szünet után.) Hiában, az aszszonyság határozottan megtagadja a kérelmet. (mialatt csöndesen eljő az ajtótól.) No hiszen, servus Gusztáv pajtás; sok szerencsét a nő élethez! egy-két év, s kész a papucskormány. Ah jönnek! (hátrább vonúl.)

HATODIK JELENET.

Gusztáv elől, Betti utána, Kálmán.

Gusztáv. Igen, — még egyszer mondom, ettől függ jövődő boldogságom.

Betti. De gondold meg édes férjem. — (Kálmánt meglátja, félre) Ah ez az idegen! (lassan Gusztávhoz.) Ne mondd ki ezen úr előtt édesem!

Gusztáv. Előtte semmi titkom sincs! Nézd barátom, nőm nem akar megegyezni tervemben.

Betti. (félre.) Tehát már tudja?

Kálmán. Azt nem gondolnám!

Gusztáv. (Kálmánhoz lassan.) Barátom, az ég szerelmeért! segítj nőmet rábeszélni, sohasem fogok elfeledkezni a szolgálatról. (félre.) Ketten meg fogjuk győzni!

Betti. (szerényen Kálmánhoz megy — lassan) Kérem önt, miután mindent tud, igyekezzék férjemet lebeszélni szándokáról, felettébb lekötelezend engem. (félre.) Ez talán használni fog!

Kálmán. (félre.) A manóban, már most ki mondja meg, melyiknek szolgáljak? Itt jó barátom, s emitt egy gyönyörű asszony. Könnyebb volna halál

és örökös rabság közt választani. — Az ördög is hozott most ide engem.

Gusztáv. Gondold meg édes nőm, hogy ha nősülésem jelenleg kitudatik: nagybátyám haragja és fájdalma határtalan leend.

Betti. Óh Istenem!

Kálmán. Haragja és fájdalma? De magán kívül leend dühében, el fogjaátkozni Gusztávnak még a harmadik unokáját is.

Betti. Szörnyű ember!

Gusztáv. (félre.) Helyes. (fenn.) S minden keresményből ki fog tagadni!

Kálmán. Mit? de még az ősieket is mind egy szálíg el fogja idegeníteni, s pénzét inkább vízbe szórja, utcagyermekeknek dobálja, mintsem Gusztávnak valamit hagyjon.

Betti. Igen, de Gusztávot egy nővel akarják egybeházasítani, s én nem engedhetem, hogy férjem — nem, nem! azon özvegyről egyáltalában nem akarok hallani.

Kálmán. (félre.) Féltékeny!

Gusztáv. És mit nyersz e makacssággal? Lásd, én ismerem bátyámat, ő nem engedendi, hogy mi egymáséi legyünk. Ő minden utat el fog követni, hogy tervét létesítse.

Betti. Minden utat módot? Az istenért, mit akarsz ezzel mondani?

Gusztáv. Igen, ő kényszeríteni fog, hogy felbontsuk a házasságot. Én még nem értem el a teljes kort, ő gyámom! s ekkor, — ekkor, — ha te nem engedsz, kénytelen leszek az özvegygyel egybekelni.

Betti. (ijedve.) Egybekelni? Elválni? Nem, nem, azt nem szabad. (Gusztávhoz fut.) Tégy a mit akarsz, nem bánom, csak enyém maradj!

Gusztáv. Megegyezel?

Betti. Mindenben, mindenben! (ölelés)

Kálmán. (félre.) He he he! az okok győzők voltak.

Gusztáv. Tehát minden jól van. Csak nagybátyám szeretetét igyekezzél megnyerni. Engedj neki mindenben! Tűrd el balgaságát, szeszélyét, hízelegj hiúságának. — Igéred-e ezt?

Betti. Mindent — mindent! Való, hogy az alakosság nehéz lesz, de hiszen te kívánod. Oh én jó leszek hozzá. Ha haragszik: hallgatni, vagy könnyörögni fogok. Ha pirongat: jobbúlást ígérek; csak irántunk kiengeszteljem, mindenben kedvét teljesítem.

Kálmán. (félre.) Angyali jóság. Szeretnék egy magyaros csókot adni ajkira.

Betti. De te nem engedsz mindenben bátyádnak, úgy-e Gusztáv?

Gusztáv. (nevetve.) No no! a mi az özvegyet illeti, egy lépést sem. Légy nyugodt! — Victoria, a szerencse mienk lesz, az ég nem hagyand el! — János! készüljünk, induljunk! János! (csenget.)

Betti. (lassan Kálmánhoz.) Mondja meg ön, szép személy az az özvegy nő?

Kálmán. (félre.) Mit mondjak? (fenn.) Na csak a mint veszik — ízléstől függ!

Betti. (félre.) Nem lesz veszélyes.

Gusztáv. (csenget.) Hol a manóban az az inas?

HETEDIK JELENET.

Inas, voltak.

Gusztáv. Készítsd fel a kocsit. Rendelj postatolvakat! Minél hamarabb! Még ma vagy holnap el fogunk utazni. —

Inas. Értem tekintetes úr! Én is elmegyek az útra?

Gusztáv. Te itt maradsz! Nem lesz cselédre szükségem! Menj szaporán. (inas el.) Jer kedves nőm, készülünk. — Még sok mondani valóm van hozzád. (karon fogja s indul.)

Kálmán. (félre.) Szeretném tudni, hogyan fog ez végződni? Férj, s még is nőtlenül! (fejét csóválja.) Nem tanácsos. De csak legalább én ne tudnám a történeteket?

MÁSODIK FELVONÁS.

(Szoba Berendy házában.)

ELSŐ JELENET.

Berendy egyedül, később Inas.

Berendy. Igen! legelőször is megizenem az asszonyságnak! (csenget, az inas belép.) Menj hamar nagyságos Vértesy né asszonysághoz, s mondd meg neyemben, hogy öcsémmel tisztelkedni kívánok nála. Siess. (inas el.) Úgy hiszem, tervemnek sikerülni kell. Gusztáv szép csinos fiú! csak egy kissé szórakozott. — Valjon mi lelhetete? Nem akarnám, hogy önbalgasága által elrontsa szerencsáját. — Vértesy né gazdag, elég fiatal, s mindenek felett magas születés. — Mily jól fog hangzani: Berendy Gusztávné, született bárónő stb. Csak még egy scrupulusom van, Zászlósy ördögösen ostromolja a szép özvegyet. — Ha még ezt tudnám jó szerével láb alól eltenni, aztán bizonyos lenne a győzelem. — Valaki jó!

MÁSODIK JELENET.

Zászlósy, Berendy.

Zászlósy. (dühösen és felizgatott állapotban berohan.)
 Óh asszonyok! asszonyok! (nagy karos székbe veti magát.)
 Ördögtől, pokoltól származott faj! (hirtelen felugrik, lábával erősen dobbant.) Ördög és kárhozat! Levegőt. Levegőt! (sebesen fel és alá jár.)

Berendy. (félre.) Hát ezt mi a guta lelte? (fenn.)
 Micsoda ostoba dolog ez?

Zászlósy. Hisz nem volna csoda, ha megtébolyodnám, megőrülnék. Vagy talán már is őrült vagyok.

Berendy. Legalább a jelek nem igen hibáznak.

Zászlósy. Mondom én — hisz ez borzasztó, — iszonyú! És ön! ejh! de mit törődöm én vele? Igen, még ön is azok közül való, kik ezen asszonynak tisztelői.

Berendy. Melyik asszonynak?

Zászlósy. No hát kiről szólnék másról, mint Vértessynéről. Azt mondogatják, szép, fiatal, főrangú születés, azért finom, és művelt.

Berendy. És ki merészel ellenkezőt mondani?

Zászlósy. Én uram! én! — Én azt mondom, hogy azon asszony nem egyéb, mint érzéketlen, hideg gép, nem egyéb, mint egy, a mindennapi divat rongyaiba burkolt furia.

Berendy. Uram! ez sok! ez alacsonyság, azon asszonyságról ennyit mondani, s még az én jelenlétben —

Zászlósy. Igen az ön s az egész világ jelenlétében kimondom, hogy ő kínzó hóhér! Óh hisz csupán azt akarja, hogy az ember megbolonduljon kinjában. (föl s alá jár.)

Berendy. (félre, s szünet után.) Ah! most esz-

mélek! Ez bizonyosan valami jóféle faché! Hisz ezt részemre kell fordítanom. (fenn.) Uram én szánom önt! — Úgy látszik ön fel van gerjedve.

Zászlósy. Fölgerjedve? Fölgerjedve? Nem uram! én égek, lángolok, forrok a kintól és bosszúságtól. Én, én — bosszút állok, megvetem, megverem és bosszút állok.

Berendy. A mi illeti: önnek sokban igazsága van. Azon asszonyosság csakugyan nem szokta viszonzni elég melegséggel igaz hódolónak tiszteletét.

Zászlósy. Úgy van! Óh önnek igazsága van!

Berendy. S pedig ön mindenkor tántoríthatlan tisztelője volt.

Zászlósy. De mennyire; teremtő Isten — de mennyire!

Berendy. És azon hidegség nem méltányos. — Ez nem illik, s kárhoztatást érdemel.

Zászlósy. Igen! önnek igazsága van, ön becsületesen ítél. — —

Berendy. Aztán ő, nem is olyan szép, mint tartják; az idő nyomai már látszani kezdenek. —

Zászlósy. Nem, uram! Ő szép, szebb mint valaha. —

Berendy. (félre.) Tovább nem mehetek, a háttárt áthágtam.

HARMADIK JELENET.

Betti jő oldalról, voltak.

Betti. Édes bátyám! (meglátja Zászlósyt, térdhajtást tesz.)

Zászlósy. (köszön, — lassan Berendyhez.) Kicsoda ezen szende arcz?

Berendy. Berendy Nina — közel rokonom. (félre.) Ha megtetszenék neki?! — Ez fölséges lenne.

Zászlósy. (félre.) A leány szép! Istenemre,

ezzel legjobban megboszúlhatnám magamat az özvegyen.

Betti. Nem parancsol valamit édes bátyám?

Berendy. (félre.) Össze kell hogy ismerkedjenek! (fenn) Édes leányóm! mulattasd a hadnagy urat. Menj, mutasd meg neki kertünket. Ő igen szereti a szép kertet. Hadnagy úr, ha úgy tetszik —

Betti. Édes bátyám!

Berendy. No semmi! szokjál hozzá. Úgy is te léssz ezután a házi kisasszony! (hadnagyhoz) ha úgy tetszik.

Zászlósy. (félre.) Eddig szüntelen kínozott engem. Jó, most a koczka fordúlni fog. Én fogom őt gyötreni. (Bettihez.) Lesz oly jó kegyed, hogy teljesítendi, mit bátyja mondott, s mit én szivemből óhajtok?

Betti. Örvendeni fogok. (félre.) Mindent kedvére kell tennem, azt mondta Gusztáv. Óh Istenem! (Zászlósy karját adja, s elindúlnak.)

NEGYEDIK JELENET.

Gusztáv a másik oldalajtón jő. Berendy.

Berendy. (utánok nézve.) És én örvendek igazán, én!

Gusztáv. (meglátja Bettit s Zászlósyt a mint eltűnnek, megütközik, — félre.) Ki lehet az? Micsoda dolog az? (fenn.) Bátyám!

Berendy. (visszafordúl, meglátja őt, örömmel feléje megy.) No öcsém! minden jól megy, minden jól megy!

Gusztáv. De azt látom. (félre) Vinné el az ördög a dolgot.

Berendy. Láttad? láttad, a mi megtörtént?

Gusztáv. (félre) Bár ne történt volna. (az ablakon kitekintget.)

Berendy. Igen! azt kérdem, láttad Zászlósyt azzal a leánynyal?

Gusztáv. (félhangon.) Bár ne láttam volna.

Berendy. Mit beszélsz, mit?

Gusztáv. Azt gondoltam; nem illik, hogy katonára karján járkáljon oda kűnn!

Berendy. Mind a te boldogságodért teszem, egyedül azért.

Gusztáv. Az enyéért? (félre) Köszönöm szépen.

Berendy. (titkolódzva.) Lásd, a mint most hűgom belépett, mindjárt észrevettem, hogy szépsége megragadta a hadnagyocskát.

Gusztáv. Az ördögbe! — Az az ily hirtelen?

Berendy. A hadnagy mindjárt azt kérdezte tőlem, kicsoda ezen kedves szende arc?

Gusztáv. Ez szemtelenség?

Berendy. Mit mit?

Gusztáv. Igen, a dolog nagyon hirtelen megy! nem szeretem azokat, kik így egy tekintetre szerelmesek lesznek, (kitekintget az ablakon, — félre.) Hol a manóban lehetnek, sehol sem látom őket! (indúl.)

Berendy. Megállj! hova? hova?

Gusztáv. Az udvarba, a kertbe! fejem nehéz, fris levegőre van szükségem.

Berendy. Megállj egy kissé! még néhány szóm van hozzád. Aztán most ne menj a kertbe, hadd ismerkedjék egymással az ifjú pár: hadd tegyenek egymásnak vallomásokat.

Gusztáv. Vallomásokat tenni? Mennem kell! mennem kell!

Berendy. Megállj, ha mondom, most van idő fölfednem szándokomat.

Gusztáv. (félre.) A pokol tüze ég alattam!

Berendy. Ezen hadnagy szerelmes Vértesy né asszonyságba.

Gusztáv. Annál ocsmányabb, hogy most más nőszemélynek udvarol.

Berendy. Igen, de én magam akarom, hogy az özvegytől elvonjam.

Gusztáv. (félre.) No most következik a házasságterv.

Berendy. Édes Gusztávom! szeretett öcsém! Jól tudod, hogy úgy szeretlek, mint saját gyermekemet. Elhatároztam magamban, hogy nőt adjak számodra, nőt, — ki gazdag, magas rangú, és szép legyen! — Szóval boldoggá akarlak tenni. Én az özvegyet néztem ki számodra, ki gazdag és nagy születés! Érted-e Gusztáv, hogy nagy születés? Báró kisasszony! érted-e e nevezet fontosságát? — szándékom tehát az! hogy a szép özvegynek udvarolj, hizelegj, szerelmet vallj, — szóval hogy tied legyen.

Gusztáv. De hát ha nem szerethetem őt, s ő sem fog engem szeretni. (félre.) Óh csak szabadulhatnék!

Berendy. Bohóság, gyermekség. Mind kettő megjő idővel. Mit gondolsz? ifjú és csinos ficzko vagy, s az özvegy még nincs eligérve senkinek: e mellett, bizonyos, rám nézve kedvező per végett, hatályos befolyással bírok rá. — No csak szedd rendbe magadat. Édes beszéd, néhány kézcsók, epedő nézés, s az asszony nyerve lesz.

Gusztáv (félre.) Még most kerülök igazán két oldalról kelepczébe.

ÖTÖDIK JELENET.

Voltak. Inas.

Inas. Tekintetes úr!

Berendy. Nos nos? voltál az asszonyságnál?

Inas. Igen is tens úr, s azt izente, hogy mindenkor szivesen látja a tens urat.

Berendy. Jól van, mehetsz! (inas el. Nem halod? szivesen lát. — Tehát csinósíts egy kissé magadon, s menjünk. — Aztán az asszonyoságot nagyságolni kell, mert, mint mondám, bárói születés. De különben is a nőknek, ismeretség kezdetén, mindig hízelegni kell! Minél magasabb czimet ruházunk a nőre, annál inkább le fog az szállani a házias te s tu nevezetre. No csak szaporán.

Gusztáv. De hát a hadnagy? és — igen! hol maradnak ők?

Berendy. Bánja a tatár, akár hol maradnak. — Hiszen mi azt óhajtjuk, hogy ők minél előbb egymásba szeressenek. —

Gusztáv. (félre.) Ez lenne még a szép!

HATODIK JELENET.

Betti, s utána Zászlósy (belépnek észrevétlenül. Betti egészen Gusztáv háta megé megy, Zászlósy az ajtó körül megáll.)
V o l t a k.

Berendy. Te csak a szép özvegy körül forogdódjál! — Ígérd meg nekem édes öcsém, hogy mindent el fogsz követni megnyeréséért. Lásd, én javadat akarom. —

Gusztáv. Igérem édes bátyám!

Betti (félre.) Még csak ellenvetések sem tesz.

Berendy. Tehát menj, készülj fel. Eredj csak!

Betti. (előlép.) De édes bátyám, Gusztáv — (félre.) Majd elárúloom magamat.

Berendy. No mit Gusztáv? Hát miért jöttél be? Ah hadnagy úr is? Nem tetszik a séta? Semmi semmi! Én Gusztávval az özvegyhez megyek tisztelkedni. — Tudja ön, régi ismeretség, s Gusztáv még fiatalabb korából ismeri őt. — Megenged ön, vagy talán velünk akar jöni? —

Zászlósy. Nem nem! csak tessék! Én majd addig itt maradok, ha ön megengedi. —

Berendy. Csak bátran! (félre.) Ez fölséges! (fenn.) Leányom, mulattasd addig a hadnagy urat. —

Gusztáv. De talán jobb volna, ha ők is velünk jönnének.

Berendy. A mint nekik tetszik! (Gusztávhoz titkon.) Mit gondolsz te szerencsétlen? hisz ő vetélytársad. —

Gusztáv. (félre) Azt valóban látni kezdem.

Berendy. Jer, jer! ne késlekedjél! — Katonásan kell bele vágni. Jer! (Gusztávot magával húzza.)

Zászlósy. (félre.) Tehát az özvegyhez? (küzdés közt) Nem, nem nyugtalankodom. — Miért? — Ah fejem oly zavart, fris léget kell keresnem. El el! (kirohan)

Betti. (egyedül) Még csak nem is ellenkezett. Ez szörnyűség! s aztán haragudnom, pirongatnom sem lehet. — Az öreg úrnak különös kívánatai vannak, s nekem szüntelen engednem s hallgatnom kell; pedig ezt legnehezebb egy nőnek teljesíteni — Óh ha ez még sokáig így tart, meg kell hálnom a kínok közt. —

HETEDIK JELENET.

Gusztáv. Betti.

Gusztáv. (visszajő csendesén, félre.) Egyedül van. — (fenn.) Betti!

Betti. Gusztáv!

Gusztáv. Betti, én szenvedek, és te miattad. —

Betti. Óh ez igen rendes. S én igen jól vagyok, engem semmi sem bánt, nincs semmi okom a gyöttelemlre, nemde?

Gusztáv. A hadnagy mihelyt meglátott, egyszerre el volt ragadtatva.

Betti. Tehetek én róla?

Gusztáv. Betti, én szerencsétlen vagyok! Bátyámnak nem merem fölfedni nősülésemet; a hadnagy pedig szüntelen körülted van.

Betti. Bennem kételkedhet-e?

Gusztáv. Nem, óh egy cseppet sem! — De még is ma, úgy látszott, igen jól talátlad magadat társaságában? úgy tetszik, mintha szorosabban ragaszkodtál volna karjához, mint kellett és illett. — Betti! ez iszonyú!

Betti. Gusztáv!

Gusztáv. S midőn bejövéték: még csak egy pillantásra sem méltatlád férjedet. —

Betti. Nem kell-e tartanom vizsga nagybátyádtól? Aztán úgy vettem észre, hogy nagyon is elvalál merülve a szép özvegyhez készületben.

Gusztáv. Vádolod férjedet Betti!

Betti. Nem, óh nem! Hiszen így kell tenned. — De még is az özvegy, — bátyád, — s te még ifjú vagy. Óh magam sem tudom, mit mondjak (félre.) Szivem megreped. —

Gusztáv. Betti, te féltékeny vagy!

Betti. Te vagy féltékeny Gusztáv!

Gusztáv. Nekem okom volna rá: de én az nem vagyok.

Betti. Én sem vagyok, csak úgy mondtam. Megengedj édes férjem, ha megbántottalak. —

Gusztáv. Azt nem mondom — de őrizkedjél a féltékenységtől. Ez irtóztató szörny, a szerelem terít rá csalogató lepelt, beférkezik hozzád, s szivedet marcangolja össze éles körmeivel. Ez utálatos lidércz, mely édes álomban lep meg, és kiszívja véredet, éltedet! — Őrizkedjél kedvesem tőle, én tanácsolom, ki erős vagyok neki ellent állani. —

Betti. Te jó vagy, és nagylelkű! de mondd meg, úgy-e nem feledkezel el rólam az özvegynél?

Gusztáv. A menny boldogságai közt sem. —

Betti. (szerelemmel.) Gusztáv! én nagyon szeretlek! (karjai. kitárja.)

Gusztáv. Egyetlen nőm! (ó!elés.)

NYOLCZADIK JELENET.

Berendy. Voltak.

Berendy (jöttében.) Hová lett már ismét az a — (meglátja őket.) Ni ni ni! Hát ti mi az ördögöt csináltok? mi?

Gusztáv. (hirtelen elválik Bettitől.) Hát édes bátyám — Betti. —

Berendy. Micsoda Betti?

Gusztáv. Vagy akarom mondani — Nina!

Berendy. Nos — nos?

Gusztáv. A nyakkendőmet tűzte meg, úgy akarom, hogy csinosabban álljon a rendesnél, ha látogatásra megyek. —

Berendy. He he he! no ezt dicsérem, hogy elegans akarsz lenni! (vállát veri.) Te derék ficzkó vagy! Hanem jer, siessünk!

Gusztáv. Mindjárt, mindjárt. — A hadnagy, — nem tudom hol van — a hadnagy. —

Berendy. Mi a menykő gondom nekem a hadnagyra. Ő nem akar az özvegyhez jőni, — s punctum.

KILENCZEDIK JELENET.

Zászlósy. Voltak.

Zászlósy. (bejő, félre.) Meg nem állhatom, hogy ne lássam, mikép fogja magát viselni a büszke nő?

Gusztáv. (lassan Bettihez.) Aztán megmondom — kerüld azalatt a hadnagyot. Keveset beszélj vele, légy kedvetlen, rátartó, hideg.

Betti. (szintén lassan.) Te pedig szorítsd a lehető legrövidebb időre a látogatást. Aztán kerüld tekintetét.

Gusztáv. (lassan.) Már ismét féltékeny kezdesz lenni! Mondom — ennél nincs valami utálatosabb. —

Berendy. (félre.) Én nem tudom, mit csinál a fiú azzal a leánynyal. Igy ma sem megyünk el innen!

TIZEDIK JELENET.

Kálmán Voltak.

Kálmán. (sebesen jő.) Alászsolgája, alászsolgája, servus Gusztáv! Örvendek hadnagy úr! (Bettit meglátja.) Ah! (nyelve elakad) ki — is asszony!

Gusztáv. (félre.) Ezt az ördög hozza ide, még kifecsegi titkomat. (fenn) Jőjjön, jőjjön édes bátyám! (Berendyt húzza)

Berendy. De megállj csak, egy szóm volna Kálmán öcsémhez. —

Gusztáv. Nem nem! most ne! Az istenért menjünk, siessünk! (elhúzza magával Berendyt.)

Berendy (mentében félre) Az ördög van most ezzel a fiúval.

Kálmán (félre.) Ez ugyan fut tőlem. (Bettihez megy.) Tehát miként találja magát kegyed itt falun? Jobban tetszik-e mint a városi lég?

Betti. (lassan Kálmánhoz.) Pszt!

Kálmán. Vagy úgy! Igen igen, Gusztáv barátom. —

Betti. Hadnagy úr, karját kérem! (Kálmánhoz.) Megengedjen ön, egy sétát kell tennem. (el Zászlósival.)

Kálmán. No ez szép! Mind itt hagynak a faképnél. Azonban jól teszik, mert magam is félek tőle, hogy szám akaratlanul is kibocsátná a titkot.

Ah nincs is nehezebb, mint titkot tartani, kivált mi-
kor az ily ingerlő (fel s alá jár.) No még senkinek
sem mondtam ki. — Bravo Kálmán! te derék ficzkó
vagy. Még titkos tanácsos is válhatik belőled, — az
az válhatnék belőled, ha hogy — (fejére mutat.) több
volna itt a káptalanban. Tehát csak vigyázz tovább
is, s ki ne locsantsd, hogy Gusztávnak neje van,
(erős hangon.) neje van! Ah! mily jól esett kimonda-
nom, ha szinte csupán a falak hallották is. — Ha-
nem már most pakolok innen, mert valaki talál
jöni! (megindúl.) Tehát Gusztáv nőtelen, Gusztávnak
neje van! Óh, hogy ezt senkinek sem szabad tudnia. —
(sebesen el.)

V Á L T O Z Á S .

(Vértessyné szobája.)

TIZENEGYEDIK JELENET.

V é r t e s s y n é (egy mellékajton gazdagon öltözve kijő.)
Itt akarom őket elfogadni. (egy pamlagra ül.) Ah, ma
minden áron jó kedvet kell tettetnem. Meg kell
boszúlnom magamat a hadnagyon. (fölkel, a tükörhöz
megy.) A vidám arcz nem igen akar sikerülni, pedig
mosolyganom kell, ne gondolja, hogy érte szenvedni
is szoktam. Igazán furcsán vagyunk mi asszonyok,
ha büszkeségünk mellett szeretünk. Eh! mit elmél-
kedem én itt? még egy vagy két ékszert kellene
felraknom, mert bár mit beszéljenek költőink az
egyszerűségről, a ránk rakott kincsekben, van va-
lami varázsló és hódító. — (csenget — szobaleány belép.)
Hozd be öltöző asztalomról az ékszereket. (szobaleány el.)
Az ifjú Berendy minden esetre csinos ember, úgy
hiszem, nem lesz nehéz a hadnagyot általa meg-
büntetni. —

TIZENKETTEDIK JELENET.

Szobaleány, Vértesyiné.

Szobaleány (egy szekrénykét hoz.) Itt van az ékszer: fel akarja talán rakni nagysád?

Vértesyiné. Igen leányom! add ide.

Szobaleány. Parancsolja nagysád, hogy segítsék?

Vértesyiné. Nem, nem, magam is elvégzem, mehatsz. — (szobaleány el.) Zászlósy bizonyosan tudni fogja, hogy az öreg Berendy unokaöcscsét velem akarná egybeházasítani, s ha még így sem lesz féltékeny s nem kér tőlem bocsánatot: akkor semmi női eselben sem bízom többé (ezalatt az ékszereket föl rakja.)

Inas (belép.) Berendy úr és unokaöcscse! —

Vértesyiné. Jöhetnek. (inas el.) Istenem! eszembe sem jut, hogy a játék komoly és veszélyes is lehet. — Mindegy, leczkét kell neki adnom!

TIZENHARMADIK JELENET.

Berendy, Gusztáv, előbbi.

Berendy (mély bókok közt Gusztávval belép.) Legalázatosabb szolgája nagysádnak. Van szerencsém bemutatni Gusztáv rokonomat. Kivántunk udvarolni nagysádnál. — (Vértesyinéhez megy tiszteletteljes tartással — s kezét megcsókolja.)

Gusztáv (ezalatt félre.) Lelkemre, ez asszony igen szép!

Vértesyiné. Örvendek, felettébb örvendek! (helyet mutat leülésre.) Ha úgy tetszik. (Gusztávhoz.) Hát mikép tetszik önnek egyszerű falunk? (leülnek.)

Berendy. (lassan Gusztávhoz) Miért nem csókolysz kezét nála?

Gusztáv. Megvallom, én a hely érdekességét azon egyénektől mérem, kik szívemhez közel állván, egyedül képesek boldogíthatni. S miután azt, ki előttem legkedvesebb, e faluban szemlélhetem, a következést elhallgatom!

Berendy (félre.) Bravo! ez jól volt mondva.

Vértessyné (félre.) Az ifjú csinos alak. (fenn) Ön úgy beszél, mintha egy napi ittlét után —

Gusztáv. Birnék egy lényt, ki kedvesebb előttem életemnél, nemde? Óh nagysád! nekem reményem van, hogy azt egykor birandom valósággal, hogy az egész világ előtt fölmutathatom önérettel, és büszkeséggel, azt mondván, ez az enyém!

Berendy. (félre.) Derék — derék!

Vértessyné. (félre) Engem vél? ily hirtelen? (fenn.) Ön igen melegen beszél. — Ez nem mindennapi nyelv. —

Gusztáv. Mert a személy, a tárgy, a hely sem mindennapi. Különböen bocsánat! Ha talán saját érdekeimmel nagysádnak terhére vagyok. —

Vértessyné. Nem, nem! Sőt inkább beszéljen ön.

Berendy. (félre.) Egy kissé jó lesz hátrább vonúlnom, hadd nyilatkozzanak bátran! A fiú csókolni való! (hátrább vonúl.)

Gusztáv. (félre.) E pillanatot vártam, meg kell nyernem őt részemre, — ő sokat használhat bátyám ellenében. (közelebb vonúl Vértessynéhez, fenn.) Óh nagyságos asszony, kegyed tudja sorsomat! Nagybátyám. —

Vértessyné. Tudom, tudom — ne többet!

Gusztáv. Ki kell mondanom! Én szerencsétlen vagyok, én szeretek!

Vértessyné. Az Istenért, hallgasson erről. A mit ön kíván, talán soha sem teljesedhetik. —

Gusztáv. Soha? Kell hogy teljesedjék.

Vértessyné. Nagybátyja akarata — —

Gusztáv. Ő nem akarhat mást, mint a mi boldogságom egyedüli alapja. Nem, nem akarhat —

Berendy. (Gusztávhoz súgva.) No mit teketoriázol oly sokat, essél térdre előtte, és etcetera. (ismét hátravonúl.)

Vértessyné. (félre.) Nagy Isten! ez ifjú csupa szerelem. Ezt nem vártam.

Gusztáv. Akármit érezzen is nagysád, kegyednek szánni kell engem, eltépni a köteléket, — és — és —

Vértessyné. Mit mondott ön?

Gusztáv. Igen! Én nagysád részvéteért, jóságaért esengek. — Könyörüljön rajtam. Bár ha idegen is tőlem szive, nagysád sokat tehet, akarata határoz, boldogságomat eszközölheti. Kezét annak nyújtja, kinek akarja. Lásson itt lábainál! (letérdel.)

Berendy. (a távolban félre) Bravissimo!

Vértessyné. (félre.) Ily lángszerelmet nem lehet remény nélkül hagynom! s igen; boszúm annál teljesebb leend. (fenn.) Keljen fel ön! e jelenést nem vártam. Most a reménynél többet még nem adhatok, — de nyugodjék meg abban, hogy ennyi tanúsított melegség nem maradhat viszonzás nélkül. —

Gusztáv. (félre.) Viszonzás nélkül? szerelmet értett?

Vértessyné. Keljen fel ön, legyen meggyőződve, hogy nyilatkozata kedves előttem. (gyöngéden fölemeli.)

Gusztáv. (félre.) Nagy Isten! kezemet szorítja: Ő szeret. — Elvesztem!

Vértessyné. (félre.) Szegény ifjú, szerelme oly forró irántam.

TIZENNEGYEDIK JELENET.

Zászlósy, karján Betti, belépnek, (Gusztáv épen akkor kel fel.) voltak.

Gusztáv. (félre.) Nóm! megöltem őt!

Zászlósy. (félre.) Hah! iszonyú hűtlenség!

Betti. (félre.) Előtte térdelt, szörnyűség!

Vértesy né. (félre.) Más karján! Gyönyörű!

Zászlósy. (Bettit bemutatva.) Berendy Nina kissasszony.

Berendy. (akadozva.) U — unoka hugom, közel rokonom. (félre.) Ennél jobb nem történhetett volna!

Gusztáv. (félre.) Megfulok!

Betti. (félre.) Meghalok fájdalomban!

Vértesy né. (félre.) A gyáva hűtelen! Levegőre van szükségem! (fenn.) Uraim! sétáljunk egyet kertemben: a fris lég jól fog esni, (Berendyhez.) karját kérem!

Berendy. (halkan Gusztávhoz.) Meg van! Meg van! csak most üsd a vasat. Ki ne szalaszd marokból. (karjára veszi Vértesy né-t s el.)

Gusztáv. (félre.) Vigye őt a manó.

Zászlósy. Megyek, — mennem kell utána. — (el.)

Gusztáv. (félre.) Nem merek nőmtől távozni, pedig tekintete megöl. — (lecsüggesztett fővel alázatosan és lassan Bettihez megy.)

Betti. (félre.) Már most mivel kezdjem?

Gusztáv. (félre.) Még csak nem is szól. — Haragja iszonyú lehet!

Betti. Hát mégis csupán féltékeny vagyok? s nincs semmi okom nemde?

Gusztáv. (töredelemmel.) Fájdalom igen! Bocssás meg édes nóm! Én a legszerencsétlenebb em-

ber vagyok a világon! Már késő minden szemehányás: megtörtént.

Betti. Megtörtént? — De annak nem kellett volna megtörténni. Neked nem kellett volna — óh eszem is elvesz.

Gusztáv. Hisz én jó szándékból s más célból tettem mindent. Nem reménylettem édesem, hogy oly következésre ad alkalmat. —

Betti. Mi szándékból tetted hát? És mi következésre adott alkalmat? —

Gusztáv. Én az özvegyet részemre akarám megnyerni, barátnémá, jóakarómmá akartam tenni, s fölkérni, hogy ne engedjen bátyám kívánatának.

Betti. (örömmel.) Igaz volna ez Gusztáv?

Gusztáv. Becsületemre és szerelmemre mondom. — De az özvegy nem értvén szavaimat, azokat szerelemre magyarázta, s boldogtalan én! reményt nyújtott szerelme, keze birhatása iránt.

Betti. (fájdalommal.) Szerelme és keze birhatása iránt? Ez iszonyúság?

Gusztáv. S midőn előtte állottam, kezemet oly melegén, oly forrón szorítá meg.

Betti. (hirtelen.) Megszorítá?! — Óh én ezerszer szerenésetlen vagyok! Megszorítá?! De azt nem szabad megszorítani! Nem, nem! Óh ez engem megöl, elkárhoztat.

Gusztáv. És engem is! Micsoda kézszorítás volt ez, s minő szavak, mily erős szerelmet tolmácsolók. Óh inkább kigyó, skorpio csípett volna meg, vagy tüzés vas égette volna kezemet, mint e kézszorítás!

Betti. De mégis hibázhattál. Hátha mind ezt csak képzeléd, — ha csak zavarban levén, — azon pillanatban — —

Gusztáv. Óh nem, nem! Jól tudom, jól látom! Ó szerelmes belém. forrón, bolondulásig. — S

most elmém összevissza kuszált fonalait nem tudom rendbe szedni. Mikép szabadúljak e kelepczéből? —

Betti. En nem engedlek téged Gusztáv! Te enyém vagy! (átöleli.)

Gusztáv. S én a tied, — (félre.) Miért kellett ily nőt megkeserítenem? (fenn.) Hah! valaki jó! Az özvegy szavát hallom! Nem lehetek, nem maradhatok vele. — Üldöz, megöl szerelmével. — Megyek. (az oldalajtó felé megy.)

Betti. Ne menj tőlem, maradj! én őrizni foglak, nem engedlek.

Gusztáv. Nem, nem, mennem kell. Nem akarom látni! Már jó! (el oldalt.)

Betti. Nagy Isten!

TIZENÖTÖDIK JELENET.

Betti, Vértesy né.

Vértesy né. (bejő, félre.) Nem akarom őt hallgatni; meg kell büntetnem! (Bettit meglátván) Ah a kisasszony!

Betti. (szemérmesen visszahúzódik.) Terhére vagyok talán önnek asszonyom?

Vértesy né. Óh nem! hogyan is? Kegyed szép és ügyes. Igen hamar megtudja nyerni a sziveket.

Betti. Hogyan érti ezt ön?

Vértesy né. Ön igen jól tudja, mikép értem, — óh igen jól! Alig jött falunkba, s már hódításokat igyekezik és tud tenni! Óh ez igen derék, ez igen szép! —

Betti. Valóban ezzel én vádolhatnám önt.

Vértesy né. Valóban? nem akarok kemény lenni, de kénytelen vagyok kimondani, hogy egy

fiatal leánynak nem egészen jól áll, midőn némely fiataltól elfogadja az udvarlást, és szerelmi nyilatkozatokat.

Betti. (félre.) Még pirongat tulajdon férjemért. (fenn.) Lehetnek igényeim hozzá asszonyom!

Vértesy né. Igényei? S ha talán volna egyén, kinek több igényei volnának.

Betti. (félre.) Magát érti! (fenn.) Nehezen hinném asszonyom; — azonban én nem akarok sérelmemért kikelni!

Vértesy né. (félre.) Még sérelmet emleget! Oh ez iszonyú! (fenn.) Fölöttébb kell pedig önt sajnálnom, mert reménye semmi esetre sem teljesülhet.

Betti. (félre.) Ez borzasztó asszony! (síró hangon) szörnyű zsarnoknő. (fenn bátrabban) És én ki mondom, hogy őt nem engedhetem!

Vértesy né. (félre.) Gyönyörű nevelés! (fenn.) Ez sok, — ön nem érdemel kíméletet többé. — Tehát biztosítom, hogy minden, mit eddig tapasztalt, csak játék és szemfényvesztés volt, s hogy ezen ifjú örökre enyém. (félre.) Miért játszottam szerelmével?

Betti. (keserűen.) Szemfényvesztés? Játék? Ő nem csalhat meg engem! Ném, nem! jer Gusztáv, mondd meg ezen asszonynak, hogy te egyedül engem szeretsz! Gusztáv! (el az oldalajtón)

Vértesy né. Gusztáv? — Gusztávot értette? Itt félreértés van! Valami titok lappang, melyet nem értek; — végére kell jánom e titoknak, bármi áron. (a másik oldalajtón el akar menni)

TIZENHATODIK JELENET.

Kálmán, Vértesy né.

Kálmán. (bejő, Vértesy né nem veszi észre, Vértesy né Kálmánt meglátván, az ajtónál állva marad.) Nincs kinosabb

állapot, mint e hallgatagság, még csak nem is merek az emberekkel beszélni, s utóljára is meg fogom látni, hogy a titkot nem én tölem tudják meg. — Úgy van, — az fog történni, hogy mikorra az egész dolgot elbeszélhetném, holmi fecsegő nyelv ki fogja locsantani. Óh! mert vannak ám olyanok is, kik semmiképen sem tudnak titkot tartani, — úgy lesz! — Óh, s ez borzasztó! — Pedig mi lett volna szebb s gyönyörteljesebb, mint elbeszélhetni, dicsekedhetni először, hogy azon szép teremtés, igen azon szép teremtés, Gusztáv neje, (hirtelen körülnéz, meglátja Vértesynt, ki ezalatt Kálmán háta megé jött)

V é r t e s y n é. Gusztáv neje? kicsoda? kit mondott ön?

K á l m á n. (akadozva) Az az ha volna. — Igen, ha neje volna, vagy lenne! (félre) No szépen vagyunk!

V é r t e s y n é. Nem, nem! ön határozottan mondá.

K á l m á n. Bocsánatot kérek, akkor tévedtem, nyelvem hibázott! (hátra húzódik)

V é r t e s y n é. De csak maradjon, beszélnem kell önnel. —

K á l m á n. De könyörgök, sürgős teendőm van. (félre) Soha meg nem állom.

V é r t e s y n é. De hát ki volna Gusztáv neje? —

K á l m á n. He he he! csak úgy gondoltam, csak egy eszme! például nagysád!

V é r t e s y n é. (félre.) Itt valami dolognak kell lappangani. Elmém jól látja! (fenn.) Nem szabadul tőlem oly könnyen; én háziasszony vagyok, ön vendég, s én maradást parancsolok.

K á l m á n. Hiszen csak az udvarra, — a kertbe, — a konyhába. (félre) Hova meneküljek kérdései elől?

V é r t e s y n é. Ön itt fog mellettem maradni! Mióta nem tartja ön kötelességének, teljesíteni egy nő kívánatát?

Kálmán. Maradok!

Vértessyné. Tehát komolyan szólok! Ön jól tudhatja viszonyaimat; jól tudja az öreg Berendy szándokát, s tudhatja azt is, hogy én e szándokban segédkezet nem nyújthatok. Ön mindegyikünkkel jót tenne, ha azon titkot, mely itt lappang, előttem fölfedné. —

Kálmán. De nagyságos asszony! — —

Vértessyné. Semmi de! Ha Gusztávnak neje van, vagy legalább kivülem más nőt akar venni: érdekemben fekszik azt tudnom; mert sok függ tőle, ha egyszerűen én mondom le kezéről, vagy pedig ő nem akar engem. Ön e fölfedéssel mind velem, mind Gusztávval jót tenne; s nem akarja-e ön barátja javát?

Kálmán. Véremet, éltemet érte. — Igen, — tehát — —

Vértessyné. Tehát?

Kálmán. Gusztávnak neje van.

Vértessyné. Mit büszke nagybátyja előtt nem mer kimondani?

Kálmán. Eltalálta nagysád!

Vértessyné. S neje hol van?

Kálmán. Itt, egy rokon neve alatt.

Vértessyné. Az a kisasszony? gondoltam! —

Kálmán. Igen, úgy van! (félre.) Csak most meg ne hallana valaki.

Vértessyné. És Gusztáv? Ah ezt értette ő a velem történt beszélgetésnél. — Én szerelemre magyaráztam szavait. És az asszony is. — Mindent értek!

Kálmán. De nagysád! — e titok szent előttem!

Vértessyné. Értem! De ez nem elég, nekünk segíteni kell Gusztávon, hogy nagybátyja kiengesztelődjék. Akarom, hogy lássa ön, miként a legjobb kezekbe tette le barátja sorsát. —

K á l m á n. Nagysád önmaga a jóság! (kezet csókol.)

TIZENHETEDIK JELENET.

Berendy és Zászlósy a fenékszíni ajtón, — Gusztáv és Betti oldalról jönnek. Előbbiek. — Később egy inas

K á l m á n. (félre.) Szegény barátom!

Gusztáv. (félre.) Vele beszél! ha titkomat kifecsegte. —

Berendy. (félre.) Hol a manóban járt ez a fiú azzal a leánynyal, midőn a szép özvegygyel lehetne.

Gusztáv. (Kálmánhoz lassan.) Ha kifecsegted titkomat. —

K á l m á n. (szintén úgy.) Ne—m; a világért sem. —

Inas. (jö.) Az étel az asztalon van.

Vértesyné. (Gusztávhoz) Karját fiatal lovag!

Gusztáv. (félre.) Jaj! meg nem menekülök tőle. —

Berendy. (félre.) Ah egyedül őt választja, — örvendek.

Betti. (félre.) Kegyetlen, csábító nő!

Zászlósy. (Bettihez karját nyújtva — félre.) Daczolok vele. (fenn.) Ha úgy tetszik!

Betti. (félre.) Óh még ez is!

Gusztáv. (hátra néz — félre.) Nőm szüntelen a hadnagygyal. (elindulnak, utánuk Zászlósy és Betti.)

Berendy. Minden jól megy, minden jól megy. — (utánok indul.)

K á l m á n. Minden bolondul megy! De legostobább az, hogy barátom titkát kifecsegtem. — (egy-másután el.)

HARMADIK FELVONÁS.

(Berendy szobája, mint a második felvonás kezdetén.)

ELSŐ JELENET.

Berendy. (föl s alá járkál.) Most már elégült, most már jó kedvű vagyok. Minden kívánságom szerint megy. — Berendy Gusztávné született bárónő — ez már szépen, ez már gyönyörűen hangzik. Boldogult anyám is báró kisasszony volt, s nagyanyám — Isten nyugtassa meg őket — grófnő. — A fiú szép, csinos, tetszik. He he he; az asszony szerelmes belé, mint egy gerlicze, Gusztáv is szenvedheti. Óh igen, csak hogy ő férfi, s rátartja magát, ezt szeretem, ez családi tulajdonuk a Berendyeknek. Csak még azt kívántam volna, hogy az özvegynek kezét csókoljon. Ez mégis sokat tesz a nőknél, — úgy van, a hadnagy pedig a hugomat imádja. Férjhez adom. Igen, férjhez adom őt is. Most tehát tegyük meg a határozó lépést. Gusztáv levelkét fog írni az özvegyhez, melyben szépen és csinosan megkéri őt. Úgy lesz. (az egyik oldalajtót kinyitja, bekiált.) Gusztáv! nincs itt! Hol van? (a másik oldalajtó felé megy.) Hugomat kérdem meg, ha valahol látta volna. (kinyitja az ajtót.) Itt van biz az! Gusztáv! jer csak — Ej ej! (félre.) Mit keres itt ez a fiú?

MÁSODIK JELENET.

Berendy és Gusztáv.

Gusztáv. (kijő.) Parancsoljon édes bátyám! (félre) Átkozott, hogy épen most kellett jönie!

Berendy. (komolyan Gusztávhoz) Édes öcsém, nem azért mondom, mintha félténélek; de mégis nem szeretem, hogy ily időben hugom szobájában járkálsz.

Gusztáv. Édes bátyám!

Berendy. Tudom, tudom. Nem szükség magadat mentened. Csak azért mondom, hogy figyelmeztesselek, lásd hugod is még reggeli pongyolában van; alkalmatlan vagy neki.

Gusztáv. (félre) Azt nem hinném. (fenn.) Hiszen közel rokonom.

Berendy. Úgy van, igazad van. Hanem egy házasulandónak mindenre kell vigyázni. Jövőre megtiltom, hogy szobájába menj.

Gusztáv. (félre) No még az lesz derék, a férjnek megtiltani.

Berendy. S aztán mit csináltál vele, tudni akarom. —

Gusztáv. Én én? hát véleményét kérdeztem az özvegy iránt. Tudja édes bátyám — a nők ilyen dologban éles látásúak.

Berendy. Igaz, igaz! s mit szól ő Vértesynéről?

Gusztáv. No — nem igen kedvező véleményvel van felőle.

Berendy. Bohóság. Nem tud hozzá. De térjünk át tárgyamra. Akaratom az, hogy a dolog siettetése végett, írj egy levelet mátkádhoz. —

Gusztáv. Mátkámhoz levelet?

Berendy. Igen igen! Jól tudod, levélben jobban, szebben elő lehet adni a gondolatokat, érzelmeket. Hisz úgy hiszem, írtál már szerelmes levelet, ha szinte nem kértél is benne nőt. Igen, igen, csak készítsd el. Nem szükség utasítást adnom, magad is tudni fogod, mit és miként írj. No no hiszen tudom, látom, hogy magad is óhajtasz neki levélben nyilatkozni.

Gusztáv. Én? azaz, ha igazat kell mondani. —

Berendy. Csak ötölj, hatolj. Ismerem már én a szerelmeseket, kiolvastam a te szemedből is.

Gusztáv. (félre.) Még rám fogja, hogy szerelmes vagyok bele.

Berendy. Én tehát itt hagylak magadra. Bele sem akarok szólni, csak ird meg. Igen, aztán majd visszajövök, megnézem mit irtál. He he! Tudom tüzes és forró lesz! Tehát csak írj. (indúl.) Ápropos. — Tudod-e már hogy hugomat a hadnagyhoz akarom adni?

Gusztáv. Bet . . . azaz hogy Ninát?

Berendy. Igen a hadnagy halálig szereti. Úgy van, halálig. Nem láttad? nem vetted észre?

Gusztáv. (hidegen.) Nem, azt nem mondhatom. (félre.) Tüzes villám! Tehát más is észrevehette?

Berendy. Elhiszem, elhiszem. Te csak az özvegyen csüngtél. De én láttam ám. Szemeim áttekintettek a szitán. Röviden, szándokom az, hogy mihelyt a hadnagy nyilatkozik, őt mint hugom férjét fogom ölelni.

Gusztáv. (félre) Én pedig megfojtom a gazembert.

Berendy. Mert, hogy azt is kimondjam, úgy látszik, hugom sem idegen Zászlósytól. S ezt igen szeretem.

Gusztáv. (félre) Ördögbe! de én nem szeretem.

Berendy. No de, ez nem tartozik rád. — Te csak ird meg a levelkét, azután elküldjük. Úgy úgy. Én távozom. He he! te szerelmes bohó! (elindul s elmegy.)

Gusztáv. (egyedül) Ideje is hogy távozzék. — — Ördög és pokol! Ez már mégis rettentő. Erővel szerelmes levelet iratni velem, olyanhoz, kit nem szeretek, nem akarok szeretni: s itt, nőm mellett, kit csak gondolatban is megsérteni, halálos bűnnek tartok. És ez nem minden, hanem nőmet egy más férfihoz kerítgetik; s ezt nekem túrnóm kell. Mindenható! Add nekem mennyei irgalmadat. (fól s

alá jár, szünet) S mit tehetek? A dolgot ily állásban föl nem fedhetem. Az most még rosszabb volna, mint annakelőtte. (gondolkodik) Valóban, a hadnagy szüntelen Betti körül forgolódott; — világos előttem, szereti őt, szereti. Nőmnek szemrehányást nem tehettem, mert az özvegygyeli viszony anélkül is mélyen keseríti. — Úgy van. Én a legszerencsétlenebb vagyok minden férjek közt! Hanem esküszöm, a hadnagygyal számolni fogok. Mit keres ő szüntelen nőm körében? Igen, őt erős számadásra fogom vonni. Aztán történjék bármi. (szünet.) És most mit tegyek? Oly ostoba csak nem lehetek, hogy az özvegynek szerelmes levelet írjak. Hisz ez mélyebben vinne a tömkelegbe, honnan már most sem tudok menekülni, — s nőm szívét megölné! De hát mit lehet tenni? Mit? Nagy Isten! mit? Ezer villám! Ez borzasztó helyzet. (szünet) Ah gondoltam valamit, ez jó lesz. Helyes! az özvegy úgy is félre értette szavaimat. Két levelet fogok készíteni, az egyik bátyám kívánata szerint lesz, a másikban fölfedezem előtte állapotomat, és részvéteért könyörgök, s amazzt csak megmutatom bátyámnak, de ezt küldöm el. Pompás! tehát a dologra. (leül az íróasztalhoz s írni kezd.) „Kénytelen vagyok megvallani, hogy együttlétünk alkalmával nagysád félreértette szavaimat. Gyöngédtelen vagyok talán, ha kimondom, de a szükség kényszerít, miszerint én nagysádat nőül nem vehetem. Én már mást szeretek;“ megtörtént házasságomat nem szükség megvallanom — „szeretek. Legyen nagysád irántam kegyes és segéljen elvonni bátyám akaratát egy oly tervtől, mely soha sem létesülhet. Adandó alkalommal bővebben fogok nyilatkozni. Nagysád őszinte tisztelője.“ (szünet, mialatt ír.) A levelet összehajtom, s majd ha bátyám el akarja küldeni, fölcserélem. Most a másikat. Ez már könnyű lesz, csak a szokott modorban. (írni kezd.)

HARMADIK JELENET.

Berendy és Betti (két felől az ajtóban egymásután megjelennek.) Gusztáv.

Berendy. (félre.) Ír, — nem háborítom.

Betti. (félre.) Valljon kinek ír ismét?

Gusztáv. (ír.) „Azon pillanattól, melyben kegyedhez szerencsém volt, szeretem kegyedet.“ (félre.)
Mennyi kínnal esik ezt leírnom.

Berendy. (félre.) He he! szereti, imádja!

Gusztáv. (félre.) Megkell lennie. — (ír.) „Ha nagybátyám, kit én mindenek felett tisztetek, határozottan nem kívánná is összeköttetésünket: kegyed szépsége és magas tulajdonai elegendők volnának arra, hogy midőn mást nem ajánlhatok, szívemet és szerelmemet kegyed lábaihoz tegyem.“ (félre.) Isten, adj erőt elvégezniem. —

Berendy. (félre.) Helyesen, ügyesen!

Betti. (félre.) Ez mégis sok. Ezt nem kényszerítésből teszi, óh! az nem lehet.

Gusztáv. (ír.) „Óhajtvá várom kegyed válaszát, sorsomat kezébe tevém le; határozzon felette, — s mondja ki életemet vagy halálomat.“ (félre.)
Uram irgalmazz bűnömnek. (ír.)

Berendy. Most megtanítom az inast: miképp adja át a levelet, s aztán minden jó lesz. (el a fenékszíni ajtón.)

Gusztáv. Óh átkozottak legyenek a szavak, melyeket le kelle írnom! (felugrik.)

Betti. (előlép.) Óh átkozhatod most már. Szép dolog! Te szereted az özvegyet. —

Gusztáv. Betti!

Betti. Hallottam, jól hallottam miket irtál. Ilyeket csak szív mondhat tollba. Te szereted őt! Hűtlen!

Gusztáv. Betti! még te is kínozod férjedet? Nem elég, hogy bátyám miatt szenvedek s elkárhozom.

Betti. Nem, — én nem akarlak kínozni. De élni sem akarok, megölöm magamat. Mérget fogok inni, vízbe ugrani. —

Gusztáv. Az istenért! Hiszen semmi sincs rád nézve elveszve, egyedül én szenvedtem át e levélírás gyötrelmeit. Bátyám parancsolta, kénytelen valék vele. — Hanem kijátszom akaratát, semmit se félj. —

Betti. Hogyan?

Gusztáv. Az özvegyhez egy másik levelet készítettem, melyben kijelentem, hogy őt nem szeretem, — s ezt fogom amaz helyett elküldeni. Nézd csak, itt van. (kiveszi a levelet s átadja)

Betti. (olvassa.) Ez jól volt téve — Tehát...

Gusztáv. Csitt, bátyámat hallom. Nyugodjál meg. E levél forduláspontra fog eszközölni, aztán majd magam is beszélek az asszonnyal. Hamar, térj szobádba. —

Betti. (a levelet visszaadja) Megnyugszom Gusztáv! De mégis, ha elvitték az egyiket, mutasd meg a melyik itt maradt, hogy bizonyos legyek. — De nem haragszol úgy-e e szeszélyért?

Gusztáv. Nem nem! megmutatom.

Betti. Az ég segítjen! (el.)

Gusztáv. Segíteni fog, s aztán, ha e csel sikerült, nőmmel is lesz a hadnagy iránt egy szavam. Igen, számat kérek tőle minden pillanatról, csak egyszer az özvegytől szabaduljak. Akkor úgy szólok hozzá, mint férj. Most még nem használhatom férji tekintélyemet. (leül.)

Berendy. (visszajő.) No hát meg van a levél?

Gusztáv. Igen, nagybátyám!

Berendy. Hadd lássam, hadd lássam! (Gusztáv átadja neki a levelet, mit Berendy végig tekint.)

Gusztáv. (ezalatt félre) Megállj csak, majd

rászedlek én most, én nőm előtt is visszanyerem hatalmamát. —

Berendy. (miután a levelet elolvasta.) Jól van, igen helyesen van. — Tehát most csak czímet kell rá írni, — aztán elküldjük. —

Gusztáv. Majd elvégzem magam is, — mindent elvégzek. —

Berendy. No csak látni akarom.

Gusztáv. (félre.) Az ördögbe! el kell innen küldenem. (fenn.) Ha valami foglalatossága van bátyámnak, csak végezze. Ezen levél már az én gondom.

Berendy. Nincs semmi fontosabb dolgom. Írd rá a czímet, — s aztán hadd menjen. —

Gusztáv. (félre.) Mit tegyek ezzel az öreg emberrel!? (ír.)

Berendy. Most csak rövid czímet. (oda néz) Úgy, — a bárónő mindazáltal ki ne maradjon. — No add ide! —

Gusztáv. (félre.) Föl nem tudom cserélni. Átkozott! (fenn) Mindjárt mindjárt édes bátyám. —

Berendy. No de mi a manót késel? Add, hadd küldjem. (elveszi a levelet) Így ni! (menni akar)

Gusztáv. Megálljon, megálljon csak édes bátyám! hadd lássam még egyszer a levelet.

Berendy. De hát minek?

Gusztáv. Nincs-e valami hiba? — végig sem néztem. (félre) Ha tervem megbukik, elvesztem. —

Berendy. Ej, ne gyermekeskedjél. Már mi hiba volna benne? (elindúl.)

Gusztáv. (félre.) Megbolondúlok, megőrülök, (fenn) Bátyám, ezt nem engedhetem.

Berendy. (visszanéz.) Mi bajod?

Gusztáv. Semmi, semmi, — a mint bátyámnak tetszik. —

Berendy. Ezt a fiút nem értem. (el.)

Gusztáv. (egyedül.) Mennyei felség! Hisz ez minden emberi türelmet felül halad! — Micsoda ostoba örült gondolat volt is tőlem, bátyámnak engedni. Most már mindennek vége; — az asszony el fogja hinni a levél szavait, és, — no hiszen Isten hozzád férji tekintély! Pokol és kárhozat, ezt nem engedhetem. (sebesen a fenékszini ajtóhoz megy, és kinyitván el akar menni.) Bátyám az inással beszél. Vele megy ki. Mindegy, — akárhol utól érem. (vissza jő, kalapját felkapja és el akar.)

NEGYEDIK JELENET.

Betti és Gusztáv.

Betti. (az alatt, míg Gusztáv kalapját fölveszi, kilép s Gusztáv után fut.) Gusztáv, Gusztáv!

Gusztáv. (visszafordúl, megretten, félre.) Nőm! ? (fenn.) Bocsánat, mennem kell!

Betti. Nem, nem! megállj csak. Elment a levél?

Gusztáv. Nem szólhatok semmit. Sietnem kell. (indúl.)

Betti. (feltartja.) De én nem bocsátlak, míg meg nem mutatod a nálad maradt levelet.

Gusztáv. (félre.) Könyörüljetez mennyei hatalmak! Már most az inast is elszalasztottam. Mit mondjak nőmnek?

Betti. Nem szólsz Gusztáv?

Gusztáv. (félre.) Oda vagyok! oda minden bátorságom. (alázatos állásban Betti felé megy.) Megbocsátasz-e nekem édes nőm?

Betti. Miért?

Gusztáv. Mert én szerencsétlen vagyok. Mert engem haragjában szült a sors, s itt e világon kárhozatra vagyok teremtve.

Betti. Az istenért talán a levél?

Gusztáv. Bátyám miatt nem azt küldhettem el, a melyet akartam. De ne essék rosszul édes Bettim! (félre.) Még meg kell aláznom magamat: holott szólanom kellene a hadnagyért.

Betti. Gusztáv, ez iszonyú játék! Most már egészen az özvegy hatalmában vagy, s ő szeret téged. —

Gusztáv. Kárhozat e szerelemre!

Betti. S én nem tűnök tovább. Mindenben engedtem eddig akaratomnak. De inkább, mint így lapangva titokban élnem, s kénytelen legyek látni a hatalmas vágytárs diadalát: inkább lemondok mindenről, s elhagyom e házat örökre. Találok én másoknál is pártfogókra. —

Gusztáv. (félre.) A hadnagyot érti. (fenn.) De édes Bettim gondold meg. —

Betti. Mindent meggondoltam. A mily engedelkeny és jó vagyok, ha szerettetem: épen oly hideg tudok lenni, érezvén a méltatlanságot. Te magad akartad így. Te nem vagy igazságos hozzám Gusztáv! (elindúl.)

Gusztáv. Betti! (Betti el.) No már most itt állok. Ezt megharagítottam, s amazt szerelemre ingereltem. Melyikhez forduljak? Ha most itt hagyom, s történetből a hadnagy jó: egyszerre megnyerheti szívét. Meg kell békítnem. (elindúl.) Óh örök Isten! ha ez így tart, főbe kell lőnöm magamat. (el Betti után.)

ÖTÖDIK JELENET.

Zászlós y. (tüzesen bejő.) Tüzes villám! Ez már több kettőnél. A ficzkó levelet firkál az özvegynek. De hisz azt nem engedem. Kedvem lett volna azon levelet széttépni, sárba taposni, s azon gaz majom arczü inast jól megdöngetni. Számolnom kell vele,

— igen, számolok a kölyökkel. Ezer villám! alig teszi ide a lábát: már mások jogaiba avatkozik. De, szólok egy-kettőt az öreggel is: megmondom, hogy tervével fölhagyjon; s unokaöccsének megmutatom: miként kell egy katonával játszani. Valljon merre vannak? (elindul oldalt.)

HATODIK JELENET.

Gusztáv és Betti (az ellenkező oldal ajtón jönnek.) Előbbi.

Gusztáv. (Bettihez.) Igen — igen — megyek! egyenesen az özvegyhez megyek. Kitárom előtte szívemet, szerelmemet. (lassan tovább beszél.)

Zászlósy. (félre.) Igen, ha engedném a fattyút.

Gusztáv. Ó bizonyosan az én részemen lesz. (kezet csókol nevének, Betti eltűn.) Még el sem olvasta jól a levelet, már én nála leszek. (mennni akar.)

Zászlósy. (eléje megy.) Megálljon egy kissé, megálljon!

Gusztáv. (félre.) A hadnagy! Most nőmhöz jött. Szeretném nyakát kitekerni. (fenn.) Mit akar ön?

Zászlósy. Egy kis szólani valóm van önhez.

Gusztáv. (félre.) Még neki van szólani valója! — (fenn.) Nekem is uram, de nem érek rá,

Zászlósy. De éppen azt akarom, hogy rá érjen.

Gusztáv. Azt én is szeretném, hanem most fontos dolgom van.

Zászlósy. Azon fontos dolgot csak hagyja későbbre. —

Gusztáv. Uram! mennem kell!

Zászlósy. És én megtiltom, meggátolom a menetelt. (eléje áll.)

Gusztáv. Ez durvaság.

Zászlósy. Meglehet.

Gusztáv. És sértés,

Zászlósy. Úgy akarom.

Gusztáv. Jó, tehát maradok. (félre.) Várj, ezért meglakolsz. (fenn.) Szóljon ön, — mit akar?

Zászlósy. (fel s alá járkál — azután megáll Gusztáv előtt.) Ön tehát csak szereti azon nőt? mit?

Gusztáv. (félre.) Na, még ő leczkéz érte, hogy nőmet szeretem. Ez legpompásabb. (fenn.) Igen, szeretem.

Zászlósy. S nem akar róla lemondani szép szerével?

Gusztáv. Egy átalában nem.

Zászlósy. S tudja-e ön, hogy őt én is szeretem?

Gusztáv. (félre.) S előttem megvallja, — a gyalázatos. (fenn.) Veszem észre, s annak idejében teszszek róla.

Zászlósy. (félre.) A ficzkó bátor, vagy feletébb szereti. (fenn.) Uram! én jól tudom, miként ön, hogy azon hölgy már nem hajadon, s nem is egészen fiatal; ő jobban illenék hozzám.

Gusztáv. (félre.) Nem hajadon? Hol a manóban tudta meg, hogy ő hitvesem. Bizonyosan Kálmán fecsegte ki. Úgy lesz. (fenn.) Hadnagy úr! ha azon asszony iránt hódolattal viseltetik, ezt el fogja minden előtt hallgatni, s senkinek föl nem fődözendi. minő viszonyban állok én vele.

Zászlósy. Ezt ígérem. De ígérje meg ön is, hogy őt elhagyja, s örökre megválk tőle, és akkor jó barátok leszünk. No uram, kezét rá, mint becsületes ember.

Gusztáv. (félre.) Minő ostoba kívánat ez! Nőmtől megválni! (fenn.) Azt nem tehetem. —

Zászlósy. Nem teheti? akkor ellenségei leszünk egymásnak. S aztán bizonyossá tehetem önt, hogy én minden jelenségek daczára is jobban szerettem, mint ön.

Gusztáv. Ördög és pokol! ez nem igaz.

Zászlósy. Bátor vagyok vele dicsekedni. Nem látta ön tegnap, miként pillantott szemembe?

Gusztáv. Láttam, (félre.) — bár ne kellett volna látnom!

Zászlósy. Ugyan akkor megszorítá kezemet.

Gusztáv. (ingerülten.) Megszorítá? megszorítá?

Zászlósy. Miként ne? Még ez nem elég. Midőn megváltam tőle, ezt súgta fülembe: ne essék kétségbe. Gusztávhoz tartozom szives lenni, önt pedig szeretem.

Gusztáv. Tartozik? csak tarozik? óh hálátlan, hűtlen asszony! uram, ne tovább, ne tovább, mert megőrülök, — megfulok.

Zászlósy. S mindezeket becsületemre állítom.

Gusztáv. (dühösen fel s alá jár.) Átkozott legyen úgy azon percz, melyben megismertem. Átkozottak azon pillanatok, melyeket vele tölték, átkozott legyen szerelmem, mely oly édes, oly forró és oly reményteli volt. Óh szerencsétlen óra, melyben születtem! (egy pamlagra veti magát.)

Zászlósy. (félre.) Szegény ifjú, még szánni kezdem. (fenn.) Vigasztalódjék ön, — ő nem az ön számára teremtetett.

Gusztáv. (szenvedélylyel.) S pedig miként szerettem őt! s szeretem most is. Minő édesen, minő csábítólag tudtak ajkai szerelmet vallani.

Zászlósy. Szerelmet vallani?

Gusztáv. Tiszta ártatlanság, tántoríthatlan hűség fénylett tekintetében. Szemében égi szerelem csillagtüze sugárzott. Mily hitetők voltak szavai, mily édes elragadtatással tudta mondani: egyedül téged szeretlek.

Zászlósy. (tüzzel.) Téged szeretlek? Azt mondta önnek?

Gusztáv. És számtalanszor uram, — önnek

megvallom, hogy őt még most is szeretem, hogy hűtlensége dacára sincs erőm megvetni. Mindent feláldozó szerelmének emléke még most is oly kedves, oly ingerlő.

Zászlósy. (mindig több tüzzel.) Mindent feláldozó szerelmének? Uram! mit beszél ön?

Gusztáv. Hiszen örök szerelmet esküdött egykor, s hányszor csüngött ajkaimon.

Zászlósy. Tüzes tatár! Ez nem való!

Gusztáv. (Zászlósyhoz megy — kezét vállára teszi.) Való uram! igen, való, ön előtt nincs miért titkoljam. Tudja meg ön, mit még senkisémet tud, miszerint néhány hónap óta ő anyának érzi magát; s én a legboldogabb reményű apa leendtem.

Zászlósy. (fájdalmas kétség közt.) Uram! — ezt ne — ne mondja ön. Ez lehetlen.

Gusztáv. Úgy van uram, úgy van kétségtelenül: én apa vagyok. S ha egyéb nem kötne is hozzám: születendő gyermekemért sem hagyhatom el.

Zászlósy. (a legnagyobb küzdés közt föl s alá jár, haját és ruháját tépi.) Óh örök kárhozat! Hát már az életben elkezdődnek kínaid? Miért nem hozád el előbb halálomat? Ezer pokol gyötrelme égi gyönyör ez iszonyú kínohoz képest. Ő anya lesz, — s ez apa. (a pamlagra veti magát.)

Gusztáv. (félre) S még neheztel törvényes örökösömért. Ez valóban nevetséges.

Zászlósy. (Gusztávhoz tüzzel.) S ön uram valódi szörny s nyomorú csábító. Ez boszúállást kíván. Határozzon időt.

Gusztáv. Időt — mire?

Zászlósy. Egyikünknek halnia kell.

Gusztáv. Nem látom át okát: s ha csakugyan van ok a küzdésre: inkább nekem volna okom önt kihtyni.

Zászlósy. Volna vagy nem volna, — az ne-

kem mindegy. Élég az hozzá, hogy én a nőért bosszút állok.

Gusztáv. (félre.) Mi jogon controvertálja ő a magzatot? — (fenn.) Jól van uram, elmegyek. Mondja meg ön, mikor kívánja?

Zászlósy. Holnap reggel, az erdőben.

Gusztáv. Ott leszek. (félre) Ez ember megőrült.

Zászlósy. (Gusztávhoz megy, — megindult hangor.) Uram, mi mindketten meg vagyunk csalva. Mondja, bizonyítsa, hogy nem valót szólott, — óh szóljon uram!

Gusztáv. Mind való uram, esküszöm.

Zászlósy. Tehát csakugyan? Adja ön kezét. Mi szerencsétlenek vagyunk. Ha ön elesik, én apja leszek gyermekének.

Gusztáv. Köszönöm.

Zászlósy. Tehát a viszontlátásig. (indul.)

Gusztáv. Ajánlom magamat. (félre) Most pedig hitvesemmel fogok számolni. (neje szobája felé megy.)

HETEDIK JELENET.

Berendy, Inas, előbbieik

Berendy. (szemközt jő Zászlósyval.) Hová, hová? Hadnagy úr! megálljon egy kissé! Te is Gusztáv. No várakozzanak hát. (megállanak.) Egy kis beszédem van.

Zászlósy. Parancsoljon.

Gusztáv. (félre.) Mi lehet ismét azon beszéd?

Inas. (jő egy levéllel, s Berendynek átadja) A nagyságos asszonytól. (elmegy.)

Berendy. Lássam, lássam. (feltöri.)

Gusztáv. (félre) Most egészen tönkre vagyok téve.

Zászlósy. (félre) Arczából ki fogom olvasni a levél tartalmát.

Berendy. (a levelet haragösen márkába összetöri.)
Menydörgőrázta! ez ostoba dolog; — hisz ez való-
ságos kosár.

Zászlósy. }
Gusztáv. } (örömmel.) Kosár!

Berendy. A fergeteg hordja el. Olvassa had-
nagy úr. Önt is érdekli. (átadja a levelet.) Tüzes
villám!

Gusztáv. (félre.) Ettől meg vagyok mentve. És
miképen?

Zászlósy. (olvas.) „Fölöttébb sajnálom, hogy
unokaöcscsének levelében nyilvánított érzelmeit nem
viszonzhatom. Tiszta szívhez nyíltság illik. Én már
mást szeretek, s kezem el van ígérve. Nyíltan ki-
mondom, hogy vagy Zászlósy hadnagy, vagy senki
sem fog férjem lenni. Kénytelen vagyok egyszersmind
kimondani, hogy biztos hírből tudom, miszerint uno-
kaöcsese határtalan ellenszenvvel viseltetvén a nős
élethez, ezen házasság csupán vagyoni kinézésék
alapján épült volna, s már csak ez oknál fogva sem
adtam volna kezemet. Adja az ég, hogy az általam
nagyra becsült ifjat nálam szebb és jobb nő boldo-
gíthassa. — (a levél kiesik kezéből.)

Berendy. Ördög és kárhozat!

Zászlósy. Én határtalan boldog vagyok. (Gusz-
távhoz.) Uram, én boldog vagyok! (megöleli.)

Gusztáv. S én végtelenül örvendek.

Berendy. (félre.) Még örvend.

Zászlósy. (félre.) Hát ő miért örvend vé-
getlenül?

Gusztáv. Erőtetett örvendezés. (fenn hidegen.)
Tehát sok szerencsét kívánok önnek. (kezét megrázza.)

Zászlósy. (félre.) Gúny ez vagy kétségbeesés?
És a gyermek, a gyermek! Óh ez elrontja minden
boldogságomat. Mennem kell az özvegyhez. (fenn.)
Uraim! én ajánlom magamat. (kalapját veszi — félre.)

Csak az a fattyú ne volna. (fenn.) Ajánlom magamat. (el.)

Gusztáv. (félre) Most én fogok hatalmaskodni. (fenn) Bátyám! ez szörnyű gyalázat! ezt túl nem élem.

Berendy. (félre) Vigasztalni sem merem. (fenn) Ez boszúállást kíván. De hát minek örvendtél az előbb?

Gusztáv. A büszkeség, — a boszúság, — a szégyen — —

Berendy. Tudom, tudom. (félre.) Szegény fiú!

Gusztáv. És ennek mind bátyám az oka.

Berendy. (félre) Úgy van! én vagyok oka. (Gusztávhoz megy, vigasztalva.) Nyugodjál meg, édes öcsém.

Gusztáv. Hiszen azt akarom.

Berendy. (fojtott méreggel) Lásd, én már nem boszankodom, igen, nem akarok boszankodni. Így sokkal jobb. (ismét dühbel) Csak azért haragszom, hogy oly gőgösen írt hozzám. Ezért kész lennék. — De nem, — nem haragszom, — csak azért sem, — vigasztalódjál te is, édes öcsém! Meglásd, szerzek én neked oly nőt, kit mindenkor büszkeséggel mutathatsz be a kevély asszonyságnak.

Gusztáv. Nem, — nem kell édes bátyám, — egyetlen egy se több.

Berendy. De igen, — de igen, édes öcsém. Most még inkább kívánom, hogy megházasodjál, minél előbb, — egy-két hónap, — hét alatt, — sőt szeretném, ha most már nőd volna, hogy daczolhatnék vele. — Igen.

Gusztáv. Valóban? (félre.) Megemlítsem-e?

Berendy. Igen, igen, öcsém, hogy nődöt, vagy mátkádat bemutatathatnám azon asszonyságnak, ki oly könnyen szokta adni a kosarakat.

Gusztáv. No — és milyen nőt kívánna édes bátyám?

Berendy. Minden esetre szép lenne, — hogy rá büszkéek lehetnénk, — és fiatal, — fiatalabb mint ő.

Gusztáv. (félre.) Eddig még jól vagyunk. (fenn.) Mint például itt húgom.

Berendy. No — igen, és jó, szelíd erkölcsű.

Gusztáv. Hasonlóul húgomhoz.

Berendy. Igen, igen, hisz ő is jó leány.

Gusztáv. De hátha szegény lenne, s nem nagy születés?

Berendy. Nem nagy születés? Származását minden esetre ismernem kellene. Gazdagsági tekintetben, — no hiszen van elég az én birtokomban.

Gusztáv. Édes bátyám!

Berendy. No — mit akarsz?

Gusztáv. Ha például húgom az én nőm volna?

Berendy. Mit? mit? Nőd? Azt meg nem engedem. — Rokonok is vagytok — ez elég.

Gusztáv. De ha nem volnánk rokonok. Ő ifjú és szép, százszorta szebb, mint az özvegy — nemde? Mi szép volna, ha még ma bemutatathatnám őt, mint nőmet.

Berendy. Bohóság!

Gusztáv. De mondom, ha ő idegen volna vérüktől, s mint több hónap óta nőmet vinném az özvegy elé, s megbizonyíthatnám, hogy nem ő mondott le rólam, hanem én róla.

Berendy. Igen igen, — de hiszen —

Gusztáv. És ha nőm szegény volna, és ismeretlen szüléktől?

Berendy. Gusztáv! nem gondolnám, hogy mérésztél volna?

Gusztáv. És ha boszút állhatnánk általa az özvegyen, s én határtalanul boldog volnék birtokában.

Berendy. No no hiszen csak tréfálsz. — Akkor nem tudom mit mondanék, ha már megtörtént volna — no de csak mondom. Én meg nem egyezném. Azt ne reméld. (félre.) Mit akar ez a fiú?

Gusztáv. (félre.) Most vagy soha. (nője ajtájához megy, kinyitja, s bekiált.) Betti!

Berendy. (félre.) Betti! mi lesz az?

NYOLCZADIK JELENET.

Betti, előbbiek.

Gusztáv. (Bettire mutat.) Ajánlom édes bátyámnak szeretetébe kedves nőmet.

Berendy. Nődet? Micsoda dolog ez? (Betti kezét csókol) Hisz ez a — ez a leány

Gusztáv. Neve Betti — s öt hónap óta szeretett hitvesem.

Betti. Bocsánat férjemnek.

Berendy (félre.) Ördög bűjt a fiúba! Ezt nem engedhetem. (fenn.) Ennyit nem mondtam. — Ez rászédés. — Félre tőlem! — Így visszaélni szeretetemmel. —

Gusztáv. De lássa édes bátyám, — minő szelíd, angyali arcz! — Óhajthat-e öcscsének jobb, áldottabb nőt. Mi kifogása ellene?

Berendy. Hiszen a kifogás kifogás (félre.) Mit tegyek az átkozott fiúval?

Gusztáv. Nézze bátyám, miként remeg oldalánál. Egy szava életet adhat neki. Találna-e hitvest, kire büszkébb lehetnék. Ne taszítsa el gyermekeit, — ne taszítsa el a hitvest, és a leendő anyát.

Berendy (örömmel megfordúl.) Leendő anyát?

Gusztáv. Igen, bátyám.

Berendy. (ismét elfordúl.) Ez mégis hallatlan lágság, (Bettire néz.) A személv csakugyan szép s jó erkölcsű. (Gusztávhoz.) De szülei talán csak nemes emberek? —

Gusztáv. Ezt becsületemre állítom. —

Berendy. (megfordúl kemény hangon.) Rossz fiú,

érezd haragomat, Mindenemből kitagadlak. Egész vagyonomat . . . egész vagyonomat (Bettit átöleli.) születendő gyermekedre hagyom.

Gusztáv. } Édes bátyám! (ölelés)
Betti. }

KILENCZEDIK JELENET.

Inas, később Zászlósy, Vértesyiné. Voltak.

Inas. Vértesyiné asszonyság.

Berendy. Csak erre, — csak erre. — (Inas el.)
Jer leányom, karomra fűzve viszlek azon asszony elé!
Te az én leányom vagy. —

Zászlósy. (Vértesyinével belép.) Van szerencsém bemutatni szeretett mátkámat.

Berendy. (Bettit karján tartva, büszke tartással eléjük megy.) S nekem van szerencsém ajánlani Gusztáv öcsém hitvesét.

Zászlósy (félre.) Hitvesét?

Berendy (félre) Ezt az asszonyt ugyan lefőztem.

Vértesyiné. Hitvesét? Örvendek. (félre.) Ezt már rég tudtuk.

Zászlósy. Tehát való? önnek hitvese van?

Gusztáv. Öt hónap óta.

Zászlósy. (félre) Ah, most jövök észre.

TIZEDIK JELENET.

Kálmán. Előbbiek

Kálmán. (berohan.) Megálljanak, megálljanak, — én fogom elbeszélni. (körül néz.) Mindent tudnak úgy-e?

Gusztáv. Úgy van. — Minden szerencsésen kifejlett.

Kálmán. Ez még is szörnyűség. Tőlem így el-

rabolni. Vigasztalhatlan volnék, ha nem lett volna szerencsém legalább (Vértesynére mutat.) ő nagyságának mindent elbeszélni. (száját hirtelen befogja.) No én számár. —

Zászlósy. }

Berendy. }

Gusztáv. }

Tehát nagysád tudta?

Vértesyné. Igen. S épen azért írtam oly hangon a levelet, hogy a nagybátyát unokaöccsével kibékéltessem.

Gusztáv. Ezt meg nem hálálhatom eléggé.

Berendy. (félre.) Tehát úgy mégis én vagyok lefőzve.

Zászlósy (Gusztávhoz.) És a gyermek?

Gusztáv. Nőm

Betti (Gusztávot megfenyegeti, és szájára teszi kezét.)
Pszt! sokan vagyunk!

SZEMELYEK:

ROZSAFI báró nyugalmozott úr,
EMILIA nevelőnő,
DÖRGÉNYI úr, Rozsafi nagybátyja,
MARI, Emilia szobalánya,
PÉTER, Rozsafi úr szolgája,
Vendéglátogatás.

EGY KIS KALAND.

VIGJÁTEK EGY FELVONÁSBAN.

MÁSODIK JELENYÉS

SZEMÉLYEK:

RÓZSAFI báró, nyugalmazott tiszt.

EMILIA, neje.

DÓRGÉNYI úr, Emilia nagybátyja.

MARI, Emilia szobaleánya.

PÉTER, Rózsafi inasa.

Vendégfogadósne.

Hely: Egy vendéglő.

(A színpad a fenékszín felé két részre van osztva, jobb és baloldalt egy-egy vendéglői szoba szokott bútorokkal. A közfalon, mely a szín közepén nyúlik előre egy bezárt ajtó köti össze a két szobát s mindenikből külön kijárás van a fenékszínen. Sötét éj. Kívül szél, villám, mennydörgés és eső hallik.)

ELSŐ JELENET.

Fogadósné. (a baloldalon levő szoba fenékszíni ajtaján éji főkötőben egy gyertyával bejő.) Uram irgalmazz! ezen itéletes idő gyertyámat is majd eloltja. A manó is kóborol ily későn. — Isten bocsá! — majd rosszat mondok. (ásít, künn villám és dörgés) Uram, légy velem! (félénken a gyertyával előbbre jő s egy asztalra teszi) Ugyan ki is jöhet ily időben? Már ez igazi istenkisértés. (leül egy székre.) De hát hol maradnak? Félelmemben az álom is kimegy szememből. (ásít, dörgés és villám.) Én biz itt hagyom a szobát, ha senki sem jó. (fölkel, és kiindúl.)

MÁSODIK JELENET.

Péter (podgyászszal bejő.) Előbbi.

Fogadósné. (mérgesen.) No hát jön már valaki? Talán csak nem strázsálhatok itt egész éjszaka? (dörög, szünet lágyabban) Jőjjenek, jőjjenek már lelkem. Álmos vagyok.

Péter. (mialatt a holmikát különböző helyekre lerakja.)

Csak menjen már édes asszonyom. Uram nem akart addig a kocsiból leszállani, míg szoba nem volt nyitva; mert nem szeret künn a fergegben várakozni. Mert lássa, az én uram gavallér ember ám.

Fogadósné. A maga ura? (fölkel és Péterhez közeledik, újságvágygyal) Ugyan mondja meg csak —

Péter. No csak menjen szobájába, ha valamire szükség lesz; magam lefáradok. Késő van. Csak menjen.

Fogadósné. Igen, de szeretnék tudni valamit uráról, beszéljen csak.

Péter. Most nem lehet, mennem kell a kocsihoz. Aztán látom, az asszony is álmos. Ne fárasztassa tovább magát.

Fogadósné. (Péterhez közelgve.) Óh a mi azt illeti, még nincs oly nagyon késő. Mondja lelkem, nagy úr a gazdája? honnan jó? hova megy? régóta utazik? mi járatban van? micsoda rangú? öreg vagy fiatal? házas vagy nőtelen?

Péter. Jaj hisz ezekre mind megfelelni a fuscusnak is dolgot adna. Hanem majd aztán egy jó pohár bor mellett. Most mennem kell. (indúl.)

Fogadósné. (visszatartja) Megálljon no! Legalább mondja meg nevét, hadd tudhassam.

Péter. (visszafordúl.) Az én uram?

Fogadósné. Nos, nos?

HARMADIK JELENET.

Rózsafi (a fenékszíni ajtón belép) Előbbiek.

Péter. Az én uram báró —

Rózsafi. (hirtelen előre lép.) Én báró Körhalmi vagyok. (Péterhez.) Lódúlj, hord fel a ládákat.

Fogadósné. (félre) Báró.

Péter. (félre.) Körhalmi, már értem. (el.)

Fogadósné. Parancsol valamit uraságod?

Rózsa fi. Semmit. Fáradt vagyok. Csupán nyugodni akarok. Reggel jókor indulok. Azonban egy kis reggeli nem ártana.

Fogadósné. Kávét parancsol uraságod?

Rózsa fi. Jó lesz. — Csak igen jókor.

Fogadósné. Értem. Gondom lesz rá. (indúl, mentében félre.) Nem hiában báró. Gyönyörű fiatal ember. (el.)

Rózsa fi. (egyedül.) Átkozott zivataros idő! — Ördögbe. Kedvem volna átkozódni. Mit tegyek? Elindulok mint mátka, mint férj, hogy ismeretlen nőmmel találkozhassem, — kaland- és újságvágy ösztönöznek sietni, — jön egy irtózatosszerű, s elzavar útamból. S nem fog-e majd nőm hidegséggel vádolni, szemrehányásokat tenni? (föl s alá jár a szobában.) Lehetetlen, hogy ma az összejövetelre rendelt helyre érjek. A lovak fáradtak, újak nem kaphatók, — s az utak veszélyesek. Ördög és pokol! (szünet, aztán egy pamlagra veti magát) Lássuk, gondoljam át helyzetemet. Most jobbat nem tehetek. Ha ha ha! Valóban furcsa! Miután az iskolában professoraimmal semmiképp sem tudtam egybeférni: atyám katonának ad. Ez még mind semmi, mert mindenkor kedvem volt a kalandos élethez, s hála Isten, nőink, kik nélkül nem tudtam élni, henleányi kötelességnél fogva, mindenkor kitünően kegyelik a haza egyenruhás védőit. S Isten látja lelkemet, én soha egyetlen egy értem epedő nőt sem utasítottam vissza. Óh ezt már csak a rangom és születésemtől igényelhető udvariasság sem engedte volna. Tudja az ég, miképp történt: de tudtom nélkül néhány anya panaszra ment atyámhoz, s miután az intés nem használt, atyám nyugalmaért, s házasságot javasol. Szegény öreg! — Szüleim fájdalommal kért, hogy nősüljek. Eh, az

ég tanúm, hogy én rossz gyermek nem vagyok. Meg-
egyeztem, s hogy valamikép akaratomat meg ne vál-
toztassam, atyám minél előbb s még távollétemben
felhatalmazott által végbe vivé házasságomat egy
általán ajánlott özvegygyel. Hahaha! s most itt va-
gyok hogy nőmet haza vigyem. S még nem is ismer-
em őt. Ez ugyan még nem egészen rossz; mert hisz
a királyok, uralkodók is hatalmazottaik által nősül-
nek, s többnyire ismeretlennel: de hát egy nőhöz
kössem ezentúl magamat. (felugrik.) Brr! ez még is
kissé borzasztónak látszik. Én és kötött élet! — én
és hűség! — Én és lemondani a kalandos életről!
Ez már több, mint mennyit a fiúi kötelesség paran-
csolhat. (gondolkodva föl és alá jár.)

NEGYEDIK JELENET.

Péter újabb podgyászszal, előbbi.

Péter. Méltóságos úr, a lovak úgy ki vannak
fáradva s az út oly veszedelmes mindenfelé, hogy
lehetetlen reggelig megindulnunk.

Rózsafi. Ezt úgy is tudom. Rakd le a podgyászt.
(Péter lerakja.) Azután vigyázz rá, hogy valódi neve-
met el ne árúld. Nem akarnám tudatni, hogy körül-
ményeim közt itt töltöttem az éjet, ha szinte kény-
szerülve voltam is reá.

Péter. Értem méltóságos úr.

Rózsafi. Menj, végy magadnak valami vacso-
rára valót oda lenn, s jőjj vissza, — minél előbb
lefekszem.

Péter. Tüstént itt leszek. (el.)

Rózsafi. (egyedül.) Hm, hm! Tehát nős leszek.
Le kell mondanom a lepkeéletről. Tehát Isten neki,
legyen. Meggyőzőm magamat. (ünnepélyesen.) Fogadom
tehát előtted Istenem, hogy e percztől fogva kerülök

minden nőt, minden csáb-ingert, — s egyedül hitvesemnek élek; fogadom, hogy nem fog érdekelni semminemű nő és kaland bár mily ingerlő legyen is. Örökre lemondok rólatok szép órák! Kalandok, Isten veletek! Úgy segéljen Istenem, úgy adjon boldog házas életet s hű nőt számomra.

ÖTÖDIK JELENET.

Fogadós né, Emilia, Mari (némi nőket illethető podgyászszal, a jobb felől levő szobába a fenékszíni ajtón belépnek, a zivatar csendesül.)

Fogadós né. (kezében két gyertyával.) Erre, erre méltóztassanak. Igen alkalmas, csinos és száraz szoba. (a gyertyákat leteszi.) Itt nincs mitől félni, — a zivatar is el fog múlni.

Emilia. Mily borzasztó éj! Megvallom én úgy rettegek.

Rózsafi. (figyelve.) Minő kellemes női hang! (figyel)

Fogadós né. Nem csoda, — nem csoda. De ne aggódjék semmit.

Emilia. Mari, tedd le a ruhákat. (Mari lerakja a podgyászt.)

Rózsafi. (közelebb lépve a két szobát elválasztó ajtóhoz.) Ah mily kellemesen csengő hang!

Fogadós né. Parancsol valamit, asszonyom, vacsorára?

Emilia. Egy kis levest kérnék, szoba leányom majd felhozza, semmit egyebet.

Fogadós né. Jól van. (menni akar.)

Emilia. Megálljon csak, mennyire van ide a város?

Fogadós né. Jó fél mértföld.

Emilia. Bátyám, kivel jöttem, oda lovagolt, hogy eltört kocsinknak mestert hozzon. Ha ő vissza

jő, ketten leszünk, lehetne egyikünknek ezen szomszédszobát használni?

Fogadósné. Igen is asszonyom. Az is ép oly tiszta és csinos, mint ez.

Emilia. Mari, — hord ezen szomszéd szobába ruháimat. (Mari egy jobbra nyíló szobába hordja a holmikát.) Nincs körülöttem más vendég a fogadóban?

Fogadósné. De igen asszonyom, egy fiatal úr; — igen rendes, szép ember, — itt a mellékszobában. —

Emilia. Úgy-e? Nem tudja nevét?

Fogadósné. Báró — báró — (gondolkozik.)

Emilia. Báró. (félre.) Talán csak nem férjem! (fenn.) Nem Rózsafi.

Fogadósné. Nem asszonyom. Báró Körhalmi, — igen, — úgy hívják. —

Emilia. Nem ismerem. — Kérem készítesse el levesemet.

Fogadósné. Tüstént hozhatják. (indúl, mentében félre.) Szép személy. Nem hiszem, hogy nem komédiásné. (el.)

Emilia. (egyedül.) Az egész természet ellenem esküdött. Férjem ezóta megérkezett a kitűzött helyre. Mit fog vélni felőlem? (gondolatokba merül.)

Rózsafi. (magában.) Elhallgattak. Ugyan ki lehet a vendég? (föl s alá jár.) Ej ej! hiszen férj vagyok. Kárhozat és pokol, szeretném tudni és ismerni e kellemes hangú nőt. Sötét zivataros éj, — s egyedül vele a fogadóban. Kit ne ingerelne e körülmény? (járkál.)

Emilia. Nem különös-e, hogy férjemet még nem is ismerem, s még is úgy vágyom látni?! (Mari visszajő.) Milyen a szoba Mari?

Mari. Igen csinos, úgy látszik nőre van számítva.

Rózsafi. Ismét beszélnek! Óh hagy halljam legalább ez isteni hangot! (az ajtóhoz megy.)

Emilia. Mari én bús vagyok.

Mari. Miért nagysád?

Emilia. A mily különös a házasság, éppen oly rossz jelekkel kezdődik. Férjem távolról köttetik össze velem. S midőn karjaiba kellene sietnem, egy iszonyú éj vissza tart tőle. Mit fog férjem gondolni? Nem vádolnád e minden akadály daczára is hidegséggel? —

Mari. Óh nagysád! a báró úr a mint hallám sokkal könnyelműbb, sokkal csapongóbb, mint sem ezt oly szorosán venné. Hanem inkább miként fog nagysád egy oly férj oldalánál boldog lenni, ki oly ledér volt szerelmében, s annyi felé osztotta érzeményeit?

Emilia. S követelhetek e tőle valamit a múltra nézve? Nem elfogadtam-e én is ezelőtt számos ifjú udvarlását? s ezenkívül ő fiatal, én már özvegy. De férjem atyja, ki e házasságot eszközlé, éppen azért kívánt fiával engem köttetni össze, mivel jól tudta, hogy én mindenkor folytonos hatalmat tudtam tartani és gyakorlani hódolóimon. Azonban a múlt idők történetei csak játékok voltak. Most hitves leszek, — szeretni, nem ámtni akarok, — s szerethetem-e majd férjemet?

Mari. Azt mondják, hogy a báró úr igen szép fiatal.

Emilia. Ez még nem kezesség a szerelemre nézve. — No de hagyjuk ezt. Akaratom jelenleg az, hogy senki se tudja valódi nevemet. Nevezd özvegy Rétinének, vagy a mint akarsz, oly névvel, mely mindenre ráillik.

Mari. Értem, nagysád.

Emilia. Én szobámat nézem meg. Tekintsd meg, ha jól be van e zárva e mellékajtó. (a Rózsafi szobájától elválasztó ajtót mutatja) Azután hozd fel a levest.

Mari. A mint parancsolja nagysád. (Emilia egy gyertyával a jobbfelől levő ajtón el.)

Mari. (egyedül.) Özvegy Rétiné? Jó, — legyen. Hiszen én úgy tudok fillenteni, mint akármely más szoba leány, s főleg ha úrnöm érdeke forog kérdésben. Szegény asszonyom! Csak már férjét szeretni tudhatná! Dejszen csak egyszer velünk legyen, — úgy papucs alá teszszük, hogy moczczanni sem tud új ledérségek végett. Úgy bizony! volna csak nekem is egy férjem, oly pórázon tartanám, hogy no! — No, de nézzük az ajtót, aztán a levesért. (az ajtóhoz megy.)

Rózsafi. Lépteket hallok erre. Az ajtóhoz közelít. Segélj Istenem! (az ajtóhoz nyomúl.)

Mari. (az ajtó zárát nézegeti.) Kinyílni, könnyen kinyílik. Ah! valami nyomja. Mi van itt (Rózsafi benyomja az ajtót s félig áthajol a másik szobába. Mari elsikoltja magát.) Uram irgalmazz.

HATODIK JELENET.

Rózsafi és Mari.

Rózsafi (belép.) Pszt, pszt, meg ne ijedjen kegyed.

Mari. (hátravonúl.) Uram meg nem foghátom.

Rózsafi. (szétnéz, előbbre jő.) Istenemre regényes találkozás!

Mari. Uram, kérem. — Ezt nem szabad. — Ezt nem véltem. — Ez asszonyom szobája. Ha ő megtudná!

Rózsafi. Asszonyáé? ah! s kicsoda a maga asszonya, kis galambom. (hózzá megy, megcsípi arczát) No szabad tudnom?

Mari. (félre.) Be kedves egy fiatal úr, (fenn.) Hát az én asszonyom özvegy Rétyné. De kérem

önt, távozzék. Ő igen komoly, igen szigorú asszony. Ha itt találná!

Rózsafi. Hát hol van?

Mari. Ott a mellékszobában. Menjen ön kérem.

Rózsafi. Oda?

Mari. Nem nem.

Rózsafi. Hát ismertessen meg asszonyával, kis hugom.

Mari. Óh az egy általában nem lehet. Asszonyom mátkás is és felettebb idegen a férfiaktól.

Rózsafi. No azt nem hinném. Legalább akkor nem tartana maga körében ily gyönyörű leányt, ki már maga is képes összecsődítni a félvilág ifjait.

Mari. Ön igen hizelgő. De menjen, mert asszonyom megharagszik.

Rózsafi. No már azt ismét nem hiszem te tavaszi gyöngyvirág. Mindazáltal visszamegyek még is egy föltét alatt.

Mari. Mi lenne az?

Rózsafi. Igérd meg, hogy nem zárod be ezt az ajtót.

Mari. Mit gondol ön. Ah ez szörnyűség.

Rózsafi. (pénzt ad neki) Hiszen te a legszebb, legjobb vagy minden szobaleányok közt. —

Mari. (félre.) Aranyak? Mit árt? Úrnőmnek úgy is férje van, s ki tudja meg, ha egy kis ismeretség származik köztök. (fenn.) De uram, ez árulás, — hűtlenség volna.

Rózsafi. Csitt még egyszer annyit adok. Igéred?

Mari. Tehát? —

Rózsafi. Én megyek, — bízom benned (indul, ismét visszafordul) Ápropo! szép e asszonyod? Van-e oly szép, mint te gyönyörű tulipán?

Mari. Hahaha! hisz én ijesztő váz vagyok mellette.

Rózsafi. Derék derék. Tehát a mint mondtam. Pá pá kis galamb. (kiugrál az ajtón, Mari utána megy az ajtóig s beteszi.) Fölséges! ebből isteni kaland lesz.

Mari. (egyedül.) Mit teszek? — Eh a mentség egy okos szoba leánynál mindenkor készen áll. Elfelejtettem, az ajtó zára hibás, s több ilyenek kimentenek. — Hanem most már a levesért. (indúl, mentében.) Meg kell vallani, hogy ezen úr gyönyörű ember, (az adott pénzt nézegeti.) Minden szava aranyat ér. (el.)

HETEDIK JELENET.

Emilia egyedül (a zivatar ismét nő)

Emilia. (a jobb oldali ajtón visszajő.) A szobák elég kényelmesek. Csak már bátyám érkeznek. (dörög csattog.) Istenem a vihar még mindig dühöng! S én itt egyedül. (újabb dörgés.) Félek magamban. Legalább föl hívom szobalányomat, hogy velem legyen. (a fenékszíni ajtó felé indul.)

NYOLCZADIK JELENET.

Rózsafi és Emilia

Rózsafi. (az alatt míg Emilia a szín hátúljára megy, csendesen kinyitja az ajtót s belép.) Bocsánat! semmit se méltóztassék félni nagysád.

Emilia. (visszafordúl, meglátja Rózsafit, meglepetve.) Uram.

Rózsafi. Megengedi kegyed, hogy a zivatar félelmei közt társaságom bátorítsa kegyedet.

Emilia. (neheztelve.) Uram, — micsoda dolog ez? Mikép merészelt ön?

Rózsafi. (hidegvérrel.) Mikép? Hát megvallom féltem szobámban, s félelmemben bátor voltam — (az ajtóra mutat.)

Emilia. Igen, uram, de ez az én szobám.

Rózsafi. Tudom, épen azért léptem belé.

Emilia. Az ajtó zárva volt.

Rózsafi. A nagy szél kinyitotta.

Emilia. Ön még gúnyolódik. Ez vakmerőség. Tehát én megyek, ha ön nem távozik. —

Rózsafi. Hova, hova édes nagysád?

Emilia. Szobaleányomat fölhívom, — csengetek a fogadóbeli szolgának. (a fenékszíni ajtóhoz megy, s ki akar menni.)

Rózsafi. (Emilia után megy, s gyöngéden és udvariasan eltartja a kimeneteltől.) Kérem, kérem. Azt nem engedhetem, hogy kegyed fáradjon s eső és zivatarban kimenjen. Majd csengetek én. Parancsolja nagysád?

Emilia. (félre.) Szentelen ember! hanem (oldalpillantással Rózsafira.) igen kellemes alak.

Rózsafi. (félre.) Megérdemel egy kis vakmerőséget, — az asszony gyönyörű.

Emilia. Ha ön csengetni fog, a szolga feljövend.

Rózsafi. Természetesen.

Emilia. És meg fogja látni hogy a közép ajtó nyitva van.

Rózsafi. Óh ez nem baj, mindjárt beteszem az ajtót.

Emilia. Igen, de ön is vissza megy szobájába, nemde?

Rózsafi. Hisz akkor nem kellene csengetnem. Én itt maradok nagysádnál.

Emilia. Úgy csak hagyja el, ne csengessen ön.

Rózsafi. A mint parancsolja kegyed. (eljö az ajtótól) Én mindenben parancsát teljesítem, és szolgálatára állok.

Emilia. Igen? úgy hát hagyjon el tüstént, és térjen vissza szobájába.

Rózsafi. Nem gondolta meg szép nagysád, hogy ha visszamegyek, s ezen ajtó elválaszt bennünket: akkor nem lehetek nagysádnak többé szolgálatára. Ne űzzön el kegyed magától.

Emilia. (félre.) Hallatlan merészség! s még sem tudok rá haragudni.

Rózsafi. (félre.) Óh mily kedves ezen erőltett harag.

Emilia. (hideg nyugalommal.) Jól van uram, mint-hogy ön nem akar távozni, — üljön le. Csak kellő távolságban. Én is leülök. (leül egy pamlagra s Rózsafinak székét mutat.)

Rózsafi. (leül.) Így már jól van. Csodálnám, ha egy magyar hölgy szívesen ne tudná látni vendégét. Legyen nyugodt nagysád, majd itt elbeszélgetjük az estét, s elfeledjük, hogy künn a zivatar dühöng. S ha majd nagysád le akar nyugodni, röviden megmondja nekem, s én távozom.

Emilia. (elfordítja arczát, félre) Meg kell vallani, hogy ezen ifjú nem unalmas.

Rózsafi. (félre.) Arczát elfordítja; még nincs kibékülve. (villámlik, csattog.)

Emilia. (megrettenve.) Ah, mint félek! Uram irgalmazz!

Rózsafi. Fél nagysád? Én soha sem szoktam félni. Bármily iszonyú legyen a vihar. Képzelveim játéka elűzik a félelmet. Én például az eget egy kiderült virágos kertnek képelem, melyen mint szende estikék minden éjen kinyílnak a számos csillagok. A teli hold egy nagy napra forgó; — s ha a sötét felhők eltakarják előlünk e virágokat, azt hiszem, hogy gyászruhába öltözött leánykák járdálnak a kertben, s sötét fátyolaik vonulnak végig a virágok felett.

Emilia. (érdekeltetve figyelemmel kezd hallgatni, félre.)
Mily szép, mily költői!

Rózsafi. (tűzzel.) És, ha miként most, zivatar
újong: azt képelem, hogy két óriás felhő száguld e
tágas űrben. Az egyik hölgy, — az éjnek, e szo-
morú és csendes anyának, leánya, — a másik férfi,
a zivatar gyermeke, — s mind kettő, mint szerel-
mes pár, fut a dühöngő apa elől. Ezen öreg őrült,
és őrjöngésében borzasztó. Szélparipáján vágat a
szökevények után, üvöltve, ordítva. Fölhág a szik-
lákra, rohan a völgyekre, és a síkokon pusztítva
száguld, fenhordva az égben borzas fejét. És a
szerelmesek futnak, s míg futásuk közepett egy-
mással villámcsókokat váltogatnak, s mindenik csók
után menydörgés morájában hallik az eszeveszett
öreg őrjöngő hahotája, — míg végre elfáradva s
kimerülve elalél, s fölötte a szerelmes pár sűrű
könyvet hullat szivárvány szemöld alól. — Így
képelem az éji vihart, s gyönyörködöm e nagyszerű
drámában.

Emilia. (mindinkább figyelve, és elragadtatáshoz kö-
zel üléséből föl akar kelni.) Óh, igen igen, ön — (meg-
gondolva magát ismét leül, félre) Mit akarok. (arczát ismét
elfordítja.)

Rózsafi. (részvétet mutató csellogással.) Talán bá-
gyadt nagysád? Le akar nyugodni. (távozni akarást
mutat.)

Emilia. (hirtelen.) Nem, óh nem. (csendesebben.)
Az az, hogy különben is bátyámat várom. (félre) Mi
történik velem?

Rózsafi. (félre.) Engedékenyebb. Angyali nő.
(fenn.) Azonban, most mi gondom vészre, viharra?
(feláll, és a beszéd folyama alatt Emiliához közelít.) Képe-
tem előtt most csak kegyed áll. Bocsánat eszméim
merészségeért: de én most nagysádat és magamat
úgy képelem, mintha forró és tántoríthatlan sze-

relmünkben bujdoklani kénytelenítették, — s itt e félre eső fogadó falai közt találtunk volna menedéket, s míg oda künn szél és fergeteg bömböl, s villámkigyók czikázva kanyarognak az éj és felhők setétiben; addig sziveinkben csendesen nőnének a szerelem édes virágai. Igen én úgy képzelem, mintha nagysád engem szeretne oly forrón és igazán, mint én. (letérdel előtte s kezét csókolja) S e kéz, melyet itt ajkaimhoz nyomok, egyedül engem boldogítana. —

Emilia. (felugrik) Uram szűnjék meg — szűnjék meg, kérem. (félre) Nagy ég mi lesz ebből? —

Rózsafi. (hévvel.) Azon percztől, azon pillanattól, midőn nagysádat meglátám, szívem, szerelmem nagysádé. (Emilia után megy.)

Emilia. (küzdés közt.) De gondolja meg ön, hogy én többé nem vagyok szabad, hogy én mátka vagyok.

Rózsafi. Óh átok azon százszor, ezerszer szerencsésre! Átkom szálljon reá!

Emilia. Uram!

Rózsafi. Igen, mert ő nem tudva örökre szerencsétlenné tett. Mert érzem, hogy nagysád egyedül számomra teremtettet.

Emilia. (félre.) Talán én is úgy érzem. Szerencsétlen házasság!

Rózsafi. S pedig nagysád örökre holdogtalan lesz azon férfi karjai közt.

Emilia. Mit? Mit? Ismeri őt?

Rózsafi. Szerencsétlenségemre, igen. —

Emilia. De mikép tudja nevét? Talán szoba leányom? —

Rózsafi. Úgy van, mindent megmondott. (félre.) Az ördög vigyen el, ha egy betűt is tudok nevéből. —

Emilia. És milyen embernek ismeri ön mátkát?

Rózsafi. Milyenek? milyenek? Már igen sajnálom; de kénytelen vagyok kimondani. Ő egy megtettesült kéjencz, tudatlan filkó, — szerelmében az utálatig csapongó és hűtlen, — e mellett idétlén pimasz, durva és goromba, mint egy bérkocsis. —

Emilia. Szerencsétlen én!

Rózsafi. Úgy van, szerencsétlen. — Fejemet merném rá tenni, hogy ő e pillanatban is valamely hölgynek vall szerelmet, s ámtítja hazug beszédeivel. Óh ez, ez borzasztó ember, elpuhult, mint Antonius, és szörnyeteg zsarnok, mint Nero. (félre) No ennek ugyan megadtam!

Emilia. Ne többet, ne többet. Én a legszerencsétlenebb nő vagyok e világon! —

Rózsafi. Még nincs minden elveszve. Mondjon le nagysád a nyomorútnak kezéről s boldogítson engem. Én hű imádója leszek mindenkor.

Emilia. Már késő, — már késő.

Rózsafi. Úgy nagysád boldogsága, — jövődő szép napjai veszve vannak örökre; — s én (részvételtjes hangon.) csak kesereghetek, csak szánakozhatok nagysáédért, de nem segíthetek, ha szivem összeszakadt is fájdalmában. —

Emilia. Igen, úgy mindennek vége. (szemeit törölgeti) A megbánás késő. Lelkém össze van zúzva. Kérem önt, hagyjon el. Magányra van szükségem. (elindúl a jobb felől eső szobába, félre.) Óh bár soha se láttam volna őt. (bemegy lassan, és keseregve.)

Rózsafi. (egyedül.) No, ez megtette hatását! Most már kevés kell hozzá. Manóban, hiszem én oly ügyesen tudnék rágalmazni, mint valamely megbukott írőcska. Hanem annak a vőlegénynek még is alkalmasint haszontalan fráternek kell lenni; mert különben a hölgyecske nem hitte volna el oly könnyen a róla mondottakat. Úgy van. Ő egy nyomorú giz-gaz ember, — poltron, — (búszkén járdal.) Pfúj, —

gyalázatos vőlegény; megvetem a fattyút! — (homlokára üt.) Ah, — vagy pedig belém szeretett, érdekelve van, — azért lehetett elámitani. Úgy van. Úgy van, világos. Most tehát ütni kellene a vasat. (a szoba felé megy, melyen Emilia bement.) Ottbúsong. He he he! sír, — szemeit törli. Ez jót jelent. — De ni, Istenemre szánni kezdem. — Ej ej, úgy tetszik, mintha igazán szeretném. Még így nem jártam. Bemegyek szegényhez. (lassan bemegy Emilia után.)

KILENCZEDIK JELENET.

Mari és Péter.

Mari. (Emilia szobájába jő a fenékszíni ajtón, kezében egy leveses csészével.) A leves itt volna (a csészét leteszi egy asztalra) Csak tessék nagysádnak, míg el nem hűl. (az asztalt rendezi.)

Péter. (Rózsafi szobája fenékszíni ajtaján jő.) Parancsa szerint megjelentem, méltóságos úr. (megáll egy helyben.)

Mari. (megfordúl.) Talán nem is tetszik nagysádnak? (csodálkozva körülnéz.) Ni ni ni! Hisz itt senki sincs. (meglátja Rózsafi szobája nyitott ajtaját.) Ah tehát csakugyan — azon ármányos ifjú úr. (halkan előbbre jő.)

Péter. (ki azalatt észrevette, hogy a szobában senki sincs.) Hisz én itt a falaknak beszélek. (körülnéz.) Hová ment az én uram? (meglátja a nyitott ajtót, fejét csóválva és fojtott nevetéssel.) Tehát még itt is? Átkozom a lelkét, ki gondolta volna. — No ha ezt az új menyecske megtudja. (a nyitott ajtó felé kullog.)

Mari. (lábujjhegyen az ajtó felé menve.) Szeretném meglesni.

Péter. (szintén lábujjhegyen az ajtó felé közeledve.) Hej, hej ez az én uram!

Mari. (egészen az ajtónyílás mellé lopózkodva.) Lássan beszélnek.

Péter. (szintén az ajtószark mel'è húzódva, s átkandikálva.) Itt susog valami. (mindketten szemközt találkoznak, egymásra bámúlnak, azután meglepetve visszalépnek.) Hisz ez a szobaleány.

Mari. (magában.) Az inasa.

Péter. (félre.) Hát az uram? (áthajol Marihoz sűgva.) Leányasszony, ott van az uram?

Mari. (visszasűg.) Hát nincs oda által?

Péter. Itt egy lélek sincs.

Mari. Itt sincs.

Péter. (átmegy az Emilia szobájába, bátrabban.) De hát az ördögbe hol vagynak?

Mari. Azt voltaképp nem tudom. Még is, megálljon csak. (betekint azon szoba ajtaján, melyen Emilia és Rózsafi benentek.)

Péter. (ezalatt félre.) Alkalmasint jó helyen vagynak. Leányasszony, — leányasszony, — ne bántsa őket. (Mari után megy s visszahúzza) Hagyja el; — hiszen már minden jól van.

Mari. Már micsoda van jól?

Péter. Mi van jól? (bajuszát pödörgetve.) Csak az van jól, hogy az én uram derék egy fiatal ember, azt jól tudom, s hamar kistudirozza a szép asszonyok szívét. —

Mari. Hohó, — nem oda Buda! Az én asszonyomat nem teszi egy hamar bolonddá. Fogadni mernék, hogy ő úsztatja a maga gazdáját. —

Péter. De már annak egyenesen contradicálok. Átkozom a lelkét, — hiszen nem első, — a ki vele így járt.

Mari. Nem ér semmit. Az én asszonyom már mátkás; — holnap a férjénél lesz, — úgy bizony. —

Péter. Mátkás? Az én uramnak meg felesége van. Most utazunk az új menyecskehez. Dictum.

Mari. No hiszen még annak az asszonynak sem irigylem a sorsát. —

Péter. Én is jó éjszakát kívánok az asszony mátkájának.

Mari. Hogy is ne? Menjen innen, — haragszom. —

Péter. (visszahúzódik.) Már én vissza nem húzom szavamat.

TIZEDIK JELENET.

Dörgényi úr, és előbbieik.

Dörgényi. (Emilia szobája fenékszíni ajtaján sebesen jő.) Numero 4. — Egy fiatal asszony szobaleánnyal. Neki kell lennie. (meglátja a félrevonult Marit.) Ah, csakugyan. Itt van asszonyod? Nincs semmi baja úgy-e?

Mari. I—igen is. (félre.) Mit fog mondani?

Dörgényi. Nohát, merre, merre? (meglátja Pétert.) De ni ni ördög rázta, ti is itt vagytok? Mikor érkezett urad? Hogy jöttetek ide?

Mari. (félre.) Tehát ismerős.

Péter. (tétovázva) Nem tudom, kit méltóztatik kérdezni. —

Dörgényi. Menydörgettét, hát uradat. Hiszen jól ismerlek. Báró Rózsafit szolgálod.

Mari. (félre.) Lehetséges-e?

Péter. Az az, hogy mostani uram báró Körhalminak hívja magát. —

Mari. (félre) Tehát még sem az?

Dörgényi. Hát gaz fiú, mért hagyta el előbbi gazdáját?

Péter. Csak; — magam sem tudom, — hát a báró úr igen rosszul bánt velem.

Dörgényi. Hazudsz. (Marihoz.) De hol van hugom? Hadd lássam. Tudom aggódott eleget távollétemen. —

Mari. (tétovázva) Az az, hogy, — most nem lehet hozzá bemenni. Hagy tekintsem meg előbb. (indúl.)

Dörgényi. (visszatartja) Maradj, maradj. Inkább várakozom. Azonban nem tudom, miért ne lehetne neked akármikor is bemenni hozzá. (menni akar)

Mari. (visszatartja.) De instálom, megtiltotta ám. (félre.) Mennyei atyám, mit tegyek? Ha megtudja: lesz csetepaté. —

Dörgényi. Ej ej! Mi különös szeszély ez? (Péterre tekint, ki a főnebbi beszédek alatt, magában nevet, és nevetését titkolni igyekszik.) Hát ez a gazember mit vigyorog? No csak ki vele! Tudni akarom.

Péter. De kérem alásan —

Dörgényi. Szólsz, vagy kiverjem belőled a hangot. (Péter felé közelít fenyegetőleg.)

Péter. (Marira utalva) Hisz a leányasszony jobban tudja. (Dörgényi Marira tekint.)

Mari. Én? — Én semmit sem tudok.

Dörgényi. (Péternek.) Gazember, beszélj, különben megfojtalak. (nyakoncsípi Pétert.)

Péter. Jaj. Jaj. — Hát azon asszonyságnál az én uram van benn. Igen.

Mari. (félre.) Elvesztünk. —

Dörgényi. (elereszti Pétert.) Hehehe! Csak ez? (boszúságát titkolni akarva) Hisz ez semmi. (félre.) Megöl a szégyen és boszúság. (fenn.) Azonban még is — igen látnom kell, ki merészel báró Rózsafi hitvesével mulatni? Agyonütöm a csábítót. Hol vannak? (indúl)

Péter. (félre.) Tehát a nagysás asszony. Úgy? — (Dörgényi után megy) Tekintetes úr, kérem, kérem.

Dörgényi. (visszafordúl.) Fattyú, mit akarsz?

Péter. Megvallom már. Az én uram báró Rózsafi s ő van oda benn nagyságánál. —

Dörgényi. (rábámúl) Mit beszélsz?

Mari. (félre.) Tehát ő az?

Péter. Igen, de a báró úr nehezen tudja, hogy ő nagysága az ő hitvese.

Mari. Asszonyom sem, hogy férje van itt.

Dörgényi. (hol egyikre, hol másokra tekint.) Hiszen itt hát komédiát játszanak, — áprilist járnak. —

Péter. Uram báró Körhalminak adta ki magát.

Mari. Asszonyom pedig özvegy Rétiné név alatt szállott meg.

Dörgényi. Igaz, igaz. Egymást soha sem látták. Mennydörgettét ez igen derék volna. Ismerem mindenik hamisságát. Itt valamit kellene tenni. Az ily bohóságokban mindig nagy kedvem telt. De hát ha már ismerik egymást?

Péter. Az én uram nehezen árulta el magát; ha szinte tudja is: kivel van.

Mari. Ezt én inkább mondhatom asszonyomról.

Dörgényi. Tehát mindenesetre valamelyik — vagy mind a kettő is tudatlanságban van. Hehehe! próbáljuk meg az ügyesebbet segíteni. Hisz úgy is már jól vagyunk, s az ily kis tréfa még jobban öszszefűzi őket, mint a prózai találkozás és kötelesség. Jertek utánam, — majd egy szobát nyitlatok, s onnan intézzük mi is harmadik felől a csejt. Ej ej, a gonosz párák. (elindúl.)

Péter. (Marihoz.) Majd meglássuk, melyik lesz a hatalmasabb.

Mari. Meglássuk. (el mind.)

TIZENEGYEDIK JELENET.

Emilia (sebesen jő a mellékszobából utána) Rózsafi.

Rózsafi. De kérem Nagysádat.

Emilia. Hagyjon el ön, hagyjon el engem, örökre szerencsétlenné tett.

Rózsafi. Hallgasson meg.

Emilia. Én szerettem jövendő férjemet, legalább azt hittem, hogy szeretni fogom őt, mert szeretnem kell; s most ön elaltatta a reményt s más érzeményeket költött fel, melyektől iszonyodom, pedig oly kedvesek.

Rózsafi. S nem elég kegyednek vigasztalásúl kimondhatlan szerelmem?

Emilia. (kezeit törve.) Igen, de gondolja meg ön, hogy én már mátká, hitves vagyok.

Rózsafi. Óh átkom azon boldogtalanra!

Emilia. Igen, én hitves vagyok, — s most először visszarettenek e névtől. Iszonyodom jövendő férjemtől. Kívánom, bár soha se látnám őt. Félek tőle, mint rémtől, s soha, soha sem fogom őt szeretni.

Rózsafi. Ó azt nem is érdemli. Ez éj legyen végső életében.

Emilia. Így gondolkozom én is akaratlanúl, s tehetek-e róla? Jövendő férjemet rútnak, gonosznak, szörnyetegnek hiszem.

Rózsafi. Óh angyal. (kezét csókolja.)

Emilia. (Rózsafi fölé hajol) Szívem, lelkem öné.

TIZENKETTEDIK JELENET.

Mari (a fenékszíni ajtón Emilia szobájába jő. Dörgényi Rózsafi szobájába csendesen belép, s a középajtónál folytonosan figyel.)

Mari. (csendesén bejő, meglátja a szerelmes párt, félre.) Bizony mondhatom, itt minden jól megy. (Emiliához megy halkán.) Nagyságos asszony!

Emilia. (hirtelen észreveszi Marit) Mit akarsz, — szólj!

Rózsafi. (félre.) Kimondhatlanúl szeretem őt. Elválok nőmtől.

Mari. (lassan Emiliához) Úgv van, nagvsád, egy

hírnök érkezett, kitől bizonyosan tudjuk, hogy a nagysád férje e perczen itt lesz.

Emilia. El vagyok veszve, ha igaz.

Mari. Szent igaz, nagyságos asszony. Bátyját útban találta a mélt. báró, s megtudván, hogy nagysád e vendéglőbe jött, siet minél előbb találkozni kedves mátkájával.

Emilia. Báf soha se jőne. (félre.) Mit tegyek? (Marihoz.) Jól van Mari, mehetsz.

Mari. (félre.) Szegény elnyelte a horgot, — pedig a rajta levő csalétek sem édes. (el.)

Emilia. (magában.) Meg kell férjem előtt vallanom a történeteket. Fölfednem új szerelmemet. Igen, senkit sem csalhatok meg, — s övé nem lehetek.

Rózsafi. (ki eddig gondolatokba merülve ide-oda lépegetett.) Az Istenért, nagysád zavartnak, szomorúnak, kétségbeesettnek látszik. Szóljon, mi bánthatja?

Emilia. Hagyjon el ön. Szerencsétlenségem órája megkondúlt.

Rózsafi. Mit akar ezzel kegyed mondani?

Emilia. Férjem e perczen itt lesz.

Rózsafi. (meglepetve.) Itt lesz? (szünet.) Óh tehát minden rossznak el kell érkeznie?!

Emilia. Én megtagadom tőle kezemet. Neje nem lehetek. Ki fog az ő haragjától védeni?

Rózsafi. Én, — nagysád — én. Igen, én szembeszállok a nyomorúval, ha még dacolni s jogot formálni merészel; keztyűmet szeme közé vágom, s ha vinni nem akar, nem mer; — betöröm koponyáját, kitekerem nyakát.

Emilia. És ha ön megsértetnék, ha talán —

Rózsafi. Legyen nyugodt nagysád, én nem félek. Én őt gyávának, semmirekellőnek hiszem.

Dörgényi. (az ajtónál félre.) Amen.

Emilia. (félre.) Ah ő szeret engem.

TIZENHARMADIK JELENET

Péter, Emilia és Rózsafi.

Péter. Méltóságos úr kérem.

Rózsafi. No s mi baj?

Péter. Egy szóm volna méltóságodhoz. (lassan beszél Rózsafihoz.)

Emilia. (félre.) Mit akarhat?

Dörgényi. (félre.) Most lesz még a hagydl el hagydl.

Péter. (lassan Rózsafihoz.) Hát nem szükség már a városba fáradnunk, a méltóságod hitvese ide érkezett.

Rózsafi. (meglepetve.) Mit? mit?

Péter. Éppen most hajtott be egy kocsi. Az asszonyság és a méltóságod ura atyja ültek rajta, s szobát parancsoltak.

Rózsafi. (félre.) Végem van, halálom közelít. (Péterhez.) Menj, de ne mutasd magadat előttök, s ki ne mondd, hogy itt vagyok.

Péter. Nem értem méltóságodat.

Rózsafi. Azt mondom, hogy hordjon el a manó. Menj szobámba, s titkon pakolj fel kocsimra.

Péter. Tüstént méltóságos úr. (el)

Rózsafi. (félre.) Hogy a pokol minden ördögeit ide küldi! Nem, én házamhoz nem viszem azt az asszonyt. Megszököm előle. Csak tudhatnék jó szerével titkon szabadulni. (lassan szobája felé akar menni.)

Emilia. (megrettenve.) Mit akar ön? Hova megy?

Rózsafi. visszafordúl, félre.) Mit tegyek ezzel is? Érzem, nem válhatok meg tőle.

Emilia. Mi bántja önt?

Rózsafi. Óh asszonyom! ki kell vallanom. Boldogtalanságra vagyok teremtve. Én nős vagyok,

s most hallom, hogy hitvesem ide érkezett a vendéglőbe.

Emilia. Nagy Isten! — menjen tehát hozzá. Hagyjon engem.

Rózsafi. Isten őrizzen, — én őt soha, de soha sem akarom látni. Utálok, gyűlölöm szivemből. El akarok tőle rejtőzni, — elhagyni. (félre.) Örök ég, csak itt meg ne lepne. Sietnem kell.

Emilia. Nem, legyek én elhagyatva, kigúnyolva. Önnek kötelességei vannak. Hah! képzelem féltékeny nejét, mint átkoz engem; — menjen ön.

Rózsafi. És ha nagysád férje megtudja ittlétét, — ha jőni, keresni fogja kegyedet. Ha talán már közel van.

Emilia. Irgalmas Isten! Csak még néhány perczet késsék.

Rózsafi. Még van idő. Siessünk. Gyorsan kell határozni. Ha hitveseink itt találhatnak: elvesztünk. Nekünk szöknünk kell.

Dörgényi. (félre.) Csak rajta!

Emilia. A gyalázat —

Rózsafi. De szerelmünk, — s egy útált férj —

Emilia. Örökre fogom önt szeretni: de ily lépésre —

Rózsafi. (Emilia elé térdel.) Szép nő, szivem minden érzelmeit fölládoztam éretted, — s most megvetem, fölbontom eskümet, kötelességemet, — eltépek minden kötelet: kövess engem.

Emilia. A világ kárhoztató ítélete égesse lelkemet?

Rózsafi. Ha nem: én nem élhetek tovább. Egy óra véget fog vetni életemnek.

Dörgényi. (félre.) Brr! már ez sok volna!

Emilia. Legyen tehát. Öné szivem, lelkem, életem.

Rózsafi. (Emilia kezét csókolja.) Köszönöm, kö-

szönöm. E gyűrű legyen záloga hűségednek. (Emilia kezéről egy gyűrűt von le.) Ne tagadd meg tőlem. (félre.) Pokol, csak még néhány perczig maradjon hitvesem.

Emilia. Mit tett ön?

Rózsafi. (felugrik a gyűrűvel, a gyertya felé megy, azt megcsókolja.) E drága gyűrű! Gyöngye boldogságonak! (a gyertyánál elragadtatva nézegeti.)

Emilia. (félre.) Mit cselekedtem, nagy isten. Ha férjem itt meglepne. Ah nem bírok magammal.

Rózsafi. (merőn nézi a gyűrűt meglepetve.) Hisz e gyűrű enyém! (öröm, meglepetés és keserűség hangján nevet.) Hahaha! Ördög és kárhozat! (Emiliára tekint.) Asszonyom — (hirtelen megáll, félre.) Iszonyú hűtlenség! Hát ilyen az én hitvesem! Pokol! — Hahaha! (magához térve.) De hát én? Mindketten. (ismét ingerülten.) Nem, nem, — ez iszonyúság, boszút, szörnyű boszút érdemel.

Emilia. Az Istenért, mit csinál ön?

Rózsafi. (haraggal.) Mit? Mit? Asszony — (csendesesen.) hát örvendek e szerelmi zálognak. Magamon kívül, — örült vagyok. (föl s alá jár.)

Emilia. (félre.) Nagy Isten, mi lelte?! (Rózsafihoz közelg.)

Rózsafi. (dühvel.) Félre kigyó! Mézes ajakid mérget lehelnek. Ennyire sülyedhet egy nő? (félre.) Ördög és pokol, még magamat is elárúlok, hisz én magam is —

Emilia. (egy székre roskad.) Iszonyú rejtély.

Rózsafi. Igen, tudja meg kegyed, — hogy minden csak próba, — kísérlet volt. Én tudom, hogy kegyed báró Rózsafi neje, — s hogy ön hűtelen derék férjéhez.

Emilia. Mit fogok hallani?

Rózsafi. Most csak a bevezetést. Én előre küldtettem ismeretlen mátkájától, hogy kegyed szívét, hűségét próbára tegyem, s jaj nekem, — azaz jaj férjének.

Emilia. Meg kell halnom, — meg kell halnom.

Rózsafi. Igen, minden csak próba volt. Én nem szeretem kegyedet, nekem nincs hitvesem. Utálok, megvetem a csapongó, hűtlen nőt. (elmegy az ablakhoz s arcát kezébe rejti, félre.) Óh boldogtalan házasság!

Emilia. (félre.) Mindezt megérdemlettem.

Dörgényi. (félre.) Mindkettő lakol. Hahaha!

TIZENNEGYEDIK JELENET.

Mari és előbbieik.

Mari. (a főnebbi beszédek alatt a fenékszíni ajtón lassan bejön s Emiliához megy.) Nagyságos asszony!

Emilia. Óh Mari, jer vezess szobámba. (föl akar kelni.)

Mari. Tehát a nagyságos asszony még sem gyanítja, hogy ő báró Rózsafi?

Emilia. Kicsoda?

Mari. Ő ni. (Rózsafira mutat.)

Emilia. Lehetlen.

Mari. Becsületemre. Vegyen erőt nagysád; ne hagyja magát. Itt van bátyja ura is, ő intézte e tréfát.

Emilia. Ah ő itt? Megállj. — Jól van. — Úgy-e Mari, ő igen szép és kedves férfi?

Mari. Úgy úgy. De csak kemény legyen hozzá nagysád, ez jobban fog használni. Én megyek. (el.)

Emilia. (félre.) Igen, én szeretem őt; de azért nem hagyom magamat.

Rózsafi. (megfordúl, Emiliának meghajtja magát.) S most asszonyom, ajánlom magamat.

Emilia. Kérem, kérem, maradjon ön egy kissé. Ön tévedésben van, melyet el kell oszlatnom.

Rózsafi. Hogyan?

Emilia. Ha azt véli, hogy szeretem önt, feltétebb csalatkozik.

Rózsafi. (félre.) Mit hallok?

Emilia. Mit is képzél ön? Lehet-e férfi ily hív, s hiheti-e, hogy egy nő át ne lássa a cselszövényt, mely ellene fonatott? Ha ha ha! Ön iránt semmivel sem érzek többet, mint más akármely más ember iránt.

Rózsafi. (félre.) Tehát csak játék lett volna! Nagy Isten, nem bírnám szerelmét? (fenn.) Asszonyom, az nem lehet, — kegyed tartozik; — igen, — adott szava —

Emilia. Csak viszonzása volt a hamis vallo-
másoknak.

Rózsafi. (félre.) Tehát nem szeret. Jaj nekem boldogtalannak.

Emilia. (félre.) Kínlódik. (fenn.) Mert hogy ki-
mondjam önnek. Én már évek óta szeretek egy sze-
gény sorsú fiatalt. De büszke rokonaim megtilták tőle
kezemet, s ah uram, forró szerelmem daczára egy ismeretlenhez erőltettek, kit szinte soha sem szerethetek.

Rózsafi. (fájdalom jelei közt félre.) Óh ez minden
emberi szenvedést felülmúl! (hirtelen vidám alakot vált.)
Hahaha! szép nagysád, kegyed igen könnyen fe-
led, s tette meghazudtolja szavait. Tehát bátor va-
gyok emlékeztetni, miszerint irántami szerelmének
zálogát bírom e jegygyűrűben, melyet mátkájától ka-
pott. Vallja meg asszonyom, hogy ily ajándékot csak
szerelem adhat.

Emilia. (finom nevetéssel) Igen sajnálom, hogy
végre ki kell mondanom. A gyűrűt nem volt szán-
dékom önnek csupán adni, hanem inkább vissza-
adni. Úgy hiszem, hogy hasonló férjjel nem tehettem
egyebet.

Rózsafi (félre) Tehát ismer?! Megöl a szé-
gyen és bánat.

TIZENÖTÖDIK JELENET.

Dörgényi és előbbiek.

Dörgényi (hirtelen belép.) Gyermek, gyermekek! Legyen vége egyszer a komédiának.

Emilia. (ölelésére siet.) Édes bácsi.

Rózsafi (csüggedten megöleli.) Bátyám.

Dörgényi. No csak ne fejtődzetek le kebelemről. Hadd egyesítsen és békítsen ki e rokon szív. (Emilia és Rózsafi elfordúlnak egymástól) No ne bolondoskodjatok. —

Rózsafi (félre.) Ő nem szeret. Pedig mennyire imádom.

Emilia. (Dörgényihez lassan.) Én mondhatatlanul szeretem őt, de meg ne mondja neki bácsikám. A világért se.

Dörgényi. Bangók vagytok. Hát édes öcsém nem ezen nő e az, kit te ismeretlenül is megszeretél? No felelj!

Rózsafi. Igaz, igaz, megvallom.

Dörgényi. És te hugom, te megkedvelted őt, nem mint férjedet, — ez mindegy, te a személyt szeretted meg minden érdek és köteleztetés nélkül. No csak ki vele.

Emilia. Hisz én szeretem őt.

Dörgényi. Nohát öleljétek meg egymást. (Emilia és Rózsafi egymásra tekintenek, elnevetik magokat.)

Rózsafi. Emilia!

Emilia. Férjem! (megölelik egymást)

Dörgényi. (Szintén átöleli őket.) Czudar, czudar gyermekek! szívem ugrál örömében. Csakhogy aztán e tréfát valamelyik házaspár követni ne próbálja. —

(A függöny leesik.)

FIATAL NAGYNÉNE.

VIGJATÉK HARMÓ FELVONÁSÁN.

SZEMÉLYEK:

TÓVÁRY, falusi birtokos.

BERTA, leánya.

ZÁRFY ARTHUR.

ZÁRFYNÉ, Arthur rokonának neje.

TÖRÉNYI LAJOS, író.

TÖRÉNYI KÁROLY, ennek testvére, ügyvéd.

JULCSA, BERTA szobaleánya.

EMMI, Zárfyné szobaleánya.

ZÁRFYNÉ inasa.

Az első felvonás történik falun; a két utolsó Zárfyné házánál.

ELSŐ FELVONÁS.

(Szoba Tóváry házában, fenékszíni és két oldalajtóval. Egyik felől elől ablak nyílik a kertre. Idő: regg.)

ELSŐ JELENET.

Julcsa. (körülnéz a szobában.) No, most már minden rendben volna. Csak ezt az átkozott sok legyet tudnám kipusztítani. (felvesz egy légycsapót.) A nagyságos asszony már is panaszkodott ezen alkalmatlan falusi vendégek ellen. Szja, biz itt nem is úgy megy, mint városon! Itt a módos gavallérok helyett legyek udvarolnak, s szunyogok dalolnak fülünkbe operát. Mind azáltal, ha valamit tehetnék. (fölemeli a légyverőt, — ünnepestélyes hangnyomattal.) Tehát ezennel parancsolom, hogy élet-vesztés büntetés alatt, mind kitakarodjatok! Egy, kettő, három. (a légyverővel kergeti a legyeket, a házi bútorokat csapkodja nagy lármával, s az alatt dalol.)

MÁSODIK JELENET.

Inas és Julcsa.

Inas. (a fenékszíni ajtón betekint, s aztán sebesen bejő.) Pszt! Az Istenért leányasszony! ne csináljon oly lármat. A nagyságos asszony még bizonyosan alszik.

Julcsa. Alszik? Hahaha! Hiszen csak nem bír gőzű természettel, hogy még délfele is aludjék.

I n a s. Megkövetem a leányasszonyt, ezt úgy kívánja a nagy úri tón, amint mondják. Mi nem úgy szoktunk, mint a falusi kisebb házaknál.

J u l c s a. Hát aztán mikép szoktak élni, ha hogy még ilyenkor is alusznak ?

I n a s. Azt most el nem beszélhetem; mert én nem szoktam úgy, mint más cselédek, kik szüntelen csak gazdájuk vagy asszonyuk szokásairól s hibáiról beszélnek. Különbén is, mióta a nagyságos úr nincsen, azóta csakugyan a mi házuk is esendesebb egy kissé. —

J u l c s a. Szegény nagyságos úr, s valjon hol lehet most ?

I n a s. A jó Isten tudja. Én csak a mondó vagyok, hogy a tengerbe kellett neki veszni, mert lássa, már két hónap óta nem lehet róla hallani semmit.

J u l c s a. S a gyönyörű fiatal asszony özvegyen maradna oly szép korában?! Szegény teremtés!

I n a s. Ami azt illeti a nagyságos úr 60 esztendősen levén, s az asszonyság csak mintegy 20: valamenynyire vigasztalhatja magát. — Csakhogy — no de nem szükség mindent kibeszélnem. —

J u l c s a. Csakhogy mit ?

I n a s. Az asszonyság szörnyű büszke. (magát meggondolva.) No lám! Leányasszony csak hajtsa ki a legyeket. De csak csendesen, az Istenért! (indúl) (kívül az ablak alatt a kertben Berta bekiált az ablakon.) **J u l c s a!**

— **J u l c s a.** —

J u l c s a. (zajosan) Jaj a kisasszony hí a kertbe. (az ablakhoz fut és kikiált.) **Megyek, kisasszony, megyek.** (lehajítja a légycsapót, és sebesen el a fenékszínen.)

I n a s. (egyedül.) Mily lármás, és rendetlen ez a falusi nép! A nagyságos asszony meghalna köztök esztendő alatt! (el a fenékszínen.)

(Szünet múlva a jobb oldalon eső mellékszobából csengés hallatszik, mely kis időköz után ismételtetik.)

HARMADIK JELENET.

Zárfyné. (jobbról gazdag és izléses reggeli öltözetben, kezében egy csengetyűvel kilép.) — Csak egy lélek sem jó az ember parancsára! Istenem, minő elhagyatott állapot! Mennyit kell szenvednem ezen egy két nap alatt! Attól tartok, hogy itt falun, még az én cselédim is megszokják a rendetlenséget s henye életet. (megrázza a csengetyűt.)

NEGÝEDIK JELENET.

Julcsa és előbbi

Julcsa. (a fenékszíni ajtón sebesen jő.) Méltóztatik valamit parancsolni nagysád? —

Zárfyné. (komolyan.) Legelőször is azt kívánám, hogy ne rohanj oly illetlenül a szobába. Ezt egy főrangú úri háznál, s egy kitanúlt cselédttől sem látod. Másodszor pedig —

Julcsa. Méltóztassék.

Zárfyné. Midőn én beszélek: a cseléd akkor csupán hallgatni tartozik. Másodszor pedig azt kérdem: hogy miért nincs jelen senki szolgálatomra?

Julcsa. A nagysád cselédei, nem tudom hol vannak. — Én a reggelit akartam készíteni a kisasszony parancsára. —

Zárfyné. Éppen őt akarom tudni: hol van?

Julcsa. A kisasszony a kertben jár.

Zárfyné. (megütközve.) A kertben? — Ily korán!

Julcsa. (játszva.) Csak tizenegyre jár.

Zárfyné. (komolyan.) No lám ily jókor reggel! — Menj csak, s mondd meg a kisasszonynak, hogy —

Julcsa. Éppen itt jó, amint hallom: (kinyítja a fenékszíni ajtót.)

ÖTÖDIK JELENET.

Berta (csinosan, de egyszerűen öltözve, haja közé fris virágot szúrva bejő, Julcsa mellette kimegy.) Zárfyné.

Berta. Csókolom kezét édes néni. (Zárfynéhoz megy, s megcsókolja kezét)

Zárfyné. Jó reggelt édes Bertám, hanem igen szeretném, ha egyszer felhagynál a kézcsók emlegetésével és gyakorlatával. A művelt franczia, édes Bertám, soha sem mondja ezt: csókolom kezét; a tettet pedig magát illetlennek, sőt erkölcstelennek nézné. Mily messze vagyunk mi még ezektől! Csak most is például. Micsoda izlés már ez: hajadat tele aggatni virággal?!

Berta. De mikor én annyira szeretem a virágokat. Nézze csak, édes néni, mily szépek; mintha mindenik a jó Isten mosolygása volna, van-e nálok a világon szebb ékesség?

Zárfyné. Hisz ez mind való lehet; s a költőknek én is meghinném: de lásd, édes gyermekem, ezzel a művelt világban kinevetnének. Te jó gyermek vagy, nagy szerencsét tehetsz s éppen azért, ha atyád is megegyezik: szükségképen elviszlek magammal a városba, hogy ott a magasabb körök finomsága által születésed- és tehetségeidhez illőleg kiműveltséssel. — Én bevezetlek s megtanítlak a finomabb társalgás kellékeire, szépségeire, aztán egy hozzád illő érdemes férfit szerzek számodra, oly derék gazdag férjet, mint az enyém, — ha ugyan még életben van.

Berta. Jaj, édes néni, azt ne mondja, hiszen a néni férje valóságos megaggott ember volt, midőn egybekeltek is. Nekem pedig öreg férj nem kell ám, azt mondom. —

Zárfyné. Te még nem tudod mit beszélsz. A

valódi érdemet mindenkor többre kell becsülni a szépségnél s a fiatal éveknél. — De ime itt jó atyád.

HATODIK JELENET.

Tóváry. (a fenékszínről jő.) Előbbiek.

Tóváry. Jó reggelt, vagyis inkább már jó napot, édes hugom asszony. (Zárfynéhoz megy, és ezt minden gyöngéd vonogatása daczára csattanósan megcsókolja.) Így ni. Már ez nálunk falusi magyaroknál így megy. Hozzá kell szokni. (Bertához.) No leányom, kis gazdasszony, hozasd a reggelit. Késő van. (Zárfynéra mutat.) A hugom bizonyosan már megéhezett. —

Zárfyné. Ah mit gondol ön? Ily korán?

Berta. Én már megparancsoltam Julcsának, s mindjárt hozza a reggelit.

Tóváry. Jó, jó. Aztán keressétek föl Arthur barátomat is. Még ő nem is mutatta be magát. Az istenért, bizony éhen hal meg gondatlanságtok miatt a vendég házamnál. (Bertához.) Hamar, keressétek föl, s hívjátok reggelizni. (Berta indulni akar.)

Zárfyné. (visszatartja Bertát) Maradj. (Tóváryhoz.) Arthur bátyám nem szokott ily alkalmatlan időben reggelizni, s hihetőleg még föl sem kelt. —

Tóváry. (egy kis gúnnyal) Igaz, még csak tizenegy óra.

Zárfyné. Úgy van. Mi nem oly életrendet tartunk, mint önök, falusi kisebb birtokosok. —

Tóváry. (szelíd gúnnyal.) Úgy?! Már az más. Hanem édes hugom, hagyjon föl, az Istenért, azzal az önözéssel. Lássá édes hugom, mi rokonok vagyunk. Az anyja, — Isten ádjá meg porait, — édes testvére volt az anyámnak, s mint ifjabb, ennek gondja alatt nevelkedett föl. Azért ha én hugomnak mondom, szólítson bátyjának. Hiszen ezt csak megérdemlem ily közel rokontól. Igaz-e?

Zárfyné. (hidegen.) Hisz én kész vagyok.

Tóváry. Tudom én azt. Lássa, édes hugom, maga jó és finom teremtés: csak egy kissé — no de nem szólok. Tudom, hogy én szabadszájú falusi ember vagyok. Úgy, úgy — csak mégis igen magasra kívánczozott hugom asszony, ez az egész. Férje nagy rangú s fő-fő hivatalban áll. — Ápropós! Mi hír jött azóta férjéről? Csak nem halt a tengerbe!

Zárfyné. Fájdalom, még eddig újabb tudostás nem érkezett.

(Ezalatt Julcsa a fenékszíni ajtón bejő és reggelit hoz, s letéve az asztalra, távozik.)

Tóváry. A mindenható ne engedje, hogy férje elveszzen! (az asztalra tekint, melyre Julcsa a reggelit helyezte.) Azonban a reggeli itt van. Tessék. Uljünk hozzá. (Zárfynét a reggelihez vezeti. — Berta az asztalhoz megy s a fűdzsákba kávé tölt.)

Zárfyné. Bocsánatot kérek. Én általában nem szoktam ily jókor reggelizni.

Tóváry. Ej, most az egyszer megjárja. No csak tölts Berta, ide a jó néninek is. Egy-két cseppet legalább — barátságból. (Berta tölt a fűdzsákba. — Tóváry és Zárfyné leülnek.)

Berta. (Zárfynét megkínálja.) Tessék édes néni.

Zárfyné. Köszönöm édes gyermekem. Hidd el, megártana. — Mégis kedvedért, néhány cseppet. (egy kanálkával megízleli.)

Tóváry. Ej, ej, hogy az az Arthur barátom nem jó. Már magam megyek érte; hiszen valóságos actiót érdelek, ha vendégemet így éheztetem. (indulni akar.)

Zárfyné. (visszatartja.) A világért se! megsértenők őt, ha feltennők, hogy ily időben képes volna enni. (mialatt evett.) Valóban édes Bertám, kávéd igen izletes. (eszik.)

Tóváry. (leül.) Már hiszen ha megsértenők,

ám maradjon. Isten őrizzen, hogy a vendéget megbántsam. — Bertám szolgálj még ide a jó néninek.

Zárfyné. (Tóváryhoz fordul, az üres findzsát eltolja magától.) Egy általában nem tudok ily jókor enni. — Azért is a reggelizés helyett inkább már egyszer nyilvánított szándékomat kívánnám újra megemlíteni. Ha t. i. ön megegyeznék: Bertát magammal vinném a városba. Mindenesetre, azou hatalom, mit ön, mint atya, gyermeke sorsa felett bír, s a tisztelet melylyel ezen állás iránt tartozom, kötelességemmé teszik, hogy az ön megegyezését kikérjem.

Tóváry. Ha reményli édes hugom, hogy leányom társasága valamennyire kárpótlást adhat a magányos perczek unalmáért, s ha ő is mulatságot talál magának a városi vigalmakban és élvezetekben.

Zárfyné. Hogy ki mondjam a valót, czélom nem csupán az, hogy e leánykának néhány perczre vagy órára hiú kedvtelést szerezzek. Szándékom inkább az, hogy bele szoktatva rokonomat a fentebb körű társalgás módjába, s ismeretségeket szerevezve, melyek egy valódi nemes születésű hölgy diszére szolgálnak, idővel számára oly összeköttetést hozhassak létre, mely őt jelen állásánál magasb polczra helyezi, s fényt és méltóságot ví ki részére.

Tóváry. Valamely gazdag főrangú férjet gondol ezen szavak alatt?

Zárfyné. Igen, miért szerénykedjem tovább kimondani, hogy sajnálattal gondolok arra, miszerint e leányka pártfogásom nélkül bizonyosan valamely középszerű gazdagságú, tekintélytelen állású, — egy általában minden nemesb érzést kielégítő tulajdonoktól és műveltségtől megfosztott férj karjaiba vetetve, arra leend kárhóztatva, hogy életét rideg egyformaságban, egyszerű, hogy ne mondjam, durva körök személyei közt fussa le, nélkülözve mindazt,

mi az életet kitüntetés, elismerés, és megfinomult ízlés által egy magasb régióba helyezi; hogy végre egyedüli czéлом, sőt kötelességem: őt megmenteni e tátongó veszély elől, s oly férj karjaiba, oly jövőbe vezetni, hol fény és tiszteltetés, hol finomabb lég, műveltebb környezet emelendik boldogságát.

T ó v á r y. Értem. De hátha leányom az így számára szerzett férjet nem szeretné, s éppen ezért örökre boldogtalan lenne?

Z á r f y n é. Nem szeretné? Jól tudom, hogy e bal felfogás ellensége számtalanok jólétének és emelkedésének. A világ nyomorult gyermekei szívök érzelmei után mennek. Szerelem?! Mi az a szerelem? Vagy okosság e tőlem hallgatni annak ingerléseire?! Csupán gyermeki ész vesztegeti idejét arra, hogy virágokat tépjen ott, hol gyöngyöket, és gyémánt darabokat fűzhet koszorúba. Igen, még egyszer és utoljára mondom, hogy legnagyobb baja fiatal leányainknak az, miszerint jövődjöket pillanatnyi hamis indulatok nyomán homályba borítják. S éppen ez az, mitől én hugomat meg akarom őrizni.

T ó v á r y. Jó, jó. Hisz ez mind való lehet némi részben annak, ki így gondolkozik: de már megengedjen édes, szép hugom, az én véleményem egészen ellenkező. Én azt kívánom, hogy adjon az ég egy igazán becsületes közép sorsú férfit leányom számára, ki őt valódilag szeresse, s kit leányom szintén örömmel fogadjon férjének. Rang, dús vagyon, hiú czím, hideg külfényt adhatnak ugyan az ember életének; de a boldogság éltető melege belőlről a kebelből, s a hozzánk kötöttek szeretetéből buzog fel. Ezek nélkül az igazi embernek nincs tudvösség.

Z á r f y n é. Az ég szerelmeért, legalább őrizkedjék e minden nemesb jellemet, elfojtó tanokat leánya előtt beszélni. Én, hála a teremtőnek! már 16 éves koromban szerencsés voltam megkülönböztethetni az

élet valódi czélját a pillanatnyi indulatok láz hevé-
től. Férjem 60 éves s én 18, — nem ismerem, és
soha sem ismertem, mit gyarló emberek szerelemnek
hívnak, mégis házas életem boldog, és tudom e bol-
dogságot nem is zavarandja meg soha semminemű
szenvedély.

T ó v á r y. (félre.) Ebben szabad lesz egy kissé
kétkedni. (fenn.) No no, ami még nem történt, meg-
eshetik egyszer, — véletlenül.

Z á r f y n é. Nem, óh azt jól tudom. Ismerem maga-
mat. Én úgy érzem, hogy van bennem valami, mely
a közönséges mindennapi emberektől megkülönböz-
tet, s azokon felül emel. Képzelve ön. Egykor a töb-
bek közt a színházban páholyomból egy igen érde-
kes ifjút láték minden estve a földszínen. Mondhatom
ily termet, ily arcz, még soha se tűnt föl előttem,
oly szép volt, oly nemes vonások.

T ó v á r y. Nos? Nos? Egy kis szerelem úgy-e?

Z á r f y n é. Mit gondol ön? Engedheték-e utat
érzelmeknek? Minő sorsú lehetett azon ifjú? Egy
szegény ügyvéd legfőlebb, ki iránt szerelmet táplálni
meghomályosította volna nevemet és rangomat. Már
épen föl akarék mondani páholyommal, azonban az ifjú
egyszerre eltűnt, s azóta nem is láttam soha.

T ó v á r y. (félre.) Tehát csak a történet se-
gített.

Z á r f y n é. Jól tudom azonban, miszerint csak
kevesen dicsekedhetnek ily kifejlett okossággal. Jól
tudom azt is, hogy e leánykával is sokáig kell küz-
denem, míg lelkét egészen fogékonynyá tehetem, hogy
az életét egy magasb szempontból tekintse. Vagy
talán a főnebb mondottakat arra kell magyaráznom,
hogy ön leányát nem bocsátja el házamhoz?

T ó v á r y. Óh nem, a mit egyszer kimond-
tam, az meg van. Én nem irtózom a főrangú férj-
től sem: csak szeretet legyen mindennek alapja. S

aztán nem szükségképen kell, hogy csupán a főntebb rangúak lássák leányomat. Megtörténhetik, hogy csupán valamely közép sorsú fog vele ismeretségbe lépni, s ekkor —

Zárfyné. Az ég őrizzen! Ezt nem fogom engedni. Én őt csupán oly körökbe, oly társaságokba vezetendem, hol egyedül az emberiség válogatottjai foglalnak helyet. Én határozott ellensége vagyok az osztályok összekeverésének. Magasb házainknál úgy sem találand alsóbb rendű személyeket. Én oktatni, vezetni fogom, miként gondolkozzék és miként intézze minden tetteit. Nem engedem meg, hogy bármi távol ismeretséget kössön oly egyénnel, kik a művelt haute-volééből számúzve vannak. Én leszek tanfője, vezetője, s minden vigalmak- és társaságokban hölgyőre.

Tóváry. Hölgyőre? Hahaha!

Zárfyné. Mit jelent ez?

Tóváry. Már megbocsásson édes hugom kitőrésemért: de oly neveltető az egész dolog előttem. Leányom 16 éves, és maga, szép hugom, alig 18, — amellett jelenleg szalma özvegy. Az ilyesféle szép, fiatal, kellemes nő még önmaga is nehezen nélkülözi a hölgyőr nem létét, s mikép vállalhatja magára ezenkívül, hogy egy fiatal leány szívére vigyázni fog?! Igen, igen, ha szinte oly komoly arcot csinál is. Hugom még szintén úgy ki van téve a nagy világ csábjainak.

Zárfyné. Úgy vélem, hogy elveim és neveltetésem. —

Tóváry. No csak semmi félreértés! A dolgot úgy veszem, amint van. Ily kellemdús nő szintűgy tetszhetik, mint egy leány. Különben, ám legyen, hagy menjen leányom: de csak mindíg azt mondom, hogy egy fiatal leányt fiatal asszonyra bízni, a ki még maga is bájol és hódít, ki még maga is ezer

különféle viszony közé jöhet, nem kevesebb mint a kertben egyik szép virágra bízni a másikat, hogy le ne szakaszszák.

Zárfyné. Ah a bátyám jó.

HETEDIK JELENET.

Arthur (baloldalról kilép, régi divat szerint öltözve, fején párrókával, de különben piperkőcz módon.) Előbbiek.

Tóváry. Épen jókor. Még nem hült el a kávé.

Arthur. (szemére egy üveget illesztve hajlongások közt előbbre lép.) Bon jour, — bon jour, — örvendek.

Tóváry. (fólkel, eléje megy s kezét megfogja Arthur-nak.) Jó reggelt, jó reggelt édes, jó barátom. Megbocsásson, mi már reggeliztünk, — a hugom azt mondá, — hanem már most tessék-tessék. (szolgálni akar reggelivel.)

Arthur. Óh kérem, kérem, egyáltalában nem szoktam ily időben.

Zárfyné. Az nem is illenék, — s aztán az egészség.

Arthur. Ami azt illeti, itt falun úgy érzem, hogy az emberi életműszer munkálkodásai igen hatásosan elősegítik a táplálási anyag iránt kifejlő természeti ösztönt: azonban mégis a bevett jó renddel s illemmel ellenkeznék — (Bertára tekint.) Ah Berta kisasszony! minő érdekes tünemény. Charmante! Azon természeti virágok. — Csupa ártatlanság. Legjobb ízlés szerint.

Berta. (térdhajtást tesz) Kérem édes bácsi.

Zárfyné. Bocsánatot kell kérnem ellenkező véleményemért. Én e leányka fejét egészen ízlés elleninek találok. Minő sok tarkaság! Minő népies bohóság!

Arthur. Távol legyen, hogy nagysáddal vitatkozzam, s megvallom, tovább vizsgálva magam is. — Azonban még is ezen piros rózsa bimbó.

Zárfyné. Mindenesetre egyéni izléstől függ. S midőn önnek úgy tetszik: elismerem, hogy ítéletben hibázhatok.

Arthur. (meghajol.) Kérem, én semmi szépet sem találok ez ékességben.

Zárfyné. Sőt inkább most már magamnak is tetszeni kezdenek a virágok. (egymásnak kölcsönösen bókokat tesznek.)

Tóváry. (félre.) No ezeknek csupa udvariasságból még csak meggyőződésük sincsen.

Arthur. Ápropós! Egy kedvetlen hirt kell közölnöm. Szegény rokonom — nagysád férje. —

Mind. (egyszerre.) Meghalt?

Arthur. Fájdalom, legalább életben léte kevésbé reményelhető. Éppen ma kaptam a postáról lapokat. Francia lapokat értek, mert én csupán francia újságokat szoktam járattatni. (Tóváryhoz.) Járattat ön házához francia lapot?

Tóváry. Óh a viláგért sem. Én csupán magyar lapokért fizetek.

Arthur. Ezek nem sok érdekest nyújtanak, s éppen azért igen ritkán olvasom. Óh de a francia lapok! Épen most olvasom a Montpensier herczeg házasságát. Ez már aztán valóban érdekes mindenkire nézve. Éppen azt mondja a Journal de Debats. —

Berta. }
Tóváry. } De a szegény rokon? —

Arthur. Ah majd elfelejtem. (egy újságlapot vesz elő zsebéből.) Előlegesen megjegyezni kívánom, miszerint azon jeles tulajdonért becsülöm leginkább a francia lapokat, hogy minden csekély hirt legszigorúbb igazsággal jegyeznek fel. Úgy van. Azt mondja a lap (az újságlapba néz, s magyarra áttéve olvas.) „Ő cs. kir. Felsege az ausztriai császártól a londoni udvarhoz küldött követség személyzete, múlt april hó 24-en Calaisból az Admiral gözösön Anglia felé utaz-

ván, egy minden emlékezetet meghaladó dühös dél-nyugoti szélvihar a mondott hajót a dán és svéd partok felé úzé. A hajóról és számos utasairól mind eddig, fájdalom, semmi megnyugtató hír nem érkezett. Leghihetőbb azonban, hogy a gőzös valamelyik szirten összetört, s népségével együtt a bős hullámok martaléka lön.“

Tóváry. } Szegény rokon!

Berta. }

Zárfyné. Mélyen érezném ez iszonyú veszteséget, azonban a sors rendeletén meg kell nyugodni a művelt léleknek.

Arthur. Nagyságodnak igaza van. (félre.) Az özvegy gazdag, fiatal, és szép. —

NYOLCZADIK JELENET.

Inas és előbbiek.

Inas. (belép.) Törényi ifjú urak kívánnak nagysádnál tisztelkedni. —

Tóváry. Hát csak hadd jöjjenek!

Inas. A mint említették, azon hivatal elnyerése végett.

Zárfyné. Ah igen. Emlékezem. Férjem távollétében egy derék, tanult emberre volna szükségem, ki házámnál ügyeimet, levelezéseimet vezetné. Kívánatomat a lapokban kihirdetve, ezen helyet is kitűztem a vállalkozók magok jelentése végett. De most talán — (Arthurra néz.) nem is fogadhatom el.

Tóváry. Az öregebbit magam is lelkiismeretesen ajánlhatom.

Arthur. Ha épen parancsolja nagysád. —

Zárfyné. Föltéve, hogy ön nem tartja helyesnek, hogy magam fogadjam el.

Arthur. Én mindent kész vagyok elvégezni nagysád érdekében.

Zárfyné. Tehát —

Arthur. Legyen a nagysád kívánata (feláll.)

Zárfyné. (fölkel.) Tehát mi vonuljunk más szobába. Majd bátyám értekezni fog velök. (Arthur karjára veszi s elvezeti jobboldalra. Utánuk Tóváry Bertával.)

KILENCZEDIK JELENET.

Lajos és Károly.

Lajos. (miután bejött körül néz.) Itt senki sincs. (Károlyhoz fordúlva.) Miként mondom, ha elnyered a helyet, csak arra kell leginkább figyelmeznem, hogy az asszonyság tetszését megnyerhesd.

Károly. Minden erőmből igyekezni fogok, hogy teljes oka legyen velem megelégedhetni.

Lajos. Óh a mi szorgalmadat, hűségedet illeti, ebben nem kételkedem: de ez legkevesebb a mai életben arra, hogy valaki szerencséjét megalapítsa. (egy darabig nézi Károlyt.) Öcsém valamit mondanék én neked? —

Károly. Szólj.

Lajos. Nézd csak. Az asszonyságnak férje Angliába távozott a követséggel, s még eddig minden hír oda út ki, miszerint a hajó, melyen utazott, törést szenvedett, s a nagyságos férj a tengerbe fult. Legalább még eddig én sem kaptam semmi tudósítást barátomtól, ki szintén azon időben utazott el Londonba. — Fiú te. — kimondjam e a mit gondoltam?

Károly. Mondd ki.

Lajos. Ha a nő csakugyan özvegyen marad, kísérsd meg szívét meghódítani. Ő még fiatal, s egy öreg férj oldala mellett a szív szintén oly épen maradhat, mint a párta alatt. — Mit mondasz rá?

Károly. Keserű tréfa tőled. Nem akarsz tudni, hogy szegény vagyok.

Lajos. Mit tesz az? Birsch két tulajdonnal, mely mindenik fölér egy örökséggel. Először tudományod van, másodsor csinos gyerek vagy. Nézd csak, itt áll egy gazdag főúr kopasz homlokkal, veres orral, görbe derékkal, köhögve, burnótot szíva s ostoba dolgokat fecsegve — s emitt állasz te, apollói termettel, szemeidben a fiatalság tüze, értelem és lélek szikrája.

Károly. (Lajos szájára teszi kezét.) Kérlek, hagyd el.

Lajos. Jőnek. (rendbeszedik magukat)

TIZEDIK JELENET.

Arthur és előbbieik.

Arthur. (azon oldalon, melyen távozott, kijő, az ajtónál megáll és a színpalak közé valamit beszélni látszik.)

Lajos. (Károlyhoz titkon.) Ez lesz az asszonyság férjéről rokona.

Arthur. (megfordúl, Károly és Lajos tisztelettel meghajtják magokat. Arthur büszkén megbillenti fejét, aztán szemüvegén vizsgálja a két Törényt.) Önök azok, kik nagyságos hugomnál kívántak tisztelkedni?

Lajos. Igen uram.

Arthur. (egy nagy karos székbe veti magát.) Tehát, — igen. Gyaníthatják, hogy én vagyok megbízva, önök kérelmét kihallgatni. Szóljanak. — Ápropos, nevöket elfeledtem.

Lajos. Törényi testvérek.

Arthur. Igen igen. No, a név eléggé jól hangzik. Tehát a dologra! Mert még délig újra kell öltöznöm.

Lajos. (félre.) Miféle gögös csudaállat ez! (széket ránt magának és Károlynak s leül.) Engedelmeivel uram. (Károlynak, int, hogy üljön le)

Arthur. Oh tessék, tessék. (félre.) Ez szemte-

lén ficzkónak látszik. Valjon melyik lesz az ajánlott egyén? (fenn.) Hogy a dolgot lehetőleg egyszerűsítsük és siettessük, röviden adják elő, kicsoda kettőjük közül a szolgálatot vállalandó? —

Lajos. (Károlyra mutat.) Ime itt testvérem.

Arthur. Ah értem. Igen jó. Tehát komoly véleményem szerint, a folyamodó egyénnel magánosan is elvégezhetjük az illető ügyet, s nincs semmi szükség egy harmadiknak jelenlétére.

Lajos. Nem uram, magam is itt maradok, öcsém felettébb jó, és ifjú arra, hogy ily nemű kérdéseknél igényeire felügyelhessen, és sorsát megválasztthassa. Ő igen engedékeny, nekem azonban kötelességem ösmerni jövőjét, mert bármily szegények vagyunk is, valamint magam a szabad függetlenséget minden kincsnél feljebb becsülöm: úgy szívem meg nem engedheti azt, hogy testvérem, bármily gazdag fizetésért, magát eladja, s kénylabdája legyen talán olyanoknak, kiknek különben fölötte nincs más előnyük, mint az, hogy — fizethetnek.

Arthur (félre.) Ez az ember egyáltalában nem tetszik. (fenn.) S szabad tudnom, ki és minő rendbeli ember ön?

Lajos. Én író vagyok.

Arthur. Író? Magyar író? Ah, pfúj, — semmikép sem szenvedhetem a magyar írókat. Idegen példányok utáni törekvés nálok lelketlen, s izléstelen majmolás — az eredetiség zsiros durvaságban áll; műveikben az erkölcsnek s magasb műveltségnek csak gyöngé szikrái pislognak. Így olvastam egy bizonyos magyar lapban. S én osztom e véleményt, bár műveiket nem ismerem. Mi mások a francziák. A régi classicusokat értem. A francziák. —

Lajos. A francziák uram? A franczia és minden más életre való lelkes nép mindenkor hön pártolta íróit, s így tüzet, lángot adott a feltűnő elmék-

nek. S mit tett mind eddig a magyar nemzet iróiért? Tett-e annyit, mennyit akármely jött-ment néptöredékért tenni parancsol az emberiség? Nem. E nép nem ismerte, nem akarta ismerni azon jeleseket, kik a nyelv, és az által a nemzetiség hű ápolói voltak vész és elhagyatás közt, kiknek nemes, de hálátlan munkájok mellett, rongyban, éhséggel küzdve és elfeledtetve mindentől, csupán azon kínos gyönyör jutott osztályúl, hogy egy hálátlan ivadékért, de szebb jövőre pillantva küzdtek, erős lélekkel, ernyedetlenül. —

Károly. (titkon Lajoshoz.) Bátyám mérsékelj magadat.

Lajos. (ingerülten.) Eh mit! Ki kell mondanom. Azon néposztály, mely eddig eltaszította magától jeleseit, most váddal és követelésekkel lép föl irói iránt. Ez égre kiáltó igaztalanság! Vannak-e mind eddig biztosítva nálunk az irók jogai? Védik-e őt és kínos fáradsággal szerzett tulajdonaikat törvények? Tettek e annyit, hogy megáldva a sorstól hatalom és befolyással, törvényen kívüli állásukat eltörölték volna, azt, mit az örök igazság követel. Önök ezt nem tevék, s az ily vádak terhe önökre súlyosúl vissza.

Károly. (félre.) Mindent elront hevelességével.

Arthur. (félre.) Ez ember vakmerő és veszélyes. Nem fognak nyerni. Egyszerűen elutasítom őket. — (fenn.) Igen sajnálom uraim. —

TIZENEGYEDIK JELENET.

Zárfyné, Tóváry, Berta és előbbieik.

Zárfyné. Minő zaj ez? (Károly és Lajos köszönnek. Zárfyné félre.) Ah!

Lajos. (Károlyhoz titkon.) Az asszonyság!

Arthur. (Károlyra mutat, Zárfynéhez) Nagysád — az ajánlkozó egyén.

Zárfyné. (félre) A színházi ifjú.

Arthur. (titkon Zárfynéhez.) Én megvizsgáltam őket. Nem arra valók, hogy főrangú háznál szolgáljanak. Legjobb lesz elutasítani. Ha nagysád parancsolja.

Berta. (félre.) Minő szép fiatal!

Zárfyné. (félre.) E nemes külső minden jót ígér. (fenn Károlyhoz) Uram, ön házamhoz ajánlkozik. Ime rokonom. (Tóváryra mutat.) Annyi jót monda ön részére előttem, hogy ily biztos ajánlás mellett, örömmel elfogadom önt.

Károly. (meghajtja magát.) Törekedni fogok nagysád meglegedését kinyerhetni.

Tóváry. Az az, — hogy én csak az öregebb testvért (Lajosra mutat) ajánlom. — Az ügyvéd urat még eddig nem volt szerencsém ismerni.

Zárfyné. Reményelem a testvér hasonló lesz bátyjához. (Tórényiek meghajtják magukat)

Arthur. (Zárfynéhez titkon.) De nagysád, gondolja meg, ezen testvérek infernalis, veszélyes emberek.

Zárfyné. (hasznólól.) Meg fog ön engedni, ha a szükség és hathatós ajánlat.

Arthur. (udvariassággal.) Óh hiszen én mindenkör ismertem nagysád belátását, s akaratának kész vagyok hódolni. (félre) Mi történt itt? Még soha sem ellenkezett velem.

Zárfyné. (Károlyhoz.) Ügyvéd úr, én holnap visszatérek a városba, s kívánom, hogy ön is velem jöjjön, mert ügyeim munkás kezet igényelnek. Bátyám kocsija szolgálatára leend. (Arthurnak kezét adja s karon fogva el, utána Tóváry és Berta.)

TIZENKETTEDIK JELENET.

Lajos és Károly.

Lajos. Fölséges! Öcsém tudod-e, hogy szerencséd napja felettébb biztató színben kel föl?

Károly. Miért?

Lajos. Mert lásd, asszony kegye által nyerél. S nem tudod-e, hogy a világon mindenkor annak emelkedése legbiztosabb, kit a nők kegyelnek?

Károly. Csalatkozol. Miben egyedüli bizalmamat helyezem, az szorgalmam, és csekély tudományommal párosított erkölcsöm. Azonban hagyjuk ezt. Én tehát maradok, és te?

Lajos. Én tovább viszem vándorbotomat, látni és tapasztalni az ember, ez átkozott faj, között. Én indúlok a széles világba szabadon, korlátlanul.

Károly. (érzékenyen.) Bátyám!

Lajos. No csak hagyj el. Tudod én vidáman szoktam élni, vidáman válni is kedveseimtől. Szeretlek jobban, mint testvéreimet. Mert lásd, rokonok közti szives szeretet csak a szegények birtoka. Egy Isten hozzádot mondunk egymásnak, s én erre, te amarra.

Károly. De csak tudósítjuk egymást pillanatról pillanatra leveleinkkel.

Lajos. Minden esetre. Sőt ha talán ezen feszes háznál nem úgy bánnának veled, mint érdemed s tudományod igénylik, ha talán a büszke szemek lenéznének, alacsony szolgálatokra szorítnának, vagy gúnyt üznének belőled: akkor öcsém — azt mondod, egy pillanatig se szenvedj nekik. Az ember szabadnak született! Akkor írj nekem, vagy hagyj oda a házat rögtön.

Károly. Úgy, de én szegény vagyok.

Lajos. Nem vagyok-e én testvéred? én is szegény vagyok, az igaz: hanem azért ne búsulj. (átoleli.) No öcsém adjon az ég szerencsét, Isten veled. (indúl.)

Károly. Isten veled! — Szegény testvérem! (Lajos az ajtón ki akar menni.) Bátyám!

Lajos. (visszafordúl.) Öcsém! (egymás nyakába borúlnak.) No lásd, hogy gyermekek vagyunk.

MÁSODIK FELVONÁS.

(Zárfyné szobája gazdag bútorzattal, jobb oldalon ékes pamlag, előtte asztal, melyen néhány zsebkönyv, divatlapok s kérelem-levél alakjában összehajtott papírok láthatók: bal oldalt egy nagy álló tükör. Oldal és fenékszíni ajtók.)

ELSŐ JELENET.

Zárfyné (balról jő, félgyász ruhába öltözve, utána.) Emmi.

Zárfyné. Mai öltözékem sehogy sem tetszik. (az állótükör elé megy.) Mikép áll e fejkötő?

Emmi. A legcsinosabb, nagysád, mit csak gondolhatni. És e félgyász ruha különösen jól illik nagysád kittinő szépségéhez.

Zárfyné. Ezt nem kérdeztem. Tanúld meg, hogy a hízelgés tömjéne csak kisebb körre termett lelkeknek lehet kedves illatú. A nagyra született elmének undorító büzt ad. Értettél? (elmegy a tükörtől.)

Emmi. Igen, nagyságos asszony, máskor őrizkedni fogok. (hátravonul, szünet.)

Zárfyné. Apropos! Emmi!

Emmi. Parancsoljon nagysád.

Zárfyné. Azon fekete ruhát, melyet leveték,

nem akarom viselni többé; — ha neked tetszik használd el. (megfordúl és az asztal melletti pamlagra ül.)

Emmi. (mélyen meghajol.) Nagysád kegyessége — Zárnyé. Semmi köszönet. Mehetsz.

Emmi. Nem parancsol valamit nagysád?

Zárnyé. Semmit. (int. Emmi el.) Mily pulya a világ! Azt hiszi, hogy kedvességet nyer, ha jeles tulajdonokat mindennap elszámlálhatja előttünk. Ah, unni kezdem e majom-népet. — (elmélyed) Más lelkekre, más környezőkre volna szükségem. mintha ébredne.) Mit mondtam? Óh, most valami bajom van. Micsoda, magam sem tudom. Az idő oly hosszú, s minden oly unalmas. (szünet, gondolatokba látszik merülve.) Az ifjú valóban derék, szorgalmas egyén. Igen, Emmi, Emmi! (körülnéz.) Hol van már azon haszontalan leány? Soha sem várja be parancsomat. (fölkel és a fenékszín felé megy, s a csengő kötelét megrántja. Előbbre jő.)

MÁSODIK JELENET.

Inas és Zárnyé.

Inas. (a fenékszíni ajtón belép.) Parancsoljon nagysád.

Zárnyé. Menj által ügyvédemhez, s mondd meg neki, hogy kívánom, miszerint ma vegyen részt asztalomnál az ebéden.

Inas. Értem nagysád. (el)

Zárnyé. (egyedül.) Éreztetni kell vele, hogy a szolgálatomban lévő hű egyének iránt jósággal szoktam viseltetni. (összéken a tükör mellett elsétál, s beletekint) A szobaleánynak alkalmasint igaza van.

HARMADIK JELENET.

Arthur és Zárnyé.

Arthur. (a fenékszíni ajtón jő.) Üdvözlöm nagysádat! Ah mit látok? Minő érdekes e halvány gyász

ruha! Valóban finom izlést tanúsító, becsületesre, nagysád e szíben legérdekesb, legelragadóbb.

Zárfyné. Köszönet a bókért. Azonban úgy emlékezem, hogy kevéssel ezelőtt fekete öltönyömről dicsért ön leginkább.

Arthur. Ez meglehet, — meglehet: de még eddig nem volt szerencsém látni ezt, mely csak újabb tanúja nagysád nagyszerű izlésének. Aztán az egész alkat, a bő szabás, minden a rococo felé hajol. Boldog kor! a hajdani finomság és classicitás kora! Azok a tisztos parokák, czopfok! — ah csak az volt a nagyszerű kor! Mennyi izlés minden tetteiben.

Zárfyné. Ah hagyjuk ezt. Untatnak a régiek.

Arthur. Talán, ha nem hibázok, valami kedvetlensége van nagysádnak? Bátorzkodhatom okát kérdezni?

Zárfyné. Magam sem tudom. Csak úgy — úgy vélem: férjem szerencsétlen esete, elhagyott özvegyeségem!

Arthur. Ez jó alkalom! (Zárfyné előtt meghajolva.) Mindannyiszor, midőn nagysád kedvetlen pillanatok közt találja magát, vagy gyászos sorsa sötétíti lelkét, méltóztassék meggondolni, hogy van egy hű barátja, kinek legfőbb öröme, kötelességének ismerni, hogy nagysádat lehetőleg boldoggá tehesse.

Zárfyné. Válaszolt ön a levélre, melyet bátyám intézett hozzám?

Arthur. Igen, nagysád. (félre.) S ez a felelet hő szavaimra?!

Zárfyné. (színlett egykedvűséggel.) A mint tudom, bátyám azon levelében arról tudakozódott: miképp vagyok megelégedve ügyvédemmel? Nemde?

Arthur. Igen, nagysád. (félre.) Mit tartozik ide az ügyvéd?

Zárfyné. Szeretném tudni: mit válaszolt ön e tárgyban?

Arthur. (félre) Ma különös szeszélyben van. (miután zsebéből egy kis papírt vett ki, olvas.) „Mi ügyvédemet illeti, még eddig semmi okot nem adott panaszsra. Úgy látszik szorgalmas egyén válandik belőle.“ — Úgy tartom ennyi elég.

Zárfyné. (hidegen.) Úgy vélem mégis, hogy az érintett ifjú több dicséretet érdemlett volna. Ő valódi példánya a hűségnek és szorgalomnak. Azonkívül magaviselete a legszerényebb. A napokban is egy rövid beszéd alkalmával a legmelegebb elismerés és magasztalás szavaival emlékezett önről.

Arthur. Rólam? (félre.) Úgy? tehát ezt akarta mondani? Ezt az embert én is szeretni kezdem. (fenn.) Meg kell vallani, hogy azon ifjú igen tanult és ügyes egyén.

Zárfyné. Ápropos, kit kéretett ön ma asztalunkhoz? Ügyvédem is el fog jöni; éppen most hívatám.

Arthur. Nagysád helyesen cselekvék. (félre.) Asztal után majd szólандok vele. Gyakran a legcsekélyebb ember is lehet hasznunkra.

NEGYEDIK JELENET.

Inas és előbbiek.

Inas (a fenékszíni ajtón belép.) A tekintetes ügyvéd úr alázatosan bocsánatot kér, nagyságod halaszthatatlan ügyei miatt teljesen meg van fosztva azon szerencsétől, hogy az ebédnél részt vegyen.

Zárfyné. (meglepetve.) Mit? mit?

Arthur. Példátlan hűség és szorgalom!

Zárfyné. Mondhatom, ez udvariatlanság.

Arthur. Azaz, igen, némi részben udvariatlanság.

Zárfyné. Visszautasítani kegyemet. Ah ez műveletlen kisszerűség!

Arthur. Kárhoztatást érdemel. (félre) Ma semmi sincs rendén.

Zárfyné. És nézze ön, itt hevernek asztalomon ezen kérelmek, miket jószágomból hoznak élém. S gondolja ön, hogy ügyvédem egyszer, de csak egyszer kívánna hozzám bocsáttatni? Óh nem, — talán azt akarja, magam végezzem ügyeimet.

Arthur. Ez minden esetre hiba.

Zárfyné. Több mint hiba. Ez megbocsáthatlan hanyagság!

Arthur. Valóban, ez igen nagy hanyagság.

Zárfyné. (inashoz.) Menj vissza az ügyvédhez, s mondd meg neki, hogy azt parancsoltam, miszerint jöjjön hozzám minél előbb (inas indul.) Mondd meg, hogy kéretem őt. (inas el.) Mennyi baj és bosszúság!

Arthur. Igen, parancsolni kell vele. Azonban ha mind ezen bajoktól megakarná magát szabadítani nagysád, s egy tekintélyes férfi kezébe tenni le ügyeit: bátor vagyok ismételni nagysád lábainál, hogy én. —

ÖTÖDIK JELENET.

Berta, Zárfyné és Arthur.

Berta. (a jobboldali ajtón hirtelen jő.) Ah nem is tudtam, hogy már néni is felöltözött. (meghajtja magát)

Arthur. (félre.) Ma sehogy sem kedvez a szerencse.

Zárfyné. Jó, hogy látlak édes Bertám. Az éjjel elhatároztam, hogy ma sokat kell veled négy szemközt beszélnem.

Berta. Parancsoljon velem édes néni.

Arthur. S én kötelességemnek érzem ez együtt beszélgetést jelenlétemmel nem hátráltatni. (meghajtja magát.)

Zárfyné. Csak rövid időre.

Arthur. Parancsa. szerint. (eltávozik.)

Zárfyné. Édes leányom, fölöttébb sajnálom, hogy férjem gyászesete miatt nem élvezheted a főbb rangúak vígalmaikat. Mindamellett mit mondasz az eddig tett ismeretségekre? Báró Kóhalmy a minap igen nagy dicsérettel nyilatkozott rólad egy társaságban. Ez nem lenne megvetendő szerencse.

Berta. Óh édes néni, hisz a báró úr kopasz, s a mellett köszvényben szenved.

Zárfyné. Hát mit tartasz gróf Zelényiről. Ő gazdag és érett férfi.

Berta. A gróf úr bizonyosan meghaladta az ötven évet.

Zárfyné. S ha szinte úgy volna is, minő tekintetbe jöhet ez egy ildomos összeköttetésnél? Ki boldog nő akar lenni, édes leányom, az hideg megfontolás után, s nem a hiúság s álérzeményektől elvakítva választ magának férjet. Mire nézve bízd rá magadat gyermekem, — az én kezemből fogsz nyerni oly férjet, ki irigyeltté, boldoggá és fényessé teendi egész életedet. —

Berta. Köszönöm, édes néni; — de csak kérem ne azok közül, kiket említett; mert azoktól igazán iszonyodom; — igen ám.

Zárfyné. (félre.) Mi az oka, hogy e leánynyal oly nehéz boldogúlnom. Ha talán már szerelmes volna!? Ah az ügyvéd! — Ennek hanyagsága! — E leány érdekében meg kell tudnom. (fenn.) Berta, nem gondolnám, hogy ez az ellenkezés onnan ered, mert már valamely férfi elfoglalta szivedet.

Berta. Mit édes néni?

Zárfyné. Ha talán már szerelmes volnál valakibe?

Berta. Szerelmes? Az furcsa volna? És ugyan kibe?

Zárfyné. Mit tudom én? Ez könnyen jön né-

mely vigyázatlan leányoknál. Például itt, — igen azon ügyvéd. —

Berta. Szerelmes valakibe?

Zárfyné. Nem, nem; — azt akarom mondani, hogy ha talán az ügyvéd tűnt volna föl előtted. —

Berta. Meg kell vallani, hogy ő derék, és szép fiatal —

Zárfyné. Hogy ő szép, az mindenesetre való, de ő szegény és alacsony rangú, azért hiba és vétek volna iránta szerelmet táplálni. —

Berta. Hát a szegényt nem szabad szeretni?

Zárfyné. Egy jobb szerencsét igénylő leánynak nem. Azonban mi dolog ez? Te úgy beszélsz, mintha szeretnéd az ügyvédet.

Berta. Én? Óh dehogya! Erre még nem is gondoltam.

Zárfyné. (félre) Mindjárt megtudom szorosabban. (fenn.) Valld meg, beszéltél e már négy szemközt azon fiattal?

Berta. (kedvetlenül.) Óh mindenkor igen rövid időig. —

Zárfyné. És mit mondott ő neked?

Berta. Már azt csakugyan nem tudnám megmondani. Pedig annyiszor gondolkoztam már róla. —

Zárfyné. Nem adtál neki némi apró ajándékokat, például virágot?

Berta. Hiszen soha sem kért tőlem.

Zárfyné. Nem csókolta meg valamikor kezedet?

Berta. Óh nem, hisz az illetlen volna, azt mondja néni, pedig az ügyvéd úr nem tesz ám semmi illetlent. —

Zárfyné. (félre) Egészen ártatlan! Nincs mitől tartanom. (fenn.) Édes leányom, jól látom, hogy még szived szabad, s ez nem is lehet másként. Ily gondviselés mellett, mint az enyém, bizonyosan nem is lesz semmi baj. Csak bízd rám magadat egészen.

Berta. De hát az ügyvéd sem hibás ügy-e?

Zárfyné. Ő sem. Különben majd kikérdezem ezt is. Éppen ide várom, — szobámba. Azonban még egy kis foglalatosságom van. Én megyek. Ha távollétem alatt ide érkeznek: fogadd őt helyettem.

Berta. Igen édes néni.

Zárfyné. Aztán magadtartása nyájas, de egyszersmind büszke és hideg legyen előtte, miként úrhölgyhez illik, ha magánál kisebb rangúval társalog. Figyelj és engedelmeskedjél nekem édes Bertám. Ügy-e akaratom szerint teendesz?

Berta. Mindenben, édes néni.

Zárfyné. Egy percz alatt itt leszek. (el jobbra.)

HATODIK JELENET.

Berta. (egyedül.) Mily különös ez a néni! Nem vagyok-e szerelmes? — Lehetne is itt valaki szerelmes. Elmém mindig, — tudja az ég, — hol jár, — éjjel nem tudok aludni: aztán úgy nyomja valami keblemet, mintha beteg volnék, helyemet meg sehol sem találok, — no, aztán mégis nem vagyok-e szerelmes? Szeretném látni igazán azon Isten teremtését, a kinek ennyi baj között még szerelem jutna eszébe! — Igazán, milyen is az a szerelem? — Ah emlékezem, hogy a minap olvastam itt arról egy könyvből. Hol is van csak? (az asztalhoz megy, felvesz róla egy könyvecskét, néhány lapot átforgat, azután olvasni kezd.) „Óh édes szerelem! te virágzó rózsabokor az élet homok pusztáján! csattogó fűlmile az ifjúság zöld lombja közt; gyöngyszínű galamb a kebel lágy fészében! Rózsaujjú hajnalként leped meg az ifjút bájos álmái közt; most mint fúrge méh hordod a szájra és szívbe az édes mézharmatot; majd mint

hatalmas tündér ragyogó várakat alkotsz a képzeletnek; feltűnsz, mint valamely fényes csillag, az ég szép virága, hogy sugáraidban fürödjenek szemek; majd mint villámterhes felhő csattogó égi tűz közt vonúlsz el fejünk fölött.“ — Minő szépen tudnak írni! Most még sokkal jobban tetszik, mint midőn először láttam. — (tovább olvas.) „Midőn az ifjú leányka gondolatai rendetlen tömegbe olvadnak egygyé, keblét mondhatlan vágy feszíti, s nem tudja, mi után, — szüntelen eped, és sovárg, s nem tudja, miért, álmát valamely láthatlan kéz elragadja, mint tavaszi szellő a virág illatát, s lázas nyugtalansága gyakran betegség előjeleivel fenyegeti; — ez a szerelem.“ — Hisz én épen így vagyok. (tovább olvas.) „Midőn a lélek egyik perczben virágos térekről álmodik, majd sötét vadonban tévelyeg vészben és viharban; midőn egy időben sötét kétségbeesés halálkarjai szoritják magokhoz, máskor ismét derült mennyet, angyalokat lát magasztos boldogsága: — ez a szerelem.“ — Már most tudom: mi bajom (panaszoló hangon.) Én szerelmes vagyok. No hiszen, én megjártam. Minek is olvastam el e könyvet?! — Mit tegyek? — Ha megtudja néni: kétségbe esik. Ha pedig meg nem mondom, az ügyvéd úrtól fogja megtudni. Én igazán szerencsétlen leány vagyok! Már most mindjárt itt lesz az ügyvéd, s én meghalok előtte szégyenletemben. — Ah jönnek. Néni parancsát kell követnem. (komoly állásba teszi magát.)

HETEDIK JELENET.

Károly és Berta

Károly. (a fenékszínen, miután az inas előtte ajtót tár, megjelen, szétnéz, magát mélyen meghajtja, kezében némi irományok.) Ó nagysága parancsolt velem. —

Berta. (miután egy szerény térdhajtást tett, elfogúltan.) Igen, ügyvéd úr. —

Károly. (félre.) Óh, minő szép!

Berta. (félre.) Rá sem merek nézni. Aztán mit szóljak vele?

Károly. A nagyságos asszony talán — (öntudatlanul az irományokat forgatja.)

Berta. (elfogúltan.) Igen, néném eltávozotteggy kissé.

Károly. (félre.) Óh ennyi bájt ki nem állok! Szivem ég, agyam megtébolyúl!

Berta. (félre.) Semmit sem szól. Nem is gondol velem. —

Károly. Bocsánatot kérek, talán jelenlétem unalmas nagysádra nézve. (mozdulatot tesz, mintha menni akarna.)

Berta. Miért mondja ezt ön?

Károly. Mert, mert — én csak szegény ember vagyok.

Berta. (szendén.) Mit tesz az? Én is szegény leány vagyok, mindig azt mondja az atyám —

Károly. (tűzzel Berta felé megy.) Óh nagysád! —

Berta. (ez alatt magát meggondolva büszke állásba teszi magát.) Kérem önt, néném mindjárt jó.

Károly. (félre.) Mi ez? — Ily ártatlan melegség, s viszont ily hideg gög! (hátrább lép.)

Berta. (félre.) Nincs nagyobb baj, mint e nagyúri szokás. Még csak beszélni sem lehet akaratumk szerint (fenn.) Ah, néném jön.

Károly. (rendbeszédi magát, félre.) Ily jelenetek után meg kellene örülnöm.

NYOLCZADIK JELENET.

Zárfyné és előbbieik.

Zárfyné. (a merre ment, jó, komoly magatartással, félre.) Itt van. Meg kell vallani, hogy érdekes alak.

Károly. (miután magát mélyen meghajtotta.) Nagyságod parancsolt velem. —

Zárfyné. Óhajték önnel szólni, némi magánügyek végett. (leül a pamlagra.)

Károly. Parancsát várom.

Berta. (Zárfynéhez titkon.) Én megyek édes néni.

Zárfyné. (Bertához.) Kérlek édes Bertám.

Berta. (indúl, mentében félre.) Valjon mit fog rólam beszélni?! (el.)

Zárfyné. (félre.) Min kezdjem? Gyöngéd legyek, vagy szigorú? (fenn.) Legelőször is kénytelen vagyok kijelenteni ügyvéd úr, hogy az ön szolgálataival egyáltalában nem lehetek megelégedve. —

Károly. Valóban, ezt mély fájdalommal kell hallanom. — S bátorzkodhatom-e okát kérdeni? —

Zárfyné. Mert ön nem fordít elég gondot reám s ügyeimre.

Károly. Bátor vagyok bővebb felvilágosítás s megtörtént tényekért esedezni. —

Zárfyné. Ön soha, vagy csak igen ritkán jó hozzám, hogy sokféle ügyeim állásáról felvilágosítást adjon. S én nyugtalan vagyok. Többször kívánnám önt látni, — önnel beszélni. —

Károly. Ezen mulasztásról részint összehalmozott sok munkám, részint már végbevitt tetteim feleljenek. Nagyságos asszony, ügyeink, mióta kezemhez vettem, a legjobb lábon állanak, s ha részint folytonos munkával elhalmozva, részint érezve csekélységemet —

Zárfyné. Ah ezek kopasz mentségek. Nézze ön, most is itt vannak nálam lerakva bizonyos kérelmek. Ön nem tagadhatja, hogy már többször szükséges lett volna jelenléte.

Károly. Nem lehetnek sürgősek. Méltóztassék átadni! s röviden elvégzem a dolgot az illetőkkel. Jelenben pedig meg fog bocsátani nagyságod, hogy

egy fontos pörbeni megjelenés miatt távoznom lehessen. (meghajtja magát.)

Zárfyné. Távozni. S nem megmondám-e, hogy fontos dolgok végett akarok önnel szólni?! Valóban ügyvéd úr, nem tudom mire vélni.

Károly. Nagyságos asszony bocsánat. Időmet nagyságod legfontosabb ügye veszi igénybe! — Egyébiránt még néhány perczig maradhatok. Méltóztassék parancsolni.

Zárfyné. (félre.) Még kiszabja az időt. Ez szörnyűség. (fenn.) Tehát miért nem akar ön asztalomnál megjelenni?

Károly. (vállat von, félre.) Nagy Isten, s ez az a fontos ügy?! (fenn.) Méltóztassék meggyőződni, hogy ezen veszteségemet csak azon körülmény enyhíti, miszerint a meg nem jelenés nagyságod leghalaszthatlanabb ügye miatt történik. —

Zárfyné. (felkel, tüzzel.) Ah mit, halaszthatlan ügy! Az egész dologból az tűnik ki, hogy ön udvariatlanul megveti kegyességemet, hogy ön figyelmetlen irántam.

Károly. (kérőleg.) Nagyságos asszony, ez fáj.

Zárfyné. Sajnálom, hogy türelmem kénytelen volt megszakadni. Ön nem méltó jószágomra.

Károly. (félre.) Mit? Annyit tenne az, hogy fölösleges vagyok? Istenemre, senkinek sem akarok terhére lenni. (fenn.) Nagyságos asszony, ha ezen kifakadás és nyilvánított elégtelenség azt jelenti, hogy nagyságod tőlem szabadúlni óhajtana: ezennel bátor vagyok elbocsáttatásomért esedezni. —

Zárfyné. (hirtelen megfordúl.) Mit? (félre.) El akarna hagyni? Ah ez szörnyű hidegség! (fenn.) Kiténik uram — sajnálom, hogy kényszerít kimondani, — kiténik, miszerint az ön születése kisebb, műveltsége alantabb fokú, mintsem tudhatná, mivel tartozik egy főrangú nőnek.

Károly. (fájdalommal) Nagyságos asszony, igaz, szegény vagyok: de —

Zárfyné. Szót se. Mégis különös, midőn hasonló ember úrnőjével verseng. Önnel nincs több szavam. (sebesen elindul, mentében megáll, félre.) Óh a hálátlan! (el hirtelen jobbra.)

KILENCZEDIK JELENET.

Károly. (darabig Zárfyné után néz, indulattal.) Óh ez iszonyú. Ez asszony zsarnok szeszélye türhetlen (fel s alá jár.) Nem úgy uraim s asszonyaim, mindent türök, aláadom magamat kötelességem nehéz igájának; de Istenemre, önérzetemet nem engedem megsérteni. (gondolkozva megáll.) De mi oka lehet ezen haragnak? Hivatalomnak megfeleltem; — senki iránt sem mulasztám el a tartozó tiszteletet; nem, nem, hibás nem vagyok, hibásnak nem érzem magamat? Honnan tehát ez üldözés? — Nincs különben, — nem szenvedhet, valamely legyőzhetlen ellenszenve van irántam, melyet a külső illem és józan ész sem képes lenyomni és eltakarni. Úgy van, én ezen gyűlölség nyomorú áldozata vagyok. De így kellett tennem. A mily szegény, éppen oly büszke vagyok arra, hogy kelletlen más kegyelméből tengjek. Szegény bátyám, mennyire megcsalódtál, midőn szép jövőt ígérél számomra! (gondolatokba merülve merőn, és lecsüggesztett fővel áll.)

TIZEDIK JELENET.

Berta és előbbi.

Berta. (a fenékszíni ajtón jő.) Néném. — (hirtelen meglátja, hogy Károly egyedül van, félre.) Egyedül! (előbbre jő.) Szomorúnak látszik. Jaj bizony talán néni megtudott tőle valamit! Már most megszólítsam-e? Igen,

mikor azt sem tudom: illik-e, ha főrangú hölgy akarok lenni, őt megszólítani?! Azt csak mégis megkérdehetem tőle, hova ment el néni. (néhányat lép, oly módon, hogy Károly őt meglátja.) Kérem önt, hova ment a néném?

Károly. Szobájába. (félre.) Óh s ez angyali teremtest elhagyni! De hisz ő is oly hideg!

Berta. (Zárfyné szobája felé megy csendesen.)

Károly. (Berta felé megy.) Ha bátorzkodhatom kérni nagysádat, ne menjen az asszonysághoz. Ő igen ingerült és haragos.

Berta. Haragos. (félre.) Tehát csakugyan megkérdezte tőle.

Károly. S fájdalom én vagyok ártatlan oka fölgerjedésének. Óh nagysád ha tudná, miért. —

Berta. (zavartan.) Tudom, tudom, ne mondja ön.

Károly. Tehát hallgasson meg engem nagysád. Csak néhány szót, hogy magamat igazoljam, s fölvilágosítást adjak és nyerjek.

Berta. (zavartan, és szeméremmel.) De, — ügyvéd úr, foglalatosságaim volnának. Mennem kell, — sajnálom. (félre.) Megölne a szégyen, ha előttem is elmondaná. (menni akar.)

Károly. (Berta elé lép.) Nem. Nem. Nagysád nem távozhatik most. Itéljen nagysád, hibás vagyok-e? Hivatalomnak megfelelni, szent kötelességemnek tartottam. Ha talán némi kis gondatlanságot lehet is szememre vetni: kárhoztat-e ezért nagysád. —

Berta. (szeméremmel.) Ügyvéd úr. Én? — óh a világért sem: hanem —

Károly. Elmondtam mindent, mit csak lehet. Mit ér? O nagysága engesztelhetlen. Óh ő gyűlöl engem! — ez tesz szerencsétlenné, talán örökre.

Berta. (örömmel.) Ah ez még nem igen nagy baj. Mit gondolunk mi azzal?

Károly. Mit? Én nem vagyok hibás, hogy

mind ezt túrjem, egy perczig sem maradok tovább oly úrnő házánál, ki talán csupán rangjától igényelhető nagylelkűség miatt nem küld el hivatalomból s így meg kell válnom e háztól; éppen e perczben mondtam fel hivatalomat, s minél előbb indulni fogok.

B e r t a. (félre.) Tehát oly könnyen el tud hagyni? (fenn.) Nem tudtam, hogy önnek annyira mindegy: akárhol lakjék és éljen. Azt véltem. —

K á r o l y. Az Istenért nagysád neheztelni látszik. (félre.) Talán hibáztam is, hogy hevemben felmondtam. (fenn.) Kérem nagysád, ha talán hibásan tettem.

B e r t a. (hidegen.) Mindenesetre öntől függ a választás sorsa felett. De hiszen mit beszélek én? (indúl.)

K á r o l y. (félre.) Itt vagyunk ni! Már most ez is megboszankodott. Óh soha sem volt ember, kit a nők ennyire gyűlöltek volna! (fenn.) Édes nagysád!

B e r t a. Kérem önt, kiméljen meg. (tovább megy ez alatt, félre.) Azért is haragszom rá.

K á r o l y. No tehát szakadjon rám az ég, temessen el a föld; mert életem kínosb a halálnál! (sebesen kifelé akar menni, mialatt Berta baloldal felé távozik.)

TIZENEGYEDIK JELENET.

Arthur és előbbiek.

A r t h u r. (Károlylyal szemközt jő) Ah ügyvéd úr! (a menni akaró Károlyt feltartja.) Kérem, kérem egy kissé. (Károly megáll, mint szintén az oldalra távozni akaró Berta.) Egy kis beszédem volna önnel. —

K á r o l y. Csak méltóztassék; mert kevés idő múlva már tehetségemen túl leend valamivel szolgálhatni.

Arthur. Hogyan értsem ezt?

Károly. Holnap elhagyom hivatalomat.

Arthur. Az lehetetlen! (Károlyra és Bertára tekint kérdőleg.)

Berta. (közelebb megy mindkettőhöz.) Igen bácsi, ügyvéd úr valót szólott. —

Arthur. (csodálkozva) Elmém meg áll. Hisz ő nagysága —

Károly. Ő gyűlöl engem, s én inkább kész vagyok megőrülni, éhen veszni, mint sem kelletlenül elődjem valakinyakán. Annál fogva felmondtam hivatalomat.

Arthur. Ezt rosszul tevé ön.

Berta. Úgy-e? Én is azt tartom, ezt hibásan tevé.

Károly. Meglehet: azonban már megtörtént.

Arthur. (félre.) Ez embernek még hasznát vehetem. S aztán jól tudom, hugom is szeretni fogja megmaradását. (fenn.) Tegyük, hogy nem történt volna: szívesen folytatná-e még ön tovább is e hivatalát? —

Berta. Igen igen: Szeretne ön nálunk maradni?

Károly. Miért tagadjam? Szivem nem tud színlelni. Én itt oly örömet vagyok. Itt engem lágyabb lég, édesebb álmok környeznek. Lelkem erősebb, munkagyózóbb, szóval boldogabb vagyok, mint másutt.

Arthur. Tehát ön itt marad.

Károly. Igen, — de —

Arthur. Bizza rám magát. Én leszek védője. Hehehe! úgy hiszem, hogy az asszonyságnál állok némi tekintélyben, s tőlem egy-két szó bizonyosan lefogja küzdeni az ön iránt táplált ingerültséget. (vállára ver.) No no semmi kétség. Én ígérem önnek. Segélni fogunk.

Berta. Igen igen, bácsi. Tegyen kérem valamit. —

Károly. Ily kegyességnek kénytelen vagyok engedni. (félre.) Nagy Isten, ha ő szívesen venné maradásomat!

Arthur. Azonban önnek is kell valamit tenni. Igaz, hogy én sokban engesztelhetek: de azért önnek is meg kell aláznia magát. Szja! a nők, és főrangú nők hódolatot követelnek. Igéri ezt ön?

Károly. Igen.

Arthur. S aztán nem ártana, — igen uram nem ártana önnek azt mutatni, hogy alárendelt sorsa daczára is, el van vakítva úrnője szelleme és bájai által. Igen uram, a nő mindenkor kegyesen tekint imádójára, csak vakmerő ne legyen. Annálfogva legyen ön bátor —

Berta. Biz azt ne tegye. Az egyáltalában nem illenék.

Arthur. Csak rám figyeljen ön. Ha meg fog ön előtte jelenni: ön alázatosan eléje lép. Megvallja, hogy hibázott stb. stb. Igen, — és ha a nő engesztelődik, akkor ön esengni fog, hogy engedje kezét megcsókolni.

Károly. Igen, uram.

Berta. Csak azért se! Néni illetlennek tartja a kézsókot. Ezt én tudom.

Arthur. Higyjen ön szavaimnak. Óh én már jól tudom, mikép kell megnyerni és kiengesztelni a női sziveket. Tehát a dologra. (el jobbra.)

Károly. (félre.) Megalázzam magamat?! Így kívánja a szükség. Óh hányszor nem kell a szegénynek büszke elveit, miként vércseppjeit, a mindennapi élet, s a szükség pokol lángjaiba áldozatul hajtani. (Berta ezalatt lassan oldalra távozik, fenn.) Édes nagysád, — s kegyed semmit sem akar értem tenni a nagyságos asszony kiengesztelésére? (Berta felé megy.)

Berta. Ha megigérné ön, hogy nem fog úgy beszélni a nénihez, mint bácsi tanácsolta!

Károly. Igérem. (félre.) Nagy Isten!

Berta. (szeméremmel.) De aztán nem is csókolja meg a kezét úgy-e?

Károly. Soha! (félre.) Óh ha ezen óvó szavak alatt a vonzalomnak csak egy szikrája lappangana!

Berta. Csitt. Őket hallom. (Károly rendbeszedi magát, Berta néhány lépésre távozik tőle.)

TIZENKETTEDIK JELENET.

Arthur, Zárfyné, Károly és Berta.

Arthur. (Zárfynét karon fogva kivezeti, jöttében csendesen.) Ha hízeleghetek magamnak némi tekintéllyel: nagyságod meg fog neki bocsátani.

Zárfyné. Ha önnek úgy tetszik, én kész vagyok. (leül a pamlagra, félre.) Szeretnék soha meg nem bocsátani.

Arthur. (félre.) Tudtam! Óh, az én befolyásom és tekintélyem! (mint feljebb.) Itt áll. Mindjárt esdeni fog.

Berta. (Károlyhoz lép, lassan.) Most lépjen ön eléje s kérjen bocsánatot —

Zárfyné. (félre.) A daczos, — még csak szólni sem akar!

Berta. (mint feljebb.) Szóljon ön, kérem; mert mindent elront.

Károly. (Zárfyné felé megy, aztán megáll.) Nagyságos asszony, ha talán iménti magamviselete s különösen felmondásom nagyságod fölgerjedését vonták magok után: íme alázatosszívvel bocsánatot kérek.

Arthur. (Zárfynéhez lassan.) Adjon nagyságod bocsánatot szegény fejének. —

Zárfyné. (félre.) Kénytelen vagyok megvallani, hogy ő házamnál nélkülözhetlen egyén.

Berta. (Károlyhoz lassan.) Csak kérje őt, kérje őt. (elmegy Károlytól Zárfyné felé.)

Arthur. (lassan Zárfynéhoz.) Ah nagysád, vegye kegyelmébe legalább én értem. (elmegy Zárfynétól Károlyhoz.)

Károly. Még egyszer legtisztább önérettel vallhatom meg, nagyságos asszony, hogy kötelességem s hivatalos óráimból csak egy perczet sem mulaszték el. Rendetlenül találtam nagyságod ügyeit, s jelenleg minden a legjobb állásban van. —

Arthur. (lassan Károlyhoz.) Az Istenért, hagyja az öndicséretet.

Zárfyné. (félre.) Minő büszke! s meg kell vallanom becsülöm e büszkeséget, habár sért is. —

Berta. (Zárfynéhoz lassan.) Néni, — hiszen ő nem volt hibás.

Zárfyné. Igen, feledni akarok mindent. Legyen ön erről meggyőződve.

Károly. (mélyen meghajol.)

Arthur. (félre.) Fz az én munkám!

Berta. (félre.) A néni csókolni való.

Zárfyné. Folytassa ön hivatalát, feleljen meg kívánataimnak: s tőlem mindenben a legjobbat reményelheti.

Károly. Minden erőm s tudományom kész nagyságod tetszését és megelégedését kinyerhetni. (meghajtja magát, s távozni akar.)

Zárfyné. Kérem, maradjon egy kissé.

Károly. (megáll.) Parancsoljon nagysád.

Arthur. (Zárfynéhoz megy, titkon.) Nagyságod legnagyobb minden hölgyek között, s legyen szabad különösen örvendenem, hogy kérelmem szerint cselekvék. (Bertához titkon.) Menjünk, hadd szóljon vele kötelessége felől. (karon fogja Bertát s vezeti, mentében Károlyhoz titkon.) Nem megmondtam? Mit szól ön pártfogásomra? (el Bertával baloldalra.)

Károly. Várom parancsát nagyságos asszony.

Zárfyné. Csak azt akarom mondani, igérje

meg, hogy ezentúl nem lesz oly hideg és közönyös irántam, — s illető ügyeim iránt. Részvétet, melegséget kívánok én embereimtől, nem fagyos kötelességteljesítést. Igerje meg ezt nekem.

Károly. (félre.) Nem tudom megfogni mit kívánhat. Egy kis hizelgés nem fogna ártani. (fenn.) Óh Istenem lehetne-e nagyságodnál valaki csupán lelketlen napszámos, s lehetnék-e különösen én, ki szerencsés voltam nagyságod nagy lelkét közelebb-ről ismerhetni?

Zárfyné. (édesen.) Minden jót reménylek öntől. (feláll.) Legyen ön meggyőződve jövődő kegyemről. — (méltósággal kezét tartja csók végett.) Megengedem, hogy kezemet megcsókolja.

Berta. (baloldali ajtón kitekint, félre) Ni ni ni! Néni mit csinál.

Károly. (megcsókolja Zárfyné kezét.) Nagyságod boldoggá tesz engem.

Berta. (félre.) Boldoggá! De már ez csunya-ság! Rossz ember, haragszom rá. — (bevonúl.)

Zárfyné. Isten önnel. (baloldal felé megy, Károly miután magát mélyen meghajtotta a fenékszín felé távozik.)

Károly. (mentében félre) Ily különös nőt még soha sem láttam. (el.)

TIZENHARMADIK JELENET.

Zárfyné. (a jobboldali ajtóhoz megy, kinyitja, megáll s ismét visszatér.) Nekem ez nem elég. Nem ilyen emberre volna szükségem. Micsoda ő? Nem egyéb egy ügyes gépnél, melyet a hideg kötelesség rúgója hajt. (leül a pamlagra.) Való, hogy ő büszke, s fölöttebb becsületérző; óh de ezen érzemény is legnagyobb mértékben önző és hideg. Mindent csak ön-maga felmagasztalásáért tesz. (gondolatokba sülved.) De

hát mit akarok, mit kívánok én? — Óh magam sem tudom: mi kellene; csak azt érzem, hogy el vagyok hagyva. Szomorú özvegységem engem terhel fárasztó, erőmet túlhaladó intézkedésekkel. — Érzem, ezt ki nem állom, — erőm megtörik, — rosszul érzem magamat. (fejét szomorúan tenyerébe hajtja.)

TIZENNEGYEDIK JELENET.

Berta és előbbi.

Berta. (a baloldali ajtón kilép, félre.) Elment. — Néni egyedül. Gondolkozik. Talán azt bánja, hogy kezét engedte megcsókolni. De nini, még szomorú is, — vagy tán beteg. (közelebb megy Zárfynéhoz s megszólítja.) Néni, — rosszul van? (szűnet.) Nem felel. Néni, kérem, talán feje fáj?

Zárfyné. Óh nem. De lelkem törve van, — magam sem tudom mi bajom.

Berta. (félre.) Nem tudja? Néni megengedte kezét csókolni. Megpróbálom, nem az a baja-e. (fenn.) Nem úgy van néni, hogy szívét valami mondhatlan vágy feszíti, s nem tudja: mi után; eped és sováro, s nem tudja miért; lázas nyugtalansága valami betegség előjeleivel fenyegeti? Nem úgy van?

Zárfyné. (Bertára néz.) De igen gyermekem.

Berta. Aztán nem úgy van-e, hogy egyik perczen szép virágos téren andalg lelkében, majd sötét kietlen erdőben tévelyeg, most kínos kétség, majd a boldogság angyalai látszanak? Nem úgy van.

Zárfyné. (csodálkozva néz Bertára.) Igen leányom, úgy vagyok.

Berta. (kitörő örömmel.) Meg van. Meg van? Néninek is az a baja.

Zárfyné. (meglepetve.) Micsoda?

Berta. Hát néni is szerelmes; — igen szerelmes, szerelmes. (tenyerébe csattogat.)

Zárfyné. (félre meglepetve.) Szerelmes volnék? És ő? Gyanúm nem volt alaptalan. (fenn.) Te — hát te — Berta? —

Berta. Igen, de azért ne féljen néni, nem oly nagy baj az, a mint látszik, óh — nem ám!

Zárfyné. (félre. Nagy Isten, ez nem lehet. (fenn.) S miért nem mondtad ezt nekem tüstént? —

Berta. Hiszen néni csak most kezdtem gyanítani.

Zárfyné. Hogyan? Most? Miről beszélsz te?

Berta. Hát hogy néni szerelmes.

Zárfyné. Berta, eszeden járj. Ez tévedés. Én magadat kérdelek.

Berta. Mert nem volt alkalmam. Aztán meg nem is régen tudtam meg. Csak akkor, midőn azon könyvből olvastam. (az asztalon levő könyvre mutat.)

Zárfyné. (félre.) S én vigyázatlan, magam adtam rá okot, hogy szerelme fölébredjen. (fenn.) Édes leányom, hallgass szavaimra.

Berta. Parancsoljon néni.

Zárfyné. Egy művelt, főrangú hölgynek soha sem szabad szerelmét elárúlni, sőt inkább titkolni kell ezen gyöngeséget. Csak az alsóbb rendű, műveletlen néposztály szokta ezt nyíltan kivallani. Azért hallgass róla. Érted?

Berta. Értem néni.

Zárfyné. Aztán igyekezzél ezen támadó indulatot elfojtani. (félre.) Szerelme tárgyát úgy is tudom. (fenn.) Erőt kell magadon venni. A nagy lélek féken tartja indulatit. Berta, ezt kívánom tőled. Most hagyj magamra.

Berta. (lassan távozik, mentében félre.) Dejszen tudom én, hogy néni is szerelmes. Hanem ha csakugyan ő eltitkolja, én sem mutatom többé előtte. (gondolkozik.) Az ügyvédnek sem tudok megengedni, hogy néni kezét megcsókolta. (el oldalra)

TIZENÖTÖDIK JELENET.

Z á r f y n é. (egyedül, gondolkozás után.) Meg van tehát, mitől annyira félttem. Nem, azt meg nem engedhetem, hogy rokonom e szegény fiatalt szeresse. Minden fényes terveim füstbe mennének. Szólnia kellett a leánynyal, hacsak néhány meleg szót is. Igen. Hah, a vakmerő! így élt vissza házam kegyével. — Mi ez? Julia! Ha Bertának igaza volna! Én? Szeretni? — Hehehe! Én? Egy Zárffy özvegye, — ügyvédemet? Az nem lehet. Örült, balga volnék én akkor; a világ gúnyhahotával nevetne rajtam. Ah, ez nem történhetik meg. Sőt inkább boszankodom rá, gyűlölöm őt. Micsoda is ő? Egy szegény ügyetlen iskolai egyén, ki — azaz, hogy egy kis társaságokban forgás után a legcsinosb, legügyesb salon ember válhatandnék belőle. És most mit teszek? Ez így nem maradhat. (gondolkozik) Legyen. Erős, hathatós óvószert kell használnom. El kell tépnem minden köteléket. El kell mennie házamtól. Nem mintha magamban nem bíznám: de mivel a gondom alá adott leányt meg kell őriznem. És ha szinte magamért tenném. Julia inkább fel tud és akar áldozni mindent, mintsem önmaga és a világ előtt pirúlni legyen kénytelen. Távoznia kell. Még ma megmondom neki. Még ma? Mi ez? Nehezen esik őt elvesztenem? Azért is mennie kell! — Óh Istenem, ez nekem sok egyszerre! — (gondolatokba merül.)

TIZENHATODIK JELENET.

K á r o l y a fenékszínén jő. Z á r f y n é.

K á r o l y. Nagyságos asszony, hogy hódolatomat nagysád kegye iránt némileg kimutassam, bátor

vagyok jelenteni, miszerint a következő nap semmi-féle fontos foglalkozás nem igényelvén munkámat, ha nagyságod kisebb dolgaiban szerencsés lehetek némi segélylyel szolgálni. (félre.) Ez tudom megnyeri tetzését.

Zárfyné. Nincs semmi szükségem ügyvéd úr.

Károly. (alázatosan hátrál.) Tehát bocsánatot kérek.

Zárfyné. (félre.) Értésére kell adnom. (fenn.) Egyszersmind tudatni akarom önnel, — miszerint bizonyos dolgok jöven tudomásomra, — e percztől fogva nincs szükségem szolgálatára, minél fogva önt hivatalától fölmentve, — elbocsátom.

Károly. (meglepetés és indulat közt.) Nagyságos asszony! —

Zárfyné. Igen, s kívánom, hogy házamat minél előbb hagyja el. A gondja alá bízott irományokat bátyám átveendi. Tartsa ön magát ezekhez. (felkel, elindúl, félre.) Ah, több erőmbe került, mint gondoltam. (el oldalra.)

TIZENHETEDIK JELENET.

Károly. (egyedül, darabig nézőn áll, végre kitör.) Mi volt ez? Örök teremtvő, add béketűrésed malasztját! Óh, ez irtóztató, gyalázatos rászedés! undok kigyói család. Ezt nem tűröm, nem tűrhetem! Ennyire meg-alázni! Elküldeni, — elcsapni! (szünet.) De hát mit teszek? Mit is vártam? Hisz ő gyűlöl, miként még gyűlölet nem volt a földön, s tud-e nő ellentállani indulatainak? (lábával dobbant.) Ördög és pokol! sírhatnám, ha a sors ostobaságai inkább kaczagásra méltók nem volnának. (kendőjével szemeit törölgeti.) De Istenemre, e gyalázatot nem tűröm. Szólani fogok bátyjával. (kifelé akar menni.)

TIZENNYOLCZADIK JELENET.

Arthur a fenékszíni ajtón jő, előbbi.

Arthur. (sebesen jő.) Ah, jó hogy találom mon ami! Mint mondám, egy-két szavam lesz önhöz, s legelőször is azt kérdem, mit mond ön befolyásomra ő nagyságánál? He! Mit magyaráz ebből magának?

Károly. Azt uram, hogy én nem fogok lenni egy szeszélyes nő bolondja.

Arthur. Szóljon kérem világosabban.

Károly. Világosabban? Mintha nem elég világos volna ön előtt, hogy e perczben kimondott elbocsáttatásom a legnagyobb sérelem, mit csak rajtam elkövetni lehetett, s hogy én ezt nem tűröm el.

Arthur. Az lehetetlen! (félre.) Tehát csakugyan nem szenvedheti? Így nem lehet a dolgot erőltetni. (görbe szemmel tekintve Károlyra, fenn.) Dolgoim vannak. Ajánlom magamat. (indúl.)

Károly. (utána megy.) Nem, nem. Én számot akarok venni. Az én becsületem —

Arthur. (megvetőleg.) Becsülete? Hm! — Úgy vélem, hogy a szolgálakat minden időben el lehet bocsátni.

Károly. (haraggal.) Uram, úgy vélem, hogy állásom s munkáim —

Arthur. (megvetőleg.) Minő pimaszság ezen düh! Egy ügyvéd, kit nem törhetnek, kit elcsapnak? Mit tesz ez? Hehehe! Ajánlom magamat. (el oldalra.)

Károly. (egyedül.) Óh undok büszkeség! Fuldadj meg saját szűk légkörödben, melyet páráddal megterhelsz. Óh, e világot nem a becsületesek számára teremté Isten.

TIZENKILENCZEDIK JELENET.

Berta (bal oldalról jő, s a másik oldalra indul.) Károly.

Károly. Itt jó az ártatlanság! Légy szelíd csillag a gyűlölet és megvetés éjében.

Berta. (félre.) Csak azért sem szólok a rossz emberhez. (megy tovább.)

Károly. (megszólítja Bertát.) Óh szép kisasszony, engedjen csak egy pár szót. (Berta után megy, s feltartja.) Csak egy szót, szép kisasszony.

Berta. (daczosan.) Én nem vagyok szép. Kérem kíméljen meg. (félre.) Be jó, hogy megtanultam néni-től a főrangúak hidegségét. Már nálunk ez durvaság volna ám.

Károly. (meglepetve.) Nem akar nagysád engem hallgatni?

Berta. (hidegen.) Most dolgaim vannak. (félre.) Pedig mint szánom őt. (el oldalra.)

Károly. Így hát vessen meg az ég. Utáljon, gyűlöljön önmaga az élet, az öröm, a boldogság, — s ontsa rám haragja menyköveit a teremtő! Óh! mindenütt hidegség, ellenszenv, gúny! Munkáim gyümölcse: utálat, s a szerelemé, óh a legszentebb érzelemé: megvetés. Nincs remény számomra. El innen! El! Élet vagy halál, az nekem már mindegy. (kifelé rohan, a fenékszíni ajtó megnyílik. Károly megáll.)

HUSZADIK JELENET.

Lajos (a fenékszíni ajtónál megjelen, miután azt előtte az inas kinyitja.) Károly.

Lajos. (kívül az ajtónál az inasnak.) Eh mit, — bejelentés. (belép, Károlyt meglátja, s az öröm heves kitörésével kitarja karjait s Károly felé rohan.) Öcsém!

Károly. (megrázkódik, s fájdalom és öröm remegő hangján elkiáltja magát.) Bátyám! (Lajos karjai közé roskad.)

HARMADIK FELVONÁS.

(Terem Zárfiné lakában, elül ülőhelyek és kis asztal, ezen egy játék kártya, oldalt tükör.)

ELSŐ JELENET.

Károly (a terem közepén áll,) Lajos (mellette fel s alá sétál.)

Lajos. (megáll.) Hm, hm! S tehát csak kedvetlenségben vagy úrnőd előtt? (néhányat lép.)

Károly. Gyűlöletben bátyám, a legmélyebb gyűlöletben. — Hisz elbeszéltem mindent, — önmagad láthatod, hogy egyáltalában nem szenvedhetnek.

Lajos. (félre.) S én épen az ellenkezőt hiszem (fenn, szelíd ironiával.) Szegény fiú! Mennyit kellett szenvedned!

Károly. Úgy látszik gúnyolódni kezdesz. Valóban ezt sorsom nem érdemli.

Lajos. (összefont kezekkel merőn szemközt megáll Károly előtt.) Úgyan hogy ne érdemlenéd, te élő Corpus juris, te föltámadt Verbóczi, te mozgó levata, proclamata, allegata! Nem szörnyű bárgyúság, magaddal elhíttetni, hogy egy fiatal özvegy s egy kis ártatlan leány gyűlölnék, s téged gyűlöletből üldöznének.

Károly. Bátyám, ez fáj. Hogy mások sértenek: ez keserves: de eltűröm. Hanem hogy te kigúnyolsz, s hitelt nem adsz: ez türelmemet felülhaladja. (menni akar.)

Lajos. (feltartja.) No csak semmi heveskedés. Inkább hallgatok, s eltérve minden vitatkozástól, csak egyet akarok mondani. Meghallgatod?

Károly. (megfordúl.) Szólj.

Lajos. Igérd meg, hogy ha állításaidnak ellenkezőjét megbizonyítandom, s úrnőd kezét számodra megszerzem, vele házasságra lépendsz. No?

Károly. (sokáig néz Lajosra, elfordúl, — azután ismét Lajosra néz, végre haragosan szól.) Igérem. (félre.) Ez is megbolondúlt.

Lajos. (kezet fog Károlylyal.) Így ni! No hiszen majd beszélek én a szép haragossal, majd adok én neki engesztelőt.

Károly. S hát ha meg sem engedi, hogy vele szólhass?

Lajos. Megtudandjuk. Épen jó az inas.

MÁSODIK JELENET.

Inas jobb oldalról jő, előbbieik.

Inas. (Lajoshoz.) A nagyságos asszony azt válaszolta, hogy félóra múlva elvárja a tekintetes urat ezen teremben.

Lajos. Jól van. (Inas el a fenékszínen.) No mit mond ezekhez a te tamáslelked?

Károly. (vállat von.) Azt, hogy én itt hagylak, s megyek szobámba a családi irományokat rendbe szedni. (indúl)

Lajos. Megállj, én is megyek, mert fél órát itt eltölteni, börtöni mulatság lenne, fél óra múlva pedig itt leszek — a nagyságos ángyinnál (karját a Károlyéba dugja, s indulnak.)

Károly. (félre.) Mondom, hogy megbolondúlt! (el mindketten.)

HARMADIK JELENET.

Zárfyné, (csüggedten bádgyadt lépésekkel jobbról jő.) Ah, fejem oly nehéz és forró. Azt hiszem, beteg vagyok (fejéhez nyúl, és a pamlag felé lép.) El vagyok ha-

gyatva. (leül, csüggedten lehajtja fejét, aztán szünet múlva felugrik, élénken.) Igen, Berta szereti őt; s ő is e leánykát, másként nem lett volna hozzám s dolgaim iránt oly hideg. Helyesen tettem, hogy elbocsátám. Miért is engedtem házamba belépni?! E leány jövő boldogsága lelkemre van bízva. — Óh mennyi bajt szül ez ember! S aztán érzem, minden okaim közt, melyek elmenetelét sürgetik, van még valami háttéri gondolat vagy érzelem, mely titkos és homályos távolságban él bennem. Berta szerelmet mondott, s én hajlandó vagyok ellenkezőt tartani. Igen, csupán az elismerés és méltánylat fájlaltatják elmenetelét (gondolkozva.) S ha még is ez elismerés csak egy parányi szikrája lehetne a szerelemnek —?! (határozottan.) Távoznia kell!

NEGYESEDIK JELENET.

Berta és Zárфыné.

Berta. (sebesen jő a fenékszínen egy levelet tartva kezében.) Ah nézze csak, néni, minő örömöm van. Édes atyám ezen levelében azt jelenti, hogy még ma itt lesz.

Zárфыné. (meglepetve.) Itt lesz?

Berta. Igen: de hát miért ijed meg ettől néni?

Zárфыné. (félre.) Kivizsgálom szívet. (fenn.) Megvallom gyermekem, nagy zavarban vagyok: atyád előtt megjelenni, s egyedül te érted.

Berta. (meglepetve.) Érettem, édes néni?

Zárфыné. Igen. Én azt ígérém atyádnak, hogy gondoskodni fogok számodra egy szerencsés házasságról, s megőrzendem szívedet a helytelen és káros szerelemtől, s ime fájdalom, munkám sikeretlen lesz.

Berta. (félre.) Azt mondá, hogy titkolni kell a szerelmet. Tehát előtte sem mondom többé. (fenn.)

Óh, csak az nyugtalanítja nénit? Ez iránt legyen megnyugodva kérem.

Zárfyné. Hogyan?

Berta. Én a néni példáját követem. Számot vettem magammal, s többé nem vagyok szerelmes.

Zárfyné. (örömmel.) Valóban gyermekem?

Berta. Igazán mondhatom. (félre.) Pedig minő nehéz ezt mondani!

Zárfyné. (félre, örömmel.) Nem szereti őt (fenn.) Ah, te megérdemled, hogy én tanítottalak. Édes leányom, jer, jer karjaimba! (kítárja karjait.)

Berta. (félre.) Óh csalatkoztam! Néni nem szereti. (fenn.) Édes néni. (Zárfyné karjai közé veti magát, átölelik egymást, félre.) Istenem, ezt nem érdemlem.

Zárfyné. (félre.) Öntudatom mintha azt mondaná, hogy megcsalom bizodalját.

ÖTÖDIK JELENET.

Arthur és előbbieik.

Arthur. (bejő s meglátja az összeölelkezetteket.) Bravo bravo! E gyöngéd kölcsönös szeretet tetszik nekem. Ápropos, én minden rendelést megtettem az ügyvéd távozására. Még az irományok vannak hátra. Ezeket átvéve, rögtön eltakarodhatik, hehehe!

Berta. (félre.) Óh Istenem.

Zárfyné. (félre.) Mégis mélyen fáj eltávozása.

Arthur. (félre.) Furcsa, hogy nem szenvedheti azon embert. (fenn.) Valóban, nagyságod, minél többet gondolkozom, annál inkább meg vagyok győződve nagyságod helyes okairól, midőn ez embert elbocsátá.

Zárfyné. Miért?

Arthur. Ő egyáltalában nem illett műveltebb körökbe, — e mellett munkáira nézve is; — no hiszen mindnyájan tudjuk, hogy ügyetlen fatuskó volt. Ah nagyságod bölcs ítélete. —

Zárfyné. Óh nem. Megvallva az igazat, ő valódi szorgalmas becsületes egyén, s hivatalában buzgó és hív.

Berta. Igen, igen, tudományos, ügyes.

Arthur. Úgy van, e részben nagysádtoknak igaza van. Ezt én sem tagadom. Azonban — (Zárfynéra és Bertára néz, félre.) Ez különös — miért gyűlöli őt?

Zárfyné. Akaratom az, hogy távozzék.

Berta. Igen, el kell hagynia e házat.

Arthur. (félre.) Mindkettő gyűlöli. Ah, így buknia kellett.

HATODIK JELENET.

Inas és előbbiek.

Inas. (a fenékszíni ajtón belép.) Törényi Lajos úr.

Zárfyné. Jöhet. (inas el, félre.) Úgy érzem, mintha félnék tőle.

HETEDIK JELENET.

Lajos és előbbiek.

Lajos. (az inas által kitért ajtón belép, mélyen meghajtja magát, félre.) Többen vannak. Ezekről meg kell szabadúlnom.

Zárfyné. Velem kívánt ön beszélni? Szóljon.

Lajos. Bocsánatot kell kérnem talán vakmerőségemért. De én tanúk nélküli kihallgatásért esedeztem. Az igen tisztelt jelenlevők meg fognak bocsánítani, különben jelenlétükben hallgatni vagyok kénytelen.

Zárfyné. (félre.) Testvére érdekében akar titkot tartani? (Arthur és Bertához.) Kérem tehát.

Arthur. Mindenesetre, ha kívánja (indul menté-

ben félre.) Hehehe, itt ugyan nem sokra boldogúl a ficzkó! (el.)

Berta. (félre.) Bizonyosan az ügyvéd dolgában. (el.)

NYOLCZADIK JELENET.

Zárfyné és Lajos.

Lajos. (félre.) Most csak bátran. Nincs mit veszteni. (fenn.) Tehát nagyságod kegyes engedélyénél fogva szólani fogok.

Zárfyné. Szóljon ön.

Lajos. Őszintén mondva, nem csupán az én érdekében hanem a nagyságodéban is szólandok.

Zárfyné. Minden tekintet nélkül!

Lajos. Nagyságod testvéreimet elbocsátá hivatalából. — Ezen elbocsátás —

Zárfyné. (meglepetve félre.) Mit akar ez? (fenn.) Úgy vélem uram, hogy ezt hatalmamban állott tenni, — s reménylem, nem fog ön indokaim végett számadásra vonni.

Lajos. Isten mentsen. Erre jogom nincs, s úgy hiszem, (némi nyomatékkal.) szükségem sem.

Zárfyné. (félre megütközve.) Szüksége? Mit akar ezzel mondani?! (fenn, elfogúlva.) Tehát — mit — kíván ön?

Lajos. Képném nagyságodat, vonja vissza határozatát.

Zárfyné. (félre.) Tehát csakugyan? (fenn.) Legyen ön meggyőződve, hogy tettemet érett megfontolás szülé, s hogy annál fogva akaratom változhatlan; ez lesz mindenkor utolsó válaszem.

Lajos. Bocsánat, — szabad legyen kételkednem.

Zárfyné. Hogyan érti ezt ön?

Lajos. Nagyságod nem bocsátja, nem bocsáthatja el testvéreimet. Ő maradni fog.

Zárfyné. (ingerülten.) Ez uram gyöngédtelenség (feláll s menni készül.) Úgy vélem — kimondott akaratomnál fogva végeztünk. (indúl.)

Lajos. (utána megy.) Kérem nagyságodat, legyen kegyes végig hallgatni. (Zárfyné megáll.) a lehető legkimelőbb akarok lenni. Még egyszer és a legkomolyabban mondom: nagyságod nem engedheti testvéremet távozni.

Zárfyné. (félre.) Félek ez embertől. Mintha valami titkot rejtene. (fenn.) Minemű okból?

Lajos. Mert, — mert ki kell mondanom nagyságod azon leggyöngédebb és legmelegebb érzeménnyel viseltetik iránta, mely — nevét nem szükség ki mondanom nagyságos asszonyom.

Zárfyné. (meglepetve.) Ah! (fenn.) Ez uram valótlan. Méltánytalanság s nevetlenség így beszélni, így vélekedni egy főrangú nőről. Erre nincs válaszem. (sebesen indul.)

Lajos. Felettébb sajnálom: de (utána megy.) Ha ezen levelet megvizsgáljuk. — (egy levelet von ki zsebéből.)

Zárfyné. (megáll, megfordúl.) Micsoda levél az?

Lajos. Ezen levelet Tóváry úrtól kaptam, testvéremről ír benne. Elolvasom nagysádnak néhány sorát. „Önnek testvére — így szól — azon kevés idő alatt is, mit már eddig hivatalában eltölte, páratlan jeleit adá magas tehetségének, tudományos készültségének és fáradhatlan szorgalmának. Az egész környék csodálja végbevitt tetteit; annyi idő, és úrnője ügyei oly szerencsés lábra állítva! Ne vegye ön dicséretnek, csak igaz mondásnak, hogy önnek testvérét bárkinek is bírni megbecsülhetlen kincs“ — stb.

Zárfyné. (félre.) Ah ő jeles egyén, tudtam én azt! (fenn, lágyan.) S mit akar ön ezzel mondani?

Lajos. Hát nem látja-e nagyságod, hogy ily általános elismerés után testvérem elbocsáttatása fő-

löttébb feltűnő azon világ szemei előtt, ki nagyságodat, mint eszélyes, nagylelkű nőt tanulta ismerni. Nem képzele-e nagyságod, hogy midőn minden látható ok nélkül megfosztja magát és ügyeit egy páratlan munkás- és hű férfitől, az okok forrását nem látható világ ott fogja ezt keresni, hol csak az ész és egybevetés ereje nyomozhat valamit; s nem látja-e nagyságod, hogy az ész és egybevetés oly okokra fog bukkanni, melyek ép oly különösek és ellenkezőknek látszanak a tettel, mint a tett a tudvalevő körülményekkel; hogy egy szóval a világ nem látván hibát, mely az elbocsátásra okot adhatna ezt bizonyos szenvedélyharcznak fogja tulajdonítani, — nagyságod ért engem. Hej az a világ, — az a hamis világ! gyakran helyesebb ennek ítélete, mint egyelőre gondolnók. —

Zárnyé. (félre.) Óh Istenem, ez úgy van. (fenn.) Önnek igazsága lehet. —

Lajos. Lehet? — Szeretném, ha nem volna. Én a legmélyebben fájlalnám, ha nagyságod testvérem miatt az emberek különféle gyanítgatásainak lenne kitéve. Testvéremért nem félek. Ő biztosítva van. Erről meg fog nagyságod győződni, ha megengedi, hogy ezen levél többi részét elolvassam.

Zárnyé. (részvétellel.) Olvassa ön, olvassa.

Lajos. (olvassa a levelet.) Igen itt. „Jól tudom ugyan, hogy rokonom semmiért sem válnék meg egy ily hasznos, sőt jelen helyzetében szinte nélkülözhetlen férfitől: mindazáltal, ha talán önnek testvére el akarná hagyni jelen hivatalát: bátor vagyok önnek megemlíteni, hogy, — azon esetben, mondom, — gróf Csákhalmly örömmel elfogadja őt jogai főigazgatójául; hozzáadva végre azt, hogy biztos tudomás nyomán is a jövő tisztújításon kétség kívül megyei ügyésznek fog választatni.“

Zárfyné. (félre, örömmel.) Ah, őt mindenki becsüli.

Lajos. És most megenged nagyságod néhány komoly szót?

Zárfyné. (szívesen.) Szóljon ön. De kérem, üljünk le. Foglaljon ön helyet. (széket taszít, Lajos kiveszi kezéből s a pamlag mellé helyezi, Zárfyné leül a pamlagra, ez alatt félre.) Örökre elvesztem őt! —

Lajos. (miután leült.) Miért nem akarná tehát nagyságod kimondani, mit a nélkül is mindenki gyanít, hogy testvérem iránt gyűlölettel nem viseltetik; — miért nem akarná nagyságod kimondani az egész világ előtt: ime ezen férfi —

Zárfyné. Kérem önt. Én nem gyűlölöm őt. — Legyen ön meggyőződve. De uram — igen, én tudom becsülni érdemeit. (félre.) Nagy Isten, hova jutottam.

Lajos. (félre.) A becsülés a nőknél aequale: szerelem. (fenn.) Óh nagyságos asszony miért e rejtély, miért ez elfojtása a legnemesb érzelemnek? Az ember tisztán jó ki a természet kezéből, mint a nyári ég, melyen a nap, hold és csillagok láthatók. Csak a ferde emberi fogalmak, a társadalmi balítéletek fúnak rá sötét mérges ködpárát. Nagyságod szerelemre s boldogításra van teremtve. Előhozá nagyságodat a természet keze, ifjúsága s szépsége teljes pompájában, mint halmon nőtt rózsaszálat, melyel csak érdemest akar jutalmazni. A rózsa szép, csodálandó: de a kertész üvegházba rejti, hogy színet s illatát elveszítse, s hogy, fájdalom, valamely érdemetlennek viruljon el kebelén. Nagyságos asszony, e kertész a helytelen nevelés; óh térjen vissza nagyságod a természet ölébe, s figyeljen annak boldogító intésére!

Zárfyné. (félre.) Nagy ég! nem képzeltem, hogy ily gyöngé legyek. Erőt kell vennem! (fenn.) Uram kihallgatám önt, s többet mint kelle. Én el-

ismerem testvére érdemeit, — igen, — én becsülöm őt; s tulajdonítsa ön, tulajdonítsa a világ bárminek: határozatomat meg nem változtathatom. Váljunk meg ingerültség nélkül, elismerés mellett: de uram neki távozni kell. Így kívánom, — így kívánja sorsom.

Lajos. (félre.) Már most színlenem kell. (fenn.) S mit akkor, nagyságos asszony, ha testvérem nem távozhatik innen a nélkül, hogy boldogsága, — élete forogjon koczán?

Zárfyné. (meglepetve.) Hogyan?

Lajos. Képzeli nagyságod, hogy ő ennyi kellem, ennyi lelki jelesség mellett hidegen maradhatt volna? Ő szereti, imádja, bálványozza nagyságodat, — s távozni e körből rá nézve halál.

Zárfyné. (félre, elragadtatással) Ah ő szeret engem! (fenn.) Ez nem lehet. Szerencsétlen ifjú!

Lajos. Ő szeret; szerelme forró és erős, mint Lybia napja, s határtalan, mint a csillagos ég.

Zárfyné. (félre.) Mindenható, minő örvénybe jutottam! (fenn.) De gondolja meg ön, — hogy e szenvedély — igen, hogy e szenvedély soha sem találhat czélt. Gondolja meg, hogy a távolság, — a világ ítélete — (félre.) Nincs erőm keményebben szólani.

Lajos. Távolság? Világ? — Nem szabad e nagyságod magával, szívével, mint a madár, mely ég felé száll? Nem azért bír e nagyságod művelt lélekkel, hogy az utczalármázókat megvesse, s azon nyűgöket, miket ferde fogalmak az érzelmek szárnyaira vertek, hatalmas tündérként lerázza?

Zárfyné. (félre.) Érezni kezdem, hogy igazsága van. (fenn.) Ön valót szólhat, — azonban —

Lajos. Nem. Nagyságod nem lehet oly szűkeblű: képzelje, testvérem így szól nagyságodhoz. (letérdel Zárfyné előtt.) Én szeretlek. Szépséged a ragyogó tükör, melyet egy mennyei kéz elem tartott, s melyben lelkedet látám meg. Én ifjú vagyok, s mi

egymásért vagyunk teremtve, ezt mondja szívem. Te virág vagy, melynek illatja lelkelem szerelme. Csillag vagy, melynek sugarai szívem melegéből kilopott égő szikrák. Szíved egy láng magános halmon, s ott égek én is, messze tőled. Óh hadd ölelkezzenek e lángok, s boldogság napja gyúl ki belőlök. Te még nem éltél, — én éltet adok, boldog életet. Én szegény vagyok, de a szívet nem pénz, rang, cím boldogítja. Saját lénye és a szeretet adnak neki életet. Enyém vagy, te csak engem szerethetsz.

Zárfyné. (félre.) Tovább nincs erőm (fenn) Igen. Én szeretem őt. Miért tagadjam tovább? Érzem, szeretem. Most tudom először, — most vallom meg először. Én szeretek. A büszkeség s hiú nézetek előlék bennem a melegebb érzelmeket. Most kitört végre erejük. Mit nekem gazdagság, születés, cím? Én őt szeretem, egyedül őt.

Lajos. (feláll s megcsókolja Zárfyné kezét.) S föl lesz-e hatalmazva, hogy ez örvendetes hírt testvéremnek tudtára adjam?

Zárfyné. Igen. Mondja meg ön. Megálljon. De ne hívja most ide. — Még nem. — Menjen ön kérem.

Lajos. Bocsánat nagyságos asszony, a történetek után nem hiend el testvérem ily szerencsét. Bátorodhatnám valami jelért esedezni, például e gyűrű. —

Zárfyné. Ön sokat kér.

Lajos. Nagyságos asszony, — testvérem kétségek közt szenved. Ezen kis gyűrű megnyugtathatja, boldoggá teheti.

Zárfyné. Legyen (átad egy gyűrűt kezéről) Most kérem önt távozzék.

Lajos. Nagyságod parancsa szerint. (megy, mentében félre.) Győzelem! (el balra)

Zárfyné. (egyedül.) Ó szeret! (feláll s néhányat lép.) Minő boldog vagyok! Nem bírom el e boldog-

ság varázsfényét. Ah érzem, hogy eddig ostobául mindent föláldoztam egy halvány kőreszmének. Csak szerelem adhat boldogságot, s én boldog akarok lenni. Mit nekem a világ? mit az előítéletek és sutogások? Lelkem magasabban áll, tisztább légkört, szebb napsugárt élvez, mintsem azok homályt vonhatnának rá. — Óh hagy gondoljam át egészen boldogságomat! (leül és gondolatokba merül.)

KILENCZEDIK JELENET.

Arthur és Zárfyné.

Arthur (a fenékszínen csendesen jő, félre.) Egyedül van. Ez legyen a percz, mely sorsomat és sorsát meghatározza. Föl kell lépnem s miért ne? Ó éppen én hozzáam való. (előbbre lép s Zárfyné mellett megáll, fenn.) Nagyságos hugom asszony, itt az ideje, hogy fölfedjem keblemet. Én szeretem, imádom nagyságodat. Illő tisztelettel közelítek hódolatom tárgyához, és ha talán ez érzemény viszhangra lesz szerencsés találni: boldognak mondandom magamat, hogy ha elhunyt érdemes férje helyett csekély személyem némi kárpótlást, s az élet röggös utain hű élettársat adhat a nők leglelkesebbjének. Elvárom nagysád válaszát. (szünet, félre.) Hallgat. Ez jó jel. —

Zárfyné. (félre.) Nélküle egy egész életet vesztettem volna el. (meglátja Arthurt.) Ha ő is helybenhagyná szándékomat! (fenn.) Óh nem képzeli ön minő gondolatok forognak elmémben.

Arthur. Óh csak méltóztassék gondolkozni. Határozzon mostani sorsa fölött; nagyságod még fiatal, s ez élet nem azért adatott, hogy egy elveszett hitvesért halálig tartó özvegységben folyjon le. Nagyságod boldogfásra van teremtve, — akárki legyen is azon szerencsés halandó. —

Zárfyné. (örömmel) Ön így érez, így vélekedik?

Arthur. Kétkedhetik nagyságod?

Zárfyné. Óh akkor egy kétségem el van oszlatva. Igen én boldogítani akarok. Ön megnyugtatta lelkemet. (feláll.) Önnek szavai kedvesen hatnak szívemre. Vegye érte forró köszönetemet (Arthur kebelére hajol.)

Arthur. Lehetséges-e? (félre.) Óh én százszor boldog. Hisz ily forró szerelmet nem is reménylettem! (átöleli forrón Zárfynét.) Érzem, fiatalabbnak kellene lennem. (fenn.) Nagysád boldog leend.

Zárfyné. (kibontakozik.) Ezt én is reménylem. De most magam akarok lenni. Vezessen ön szobámba. —

Arthur. (karjára veszi Zárfynét.) Ezer örömmel (vezeti, félre.) Egymásért vagyunk teremtve.

Zárfyné. (félre.) Ő nem ellenzi szerelmemet! (el Arthurral jobbra.)

TIZEDIK JELENET.

Lajos. (baloldalról előlép.) Meg van. Győztem. (fel s alá jár.) Hm! Tehát nagyságos sógorasszony. (körülnézeget.) Csinos szoba. Ellehet benne lakni. A bútortat is megjárja. No no, majd még jobb rendbe is hozzuk. (könnyelmű büszkeséggel sétál) Ez bizony sokkal jobb üzlet holmi dráma firkálásnál. Már csak úrnak kell lenni, látom. No hisz a jó életben nem lesz fogyatkozás. Azonban hadd lássuk csak, (elmegy baloldalra, és ott gondolkozva megáll.)

TIZENEGYEDIK JELENET.

Arthur és Lajos.

Arthur. (jobboldalról jő, észre nem vevén Lajost, magában.) Az asszony nem csak gazdag, de mondha-

tom fölöttébb ingerlő is. Midőn karomon függött, oly hallhatóan dobogott szivecskéje, mint az enyém. He he, mind a kettő egymásért dobog. (búszkén.) Most tehát úr vagyok e háznál. (elindúl búszke magatartással balfelé.) Minden az enyém.

Lajos. (magában.) Meg van ez is. Bátran! (elindúl jobb felé. Mindketten találkoznak, meglátják s mentőkben kölcsönösen megvetőleg lenézik egymást.)

Arthur. (félre.) A ficzko nem sokáig fog itt lábatlankodni.

Lajos. (félre.) Legelőször is ezen eleven mu-miát fogom innen eltávolítani. (megfordúlnak s ismét találkoznak.)

Arthur. Amice!

Lajos. Tessék édes barátom.

Arthur. Uram, minő vakmerőség ez?

Lajos. Hogyan?

Arthur. Mikép merészel ön ezen kifejezéssel élni?

Lajos. Ha ön engem barátjának fogad, úgy hiszem ezen viszony megfordítva is áll.

Arthur. Emlékeztetem önt, hogy én Zárffy Arthur vagyok.

Lajos. Én pedig Törényi Lajos, szolgálatára.

Arthur. (búszkén.) Uram, ha születésem, ne-
vem s illő rangom sem képes önt határok közt tar-
tani: tisztelje bennem e ház leendő urát.

Lajos. Hogyan?

Arthur. Szerencsés vagyok bírni ő nagysága
szerelmét s világos ígérését, miszerint kezét nekem
adandja.

Lajos. Önnek? Hahaha! —

Arthur. (félre.) Ez ember örüléshez közelget.
Tovább nem tűröm. Jó lesz innen minél előbb el-
utasítani. (megvetőleg néz Lajosra.) Jól van, csak tessék
tovább is gondolkozni. (el jobbra.)

Lajos. (magában.) Soha sem láttam ostobább te-remtést. — Most el testvéremhez.

TIZENKETTEDIK JELENET.

Károly (kezében egy csomó irományt hoz.) Lajos.

Károly. (a fenékszíni ajtón jövén.) Ezt is elvégeztem. (az asztalhoz megy, s leteszi a csomót.)

Lajos. (megfogja Károly karját s előre húzza.) Pszt, pszt! Emlékeztetek ígéretedre. Győztünk.

Károly. Mi az?

Lajos. Az asszony szerelmes beléd.

Károly. (megrettenve s kételkedve.) Az nem lehet, az Istenért az lehetetlen!

Lajos. De mondhatom, elő is vettem minden ékesszólásomat, hogy a büszkeség dudvái közül fölfedezhessem egész pompájában szerelme virágait. Hogy pedig hitelt adhass szavaimnak, előlegesen is ezen szép gyűrűt küldi szerelme bizonyítványául. — Nézd és légy boldog (átnyújtja a gyűrűt)

Károly. (elveszi a gyűrűt és vizsgálja.) Nagy Isten, valóban! Neve az érczbe metszve. Jaj, jaj nekem szerencsétlennek, ha ez igaz!

Lajos. Mit jelent ez?

Károly. Így boldogtalanná tettél volna. Kétségbe kell esnem. Mert én nem szerethetem őt. Én más szeretek. Égőn, forrón, határtalanul. Ezen kis leánykát, Bertát szeretem.

Lajos. Pfúj! — Ördög és pokol! Az ég szerelmére! miért titkoltad el ezt eddig előttem? Mi könnyű lett volna mindent másként intézni! Iszonyú! Minden munkám megbukott! (tüzesen fel s alá jár.)

Károly. Az Istenért! mondj egy szót; nyugtass meg, hogy nem valót szóltál, mert megát-kozlak.

Lajos. (magában.) Így elbukni, — megcsalódni!
(lábával mérgesen dobant.)

Károly. Nem, nem. Az nem lehet való.

TIZENHARMADIK JELENET.

Arthur és előbbiek

Arthur. (jobbról jő, félre) Reményilem, most le fog törni ostoba büszkesége (Károlyhoz.) Ügyvéd úr, ő nagysága nem kívánván önnel személyesen szólni, írásban adja feleletét bátyja kérésére. (át ad Károlynak egy levelkét, félre.) Hehe! Mint fognak bámúlni, hogy reményök elbukott! Örülök, hogy én általam veszik a keserű választ.

Károly. (felakarja törni a levelet, fejéhez nyúl.) Isten adj erőt!

Arthur. (félre.) Mint remeg! Szja! ki tehet róla, ha kedvetlenségben van.

Lajos. (Károly mellé megy.) Lássuk. Ha talán megváltoztatta volna nyilatkozatát.

Károly. Óh adná az ég! S úgy lesz, azért irta e levelkét. Én reménylek. (olvassa a levelet úgy, hogy Lajos és a nézők hallhassák.) „Miket testvére mondanak önnek, szóról szóra hígyje el. Ne csodálkozzék ön, ha a szerénység, és az önt mi előbbi megnyugtatósi vágy ezen levélírással bátorított.“ (kétségbeesve) Örökre elvagyok veszve! (nehányat lép az asztalhoz.)

Arthur. (félre.) Hehehe. Ki van adva az út. Még is szánom őt egy kissé. (Károlyhoz megy, és beszélni kezd vele lassan.)

TIZENEGYEDIK JELENET.

Inas és előbbiek.

Inas. (a fenékszínen jő, egy levelet tartva kezében.) Egy levél Töreányi Lajos úrhoz.

Lajos. Hozzám? (elveszi a levelet, inas el, nézegeti a címet, félre.) Mi a manó! Ezen irás Endre barátomé, ki a követséggel Angliába utazott. Talán a sírból küldi levelét? (olvas.) „Itt vagyunk Londonban, a világ fővárosában vagyunk.“ „Most csak sietve írok; mert még mindenem rendetlenségben van s csak arról akarlak megnyugtadni, hogy élek s élünk mindnyájan.“ (örömmel.) Ezer villám, ez pompásan kezdődik (olvas.) „Jól tudom, hogy lapok és privát hírek nyomán mi már meghaltunk: de ez nem áll. Való, hogy egy három napig dühöngő iszonyú vihar után a svéd szigeteknél hajótörést szenvedtünk: azonban néhány utazón kívül, mindnyájan megmenekülünk, s végre több heti küzdés s várakozás után szerencsések valánk egy angol hajót találni, melyen tegnap Londonba értünk! A nagyságos úr egészsége megromlott, holnap ő is irand nejeinek, s egyszersmind leakar mondani hivataláról, s hazájába utazandik, hogy ott egészségét helyre állítsa.“ — Fölséges, hahaha! Éljenek a vén férjek! Éljenek! (Arthur-ra néz.)

Arthur. (ingerülten.) Uram!

Lajos. Semmi harag. Nem önt értettem.

Arthur. Hogyan?

Lajos. Nem mintha ön vén nem volna, hanem mert ön nem leend az asszonyság férje.

Arthur. Úgy vélem uram, hogy igen.

Lajos. Megbizonyítandom, hogy nem. (föltartja a levelet.) Kezemben az oklevél.

Arthur. (félre.) Miről beszél ez? (fenn.) Én, én megbizonyítandom, hogy ön egy óra múlva nem lesz e háznál. (el jobbra.)

Károly. (feddőleg.) Bátyám!

Lajos. Csitt! Minden jó rendén van. Olvasd-e levelet (átadja Károlynak a levelet, mit ez olvasni kezd: Lajos ez alatt föl s alá jár, magában.) Hogy a manóban is

nem képzeltem ezt?! Hisz a mai világban a vén férjek soha sem tudnak elveszni!

Károly. (miután a levelet átolvasta, örömmel Lajos felé megy.) Bátyám, ez fölséges! Hála a gondviselésnek!

Lajos. (mély buzgalommal.) Tartsd meg őt óh ég minden veszélytől. — No ez első példa, hogy valaki egy vén férj életéért könyörgött. Most hát a dologra. Beszélj az asszonynyal.

Károly. Nem, nem. Megölne a szégyen.

Lajos. Jó, hát majd szólok én vele. — Most már kezünkben van, s unokahugát sem tagadhatja meg tőled, — de hát a kis leány? — Jó lenne ha ezzel is szólanék érdekedben.

Károly. Nem nem, ez szükségtelen. Majd csak magam. Te ifjú vagy, s a leány szép.

Lajos. (komolyan.) S képes vagy féltékeny lenni irányomban? (ünnepélyesen.) Nem, öcsém, erre nincs okod. Én szeretem a nőket, szeretem mint virágokat, de melyek csak szemeimet gyönyörködtetik. Hódolni egynek sem akarok. Én nem vonulok félre az emberektől, de csak távolról nézem a szenvedélyek tengerét a nélkül, hogy bele hagynám magamat sodortatni, s ha téged, kit leginkább szeretek szerencsésé tehetlek, boldogságom egy része el van érve. — (megszorítja Károly kezét.)

Károly. (a kézszorítást viszonozza.) Hibáztam. Bocsáss meg. (szünet.) Hah lépteket hallok. Jaj az asszony jó. Futnom kell. (sebesen el a fenékszínen.)

Lajos. (magában.) Nem csodálom, szerelmes. Még egyet elfeledtem. (Károly után sebesen el a fenékszínen.)

TIZENÖTÖDIK JELENET.

Berta. (egyedül, baloldalról jő, kebelére egy virág van tűzve.) Minő jó, hogy néni főrangú hölgygyé tett! Most már mindenkor éltitkolhatom, a mit gondolok. (előbbre jő.) Pedig még sem szép ám, mikor az ember mást beszél, mint érez. Ej, néni, így kívánja (az elül álló kis asztalhoz megy.) Még is oly nagyon fáj bennem valami. — Meglehet soha sem látom őt többé. Ha elmegy! — Elmegy-e örökre? (az asztalról a kártyát fölveszi és rakni kezdi.) Lássuk, el megy-e végképen? (tovább rakja a kártyát.)

TIZENHATODIK JELENET

Lajos éa Berta.

Lajos. (a fenékszíni ajtón ez alatt csendesen belép, magában.) Itt van a leány. Megvallom, gyönyörű természet. (észrevétlenül háta megé lopószik, s vállán keresztül néz, félre.) Aha! Szerelmi oraculumhoz folyamodott.

Berta. (magában.) Ez nem mutat elutazást.

Lajos. (Berta válla fölött előre nyújtja fejét, hallhatóan.) Nem fog elmenni.

Berta, (hátra tekint megütközve.) Kicsoda?

Lajos. Az ügyvéd.

Berta. (búszkén és neheztelőleg.) Nem arra vetettem. Csalatkozik.

Lajos. De igen. Óh én is értek az ilyenekhez, ott azon felső kártya az utat jelenti, s távol esik tőle.

Berta. Távol? Kitől.

Lajos. Mintha nem tudnók mindketten. Mit vétett ott az a pikk király, — héj az a hamis pikk király!

Berta. Azért sem a pikk király, mert a herzkirály.

Lajos. Vagy akarom mondani herz-király.

Berta. (félre.) Mit mondtam! (fenn.) Ön hibáz, igen ön hibáz, én senkit sem gondoltam.

Lajos. Fogadni mernék, hogy igen. Az eredeti — itt van ezen háznál.

Berta. (ingerülten összecsapja a kártyát.) Azért sem. Ezt meg nem engedem. (haragosan tovább áll.)

Lajos. (utánamegy) Ne legyen nagysád oly szigorú maga iránt. Örökre kár volna, ha kegyed égi, tiszta szelleme bárminő vékony homályt szenvedne is ezen elferdült kör legében. Kegyedet az Isten nyilt-szívűnek teremté, a legszebb kincset, legdrágább gyöngyét hullatá kebelébe, — az őszinte ártatlanságot, s miért e tettetés, miért e hideg büszkeség?

Berta. De mikor így kívánja a néném.

Lajos. (félre.) Erősebb szert kell használnom. (fenn.) Hiszen, megvallom én is, szivemből kívánnám, hogy kegyed egészen közönyös lenne testvéremhez, mert őt már más valaki szereti.

Berta. (meglepetve.) Kicsoda?

Lajos. Hm! Hát a nagyságos néni.

Berta. (túzesen megrettenve.) Az nem való.

Lajos. Bírok bizonyítványokkal. Mit mond kegyed ezen gyűrűre? (a Zárfyné gyűrűjét mutatja.)

TIZENHETEDIK JELENET.

Károly és előbbieik.

Károly. (azalatt míg Berta a gyűrűt nézi a fenékszíni ajtón belép észrevétlenül, — megáll, félre.) Mit beszélnek?

Berta. (félre.) Tehát mégis igaz? (fenn, félénk szeméremmel.) És az ön testvére?

Lajos. Én mindenkép akarám akadályozni: de fájdalom, ő is halálosan szereti úrnőjét.

Berta. (megrázkódik, szívéhez kap, félre.) Ah! oda vagyok.

Lajos. (félre.) Ő miénk.

Károly. (ezalatt sebesen előbbre lép, s Berta előtt leterdel.) Szerencsés vagyok, hogy e nyilatkozatot mindenek előtt megczáfolhatom. Oh csupán nagysádat szeretem forrón és határtalanul.

Berta. (félre örömmel.) Ah ő szeret!

Károly. S itt térdelek nagysád lábainál, mint egy oltár előtt, s kérek egy szót, egy megnyugtató, egy üdvözítő szót, — vagy csak egy intést, egy jelt, minőben Isten is szólan szokott, örök boldogságom függ e jeltől.

Berta. (félre.) Néni azt kérdezte egykor adtam-e neki virágot? Ez tehát valamire mutat. (kebeléből kiveszi a virágot s Károlynak nyújtja.)

Károly. (elveszi, elragadtatással.) Tehát nem vagyok megvetve. Hagy érintse ajkam e drága kezét. Ne tagadja meg tőlem.

Berta. (félre.) No, hiszen néni is megengedte kezét csókoltatni. (kezét nyújtja lassan és vonogatva)

Károly. (megcsókolja kezét.) Ez életem legdrágább pillanatja!

Lajos. (hozzájök ugrik.) El el! a nagyságos aszszony jó. (Károly fölugrik.) Hamar ide a mellékszobába! Majd végzek én vele. Most nem jó volna, ha így találna bennünket. El el! (Károly karjára veszi Bertát, s balra vezeti.)

Károly. (mentében félre.) Én boldog vagyok! (el Bertával.)

Lajos. (magában.) Remegnem kellene, ily fontos eredményű dolognál, ha eléggé biztosítva nem volnék ellene. Jönek.

TIZENNYOLCZADIK JELENET.

Arthur, Zárfiné és Lajos.

Arthur. (karján Zárfinét kivezetve.) Csak szigorú legyen hozzá nagysád. elbocsátja Zárfinét, s oldalra tér, félre.) Majd illendő korlátok közé veszi most a dominust.

Zárfiné. (Lajos felé megy, titkon.) Testvére megkapta levelkémet?

Lajos. Igen, nagyságos asszony.

Zárfiné. (szeméremmel) Öntől várhatom feleletét?

Lajos. Nagyságos asszony, testvérem határtalan hevessége nem akar semmi szóra hallgatni. Ő tüstént nősülni akar.

Zárfiné. Ez sok volna. Ő még fiatal. Allása tekintély s név nélkül. Gondolja meg ezt.

Lajos. Ily nyilatkozat esetében visszaküldé a gyűrűt. (átadja.) Méltóztassék visszavenni.

Zárfiné. Az Istenért, ez kényszerítés bélyegét viseli. Azonban nem mondom, — tudja ön, némi kis határidő után, — csupán a világra nézve.

Lajos. S tehát nagyságod nem látja lehetlennek, hogy testvéremnek reménye lehessen egy gazdag úri hölgyet nejévé tenni.

Zárfiné. Oly jeles fiatal mindenkor számolhat egy körünkből való nőre, s én mindenkor szívesen adandám rá megegyezésemet.

Lajos. Úgy hát bátor vagyok nagyságod előtt testvérem számára Berta kisasszony kezéért esdeni.

Zárfiné. (meglepetve, ingerülten) Mi ez? Ármány volna ez ellenem.

Lajos. Nem, nagyságos asszony, hanem testvérem imádja a szép kisasszonyt, s egy elháríthatlan akadály gátolja a szerencsét, nagyságod kezét —

Zárfyné. Akadály? — Nem, részemről soha sem adom megegyezésemet. (félre.) Óh alávaló rászedés!

Arthur. (félre.) Tartják már a leczkét. Úgy kell neki.

Lajos. De gondolja meg nagyságod, hogy azon akadály elháríthatlan.

Zárfyné. (félre.) Ah meg vagyok csalva! Fejem ég. (fenn.) Távozzék uram, távozzék testvére is rögtön házamtól. (int és elfordul.)

Arthur. (félre.) Úgy kiadták az utat.

Lajos. Azonnal nagyságos asszony, mihelyt e levelet elolvasta nagyságod. Épen most kaptam postáról. (átadja a levelet, Zárfyné olvassa.)

Arthur. (félre.) Minő szemtelen! Hiában ott minden szó barátom!

Lajos. (félre.) Ez hatni fog.

Zárfyné. (miután a levelet végig futotta, félre.) Nagy Isten, el vagyok veszve. (fenn.) Ez uram gyöngédtelen csselfogás.

Lajos. Berta kisasszony kezét kérem nagyságos asszony.

Zárfyné. (félre.) Férjem él! Mit tegyek?

Lajos. Berta kisasszony kezét kérem.

Zárfyné. Nem, az nem fog megtörténni. Mit gondol ön? Egy szegény ügyvéd? A mennyiben rajtam áll, soha sem adandó megegyezésemet. Ez határozott válaszom.

Lajos. Sajnálom nagyságos asszony, hanem a nagyságos férj könnyen értesülend bizonyos történetekről, — melyek (indul.)

Zárfyné. (félre.) Átkozott. (fenn.) Kérem maradjon ön.

TIZENKILENCZEDIK JELENET.

Károly Berta és előbbiek.

Károly. a fennebbi beszédek alatt oldalról lassan előlép, figyel, utána Berta szeméremmel jő, félre) Most vagy soha! (előlép s Zárfyné elé térdel.) Könyörgök nagysád lábainál ne tagadja meg tőlem a boldogságot. Ha hízeleghetek nagyságod rokonszenvének legkisebb szikrájával tegyen boldoggá. (Lajos Arthur felé tér.)

Zárfyné. (félre) Óh Istenem, lábaimnál könyörög! Mit teszek?

Arthur. (félre.) Hát ez micsoda már ismét?!

Zárfyné. (félre.) Meg vagyok mentve. Hisz a leány nem szereti. (Bertához.) Édes leányom mondd meg: szereted-e ezen ifjút.

Berta. (szeméremmel elő lép.) Néni, megengedi, hogy ne legyek főrangú hölgy?

Zárfyné. A mint tetszik.

Berta. Tehát szeretem.

Zárfyné. (keményen.) Mit? mit? Hiszen előttem egészen ellenkezőleg nyilatkoztál.

Berta. Igen, mert néni azt kívánta, hogy ne azt mondjam a mit érzek.

Zárfyné. (félre.) Meg vagyok csalva! s én adtam kezébe az eszközt. (fenn, kedvetlenül.) Így ha atyja is helyben hagyja, nincs ellenvetésem. (félre.) Minden elveszett!

Károly. (megfogja Berta kezét, s mind ketten meghajolnak Zárfyné előtt.)

Arthur. (figyelmessé lesz a történetek alatt.) Mi? micsoda történet ez! ha bátorkodom kérdezni?

Zárfyné. Nőrokonom ezennel megegyezésemmel Törényi ügyvéd úr jegyese.

Arthur. (csodálkozva.) Nagyságos asszony —

Zárfyné. Ez megmásíthatlan akaratom.

Arthur. (félre.) Akarata? (fenn.) Bravo. Megvallom én is épen ezt akartam nagysádnak indítványozni.

Lajos. (félre.) Óh a csodaállat!

Arthur. És hogy az ünnepegy annál nagyobb-szerű legyen, bátorkodom nagyságod adott szava szerint ezen gyűrűt. — (egy gyűrűt készül újjáról lehúzni.)

Zárfyné. (kedvetlenül.) S én e levelet adom át feleletül. (átadja a Lajos levelét. Arthur olvassa.)

HUSZADIK JELENET.

Inas és előbbieik.

Inas. (belép a fenékszíni ajtón.) Tekintetes Tóvály úr épen most száll le a kocsiból. (elmegy.)

Berta. Ah, az atyám! (kitekint az ablakon.) Igen ő az! Menjünk eléje. (Károlylyal a fenékszíni ajtóhoz futnak.)

Zárfyné. (Lajoshoz titkon.) Reményilem uram, hogy ezek után a történt dolgok köztünk maradnak.

Lajos. Ezt becsületesemre ígérem. Itt van nagyságod gyűrűje. (átadja a gyűrűt.)

Arthur. (miután a levelet ez alatt elolvasta.) Bámulatom határtalan, örömöm végetlen. (félre.) Vitte volna el a manó.

Zárfyné. És én boldog vagyok. (Arthur kebelére dől.)

Arthur. (félre.) Ha ezen parányi akadály nincs, most nőm volna!

ELSO FELVONAS

MAGYAR KIVÁNDORLOTT

BÉCSI FORRADALOMBAN.

VÍGJÁTÉK KÉT FELVONÁSBAN.

SZEMÉLYEK:

TORLAI, gazdag magyar földbirtokos.

KLÁRA, leánya.

ÓDÓN, rokona, hivatalnok Bécsben.

SZÉKFI, Ódón barátja.

PISTA, Ódón inasa.

Egy másik inas.

Két katonatiszt a császári seregből

Ifjak az akadémiái legióból és a ulánól, Fegyveresek. Katonák Nép.

Történik Bécsben, 1848 october 6-án.

ELSŐ FELVONÁS.

(Ödön szobája, — jobb oldalon és a fenékszínen egy-egy ajtóval. A szín baloldalán kisdéd könyvtár áll, melyről Ödön a könyveket és irományokat egy utazó ládába rakosgatja. Jobb oldalon íróasztal, mely előtt Székfi ül és ír. A fenékszíni ajtótól balra egy ruhatár, előtte egy úti szekrény, jobbra szuronyos püska s nemzeti zászló állanak a falhoz támasztva.)

ELSŐ JELENET.

Ödön, Székfi, majd Pista.

Székfi. (írva.) Aztán barátom, — amint megmondtam — szóval is lelkökre kösd szüleimnek, hogy minél előbb pénzt küldjenek. — Ápropos! azt mondad, hogy még valami fontos dologról akarsz velem szólni.

Ödön. (előjö a ládától.) Igen — igen. De egy kis türelmet igényel tőled. Csitt, lépteket hallok. — Legényem jó. Nem akarom előtte elmondani. Mindjárt eltávolítottam.

Pista. (a fenékszíni ajtón jő) Téns úrfi, ismét újságot tudok, s alkalmasint kurucz dolgok fognak történni.

Ödön. Miért?

Pista. Hát, a mint mondják, Magyarország ellen katonaságot akartak küldeni; s most a bécsi fiatalság föltette magában, hogy nem engedi azokat a magyarok ellen menni. Ezóta bizonyosan vér is folyt.

S z é k fi. A derék ifjúság!

Ö d ö n. Felettébb sajnálnám, ha távozásom után ismét egy szép szabadság-harcz útné fel piros zászlóit. — Azonban hasztalan, — tovább nem halaszthatom utamat. (Pistához.) Azért menj minél előbb, válts jegyet a gőzhajóra. Holnap jókor indulunk.

P i s t a. Megyek téns úrfi. (el.)

Ö d ö n. (magában.) Kedvem volna itt maradni s végét várni a kezdődő eseményeknek. Ha a mondotak valók: nagy dolgoknak kell történni.

S z é k fi. (az irástól feláll.) Nos? a levél szintén be van végezve. Szólj. Mit akarsz?

Ö d ö n. Barátom, kérésem nagyon kisszerű, de rám nézve mégis fontos, — lehet, hogy elhatározó. Nem tudom, elmondjam-e?

S z é k fi. No csak az volna még hátra. Mivel érdemlettem ezt?

Ö d ö n. Hallgass meg hát. — Hogy hazámba visszatérek, arra egyfelől az új korszak megváltozott viszonyai ösztönöznek, áthímezve azon reménytől, hogy megifjodott hazámban még ragyogó szerep jutand számomra. De másfelől — megvallom gyöngeségemet — van egy hatalmas inger, melyért eltaszítottam minden itt kínálkozó szerencsét, minden ajánlatot. — Barátom —!

S z é k fi. No csak ki vele. Úgyis gyanítom.

Ö d ö n. Ismered-e rokonomat az öreg Torlait?

S z é k fi. Azt a gazdag reactionáriust? —

Ö d ö n. Csupa gyöngeségből megtestesült pe-sovics.

S z é k fi. Kinek azonban egy gyönyörű lelkes leánya van, oly szép mint a szabadság eszméje.

Ö d ö n. Ah barátom, épen erről akartam beszélni. — Jól tudod, hogy korán elhunyt szüléim jó hírnél és szegénységnél egyebet nem hagytak számomra. Mint gyermekeket, ezen gyarló, sötét fejű

rokonom neveltetett. Ő volt gyámom, s meg kell val-
lani, hogy főleg tapasztalva tehetségemet, vagyono-
mon felül saját erszényéből is költött tanításomra.
Az ifjúság kezdetén, mintegy két évvel ezelőtt, gyak-
ran valék házánál, s nem természetes vala-e, hogy
határtalan szerelemre gyúljak a gyönyörű magzat
iránt? Óh igen, én szerettem őt, s szeretem még
most is az örüléssig! Azonban a gazdag rokon, e hiva-
vatalt eszközlé ki számomra. Óh én nem tudtam fel-
fogni még akkor, minő lesz e sors; — nem tudtam
felfogni, hogy csak nyomorú kerék leszek egy nagy
gépben, melyet az önkény kezei tetszés szerint haj-
tanak, — s nem tudtam, mit tesz az távol lenni s
ez által talán örökre megfosztatni tőle! Mert hát
kell-e mondanom, hogy ő engem viszont szeret, s
csupán szegény sorsom állott gátul, hogy e helyre
lánczolva, őt, mint sajátomat karjaim közé nem szo-
ríthattam.

S z é k fi. Szegény barátom!

Ö d ö n. Óh igen, s képzelj mi kínokat szenved-
hettem remény, kilátás nélkül? Mit is tehettem
volna?! Én már ide valék kárhoytatva, eszközeül
alacsonyítva embereknek és elveknek, melyeket gyű-
löltem, s minden bennem született és beszitt eszme
ellenök szólt. — Gyöngge hajó valék, melyet az ör-
vény magával sodort, s mely szabadulás és haladás
nélkül szüntelen egy pont körül kering. S mit kelle
még szenvednem, ha meggondolám, hogy ti, — a jobb
rész, nem méltányolva elhagyottságomat megvetett,
vagy épen gyűlölt is.

S z é k fi. (megszorítva Ödön kezét, melegen.) Nem ba-
rátom, Istenemre — így nem szólhatsz. Ezt tőlünk
nem tapasztalád soha.

Ö d ö n. De a sors nem is sújthatott sokáig. A
szabadság órája fölarsant; s én első valék, ki le-
vetkezve félelmet, tartózkodást, zászlót ragadtam, s

minden erőmmel segítem kiküzdni az új idők diadalát. Csakhamar füleimbe hatottak a hazámban történt nagyszerű változások. A föld szabad lön, — a hatalmas birtokos osztály feláldozva vagyona egy részét a kor intó szózatának, leszállott büszke biborszékéből. Óh barátom, nem tagadom, az első mámor után csakhamar megjött az önzés öröme. Most, — most, így gondolám, dúsgazdag rokonom családja nem áll többé tőlem oly nagy távolságban, most a sokat vesztett és némileg megalázott gyám és védúr nem vetheti meg többé szegény rokonát, kinek különben is jelenleg már határtalan tér nyilánd fölhágni oly magasra, hova eddig nem is álmodhatott; — szóval barátom, most már reményem lehet bírhatni őt. Most tehát visszatérek hazámba.

Székfi. Es segélje az ég szándokodat, ez őszinte kívánatom.

Ödön. Óh jól tudom, e reménynek még így is sok akadálylyal kell küzdenie. Bátyám még mindig gazdag, s bár szive jó: a kör, melyben forogni szokott egészen megtömé keblét büszke előítéletekkel. Azért barátom hozzád is akartam folyamodni. Gazdag szülőid jó ismeretségben vannak rokonommal; s tőlök egy-két részemre tett kedvező nyilatkozat kiszámíthatlan eredményeket szülhetne. — Mert én ismerem bátyámat. Ő inkább csak mételyes környezetének bábja; csupa divatból is fenhéjázó. Szülőid sokat hajtanak kérelmedre, mert szeretnek, s én sem vagyok előttök ismeretlen. Úgy hiszem, kitaláld, mit akarok mondani.

Székfi. Tudom már, tudom barátom. Ne többet. Bízd rám. Irok szüleimnek. Mindent megteszek részedre, — s nem is nyugszom addig, míg a leányka tied nem lesz, — tiednek kell lennie.

Ödön. (megöleli Székfit.) Barátom, minő örven-

detes jóslatként hangzik ez fülembé. Menj, menj tehát, írj szaporán. Szivem egy mázsával könnyebb.

Székfi. (az íróasztal mellé ül.) Légy egészen nyugodt. (ír.) Mint mondtam, — tied leszen.

Ödön. (ezalatt ismét a könyvek rakosgatásához fog) Enyém! Óh Istenem, még csak a gondolat is édes ittasságba hoz.

MÁSODIK JELENET.

Pista visszajő. Előbbiek.

Pista. (a fenyékszíni ajtón sebesen és örvendezve befut.) Téns úrfi, téns úrfi, — jönnek, itt vannak.

Ödön. Ki? Kicsoda?

Székfi. Katonaság?

Pista. Dehogy: ők maguk, — ő van itt.

Ödön. (türelmetlenül.) Micsoda ő?

Pista. Óh Istenem, hát nem találja ki a téns úrfi?

Ödön. Megbolondultál?

Pista. Igen bizony, a téns úrfi is — akarom mondani, így fog örülni. Alig hittem tulajdon szemimnek. De még is csakugyan azok, — ők bizony; ide jönnek, erre tartanak egyenesen.

Ödön. De ostoba, kik hát? mondd meg már egyszer.

Pista. Hát hogyan is meg ne ismertem volna én? Hiszen még most is azok a szép eszemadta szemek. Hehe! Csak készüljön a téns úrfi íziben, mert mindjárt itt teremnek.

Ödön. Nagy Isten, hiszen csak nem bátyám jön ő vele.

Pista. De biz igen ő, teremttutse a tekintetes úr a kisasszonynyal, a mint igaz, hogy én itt állok, testestül lelkestül. Megismertem én.

Ödön. Lehetetlen.

Széki. Mi hozza ide őket?

Pista. S ha nem hisz az úrfi a becsületes embernek: tekintsen csak ki ott az ablakon.

Ödön. (Széki fel a balra nyíló ablakhoz fut.)

Pista. (hátuk mögött szintén kitekintgetve.) Nohát kicsoda az ott ni? Hehehe! No, most kanyarodnak ide. Látja a téns úrfi?

Ödön. (Széki fel az ablaktól hátralepve egymásra néznek.) Barátom, — ő az atyjával. Mi lesz ebből?

Pista. Parancsolja a téns úrfi, hogy eljök menjek s fölvezessem?

Ödön. Igen, menj. Nem, nem, maradj. Ki tudja, hozzám jönek-e? Menj, légy az előszobában, s ha szükség lesz, vezesd őket hozzám.

Pista. Értem tens úrfi! (el a fenékszínen.)

Ödön. Ez megfejthetlen. Nem tudok magamhoz jöni.

Széki. (ezalatt az íróasztalnál írt levelét zsebébe teszi.) Már akár hogyan legyen a dolog, annyit minden esetre látok, hogy te holnap nem fogsz elutazni. Most tehát elhagylak; — különben sem akarom az első találkozást háborítani.

Ödön. Nem, nem. Maradj barátom.

Széki. Ha te szívesen látnál is: bátyádnak bizonyosan terhére lenne jelenlétem, — s talán még egy harmadiknak is. Isten veled, még ma meglátlak.

Ödön. Még ma? Mikor?

Széki. Még vacsora előtt. Isten veled!

Ödön. Isten veled barátom. (Széki el.)

Ödön. (egyedül.) Mit akarhatnak itt? Ha talán valami veszély érte volna! S én most hagyjam el e helyet, midőn a föld minden gazdagsága ide költözött!? Hah! már itt lehetnének. Nem is hozzám indultak, bizonyosan nem. Hogyan is? Bolondság vá-

rakoznom. De hát hová mentek, s hol vannak szállva? (az ablak felé megy.) Az utcán találkoznam velök. — Hah! lépteket hallok. Ha ők lennének!

HARMADIK JELENET.

Torlai, Klára, Ödön, Pista

Pista. (kivülről az ajtót föltárja, s Torlai és Klári jönnek) Méltóztassanak; — a téns úrfi —

Ödön. (félre.) Nagy Isten!

Torlai. (Ödön felé megy tárt karokkal.) Édes öcsém!

Ödön. (örömmel Torlai ölelésére siet.) Kedves bátyám! (ölelés)

Klára. (ezalatt félre.) Rám nem is figyel!

Ödön. (kibontakozván az ölelésből, Kláranak meghajtja magát.) Örvendek! (félre.) Óh minő szép!

Klára. (térdhajtással.) Rég nem volt szerencsém. (félre.) Mily hideg!

Ödön. (székeket mutat.) Kérem, kérem. De hát, az ég szerelmére, bátyám, miért nem tudósítottak ittletők felől? Hisz kötelességem lett volna nyomban fölkeresni bátyámat. Kérem, kérem, méltóztassanak.

Torlai. (mialatt leül.) Óh jaj, hiszen azt sem tudom, hol áll a fejem. Már húszszor is elküldém a vendéglő szolgát: de az ég tudja mi ütött most ezen emberekbe. Alig figyelnek a parancsra, s azon fiatal emberek, kik ott szüntelen sügnak-búgnak, elfoglaltak minden személyzetet. Inasom pedig — Nőde hisz majd úgy is elbeszélek mindent. Nem is gondolnád öcsém —

Klára. (atyjához közeledve.) Édes atyám, ön azt mondá, meg fogja kérni Ödön — urat. —

Torlai. Igen, igen. Kedves öcsém, leányom

leveleket akarna írni hazájába. Légy oly jó, engedd át neki egy időre íróasztalodat.

Ödön. Szívesen. Parancsoljanak mindenemből. Azonban e szoba már egészen rendetlenségben van; hanem amott a mellékteremben kényelmes kis asztal várakozik önre. Fog-e tetszeni? —

Torlai. Igen jó lesz. Menj leányom.

Klára. Elfogadom.

Ödön. Tessék. (Klárát a jobb felé eső oldalajtóhoz vezeti, s czalatt titkon. Legyen ön jelenleg úrnő házábanál. Oh Istenem, emlékezett-e azóta rólam?)

Klára. (szintén titkon.) És ön?

Ödön. Minden pillanatban.

Klára. Csitt, — ha atyám meghallaná. —

Ödön. De hát ön nem felel kérdéseimre?

Klára. Kételkedhetik ön? Ah mennem kell. (bemegegy.)

Ödön. (félre) Ő szeret. (visszajő Torlaihoz.) Nos, bátyám, most már újra beszélhetünk. Az Istenért, mi hozta önöket Bécsbe?

Torlai. Mi hozott? Hisz megfosztottak, kiraboltak mindenemből; s végre ha életemet meg akartam menteni, szökni kellett hazámból.

Ödön. Szökni? Az ég szerelmére, mi történt?

Torlai. Hát lakhatunk-e oly országban, mely fenekestül fel van fordúlva? Túrhetem-e, hogy oly nemzet tagja legyek, mely letérve a törvényesség teréről, nyílt forradalomban, — rebellióban él?

Ödön. Hiszen bátyám, ha talán történtek is némi eddig szokatlan dolgok, azokra a nemzet erőtetve, ingerelve volt.

Torlai. Ingerelve? Hogy felakaszszák a becsületes úri embereket!? Dejszen megmondták nekem, s hála Istennek jó előre megintettek, hogy mielőbb fussak a bekövetkező iszonyúságok örvényéből.

Ödön. De hát mitől fél ön?

Torlai. Mindentől. Aztán meg majd bizony elszenvedem azon méltatlanságokat, miket velem elkövetni akarnak. Az volna még hátra, hogy a fényes őseim unokája vállára puskát vegyen, és sorba állva figyeljen a „féljobb“ „félbal“ kiabálásokra. — Hohó, nem úgy növekedtem én. Ördög hordja el az oly ostoba gondolatokat.

Ödön. Ön tehát valóságos kivándorlott, — Coblenczista.

Torlai. Nevezz, amint tetszik, annyi igaz, hogy én Magyarországra nem térek többé vissza soha.

Ödön. Soha? —

Torlai. Úgy van, soha. Ezt tanácsolták jó barátim; — pedig ők okos emberek. Most tehát kevés vagyonomat pénzzé téve, ide költöztem, hol rendszerető emberek laknak, hol a felséges udvar áll hű népe körében. Reménylem, itt békében és csendben fogom eltölteni hátralévő napjaimat.

Ödön. Föltéve úgy-e, hogy itt mindenkor hallotti csendesség lesz a népnél; azonban ez alig reményelhető. Hiszen olvasta ön úgy-e mik történtek néhány hónap óta itt a birodalmi városban?

Torlai. Biz én nem olvastam. Hát azt gondolod, hogy mióta szabadsajtó működik, veszek csak egy lapot is kezembe? A világért sem. Elég az hozzá hogy ez Bécs, s én itt maradok.

Ödön. De édes bátyám, ez szörnyű határozat. Elhagyni örökre a szép hazát, hol születünk és nevelkedtünk.

Torlai. Számoljanak róla, kik megrontották alkotmányunkat, békénket, vagyonunkat, jogainkat. Igen — igen, szeretném őket egytől egyig fölakasztatni.

Ödön. Ők végrehajtói a nagy igazságnak, folytatói az elkezdett isteni műnek, mit a francziák a világnak fölmutattak.

Torlai. Hát a fraucziákat is szeretném föl-
akasztatni.

Ödön. Oly nagy férfiak mint Mirabeau, La-
martine!

Torlai. Akasztófára velök!

Ödön. Sőt igazán megfontolva a dolgot, az, ki
a jelenleg forrongó eszméket legelőször megindította,
hogy soha el ne enyészsenek, az nem más, mint
önmaga hitvallásunk alapítója, — az üdvezítő.

Torlai. (tűzzel.) Úgy hát őt is szeretném —
Isten bocsá, majd rosszat mondok. De bát miért is
ingerelsz? Mit beszélsz? Hisz reménylem, e szavak
nem szivedből jöttek; reménylem, hogy te sem mégy
többé vissza hazádba, hanem itt fogsz velünk ma-
radni.

Ödön. Édes bátyám, Isten látja lelkemet, tel-
jes szivemből szeretnék önnel egy véleményben, —
s még inkább önökkel ugyanazon város, ugyanazon
fedél alatt élni; — engem önökhöz a legforróbb ér-
zelmek vonzanak: ámde az igazság mindenek fölött.
Én azt tartom, hogy az, ki, főleg midőn hazája vész
közepett áll, szülőtte földét akár félelemből, akár
sértett önérdékért elhagyja, s mint hajdan a fran-
czia nemesség kivándorol, hogy talán hazájával el-
lenségkép álljon szemközt, — az ily ember számára
nincsen eléggé szigorú büntetés.

Torlai. Fiú! mi ez?

Ödön. Bátyám, önt nem vádolom. Ön jó, de el
van ámitva. De azon lelketlen urakat, kik önt eny-
nyire vivék. — Adja az ég, hogy önnek sohase le-
gyen oka megbánnia e hűtelenség határozatát!

Torlai. No no. Csak ne vidd annyira a dol-
got. Hisz mindenkinek szabadságában áll ott élni,
hol tetszik, s hol magát boldognak képzei. Én mit
sem tudok a ti elveitekről, forrongásaitokról. Csak
az eredményeket látom, s azokért haragszom is. —

Azonban most hagyjuk ezt. Legelőször is szeretnék egy szegénységemhez mért nyugalmas szállást bérelni. De én itt egészen járatlan vagyok. Nagy szíveséget tennél velem öcsém, ha e tárgyban segítségedet fölajánlanád.

Ödön. Óh igen örömet. (félre.) Így meg kell válnom tőle. (fenn.) Azonban gondolja meg édes bátyám —

Torlai. Már mindent meggondoltam. Ha te nem akarsz, magam megyek.

Ödön. Isten meentsen, azt nem engedhetem. — Tehát ma, — vagy holnap? —

Torlai. Minél hamarább, annál jobb. Ha nem restelnéd: most mindjárt. Hiszen nem sok időbe kerül, úgy-e?

Ödön. Óh nem. Egy két negyed óra, — s én kiválasztok egyet, mely leginkább tetszik, s melyet aztán önök is megtekinthetnek. Ha addig szívesek lesznek bevárni. Jó lesz így? —

Torlai. Egészen lelkemből veszed e szavakat.

Ödön. Igen jó. Tehát megyek. (kalapját veszi) Itt vannak addig könyveim s a hírlapok. Nem maradok sokáig. (indul, félre.) Legjobb lesz mindenben engedni: de azért megváltoztatom határozatát, bármibe teljék is. (ez alatt az ajtóhoz érve, visszafordul.) Ápropos! bátyám, ha addig valamire szükség lenne, itt van az inasom. A viszontlátásig! (el a fénékszínen)

NEGYEDIK JELENET.

Torlai. (egyedül.) Derék, jó fiú. Tiszteletben tartja a korosb tekintélyeket, — csak hogy nem egészen ment némi veszélyes, forradalmi gondolatoktól. Forradalom! Br! Ki e szót először föltaálta, legalább is olajba főzést érdemelne. Huh! Távozzál tőlem rémszme! Vétek rád gondolni. Ejh, úzzük el e gondo-

latokat. (vidáman.) Tehát e város lesz jövődő hazám (körülnéz.) Egy ily kényelmes szállásocska, néhány művelt jó barát, — s ismét boldog leszek. Itt e csendes nép körében gyakorta láthatom a felséges udvart, — s társaloghatok azon derék férfiakkal, kik még hivei maradtak a régi jó rendnek. (kívül az ablak alatt a marseillesi dal kezd hangzani.) Zene. (figyel.) Csak még is szép ez a nagyvárosi élet. Minő szép. — minő kedves. Nem ismerem e dalt. (a zene közeledik, Torlai arczán a tetszés nyomai látszanak, s figyel a zenére.) Gyönyörű! Soha sem hallottam ily szépet. Minő hatalmas, mily buzdító! — A jó békét szerető nép, zenél és vígad, míg másutt kormánya ellen háborog. Vagy talán katona zene? —

H a n g o k. (kívül.) Éljen az Aula! éljenek annak tagjai! —

Torlai. Az Aula! Itt úgy nevezik az udvart!? Tehát ő felsége emberei! (az ablakhoz megy, mely alatt a zene hallik, melynek hangjaiba nagy lárma vegyül.) De micsoda lárma ez? Valami udvari pompa talán? (a zene elhallgat s dobpörgés hallik.) Mi a manó, — hisz ez — (lárma kívül.) Nagy Isten, mit akarnak, héj — ki van itt? Jójjön valaki.

ÖTÖDIK JELENET.

Torlai, Pista.

Pista. (jö a fenékszínen.) Engem kiáltott a tekintetes úr?

Torlai. Igen hát. Hallod azon lármát?

Pista. Hogy ne hallanám.

Torlai. Hát mit jelent az? Micsoda lárma az?

Pista. Úgy hiszem, hogy egy kis rebellió lesz ismét.

Torlai. Mit? Rebellió? Lázadás?

Pista. (hidegen.) Hát természetesen. De hát csak

azért hívott a tekintetes úr? Nincs egyéb, amit parancsolna?

Torlai. Mit; te? Hát csaknak nevezed ezt? Rebellió! S te ezt oly hidegen veszed?

Pista. Miért ne? Hisz már megszoktuk, s szinte jól esik, ha egy kis lárma van. Aztán engem nem bántanak, mert becsületes, szegény ember vagyok, nem vagyok miniszter.

Torlai. Minő beszédek ezek, te — (kívül lárma.) Az Istenért, mi lesz ebből?

Pista. Már megmondtam. Jaj, nem kell attól félni. Majd meglássa csak a tekintetes úr, mikép csinálják a barrikádokat, mint töltik az ágyúkat. Mondhatom, már jobb időben nem is jöhetett volna ide a tekintetes úr.

Torlai. (félelem jeleivel) A mindenható őrizzen. Óh nem, nem. Hiszen itt jobban tisztelik az uralkodót, mintsem ily gonoszságokra vetemedjenek.

Pista. Dejszen, vetemednek bizony. (kívül ágyúlövés.) Hallja, hallja a tekintetes úr! (örömmel.) Kezdik már, kezdik már.

Torlai. (ijedten) Az Isten szerelméért, mi volt az? Talán ágyúlövés?

Pista. Hm, — azt mondják ám, hogy mivel az uralkodóhoz nem lehet jutni: ilyen eszközzel kell fülébe sügni a nép akaratát. Úgy bizony.

Torlai. Ég minden szentei, ti ezt eltűritek! (ágyúhang, Torlai ijedez. Pistán öröm jelei látszanak.) Irgalmas teremtmény! És te elvetemült, gaz cseléd, még öryendezel az ily istentelenségeknek?

Pista. Miért ne? Én is szabadelvű vagyok, a mint mondják.

Torlai. És gazdád nem kergeti pokolba az ily elvetemült cselédet?

Pista. No még a volna furesa. Hiszen az úrfi meg — node csak nem mondom ki.

Torlai. Az úrfi? Mit akarsz mondani?

Pista. Az úrfi meg republikánus, igen ám.

Torlai. Hazudsz gazember. (kivül lárma.) Hah, mi az ismét?

Hangok. (kivül.) Halál a camarillára. Le vele!

Pista. Itt vannak már. Megtekintem, meg biz én, ha addig élnek is. (el a fenékszínen.)

Torlai. Megállj te sátán. Elmegy a négyel-nivaló! Ha valami veszély történnék! óh Istenem, hisz ez szörnyű volna. Nem, nem, nehány utcza csavargó, — ez az egész. (a fenékszínen kívül zaj.) A lárma itt az épületben, — mi lesz ebből? (félénken a jobb oldalajtó felé vonúl.)

HATODIK JELENET.

Tíz vagy tizenkét ifjú a bécsi legioból fegyveresen zászlóval a fenékszínen jönnek. Előbbi

Első ifjú. (a mint belépnek.) Éljen a szabadság!

Mind. Éljen!

Másod. ifjú. Veszsen a zsarnokság! Le e zsarnokokkal!

Mind. Le velök! (e közben mind bejönnek és sorba állnak.)

Torlai. (ki ez alatt az ifjakat félénk bámúlással nézi, félre.) Úr Isten! rebellisek. Huh, mily iszonyún forognak szemeik.

Első ifjú. (Torlait meglátva, meghajtja magát) Üdvözljük uram!

Mind. Üdvözljük!

Torlai. (magát félénken hajtogatva.) Szolgájuk, — szolgájuk. (félre.) Soha sem hittem volna, hogy még emberséget is tudjanak.

Első ifjú. Bocsánat e véletlen meglepetésért. Mi Torlai Ödönt keressük. A mint tudjuk e szálláson lakik.

Torlai. (félre.) Ödönt? (fenn.) Igaz uraim, de jelenleg nincs itthon.

Második ifjú. Tehát várakozni fogunk ön engedelmével.

Mind. Igen, meg akarjuk várni.

Torlai. (félre.) El akarják talán őt is csábítani. Irgalmas Isten, nem engedhetem családneveimet megfertőztetni. Szólok a gazokkal. Bátran! (fenn.) Uraim, Ödön az én rokonom, kis öcsém.

Mind. Örvendünk, örvendünk.

Torlai. Ő az én gondviselésem, gyámságom alatt nevelkedett, s jelenleg is pártfogásom alatt állván, tetteivel némileg én is rendelkezem.

Első ifjú. Óh derék, derék! Ön örvendhet, — önnek igen jeles rokona van.

Torlai. (némi büszkeséggel.) Magam is úgy hiszem.

Más. ifjú. Ő büszkesége lehet családjának.

Torlai. Én neveltetem.

Első ifjú. Művelt, tudományos s szabadelvű, mint becsületos magyar.

Mind. Éljenek a magyarok!

Torlai. (hajlongva.) Köszönöm, köszönöm uraim. A mi rokonomat illeti —

Más. ifjú. Ő bizonyosan velünk fog tartani, mert tapasztalásból tudjuk, hogy nálánál alig van nagyobb gyűlölője az önkénynek.

Mind. Úgy van, úgy van.

Torlai. Mit uraim?

Első ifjú. Ő valódi demokrata.

Torlai. Ez nem való — bocsánat.

Más. ifjú. Nem csak demokrata, republikánus.

Mind. Úgy van — republikánus.

Torlai. (félre.) Rágalom. Ennyit nem hihetek. (fenn.) Az én rokonomnak nem szabad az ily veszélyes elveket táplálnia fejében.

Első ifjú. Hisz ő a mi barátunk, elvtársunk, s jelenleg éppen vezértünknek kérjük föl, — azért kerestük meg.

Mind. Ő legyen vezértünk. Éljen!

Torlai. (félre.) Dejszen, ezt nem fogom engedni. Az én családnevemen élő rebellisek vezére! Óh jószágos Isten! (fenn) Uraim, komolyan tudatnom kell önökkel, hogy én meg nem engedhetem öcsémnek, miszerint önökkel egyesülve valami törvénytelenséget kövessen el.

Első ifjú. Mit beszél ön?

Torlai. (tekintélylyel.) Azt uram, hogy a mint látom, önök iszonyú rossz úton vannak. Önök a törvényes, szent hatalom ellen akarnak föltámadni s Catilinákként vért, pusztulást előidézni. Igen, kimondom, önök lázadók, rebellisek.

Mind. (közelebb nyomúlva Torlaihoz.) Ön merészel?

Torlai. (pathosszal.) Az igaz ügyben mindent. Uraim, e zavargás Isten és emberi törvényt, a szent igazságot sérti, s az ég irtózatosan fog érte boszút állani. (lágyabban.) Gondolják meg, hogy önök földülják a monarchia boldogságát, talán létét. Gondolják meg, mennyire megsértik az uralkodó atyai szivét, és igazságos kormánya —

Mind. Igazságos?! Hahaha!

Torlai. (ingerülten.) Önök gúnyolni merészlik azon bölcs férfiakat —

Első ifjú. Ejh, mit hallgatjuk mi e badar beszédeket?!

Másod. Ez fogadott embere a kormánynak.

Harmad. Vakmerő camarilla tag.

Negyed. Udvari kém.

Mind. Úgy van. Ki vele az ablakon. Le vele!
(Torlait fenyegető arcz- és tagmozdulatokkal bal felé az ablakhoz szorítják)

Torlai. De uraim, az ég szerelmére, bocsásanak.

Mind. Ön Schwarczgelb, reactionarius.

Torlai. Uraim!

Mind. (fenyegetve.) Ön panszláv, camarilla embere.

Torlai. De uraim hallgassanak meg. Hisz én még csak tegnap este óta vagyok e városban, s azt sem tudom, mit akarnak itt e lázongással.

Első ifjú. Ez nem lázongás, ez igazságos fölkelés a zsarnoki önkény ellen.

Torlai. (félre.) Fordítanom kell a dolgon, — talán használni fog. (fenn) Úgye? Én erről mit sem tudtam.

Más. ifjú. Tehát nem tudja ön minő ármány szövetik a népszabadság ellen? Minő istentelen ármány?

Torlai. (egyszerűen.) Ármány? Lehetetlen.

Első ifjú. Hát nem tudja ön, hogy a kivívott jogok gyalázatosan meg akarnak semmisíttetni? Nem tudja ön, hogy az ön hazája, Magyarország ellen katonaság parancsoltatott, hogy az ott megfojtsa a szabadság fakadó virágait.

Torlai (félre.) Adni fogok a kezükön. (fenn.) Katonaság? Hisz ez erőszak.

Első ifjú. Aztán az önök új kormányformáját el akarják törölni.

Torlai (félre.) Hisz ez a legpompásabb. (fenn.) Ez alávalóság.

Más. ifjú. S a néptől visszavenni az üdvös engedményeket.

Torlai. (félre.) Ah, mi isteni volna. (fenn) Hisz ez esküszegés, elvetemült hűtlenség.

Első ifjú. Lám lám. Ön mint magyar ember fölgerjed az ily égbekiáltó igaztalanságokra.

Torlai. (felindulást színelve.) Igen uraim, én magamon kívül vagyok boszúságomban. Buzdítani, föl-

rázni szeretnék mindenkit, hogy ezt ne tőrje. (félre.)
Rászedem őket.

Első. Úgy-e, most már látja ön, miért keltünk fel, miért fogtunk fegyvert. Úgyünk közös, együtt él, együtt dől el. Azért nem engedjük halálig.

Mind. Nem. Halálig nem.

Torlai. (félre.) Kezembe adják az eszközt. Saját hálójukban fogom meg a nyomorúttakat. (fenn) Uraim, szabadság hősei, hahogy a dolgok így állnak: egy perczet sem lehet mulasztani, s az önök föllé-
pése a mily igazságos, ép oly szükséges.

Első. Ez már helyesen van mondva. — Éljen!

Mind. Éljen! éljen!

Torlai. Köszönöm, köszönöm uraim. (félre.) El fogom utasítani. (fenn.) De hát ifjú bajnokok, ha önök győzni akarnak: miért vesztegetik az időt? Ily körülmények közt minden pillanat drága. Azt akarják önök, hogy míg itt várakoznak, addig a hatalom elfoglaljon minden tért? Miért nem rohannak minél előbb küzdeni a szent ügyért? (félre.) Beadtam a mérget.

Néhányan. Helyes. Nincs veszteni való idő.

Mind. Igen, menjünk győzni, — vagy halni.
(egymás közt beszélnek.)

Torlai. (álpathosszal.) Én fájlalom ily nemeslelkű ifjak sorsát. De ha lenni kell, ám legyen. Önök ügye és lelkesedése előre kezeskedik a győzelemtől. (félre.) Vesszettek el mindnyájan! (kémlő szemekkel nézegeti titkon az ifjakat.)

Első ifjú. (a másodikhoz titkon.) Úgy látszik e férfinek kedve volna szerepet vinni köztünk.

Második ifjú. (elsőhöz, szintén titkon.) Én is úgy hiszem, csakhogy szerénykedik.

Mind. Fel tehát csatára, csatára! (indúlnak.)

Torlai. (félre örömmel.) Mennek már. Hahaha! az ostobák.

Első ifj. Barátim megálljatok! (ifjak megállanak.) Egy indítványom van. Minthogy Ödön barátunk nincs itt, ezen derék férfi pedig (Torlaira mutat) oly hatályosan buzdított fel bennünket a rögtöni tetre —

Mind. Éljen! éljen!

Torlai. (hajtogatja magát, félre.) Mi a manó lesz ez?

Más ifj. Ezen polgártárs valódi népbarát.

Harmadik. Határozott ellensége a reakciónak.

Mind. Éljen — éljen!

Torlai. (félre.) Még erővel rebellisnek tesznek.

Első. Tehát tudhatjátok mit akarok mondani.

Válaszszuk e polgártársunkat vezérünkké.

Mind. Helyes. Éljen!

Torlai. (megütközve visszavonúl, félre.) Ördög és pokol, csak ez volna még hátra, hogy notórius, felségsértő legyek. (fenn) Uraim, én nem; nem lehet.

Első. Semmi szerénykedés. Ön méltó e kiüntetésre.

Torlai. De kérem, kérem; ez — a manóban — nem lehet uraim. (félre) Jaj! Inkább megölöm magamat.

Első ifj. Kimondtuk. A nép parancsol. (fólveszi a fal mellett levő puskát.) Itt a fegyver.

Második. (a zászlót Torlai kezébe nyomja.) A szabadság ezen lobogója az ön kezében fog lengeni. Ha el fog ön esni: irigyleni fogják dicső halálát.

Torlai. (félre.) Köszönöm alássan. (fenn) Kérem, hagyjuk a tréfát. Én nem mehetek.

Első. Mi pedig nem engedhetünk a szerénységnek. Vegye ön e fegyvert. (vállára teszi a puskát Torlainak.) Éljen vezérünk!

Mind. Éljen, éljen!

Torlai. (majd a kezében levő zászlót, majd a vállán fekvő puskát nézegeti, félre.) Szent és igazságos ég! ezt magam okoztam. Nem szabadúlhatok.

Első. És most el küzdeni. Vezessen ön, s mi önnel fogunk élni és halni. Föl csatára!

Mind. Föl csatára! (körbe fogják Torlait s indulnak.)

Torlai. Bocsássanak. Jaj, megölnek, fölakasztanak. Rebellis! Vesztőhelyen fogok — — uraim! (oldalra tekintve.) Leányom! gyermekem! (az ifjak magukkal elviszik a fenékszíni ajtón.)

HETEDIK JELENET.

Klára, utána mindjárt Pista.

Klára. (jobb oldalról befut.) Atyám szólított. Minő zaj volt itt?! (körültekint, ijedten.) Nagy Isten, hol van atyám?! (az utczaról láрма hallik.) Micsoda láрма ez? (az ablakhoz fut.) Irgalmas ég, mennyi nép, mily ingerült futkosás. Fegyverek! (hirtelen megfordúl.) De az ég szerelmére, hová lett atyám?

Hangok. (kivül.) Éljen a szabadság!

Pista. (a fenékszíni ajtón belép.) Éljen, már most igazán éljen!

Klára. (Pista felé közelg.) Hol van atyám?

Pista. Le az árulókkal! Éljen a nép!

Klára. Az Istenre kérem mondja meg, hova lett atyám?

Pista. Vagy úgy. (félre.) Biz Isten még a revolutiót is elfeledteti az emberrel. (fenn.) Hová lett? Azt én nem tudom. Mert magam sem értem a dolgot.

Klára. Szóljon, szóljon.

Pista. A nagyságos úr néhány fiatal emberrel ment el: de furcsán van ám itt a dolog; mert a nagyságos úr — no hiszen azt tudjuk micsoda; ezen fiatalok pedig mind egy szálíg kurucz revolutiós emberek.

Klára. Szentséges Isten, s mit akarnak most?

Pista. Hát barrikádokat csinálni, kikergetni a

katonaságot, szétűzni a minisztereket. A nagyságos úr pedig önmaga vezeti ezen ifjakat — életre halálra.

Klára. Atyám? Hisz ez lázadás.

Pista. De lázadás ám, még pedig a javából. A nagyságos úr pedig feje, vezére a lázadóknak.

Klára. Remegek.

NYOLCZADIK JELENET.

Székfi, előbbiek.

Székfi. (sebesen jő.) Bocsánatot kérek. — Ödön barátomat keresem.

Klára. Ő nincs honn.

Székfi. Kérem kegyedet, nemde barátom nő-rokonához van szerencsém?

Klára. Igen uram.

Székfi. Éppen azért jövök, hogy felszólítsam kegyedeket is, miszerint gondoskodjanak magokról. Az egész város nyílt forradalomban van.

Klára. (nyugtalanság közt.) Óh istenem, — mit tegyek? Atyám — —

KILENCZEDIK JELENET.

Ödön, előbbiek.

Ödön. (sebesen jön.) Atyját láttam. Hova ment ő azon néptömeggel?

Klára. Óh, mit tudom én. Épen most hallám az inastól. — —

Ödön. Szólj, mit láttál? Mit akarnak?

Pista. A nagyságos úr sebesen és szó nélkül elment egy csapat fiatal emberrel. Úgy látszott, hogy azok vezértüknek választották a nagyságos urat.

Ödön. Vezértüknek! Hahaha! A bátyám mint forradalmi hős. — Hahaha!

Székfi. Ez eredeti volna.

Klára. Ön még nevet. Ez nem szép öntől. Ez fáj.

Ödön. Hisz a dolog oly nevetséges, s e mellett ő a lehető legjobb úton van.

Klára. Legjobb úton! Hogy éltét veszítse, vagy — nem-nem, nekünk föl kell őt keresnünk, utána kell mennünk.

Ödön. Óh tud ő segíteni magán, ha szükség leend, a végső esetben legalább lábai hatalmával.

Klára. (határozottan.) Ha ön nem akar: magam megyek.

Ödön. És mikor nem tartám kötelességemnek teljesíteni önnek kívánatát. (Székfűhez.) Jösz barátom.

Székfi. Minden esetre.

Ödön. (Pistához.) Te addig vigyázz a kisaszszonyra.

Klára. Nem, nem; én is megyek.

Ödön. De gondolja meg, — a fegyveres csoportok, a közzavar —

Klára. És ön gondolja meg, hogy atyámért teszem, és hogy — önnek oldala mellett leendek.

Ödön. (melegen.) Édes Klárám, ebben ismerem ön szellemét. Legyen, — tehát el gyorsan! — A ház tulsó kapuján fogunk kimenni, mert bizonyosan azon utczába mentek. — Ha tetszik. (karjára veszi Klárát.)

Székfi. Én másfelé megyek. (el mind Pistán kívül.)

(Esteledni kezd, s a felvonás végéig folytonosan sötétedik.)

Pista (egyedül.) No hiszen csak ebből lesz ám még egyszer a dolog. Én meg mindig csak a házat tartozom őrizni. Héj pedig csak én lehetnék ott. Csak én kaphatnám meg egyszer azt a Kamarillát! Micsoda is az a Kamarilla? Bizonyosan valami gonosz erkölcsű fejer cselédnek kell lenni, mert olyan

Lilla forma neve van, mint annak a hamis szobaleánynak ott átellenben. — No hiszen csak egyszer rám biznák azt a Kamarilla nagyságos vagy miféle asszonyságot, majd meg — Valaki jó. Ki az ördög tud megint itt ténferegni?

TIZEDIK JELENET.

Torlai, Pista.

Torlai. (a fenékszínen sebesen befut.) Jaj a sátánok, pártütők, zsványok, felségsértők! Rosszabbak a vandalusoknál, irgalmatlanabbak tatárnál, kurucz-nál! Átok, átkom rátok!

Pista. (félre.) Hát ez hol veszi itt magát ismét? —

Torlai. (kifelé fenyegetve.) Várjatok csak, elvezitek gonoszságtok büntetését. Biznák rám: befogatnám, elítéltetném, kivégeztetném egytől egyig. Óh Isten bocsá! Még a legszelidebb léleknek is ki kell fordulni sarkából. (megfordúl) Mivé tettek, hova alacsonyítottak. Meg kell mosnom kezeimet; — szét-tépem ruhámat, — leborotválnom még hajamat is, hogy semmi se maradjon. — Óh, én mint rebellis, szentségtörő, zászlóvivő! Irgalmas Isten, ne tulajdonítsd vétkül e napot hű szolgáltnak!

Pista. Hát kérem alássan, találkozott a tekintetes úr a kisasszonnyal?

Torlai. Mit? leánnyal? Hát hol van ő?

Pista. Hisz ők a tekintetes úr keresésére mentek el. A kisasszony, meg az úrfi.

Torlai. Az én keresésemre. Szegény jó leányom! (a fenékszínen kívül lárma hallik.) Csitt! — Ismét azok, — a tigrisek, — lázadó haramiak. Hova rejtem magamat? Nem, ha megölnek, sem szövetkezem a pokollal. Az Istenért, rejts el, rejts el valahova.

Pista Igen bizony, hát miért is hagyja oda a zászlót? Miért fut el pajtásaitól?

Torlai. Mit, pajtásaimtól? Te is oly gazember vagy, mint azon semmirevalók.

Pista. Gazember? Semmirevalók. — Hallja a tekintetes úr, most revolúció van, s az ilyen beszédekért igen könnyen (kezével a nyakán az akasztást mutatja.)

Torlai. (félre.) Jaj, a gaz sans-culotte még fenyeget. (fenn, szelíden.) Édes barátom? Én már élemedett ember vagyok, gyermekem van. Szabadíts meg, rejts el tőlök. Hisz mindnyájan egyenlők, testvérek vagyunk.

Pista. Egyenlők? Testvérek?

Torlai. Természetesen. (félre.) Testvéred a hóhér kötele, meg a bitófa.

Pista. No jól van hát, jól no. Hiszen a nagy urak mindig tudnak hízelegni, ha szorúl a kapeza. — Tehát búvjon be a tekintetes úr ide az almáriumba. Ne féljen, én el nem árúlom, nekünk az nem szokásunk. No csak be ide a dutyiba (kinyítja az álló szekrény ajtaját.)

Torlai. Óh Istenem, mire kell jutnom (az alatt míg a szekrénybe lép.) De aztán ki ne mondd, el ne árúlj, mert agyonüttet — — illendően megjutalmazlak. Óh, azt sem tudom mit mondok. (belép a szekrénybe.)

Pista. (behajtja a szekrény ajtaját.) Itt akár ítélet napig ellehet, a nélkül, hogy a világnak híja lenne. Hah, jőnek már.

TIZENEGYEDIK JELENET.

Előbbiek, és a 6-dik jelenetbeli ifjak

Mind. (sebesen bejőve) Ide jött, itt kell lennie.

Első. (Pistához.) Hol van azon ember?

Pista. Már melyik ember?

Másod. Azon nyomorúlt, a ki velünk az imént eljött.

Pista. Az a vén pohos, — az az anyámaszszony katonája?

Első. Igen igen. Hol van? Merre ment?

Pista. Dejszen annak színét sem láttam azóta.

Másod. Hazudság. Erre futott. Itt lesz.

Pista. Aztán soha se is keressék azt az urak, hiszen nem érnek azzal semmit is. Én ugyan nem adnék érte egy pipa dohányt sem.

Mind. Igaz, nyomorúlt poltron. Menjünk tovább.

Első. Nem, nem. Legalább szemébe kell néznünk, hogy pirúljon, ha még tudna. Megálljatok, várjatok itt, megnézem a mellék szobában. (el a jobb-
oldalajtón.)

Pista. Itt ugyan meg nem találják.

Hangok. (kivül) Barrikádokat! Barrikádokat! Munkára minden ember. Hányjatok le mindent az ablakokon!

Mind. Barrikádokat! (Zavar és futkosás.)

Másod. Gyorsan le a butorokkal! (az ifjak elkezdik dobálni a butorokat az ablakokon)

Első ifj. (kilép jobbról) Itt nincs. — Hát ti mit csináltok?

Mind. Barrikádot. Le mindennel!

Első. Barrikád? (körül néz s a szekrényre mutat.) Ezt kell ledobni. Ez jó nagy tömeg lesz.

Mind. Helyes. Le vele! (a szekrényhez mennek s megfogják.)

Pista. (félre.) No még csak az kellene. (fenn.) Úrfiak, úrfiak hagyják azt az almáriumot. — Abban valami van.

Néhányan. Mit bánjuk mi. Le vele!

Pista. Igaz de — holmi régi — chinai edények.

Első.

Másod. } Annál jobb. Ki vele!

Pista. (félre.) Ne neked szegény tekintetes úr. Mi az ördögöt tegyek vele? (eközben az ifjak tovább tovább viszik a szekrényt az ablak felé, aztán megállapodnak.)

Mind. Átkozott nehéz!

Torlai. (az ajtót kinyitja, s kitekint.) Scylla és Charibdis! (homlokát törli.) Kegyelem Istene. (kívül az utcán lármadob hallik. Torlai bevonul.)

Hangok. (kívül.) Katonaság! Fegyverre, fegyverre!

Mind. Fegyverre. El, el! (eleresztik a szekrényt)

Első. Utánam! (az ifjak összecsoportosulnak.) Te pedig Pistához.) mondd meg azon embernek, ha vissza-kerül, hogy alávaló poltron, gaz áruló, szemetje szép hazájának, ki nem érdemli meg, hogy becsületes kötéltre fölakasztassék. (el mind Pistán kívül.)

Pista. (félre.) Igaz mondás nem ember-szólás.

Torlai. (kijön a szekrényből, örömmel.) Hallottad, hallottad mit mondtak azon istentagadók?

Pista. Hallottam bizony. Ugyan csak megtették a tekintetes urat. Nem venném fel egy falka marháért.

Torlai. Hehe! Ez az én dicsőségem. Ezt kívántam mindig, hogy az eféle nép így szidalmazzon és piszkoljon. Hanem te — te négyelni való, mit beszéltél te is rólam azon gaz czimboráknak?

Pista. Na bizony furcsa, hisz most mondá a tekintetes úr, hogy szereti, ha gyalázzák, — hát ismét megváltozott a gusztusa? —

Torlai. Az egészen más. Te csak egy semmiházi inas vagy. Érted?

Pista. Hisz az imént egyenlők voltunk. Tudtam, hogy nem tart sokáig. — Aztán meg azért tettem, hogy —

Torlai. Most az egyszer megengedek. Menj, s

ints ide egy bérkocsit. Egy perczig sem maradhatok itt e Sodomában. Siess, hamar!

Pista. Hát nem várja be a tekintetes úr a kisasszonyt?

Torlai. Tedd, mit parancsoltam.

Pista. (félre.) Csak most jönének azon urak, tudom, hogy kihúzatnálak onnan azon kóterből! (el a fenékszínen.)

Torlai. (egyedül.) Óh Istenem, — alig tudom, mit teszek. El kell mennem, gyorsan, halasztás nélkül szállásomra. (néz a szekrényre.) Hol voltam! Mit akartak velem tenni?! Halál, vagy iszonyú bűn. De inkább az első. Óh, mért is jöttem e városba. Átkozott az óra! — Nem, nem, hisz otthon sem maradhattam; s ez nem tarthat sokáig. — Az igaz ügy fölött a mindenható örködik, s a jobb időnek vissza kell jönie. — Az ég meg akart kísértetni, — de én tiszta maradtam, — hála neked Istenem, hogy mégis erőt adott! Az inas jó.

Pista. (jö.) A bérkocsi a kapu előtt várakozik.

Torlai. Jól van. Nem láttad azon sátánokat valahol?

Pista. Nem. Az utca csendes. A nép másfelé vonúlt.

Torlai. (kalapját és pálczáját veszi.) Tehát én megyek, — mennem kell. Mondd meg leányomnak, ha visszajő, hogy a vendéglőbe tértem vissza. Mondd meg, hogy azonnal siessen hozzám. Ödön kísérője leend. Nem, nem, Ödön ne jőjön. De még is, leányom nem jöhet férfi nélkül ily időben. No tehát értettél? (el)

Pista. Bölcsen, értem tekintetes, uram.

Torlai. (indul, kétkedés közt) Nem maradhatok. El kell hagynom őt. (Pistához) Te itt légy, egy tapodtat se mozdulj. — Leányom tüstént jőjön. (indul, mentében.) Óh miket kellett megérnem! (el a fenékszínen)

TIZENKETTEDIK JELENET.

Pista (egyedül) Dejszen, ne volnál csak a kisasszony apja, — vagy az én jó uram ne szeretné úgy azt a Klárikát: nem mutattam volna én helyet az almáriumban, s nem is hoztam volna fiakkert; — hanem hiszen oly gyönyörű cseléd is az a kisasszony, mint valami tündér Ilona. — Hogy az ördögbe is lehet ilyen pecsovics embernek oly szép leánya! — az bizony becstületes embernek is sok volna. Vajjon elment-e már? (az ablakhoz megy és kitekint.) No most lép be a kocsiba. Jobb is ha elviszed az irhát. — De hát ni, — mi a manó sok ember az megint; hisz az imént még egy árva lélek sem mutatta magát. Node csakhogy a kocsiba tehetette magát, tudom, hogy majd úgy elmegy, mint — az Isten áldja meg. (kivül zaj.) Megy már. — Hanem ott azon nagy falka népen nehéz lesz ám. Lassan hajt. No csak bátran, — Szóljon kend neki no! (szünet mi alatt folyvást kinéz.)

TIZENHARMADIK JELENET.

Klára, Ödön, Pista.

Klára. (a mint belép a fenékszíni ajtón sebesen szétekint). Óh Istenem, itt sincs atyám, pedig azt mondták visszajött.

Ödön. Nyugodjék meg. Bizonyosan megtaláljuk. (meglátja Pistát.) Ah hiszen! — Pista, nem jött haza a nagyságos úr?

Pista. (megfordúl) De már el is ment téns úrfi.

Klára. Elment? Hová?

Pista. Vissza a vendéglőbe. Éppen most megy fiakkeren. Még meg lehet látni. Tessék csak. Ott ni!

Klára. (az ablakhoz fut.) Ott, ott azon kocsi?

Pista. Igen kisasszony.

Klára. Óh Istenem, mit akarnak a kocsival?!

Hangok. (kivül.) BARRIKÁD, BARRIKÁD!

Ödön. (ki szintén az ablakhoz ment.) Egy csoport ifjú körülfogja. Megállítják. Mit akarnak?

Klára (elsikoltja magát.) Irgalmas Isten, mindjárt feldöntik. Szegény atyám! (ijedten Ödön keblére hajol.)

Hangok. (kivül.) BARRIKÁD, BARRIKÁD!

MÁSODIK FELVONÁS.

(A színpad Bécsnek egyik utcáját mutatja, mely a fenékszín felé vonul le. Ez utcát. közepe táján, jobbról balra, egy torlasz zárja el. E torlaszon, a köveken kívül, mindenféle házibútorok láthatók a legnagyobb rendetlenségben. Különösen pedig a nézők felé eső részén egy bérkocsi van a kövek közé rakva, láthatólag mozdíthatlan helyzetben, akként hogy ablakos oldalát láthassa a néző. E kocsi aajtáját kövek zárják el a kinyithatástól, de ablaka nyílása egészen szabadon van. A torlaszon innen az előszin felé, jobbra és balra szintén utcák nyílnak. Sötét est, némely házon azonban fámpák csillognak.)

ELSŐ JELENET.

Nép és Torlai.

Nép. (a függöny felgördültével a baloldatról nyíló utcából nagy néptömeg vonul el a színpadon. Elöl dobosok és zenészek, kik a Marseillest vagy Rákóczi indulót fúvják; ezek után mindenféle fegyveresek — utóljára még gyermekek és nők is különféleképp öltözve és fegyverkezve, dalolva, ujjongva, kiabálva.) Fegyverre! fegyverre!

Torlai. (Midőn a néptömeg elvonult, a torlaszban álló kocsi ablakán kiüti fejét.) Valahára elmentek. Hol a manóban terem ez a sok csőcselék? (körül néz.) Tehát itt va-

gyok. Ide tettek, ide zártak a kötélre valókat. Valóban még a boszúság is elfáradt már bennem. S ha csak magam volnék veszélyben és szenvedések közt: de hát a felséges család, s a bölcs kormány, — ezen kannibálok nem kimélnék senkit sem. De nem lehet, — az udvart védni fogja a mindenható! Ez hitem és reménységem. Az Isten csodálatosképpen védeni szokta az igaz ügyet, — hatalma előtt bizodalommal kell meghajolni. (szünet, — széttéekint.) Valóban e szűk hely már unalmassá kezd válni. (kihajol és megkisérti az ajtót fölnyitni.) Az átkozottak úgy körülalaztak, hogy lehetetlen az ajtót fölnyitni. De nem, inkább tőrök mindent, éhséget, szomjat, hideget: de ő előttök föl nem fedem magamat. Irgalmatlan, pór csorda! befogatnám mindnyáját, börtönbe vettetném, oly szűkbe, hogy — — valóban e fogság iszonyú, csak hiában, nincs jobb a szabadságnál. Óh te édes szabadság! — Igen, börtön fenekére velök, — halálokig, — nem, — nem, Isten bocsá, hisz ők nem tudják mit cselekesznek, bocsásd meg bűneiket mindenható. Ah, ha segély nem jó: tovább már nem tűrhetem. Valjon nem lehetne-e kiférni ez ablakon?! — Kisértsük meg. (nagy erőlkődéssel ki akar bűni a kocsiablakon], de sikertelenül) Lehetetlen kimenni! Pfü! miként elfáradtam. (homlokát törli.) Óh Istenem, de hát mi lesz itt belőlem? Ha talán majd itt csata, vérontás keletkeznék; ha puskák, ágyúk ropognának körültem, s fejem fölött érezném a durva harcosok tombolását. Óh irgalmas teremtő. — És ha végre is föl kell fednem magamat: a rebellesek megölnek, vagy soraikba kényszerítnek állni, — amazok pedig gyanúba vesznek. Óh, pedig hiszen mindenki láthatja, hogy én már helyzetemnél fogva is a legnagyobb neutralitást követem. Hah, valaki jó. — Bevonulok, nehogy meglássanak. (bevonúl)

MÁSODIK JELENET.

Torlai, jobbról és balról két császári katona tiszt, egy-egy csapatot vezetve jönnek.

Első tiszt. (a szemközt jövőhöz.) Ezredes úr, minden veszve van nemde?

Másod. tiszt. Még nem. Mindent helyre lehet hozni.

Első. Hogyan? Nem tudja-e ön hogy a város mindenfelé el van torlaszolva, s a nép eszeveszetten harczol és győz?

Másod. Tudom.

Első. Tehát mit gondol ön?

Másod. Meg kell nyugtatni a népet.

Első. Hogyan?

Másod. Megadva azon kívánatot, melyért fegyvert fogott.

Első. Fájdalom, ez már mit sem ér. A népmi világban felettebb tudja, hogy a mi hatalom nevében ígértetik, ezt teszi: nem fogod megkapni.

Másod. Bocsánat, én nem csupa ígéretéről, hanem valódi engedményekről szoltam.

Első. Mit gondol ön? Megadni a nép kívánatát — ez gyalázat, alacsonyság volna.

Másod. Így félek, hogy csakugyan minden elveszett. A hadügyminiszter szerencsétlen esete. —

Első. Ördög és pokol! Ez bosszúállást kíván. Ezredes úr, a nép által megöletni. Nem lázad fel önben minden érzelem.

Másod. (vállat vonít.) Mind ennél nagyobb azon körülmény, miszerint a katonaság egy része nyíltan a nép ügyéhez csatlakozik.

Torlai. (a kocsi ablakán hátkan kidugja fejét.) Semmit sem hallok. Valjon melyik részen lehetnek?!

Első. (ki ez alatt gondolkodni látszott.) Ezredes úr,

az említett körülmény egy eszmét ébreszte bennem. Minthogy erőnk nem elegendő: folyamodjunk ármányhoz. Hisz ez a mi szokott és legbiztosabb eszközünk. Jöjjön, önnel közölni fogom tervemet. Ön segélend azt végrehajtani. (megfogja a második tiszt karját, s a torlasz felé vezeti.)

Torlai. (ezalatt félre.) Közelebb jőnek. Kihallgathatom, mit akarnak.

Másod. Tábornok úr, várom a terv fölfedését és kiadandó parancsát.

Első. Miután embereink egy része a másik féllel szövetkezett: használjuk föl ez alkalmat. Seregünk legközelebb az ellenség színeit fogja feltűzni. Barátságot mutatunk iránta, sőt hogy elámíthassuk, tetteleg hozzájuk fogunk csatlakozni.

Torlai. (félre.) Gazember! — Nono — várjunk mégis egy kissé.

Első. Az ellenfél tárt karokkal fogadand. S mi határozott elszántságot színelve, követelendjük, hogy némely fontosabb helyek megtámadása vagy védelme ránk bízassék. Ez nem lesz nehéz, mert erőnk gyakorlott és tekintélyes.

Torlai. (félre.) Gyanakodni kezdek, hogy ezek gaz czimborák.

Első. Például; majd én kitudandom: melyik úton váratik részünkre erő; s mi akkor az arra vezető utcán álló torlasz védelmére sietünk, hol aztán seregeinket átfogjuk bocsátani. Egy másik csapat pedig a szent István templomába menekült polgárság ellen vállalkozik indulni, kikkel szövetkezve szétszórandjuk a támadókat. Mindez egy meghatározott időpontban fog megtörténni.

Torlai. (félre.) Úgy van, ily szemtelen cselszövény csak elvetemült lázadóktól eredhet.

Első. Különösen pedig, — ezt előlegesen jegyezze meg ön magának; különösen az Aulára ter-

jedjen ki figyelmünk és munkásságunk. E minden ármány és gonoszság fészket meg kell semmítenünk. Ki kell irtani a kárhozatos fajt.

Torlai. (félre.) Aula? Hisz ez az udvart, a császári udvart érti.

Első. Azért is jelszónk: Az Aula gyökeres kiirtása.

Torlai. (félre.) Igazságos teremtő!

Első. Számolhatok önre?

Másod. Kötelességem parancsol.

Első. Tehát menjünk gyorsan. A pillanatok drágák. (mindketten visszajönnek a csapatokhoz.)

Másod. (ezalatt félre.) Tisztem hí: de lelkem fáj. — Jaj azon fegyveres erőnek, mely hazája védelme helyett kardját polgárok vérével fertőzteti, — s jaj azon hatalomnak, mely az aljas célt, még aljasabb eszközökkel erőszakolja ki.

Első. Ezredes úr, ön tudja kötelességét. (int népének, ez megfordúl.) Indulj! (elől a két tiszt, utánok a fegyveresek jobbra el)

Torlai. (egyedül.) Mennek. Óh alávaló összeesküvés! (utánuk kiált.) Megálljatok; nem fogom engedni, ez ellen óvást teszek. (a nép eltűnik.) Megálljatok! (pálczáját kidugja s azzal fenyegeti.) Párttűtök, szemét rebellisek. Az Isten haragja szét fog tiporni. — Elementek. Jaj, jaj, a gaz söpredék! — De valjon jól hallottam, jól láttam-e? Aula! Úgy van, azt mondák, — nincs kétség benne, a felséges házat értették, — óh hiszen kit is illethettek volna mást oly gyalázó szavakkal. — És e füleknek hallaniok kellett e példátlan büntervet. De — igen, értem, — értelek mennyei gondviselés! engem választál ki, hogy fölfedhessem a czinkosok galádságát; ezért kelle itt szenvednem; — értelek, s tisztelettel hajlok meg előtted. — Megyek, — följelentem. Megyek, ha szinte fegyver és vér közt kell is keresz-

túl törnöm. — Mit mondék, — hiszen el vagyok zárva. — Óh Istenem, hát nem adsz szabadulást?! Nagy munkára vagyok meghíva, — megmentője lehetek az udvarnak, a monarchiának; még unokáim is áldandónak poraimat. — De hát csakugyan nincs menekvés? Hah! ismét lárma. Talán hű emberek lesznek. Óh, ha azok lennének. Már jönnek. (bevonúl)

HARMADIK JELENET.

A bécsi academiái legiőbből több ifjú s néhány nemzetőr fegyveresen balról fellépnek.

Első acad. ifj. (a többiekhez.) A győzelem e tájon be van végezve. Dicső napot értünk. Az ellenség mindenütt vissza van verve. — Éljenek vitéz társaink!

Mind. Éljenek!

Első a. ifj. Az Aula lelkes tagjai éljenek!

Mind. Éljenek!

Torlai. (kiüti fe,ét.) Ezek az én embereim lesznek. Hála az égnek.

Egy ifjú. És most merre menendünk?

Első ifj. Hova a szükség és kötelesség szólítanak. E részen többé semmi veszély. A torlaszok mindnyájan hatalmunkban.

Torlai. (félre.) Derék emberek!

Első. S legelőször is, mielőtt a további lépésre elhatároznók, tudni szeretném, eléggé biztosítva van-e az Aula a jöhető megtámadás ellen?

Torlai. (félre örömmel.) Mondtam, mondtam.

Első. Mert ezt mindenekfelett meg kell óltalmaznunk. Ez szemünk fénye. Azért legelőbb is föl e fontos pont megtekintésére, hogy van-e ott elegendő erő megvédeni e szent helyet; mert az árulók semmit sem fognak elmúlasztani, hogy ott erőt vehessenek. Azért barátim föl az Aulához.

Mind. Helyes! induljunk. (indúlnak)

Torlai. (félre) Dejszen elbb szólunk egymással. Ezeket az Isten küldé hozzám (fenn.) Pszt-pszt! Uraim.

Mind. (megállnak, és körülnéznek.)

Első. Mi volt az?

Torlai. Uraim, becsületes férfiak.

Első. Valaki szólt.

Második. Senkit sem látok.

Torlai. Vitéz harcosok. Én vagyok itt. Méltóztassanak közelebb jöni.

Első. Barátim, ez valami sebesült lesz a torlaszon, ki a szabadság ügyében vérzett. Jertek segítségünk (többen a torlasz felé mennek, és ott kémlelnek.)

Torlai. (félre.) Jönek, jönek már.

Első. Hol vagy szegény áldozat — szólj. (komolyan.) Úgye a nép szabadságért ontád véredet?

Torlai. (menteketődözve.) A világért sem uraim. Isten a bizonyosságom, egészen jól érzem magamat, s egy csepp véretem sem adnám az egész földkerekség szabadságáért sem. Kérem, azt ne gondolják.

Első. De hát miféle ember ez — és hol van? (vizsgálódnak.)

Torlai. Itt uraim, itt, nézzenek feljebb (az ifjak föltekintve meglátják Torlait.)

Mind. Ah!

Torlai. (magát hajtogatva.) Alázatos szolgáljuk. Servus obligatus.

Mind. A kocsiban? (kaczagnak)

Torlai (félre.) Hehe! Nevetnek. Jó kedvük van. Az Isten áldja meg a derék férfiakat!

Első. De hát kicsoda ön?

Torlai. Előbb Isten kegyelméből birtokos Magyarországon, — most pedig a forradalom miatt szegény kivándorlott.

Első. És mit csinál ön? Mi a manó hozta azon ketreczbe?

Torlai. Csitt uraim, csitt! — Bátorkodom így szólani, mert a veszélyes körülmények nem engedik meg a tartozó tiszteletet. (fontosan) Egy nagyszerű fölfedezést akarok tenni, ha kegyesen kihallgatnának. (ez alatt az ifjak közül néhányan elhárítják a kocsi ajtó előtt levő köveket, s megnyitják ajtaját. Torlai kilép.)

Első. (a 2-dikhoz míg Torlai kilép.) Miféle ostoba bogár lehet ez? Már csak hallgassuk meg?

Torlai. (hajlongások közt, az első fiatalhoz jő.) Tehát meghallgatnak önök?

Első. Szóljon ön.

Torlai. Uraim, egy borzasztó, istentelen összeesküvés és merény van készülöben önök és a monarchia boldogsága, s fenmaradása ellen.

Első. Ezt már régen tudjuk.

Torlai. Tudhatják önök, igen is, — engedelemmel szólva — talán a szándokot: de a kivitel tervének ágait, egyes részleteit önök nem is gyaníthatják. A gondviselés — hála szent hatalmának — engem szemelt ki, hogy talán megmentője legyek az összes birodalomnak.

Első. Önt? Hogyan?

Torlai. Uraim, borzadok is kimondani. Egykét tekintélyes főnöke az áruló lázadóknak elhatározá azon ördögi csellel élni, hogy színleg barátságot, megtérést mutatva, a fontosabb helyeket hatalmába kerítse; — sőt hogy elfoglalja magát a császári királyi udvart; s az ég tudja mit tegyen a felséges család tagjaival.

Első. Ezt akarják? Hahaha?

Második. Fölséges, isteni! Csak aztán sikerüljön a vállalat.

Torlai. Héj héj! Ifjú bajnokok, nem kell megvetni az ellenséget. Ők nem csekély erővel bírnak.

E mellett ravaszok, ármányosok. Mindnyájan egy-
szálig elvetemült gazemberek.

Második. (elsőhöz.) Ez nyomorúlt schwarzgelb.
Nem tudja: kikkel beszél. Adjuk értésére. (fenn Tor-
laihoz.) Uram.

Első. (2-ikhoz titkon.) Pszt! egy szót se. Fordít-
suk hasznunkra együgyűségét (fenn.) Folytassa ön
uram.

Torlai. Két rebellis vezért láttam. Itt állot-
tak e helyen, s én titkon a kocsiból hallgatám sza-
vaikat. Azt végezték, hogy a kezők alatt lévő fegy-
veréseket, átvezetik a másik részhez, hogy azt meg-
csalhassák.

Első. (félre.) A terv bár nem a legszebb, min-
denesetre sok hasznot tehetne. (fenn.) De nem tévedt
ön uram, nem csaltak fülei?

Torlai. Óh nem. Mintha most is hallanám.
Így szólott az egyik: (gúnyosan utánozni próbálja a tiszttől
mondott szavakat.) Különösen pedig az udvarra; vagy
is az ő szavaikkal élve: az Aulára terjedjen ki
figyelmünk.

Első. Mit-mit? Az Aulát mondák? Mit szó-
lottak?

Torlai. Meg kell semmiteni, ki kell irtani, —
így mondák. Iszonyú gonoszság csak elgondolni is!
(félre mi alatt első a másodikkal titkon beszél.) Meg vannak
lepetve. Tudtam. Ily gonosz terv csak a legelvete-
mültebb főbkn támadhat. (fenn.) Uraim, szükségte-
len talán mondanom, hogy én is önökkel akarok
menni a felséges udvar megszabadítására.

Első. (titkon a 2-ikhoz.) Mit tegyünk ez emberrel?

Második (szintén titkon.) Legyen hatalmunkban,
hogy el ne árulhasson.

Első. (mint feljebb.) Nem úgy; én nem csak ár-
talmatlanná tenni, fölhasználni akarom őt. (tovább
beszél.)

Torlai. (félre.) Tanácskoznak. Derék, próbált hűségű emberek. (fenn.) De kérem az Istenre, siesstünk, mert a felséges udvar fenmaradása —

Első. (komolyan.) Uram, e fontos felfedezés következtében mindent megfontolva szükségesnek találtuk, hogy ön továbbra is itt maradjon.

Torlai. Itt uram?

Első. Igen, a kocsiban.

Torlai. (csodálkozva.) A kocsiban. Meg nem foghatom.

Első. Azon igen fontos okból, hogy ön itt észrevétlenül hallgatózva és kémlelődvé kitapogathassa és elárulhassa az ellenünk főzött terveket.

Torlai. Igen, — valóban. — De uraim.

Első. (ünnepélyes és parancsoló hangletjtéssel.) A mi urunk, a császár és kormánya nevében, ezennel komolyan és szigorúan meghagyjuk önnek, hogy előbbeni állomását rögtön elfoglalván, azt semmi szín alatt elhagyni ne merészelje, s ezenkívül ittlétét semmi hang, vagy jel által elárulni ne próbálja. Így parancsoljuk a felséges úr nevében.

Torlai. (az egész beszéd alatt mély hódolatot mutatva.) Engedelmeskedem; mindenben engedelmeskedem uraim.

Első. A parancs hű teljesítéséért bizonyossá tesszük önt az udvar gazdag kegyéről; — ellenkező esetben számoljon ön kegyvesztésre, s urunk büntető hatalmára.

Torlai. (alázatosan.) A felséges udvar javáért mindenre kész vagyok.

Első. Tehát Isten velünk. (fenyegetve.) Másképp ne merészeljen ön tenni.

Torlai. (mint előbb.) Halálig kész szolgáljuk.

Első. (2-dikhoz titkon.) Induljunk. A veszélyt kezdetében kell elnyomni. Szegény bolond. (nevet.)

Torlai. (miután a fiatalok megindultak.) Alázatos

szolgája, alázatos szolgája uraim. Üdvözöljék csekély nevemben a felséges udvart, s tegyék bizonyossá tántoríthatlan hűségemről. (az ifjak elmennek.) Elmentek (örömmel.) Tehát meg vagyok bízva. Még pedig felséges uram javára. Nagy dolgot vittem ki eddig is. Szinte magam is borzadok, mily fontos személy vagyok jelenleg. Igen, mindig hallottam, hogy az ilyenféle titkos szolgálatok igen szépen jutalmaztatnak. Óh igen. Dicső sors! — Majd midőn ünnepélyesen királyom elé vezettettem; s ő egy ragyogó érdemkeresztet fog saját felséges kezeivel nyakamba akasztani. Óh még a gondolat is — ! Óh dicső Bécs! Óh isteni Bécs! — És te szerencsés forradalom! (magát meggondolva.) Mit mondék?! Én fájlalom e zavarokat: de hát ki tehet róla ha a közszerencsétlenségben némely sorstól kiválasztott egyének érdemei megjutalmaztatnak?! Csitt, — beszédet hallok. Fel tehát a munkára. (el a kocsiba s maga után behúzza az ajtót)

NEGYEDIK JELENET.

Torlai. Pista, (egy másik inással balfelőlről jő, mindenik vállán fegyver fekszik.)

Pista. Hát polgártárs, maga is revolutio?

Inas. De még mennyire ám.

Pista. Hát haragszik arra a Kamarillára?

Inas. Mint az eczetes borra.

Pista. No, úgy hát sokáig éljen. Kezet ide. Maga — eh, nem is maga. Az ilyen derék fiút tenek szoktuk nevezni. — Addsza kezedet pajtás.

Inas. Itt van pajtás (kezet szorítanak)

Torlai. (félre.) Gazemberek!

Pista. Még mi belőlünk ez idő szerint nagy ember válhatik ám pajtás.

Inas. Meghiszem azt. Azt mondják hogy a re-

volutio olyan, mint a más világon leszünk. Megfordul a világ; a szolga mennyországba jut, az úr pedig a pokolba masíroz.

Pista. Úgy bizony, akkor aztán úgy fenhordjuk az orrunkat hogy még! S csak úgy válogatunk a helyekben.

Inas. S próbáljanak csak az urak rezonirozni: úgy lenyakasztatjuk őket, hogy azt sem mondják: kakuk.

Torlai. Jaj az átkozott jakobinusok!

Pista. Hiszen az igaz, hogy magára a gazdámra nem lehet semmi panaszom: hanem van neki is egy gazdag atyjafia; hanem ezzel nem sok bajom lesz; megszabadít tőle az Isten.

Inas. Én meg már egészen is megszabadultam gyalázatos gazdámtól. — Hát pajtás, talán ott akarsz hagyni a helyedet?

Pista. Nem biz én egy világért sem. Hanem az én úrfim hazamegy Magyarországra, a vén philisteus pedig itt marad. Te pedig hogy, mikép menekültél meg uradtól?

Inas. Felakasztották.

Pista. Felakasztották. (gyanúva!) Hát pajtás, ha merem kérdezni, ki volt azon ember?

Inas. Latour, a katonaság minisztere.

Pista. Ugyan úgy-e? (eloldalog társától.) Isten áldjon; Isten áldja meg kendet. Adjon az Isten jobb erkölcsöt.

Inas. Hát hová mégy pajtás? Mi lelt? (közelít Pistához.)

Pista. Csak hátrább az agarakkal. Nem szoktunk afféle emberekkel czimborálni, a ki olyan helyeken szolgál. Félre, mondom, kend nem hozzámvaló ember.

Inas. De pajtás, legyen eszed.

Pista. Dejszen tudom én, miféle nép az ilyen. —

Báránybőrben kihallgatják mit beszélnek mások, — aztán utcú' — el vele! Pfuj! nincs gyalázatosabb istentelenség, mint a ki árulkodik, — még egy pohárból sem innám az ilyennel. — No, eltisztulj hát kölyök, mert majd megtanítalak. (fegyverét leemeli.)

I n a s. (szintén kézbe fogja fegyverét.) Mit? nekem mondod ezt?

Pista. Jaj, még fegyvert mersz fogni te semmirevaló egy magyar ficzkó ellen? Elhord az irhát te tányérnyaló, mert majd urad után küldelek, — el — ki innen! (a fegyverrel megtámadja, ez védi magát. S végre Pista kiveri balra; el mindketten.)

Torlai. (egyedül.) Oh semmirevaló népsöpredék! De hiszen ne kellett volna csak hallgatnom: majd megfenyítettem volna őket érdemök szerint! No már ismét itt van azon gazember.

Pista. (visszajő.) Így kell ni. Még velem mer kikötni! Pfú! hogy neki melegedtem. Olyan tűzbe jöttem! Szinte szeretném, ha itt valami pecsovics féle emberre akadnék: úgy a puska végire szúrnám hogy; így ni! (a puskával a légbe szurkál.)

Torlai. (félre.) Juj, a megtestesült sátán; még meg talál látni. (bevonúl.)

Pista. (a torlasz felé néz.) Vagy ha itt jőne valami megszökött, garabonczás miniszter! huhj — hogy le lehetne durrantani! — Még ha többen volnának is: ide a kocsi mellé állanék, — s a nyílásba tenném puskámat, — így ni. (puskáját a kocsi ablakába fekteti.) Aztán mikor meglátnám, oda céloznék, s puff! (a puska elsül.)

Torlai. (a kocsiban.) Jaj, meghaltam. Meg vagyok gyilkolva.

Pista. (elugrik a kocsitól.) Ezt nem akartam. Valakit talált. Mit tettem? Csak már legalább arra való lett volna, hogy meghaljon. — De hát hol van? (szétnéz.) Jaj istenem, félni kezdek. — Talán a kocsi.

— Nini! — hisz ez azon kocsi, a melyiken az öreg úr ment. Talán bizony itt van? Jaj, ha meg van löve? No, s hát aztán, hisz úgy is — persze, hogy úgy . . . Biz én megnézem, akármi történt. (a kocsihoz megy, s fejét bedugja.) Ki van itt?

Torlai. (hirtelen Pistát nyakon kapja.) Én, én vagyok négyelni való!

Pista. Jaj, jaj, megcsípett, megfogott, — az ördög körme közt vagyok.

Torlai. Csitt, csitt, egy szót se, különben megfojtalak.

Pista. Hát csakugyan a tekintetes úr van itt?

Torlai. Én, én, semmirevaló. De hallgass.

Pista. Hát nem halt meg a tekintetes úr? Hiszen azt mondta, hogy meghalt.

Torlai. Élek még, hogy érdemed szerint megbüntesselek.

Pista. Dejszen, ha meg nem halt, nem is félek én. De hát, jaj, jaj, bocsássa a torkomat, mert megharagszom.

Torlai. Még fenyegetődzik. Először is esküdjél meg ünnepélyesen, hogy senkinek sem mondd meg ittlétemet.

Pista. Miért?

Torlai. Mi gondod rá. Esküdjél.

Pista. Az úrfinak se?

Torlai. Nem.

Pista. A kisasszonynak se?

Torlai. Annak se. De esküdjél hát szaporán.

Pista. Nem én, míg nem tudom mi járatban van itt.

Torlai. Nem? Hát megfojtalak gazember (szorongatja.)

Inas. (ez alatt balról éígyázva bejő, meglátja Pistát, oda fut, s Pista hátulját kezével jól elveri.)

Pista. Jaj, jaj! Reakció, reakció! Esküszöm.

Inas. (félre) Megboszúltam magamat mint Latour inasához illik. (elfut balra.)

Torlai. (elbocsátja Pistát.) Most takarodjál pokolba.

Pista. (Torlaira mutatva.) Reactió, a tekintetes úr reactió.

Torlai. Mit beszélsz te?

Pista. Úgy ám, hisz mindig hallottam az úrfitól, hogy a reakciónak a keze mindentüvé elér, a tekintetes úr is egy felől a torkomat szorongatja, s aztán másfelől is eldöngetett, de hiszen már most csak azért is elmondom, kikiabálom mindennek, még azoknak a fiataloknak is, hogy vitéz társuk itt kuttog a kocsiban.

Torlai. Hát nem megesküdtél nyomorúlt?

Pista. Jaj tekintetes uram, nem szokták már a mai világban, még nálamnál különb emberek is megállni az eskü szót.

Torlai. A ki azt meg nem tartja, az galád hitszegő.

Pista. No csak jobb lesz ezt abban hagyni. Hanem hát mit is állok én itt; ezóta kinyithattam volna az ajtót. (a kocsi felé megy.)

Torlai. Megállj; mit akarsz?

Pista. Hát hiszen csak kieresztem onnan, a mért úgy megkörmölte a torkomat. (ki akarja nyitni a kocsiajtót.)

Torlai. Hagyd el szerencsétlen, hozzá se nyúlj.

Pista. De hát már miért?

Torlai. Azért mert nem akarok innen kimenni.

Pista. Nem? Hát itt akar maradni a tekintetes úr?

Torlai. Itt, te pedig távozzál innen.

Pista. Hiszi biz a tatár (kinyitja a kocsiajtót.) No tessék kijőni.

Torlai. Hagyd el mindjárt ostoba, hagyd el. Minden szerencsém elrontanád. Tedd be az ajtót, mert megöllek.

Pista. Itt, még ilyen gusztust sem láttam. Hát csak itt marad a tekintetes úr? (beteszi az ajtót.)

Torlai. Hányszor mondjam még semmirevaló? Aztán megkívánom, hogy egy léleknek se szólj felőle: hol vagyok.

Pista. No nem bánom, mert megesküdtem, s még is csak van valami benne, mikor a hitet leteszszük; hanem arra az egyre kérném én is a tekintetes urat: mondja meg, mi a kő veheti arra, hogy ott üljön, mint a kotlós tyúk?

Torlai. Hallgass, ez nem a te eszedhez való.

Pista. De tekintetes uram, márczius óta mi is megértjük ám a dolog mivoltát, nem csak az urak. Ha a szegény ember meg nem értené: azok a szép vitéz huszárok nem sietnének seregestül Pest felé. Hát csak mondja meg a tekintetes úr is, kérem igen szépen, mit akar abban a kocsiban?

Torlai. Csitt, — azt az országot java kívánja, hogy itt üljek.

Pista. Magyarországé?

Torlai. Magyarországé és a többi tartományoké.

Pista. Magyarországé. Ucczu! — Már most meg azt kérdem, hogy elférnék-e én is ott a kocsiban?

Torlai. Miért?

Pista. Csak azért, hogy ha Magyarország java kívánja: én is beülök. Ketten csak többet tehetünk; aztán én is kész leszek éhen-szomjan ott lenni, csak-hogy — node hisz azt már ki sem tudom mondani.

Torlai. No csak hagyd el, egyedül kell lennem. Aztán rád más szükségem van. Hallgass ide.

Pista. Csak parancsoljon hát a tekintetes úr.

— Mindent megteszek, ha a tekintetes úr itt az ország dolgában fáradozik.

Torlai. Menj tehát, keresd fel leányomat. Ezóta a vendéglőben van. Mondd meg neki, hogy még darabig nem mehetek hozzá: de nem sokára ismét nála leszek. Beszéld el, hogy nagy dologban fáradozom; melyért egykor gazdagon leszek jutalmazva: azonban meg ne mond semmi szín alatt: hol vagyok. Erted?

Pista. Hát ha ide hívnám magát a kisasszonyt. Hiszen ő —

Torlai. A világért sem; itt lételemet senkinek sem szabad tudnia. No menj; de hallgass, különben —

Pista. Még a földnek sem mondanám. Tehát megyek. Hát csak jól rávigyázzon ám a tekintetes úr az ország dolgára, mert héj sok gazember ellenségünk van ám nekünk: de hiszen azért csak azt mondom én: éljen a magyar! (el balra.)

Torlai. (egyedül.) No valahára megmenekültem ettől is. Úgy hiszem, hallgatni fog. Valóban nehéz hivatás! Azonban örömet teszem; s annál édesebb lesz az elismerés jutalma. (jobbról a távolban ágyúörgés hallik.) Nagy Isten, ismét ágyúszó! Bizonyosan csatára került a dolog a vakmerő lázadókkal. Óh teremtőm, mint remegek! Iszonyú volna ha vesztenénk. (ágyúörgés.) Irtózatos harc lehet. S mi lett volna még, ha a gondviselés engem nem küld ide. (baloldaltól lárma) Már ismét lárma másfelől. Mikor lesz vége ez iszonyúságoknak.

ÖTÖDIK JELENET.

Torlai. Nép, fegyveresen balról jő.

Néhányan. (a nép közül, kik elől jönnek.) Fegyverre, fegyverre minden ember!

Mások. Árulás, árulás!

Többen. (a később jövők közül.) Mi történt? Hová menjünk?

Egy a népből. Polgárok, vitézlelkű nép! Siessetek harczolni. Az Aula meg van támadva.

Mind. Halál az árulókra.

Torlai. (a kocsiból kilép, s gyönyörködve nézi a népet)

Egy a népből. Igen, polgárok, árulás történt. Egy fegyveres sereg barátságot színelve jött át hozzánk, hogy ellenünk fordulva, bennünket megsemmisíthessen. Szerencsére még jókor megtudtuk az aljas cselszövényt s ellenségképen fogadtuk az álbarátokat.

Torlai. (félre.) Ez én általam történt.

Egy a népből. Azonban még nincs minden nyerve. Éppen most foly a harcz, iszonyúbban és véresebben mint valaha. Jertek azért, vigyünk segélyt a népnek, mely az Auláért és ti értetek küzd. Fegyverre, utánam! (indúl, ágyúdörgés.)

Mind. Életre halálra! (elvonulnak jobbra.)

Torlai. Igen, dicső férfiak, vitéz bajnokok, menjetek küzdeni a szent ügyért. Erős karjaitok porba sújtandják a gaz ellenséget. Győzelmetek dicső lesz. Menjete!

Nép. (mely anélkül hogy, e szavakra figyelne, jobbra eltávozik, a színpalakon kívül.) Éljen az Aula!

Torlai. (örömmel.) Igen igen. Éljen a felséges udvar! — Óh dicső nép! Óh százszor derék férfiak, kik így készek védni a törvényes hatalmat. (ágyúdörgés.) Borzasztó; — ha a támadók győznének: — nem nem, úgy-e Mindenható, te nem hagyod el a legigazságosabb ügyet. Ime én is könyörgök, — itt ez elválasztó perczen könyörgök, segéld elő a győzelmet, melynek engem is egyik eszközeül választál. Igen, te segíni fogsz. — Valaki jó. Meg ne lásson. (bemegey a kocsiba, az ágyú szól.)

HATODIK JELENET.

Ödön, Klára, Torlai.

Ödön. (karján Klárával baloldalról jő.) Már hiába, ez egyszer kénytelen vagyok önt komolyan kárhoz-tatni. Minő makacsság ez, ily körülmények közt, s ily este fel s alá bolyongani! (ágyúdörgés.) Óh Istenem, nem hallja, mint bömböl a nép ítélete. Nem, nem, ezt tovább nem engedhetem.

Klára. Hisz a harc messze van, s nyugodhatom-e addig, — míg atyámat föl nem lelem?!

Ödön. Gondolja meg, hogy ezt az ön mélyen szeretett atyja is határozottan rosszalná. Óh hiszen én, ki soha se ismerém a félelmet, most remegek minden perczen önért. A fölingerült nép s még inkább a gyáva zsoldosok — Szóval, nem engedhetem tovább. Szállására vezetem önt. (menni akar.)

Klára. Kérem megálljon ön, oly fáradt vagyok.

Ödön. Tehát néhány percze. Itt (a torlaszra mutat.) e szabadság trónjára le is ülhetünk. — Igen igen, pihenje ki magát egy kissé. Kérem. (a torlasz felé vezeti.)

Torlai. (kitekint a kocsiból.) Jönek. Nini, mi a manó, hisz ez az én leányom — Ödönnel. Úgy van. (fenn.) Leány! (hirtelen elhallgat és szájára nyomja kezét.) Mit akarsz szerencsétlen? Ő felsége parancsolta. Engedelmeskedned kell. — Csak ez a fiú itt ne volna.

Ödön. (Klárahoz, miután a fönnebbi beszéd alatt a kocsihoz háttal leültek.) Édes Klárám, mily boldog vagyok itt önnek közelében.

Torlai. (félre.) Mit, még szépeket mond neki. No hiszen csak az volna még hátra.

Ödön. Kegyed semmit sem szól? Óh Istenem, máson szállongnak gondolatai.

Klára. Ne vádoljon ön, hiszen tudhatja, hogy atyám esete —

Torlai. (félre.) Édes jó gyermekem!

Ödön. Igen, ön szereti atyját mondhatlanul: — de én a mennyire örülök ezen gyöngéd szeretetnek, szintén annyi okom van aggódni miatta.

Klára. Mit mond ön?

Ödön. Mert félek, hogy az ily lélek azon esetben, ha a legforróbban szerető szív és az atya közt kell választania, inkább a gyermeki hódolatnak engedne, mintsem a szerelemnek.

Klára. Ödön, ily választási kénytelenségtől meg fog őrizni a jó ég. Már mondtam, s ön tudhatja, hogy én önt szeretem.

Torlai. (félre.) Kárhozat, ezt nem tűrhetem.

Klára. Hisz szinte együtt növekedtünk, — rokonok vagyunk.

Torlai. (félre.) Tehát csak rokonságból. Tudtam.

Klára. Azonban vannak bizonyos nézetek. Kérem önt, félre ne értsen. Legfőbb óhajtásom, hogy atyám szeretete is megmaradjon számomra.

Torlai. (félre.) Kedves magzatom. Óh miért nem ölelhetem meg!

Ödön. Értem önt. A világot sem lépnék föl addig, míg becsületes polgári állást nem küzdhetek ki számomra. Hazámnak szüksége van elszánt akaratú fiakra, s én neki akarom ajánlani elmémet, karomat; és ha majd rövid idő múlva szorgalmam illőképen jutalmaztatik: eljövendek megkérdezni: enyém-e még Klárám szíve? (szerelemmel Klára felé hajol.)

Klára. Igen, igen, így szeretem önt hallani Ödön.

Torlai. (félre.) Mi volt ez? Így szeretem önt hallani? Ördögbe, mit akar ez a leány?

Ödön. Addig pedig ne tudjon ön atyja semmit határtalan szerelmemről.

Klára. Esküszöm hallgatni fogok.

Torlai. (félre.) Szépen vagyunk. A mint látom végig kell hallgatnom a szerelmi vallomásokat.

Ödön. És ha atyja még akkor is ellenkeznék.

Klára. Nem leend oka. Aztán ő szeret engem.

Ő jó atya.

Torlai. (félre.) A jó gyermek!

Ödön. Igen, de egyszersmind a kör, melyben forgott egészen elrontotta kedélyét. Ő előítéletes aristocrata.

Klára. Fájdalom, ön valót szól.

Torlai. (félre.) Csak rajta. Füleml hallattára rágalmaznak.

Ödön. Óh ez ocsmány születési gőg —

Klára. Ne többet. Gondolja meg, hogy én gyermeke vagyok. Legyen meggyőződve, hogy, ha szükség lesz, mindent megkísértek, mit csak leány tehet, s ha öné nem lehetnék, legalább másé sem leszek soha, — erre esküszöm.

Torlai. Elvetemült teremtmény! — Nem, ezt ki nem állhatom. — Iszonyú kötelesség!

Ödön. (elragadtatva.) Édes jó Kláram! Mily végtelenül boldog vagyok. (összehajolnak.)

Torlai. (a kocsiból figyelve kihajol.) Ehol ni. Itt előttem édelegnek az átkozottak. S én mit sem tehetek. Nem, királyom parancsát megtartom. Felsőges udvar, most meg lehetsz elégedve hűségemmel. Mindent feláldozok érted. (Klára és Ödön összeölelkeznek.) Mi ez? Megölelik egymást! Óh én szerencsétlen apa! Mire visz a monarchia boldogsága?! Ha talán csók hangját hallanám. Óh nem, nem, ennyire nem sülyedhet leányom. — Ha már megtörtént volna. Hah! Semmit sem hallok. Óh Istenem, valjon mit csinál a csábító? Ki mondja meg, nem csókolták-e

meg egymást?! Óh, de mikor itt sincs csak egy becsületes conservatív ember sem; mind-mind megrogzött demokraták. Gyalázat! Hah!

Ödön. E boldog est örökre édes emléke marad életemnek. És most engedje meg, hogy az első csókkal tünnepélyesen menyasszonyomnak eljegyezzem.

Klára. Nem, Ödön Ha atyám megtudná.

Ödön. (kedélyesen.) Édesem, — utólagos jóváhagyás reményében legalább.

Klára. Ön visszaél szeretetemmel.

Ödön. (hallhatóan megcsókolja)

Torlai. (fenn, haraggal.) Átok, átkom rátok nyomorúltak! (félre.) Jaj, mit tevék! (bevonúl.)

Klára. (egy sikoltással Ödönnel együtt felugrik) Atyám hangját hallottam.

Ödön. Valóban én is. (vizsgálódnak.)

Klára. (nyugtalanossággal.) Óh, de hát hol van? Talán ismét azon zavargók hatalmába került.

Ödön. Nem, nem; hisz a hang közelebből jött. (megpillantva a kocsit.) Hah, ezen kocsi. —

Klára. (öröm és remény közt.) Lehetséges volna? (mindketten a kocsihoz futnak) Atyám!

Torlai. (hirtelen kiüti fejét) Igen, itt vagyok, ti sátánok, — viperák —

Klára. (elragadtatva.) Atyám! (a kocsi nyílásához ugrik.)

Torlai. Vissza, hálátlan, rebellis leány. Itt vagyok, igen, hogy az ég nyomába vezessen minden összeesküvésnek, mely ellenem és — nem, nem szólok. — Itt vagyok, hogy míg én nagy dolgokban fáradozom, ti porba tapossátok minden szerencsémét és házi boldogságomat. (jobbról zaj hallik.)

Ödön. (félre.) Mindent meghallott.

Klára. De édes atyám —

Torlai. El, el tőlem! Szentelenek! Azt vélték, hogy eltűröm, főleg most, miszerint leányom,

egy semmivel sem biró, név nélküli fattyú neje legyen —

Klára. (kérlelve.) Atyám.

Ödön. (büszkén.) Bátyám!

Torlai. Igen, igen, édes uram öcsém. — Önt be fogom záratni, mint lázadókkal czimborálót. Ismerlek. Istennek hála, a törvényes hatalom győzni fog, mert azt az ég, az örök gondviselés segíti, és te, — te (Ödönhöz.) meg fogod ez estét siratni. (a zaj közeledik.)

Klára. Csak egy szót atyám! —

Torlai. Csitt. El innen. Lärmát hallok. Senkinek sem szabad tudnia, hogy itt vagyok. Menjete, távozzatok.

Klára. De hát ön nem akar jőni?

Torlai. Itt kell maradnom. De ti hallgassatok erről, parancsolom. (a láрма csatazajjá változik.)

Klára. Óh Istenem, hisz ez harci láрма. — Én nem hagyhatom önt. Itt maradok, ha meg kell is halnom.

Torlai. (félre.) Mégis jó gyermek. (fenn.) No csak ne aggódjál gyermekem. Engem nem fog veszély érni. De ti távozzatok, s egy szót se, — atyai átkom, ha felfödöztök. (kivülről néhány puskalövés hallik.) Gyorsan el — el!

Ödön. (Klarához.) Engedjen atyjának.

Klára. De kérem önt, ne távozzunk messze. Mi lesz ebből? —

Ödön. (mialatt Klarával balra indul, félre.) Úgy hiszem, hogy a szokatlan rettegés egészen megzavarta. (el.)

HETEDIK JELENET.

Aula ifjai, Nép, Torlai.

Egy a népből. (jobbról a szívre fut) Győzelem! — Az aula győzött. (el balra)

Torlai. (kitekint.) Áldassék a teremtő nagy neve!
 Másik a népből. (szintén jobbról befut.) Az aula
 dicsően küzdött, a császári seregek visszaverettek.
 (el balra.)

Torlai. (kitekint.) Mit. Mit? Miféle ostoba beszéd ez? (Az Aula ifjai jobbról fegyveresen fellépnek.)

Torlai. (örömmel félre.) Itt vannak, itt vannak.
 Első ifjú. Az ellenség im ez oldalra vonúlt.
 (bal felé mutat.) Föl, hogy e torlaszt fogja megtámadni. Föl vigyázatra! (két ifjú a torlaszra hág föl.)

Torlai. (ezalatt kijön a kocsiból.) Fialat bajnokok, vitéz bátor sereg! Gratulálok, üdvözöllek, — meghajlok ennyi föláldozási készség előtt. (hajlong)

Első. (másodikhoz félre.) Ezt szinte feledém.
 (fenn.) Uram, önnek is sokkal tartozunk.

Torlai. Kérem, kérem; éltemet is tartoznám odaadni felséges uramért.

Egyik ifjú. (ki a torlasz tetejébe hágott.) Fegyverre, fegyverre! Az ellenség e torlasz felé közelg.

Mind. Föl csatára!

Torlai. Igen csatára. Hah, a gaz haramiák. Uraim, ne hagyják magukat az utolsó csepp vérig.

Mind. Győzni vagy halni. (ez alatt a nézőkkel szemközt csatarendbe állanak.)

Torlai. (magában, neki hevülve) Hah, mint lángol vérem e szent ügyért! (az ifjakhoz.) Uraim, tovább nem tűrhetem. Fegyvert ide, fegyvert kezembe. Én önökkel akarok küzdeni az alávaló árulók ellen.

Mind. Éljen, éljen! (egy puskát adnak Torlainak, s a sor szélére állítják.)

Torlai. Ah a nyomorútlak. Uraim, vitam et sangvinem!

Egyik ifjú. (a torlaszon.) Itt vannak. Föl a torlaszra.

Első. (vezényelve.) Igazodj!

(Az ifjak igazodnak. Torlai tekintget mit tesznek társai, aztán ő is igazodik.)

Első ifj. Jobbra át!

(Az ifjak teszik. Torlai ügyetlenül, hol jobbra, hol balra forog, végre megfordul.)

Első ifj. Szuronyt szegez. Indulj!

(Az ifjak megindúlnak.)

(E pillanatban a torlaszról a két ifjú visszavonul, tetején katonaság látható. Mindkét részről kölcsönös zaj, kiabálás, aztán tüzelés. Idő múlva a katonaság visszanyomatik. Az ifjak fölhágnak a torlaszra, s a túlsó részen eltűnnek.)

NYOLCZADIK JELENET.

Akadémiai legiobeli ifjak, (az első felvonás 6-dik jelenetbeliek.)
Ödön és Klára, előbbieik.

(Midőn az előbbi jelenet végén az aula ifjai a torlasz mögött eltűnnek, balról győzelmi zene hallik, végre a tüzelés elhallgatása után föllépnek a legiobeli ifjak.)

Első ak. ifj. Megálljatok! Úgy tetszik, mintha csatazajt hallottam volna (megállnak.)

Második. A lárma e tájról jött (a fenékszín felé mutat.)

(Két vagy három ifjú a torlaszra hág.)

Klára. (ki ez alatt balról az ifjak után megjelent Ödönnel, lassan.) Nem maradhatok. Hisz nem hallik semmi zaj: s itt jó emberek közt vagyunk.

Ödön. Csak még egy kis türelem.

(E közben az aula tagjai a torlaszon megjelennek, köztök Torlai, kit sebesülten két ifjú vezet.)

Egyik ak. ifj. Megállj, ki vagy?

Egy aula tag. Jó ügy barátja.

Egyik ak. ifj. Jelszó.

Egy aula tag. Aula és szabadság.

Mind két részről. Éljen!

Torlai. (kit ez alatt levezetnek a torlaszról, bádgyadtan de lelkesülve.) Éljen uraim, — éljen! (sebéhez kap fájdalommal.) Ah, a gazemberek, jól találtak.

Klára. (elsikoltja magát.) Ah, ő meg van sebesítve. (Torlaihoz fut.) Atyám!

Ödön. Mi történt?

Torlai. (Klárát vigasztalva.) Semmi, semmi. Csak egy kis karczolás, nem fáj. Örömmel tűröm, mert a legszentebb ügyért történt. Aztán nem esett hasztalan. Én boldog vagyok, mi győztünk.

Első aul. ifj. Úgy van barátim. A teljes győzelem kétségtelen. A zsoldosok futnak, mint patkányok. Karjaink vitézül vívtak: azonban az igazságnak tartozunk megvallani, hogy e diadalt legnagyobb részben ezen férfinak köszönhetjük. (Torlaira mutat.)

Mind. Éljen, éljen! (körülfogják Torlait)

Torlai. Köszönöm, köszönöm uraim. Érdemtelen vagyok. Gondoljuk meg, hogy csekély személyem csak eszköz volt a mindenható gondviselés kezében (megpillantja az akadémiai legiobeli ifjakat) De ni ni! Önök itt? Szerencsétlen eltévedtek, mit akarnak itt?

Első ak. ifj. Valóban nem reményelt találkozás. Örvendünk, örvendünk.

Torlai. Miért örvend ön?

Első ak. ifj. Hogy a mint látom, mindnyájan egy ügyért vívunk.

Torlai. Értem. Tehát önök megtértek. Héj héj, ifjú emberek, mondtam úgyé? No de még nem késő. Én is megbocsátok a tévedésért. De tudják és tartsák meg önök, hogy azon részt kinél az igazság van, ön maga az Isten védi, kinek akarata és hatalma előtt hódolattal kell meghajolnunk.

Első aul. ifj. Úgy van polgártársak, a nép ügyét önmaga a mindenható oltalmazza: ámdé azért nekünk kötelességünk óvatosaknak lenni, mire nézve mielőtt megtérnénk, ez ismeretlen férfiút, mint foglyot a bizottmányhoz fogjuk kísérni, hogy ott ki-

hallgattassék, s ha bűnösnek találtatik, megbüntet-
tessék.

Klára. (atyja keblére simúl.) Óh Istenem, atyám!

Torlai. (meglepetve.) Én, én? Uraim. De miért?
Mit akarnak?

Első aul. ifj. Megtudandja ön, — hosszas
beszédnek most nincs helye, azért röviden csak azt
kérdem: kinek akart ön használni az itt hallott
cselszövény felfödözésével?

Torlai. Kételkedhetnek hűségemben? Hát ki
másnak, mint a felséges udvarnak?

Első aul. ifj. Hallják önök. — És tudja-e
ön: kik vagyunk mi, s mi az aula?

Torlai. (gyanakodva körültekintget.) Hehe! Önök?
Hisz önök becsületes embereknek látszanak. S az
aula, aula udvart, királyi udvart jelent, — így ta-
nultam.

Mind. Hahaha!

Első aul. ifj. Nem uram, az aula a szabad-
ságot imádó ügybarátok egyesülete és gyűlhelye,
azoké, kik rettenthetlenül küzdtek és fognak is küz-
deni önkény és zsarnokság ellen.

Torlai. (iszonyodva) Kik fölláztak; s talán
önök is. —

Első aul. ifj. Fölkeltünk, igen is az igazság
és eltapodott jog védelmére. Szerencsénkre ön segé-
lyünkre volt a nagyszerű diadal kivívásában.

Torlai. (térdre esik) Óh mennyei irgalom, ne
vedd bűnül. Ez nem az én művem, — a sátán mun-
kája. (sebéhez kap) Óh mint fáj!

Ödön. (hózzá lép.) Mondja ön inkább mint előbb
szólott, hogy az Isten munkája, — Istené, ki a sza-
badság ügyét védelmezi, mert egyetlen első szülötte
a szabadság.

Néhányan. Ön itt? (kezet fognak Ödönnel.)

Ödön. Igen barátim. Az ég kezünkbe adá láng-

pallosát, hogy pokolra sújtsuk elleneinket; s most a diadal után mutassuk föl a türelem és béke olajgát. — A nép igazságos és rettenthetlen: de ne legyen soha boszúálló. Tiszteljük a gondviselést, mely meghüsitá az ármány munkáját. Bocsássátok szabadon ez öreget, ki nem tudá mit cselekszik. Bocsássátok el, s én kezes leszek érte. (titkon Torlaihoz.) Keljen fel bátyám. Ön be akart fogatni; de én megmentem önt.

Torlai. (mialatt föláll, félre) E fiú! Meg vagyok semmisítve.

Klára. (az ifjakhoz.) Kérem, bocsássák szabadon. Mind. Jól van. Bocsássuk el.

Első aula ifj. Ám legyen. Ne mondja senki, hogy a nép kislelkű. Ön szabad. Egy ujj sem fogja illetni. — Köszönje mindezt a lelkes ifjunak.

Torlai. (elérzékenyülve) Öcsém! Leányom! Köszönöm, köszönöm uraim. (félre.) Jaj, ha megtudják tettemet!

Ödön. Édes bátyám, bár adná az ég, hogy a sorsnak ezen ujjmutatása láttatná be önnel, miszerint a mi ügyünk, ezen sokképen üldözött ügy kedves egyedül Isten és az örök igazság előtt! Hát nem látja-e ön? Nem támad-e nagyszerű megtérés az ön lelkében.

Torlai. Hehe! mondasz valamit. Mintha úgy volna (elkomorodva) De csitt szerencsétlen, — a törvényes hatalom! Órizkedjél megsérteni. (a fiatalokra tekint, hirtelen elhallgat.) Bocsánatot kérek.

Klára. Édes atyám, úgy hiszem Ödön valót szól.

Torlai. Hiszen tudja a tatár mit mondjak. Úgy tetszik, mintha nem volnék egészen magamnál. Igaz, a gondviselés másképen akarta. Eh üsse meg a guta, akár mint legyen is: annyi igaz, hogy te (Ödönhöz) valódi jó rokon vagy, s ezt meg kell ju-

talmaznom. (Klárához titkon.) Rossz leány, s te nem mondtad volna meg, hogy Ödönt szereted?

Klára. (szemérmesen.) Édes atyám!

KILENCZEDIK JELENET

Előbbiek, Pista.

Pista. (balról jő.) Tekintetes uram, nem találom ám én a kisasszonyt sehol. (meglátja Klárát.) Vagy úgy!

Torlai. A kisasszony nem is sokáig fog házamnál világítani, mert mától fogva Klárám Ödön jegyese. (félre.) Ez kötelességem.

Klára. {
Ödön. { egyszerre

Atyám!

Bátyám!

Mind. Éljen!

Pista. Éljen bizony. Így már jól van, teremttse jól. Most már csakugyan nem pecsovics ám a tekintetes úr.

Torlai. (félre.) Istenem, mi lett belőlem! (titkon Klárához.) Még is nem kellett volna oly hamar megcsókolnod. (fenn.) Legyetek boldogok. Hanem arra kérlek, menjünk mielőbb vissza hazánkba. Már hiszen bújdossék el onnan, kinek tetszik: de én csak szülőföldemen fogok meghalni, mert látom, hogy a ki azt hűtlenül elhagyja, azon többé nincs Isten áldása.

Ödön. Holnap indulunk.

Első aul. ifj. Mi pedig föl további munkára! (rendbe szedik magukat és indulni akarnak.)

Torlai. Úraim még egy szót. Én vendégszerető magyar vagyok, s nem is irtózom már úgy az ilyenféle emberektől. Csendesítsék le, kérem, minél előbb e zavargásokat: s legyen akkor szerencsém önökhöz.

ELSŐ FELVONÁS

SZEMÉLYEK:

HÁNFALVINÉ, kovácsné

AMÁLIA, leánya

MARINO, olasz fiú

ÁRON, szülő örvös

MARITTA, nővér

ANYA ÉS VETÉLYTÁRSNŐ.

DRÁMA ÖT FELVONÁSBAN.

MÁSODIK JELENET

ELSŐ FELVONÁS.

(Szoba Bánfalviné házában, jobbfelől pamlag és székek, balfelől a színpalak mellett egy asztalka. A fenékszínre nagy kétfelé nyíló ajtó vezet.)

ELSŐ JELENET.

Pé t e r. (egyedül, a szoba közepén állva.) A ház csendes és nyugodt. Boldognak látszik, mintha sohasem lett volna benne szenvedés, gyász és — — ne engedd kimondanom, mindenható! — A vén bűnös hozzád mer szólani. Igen, bűnös vagyok, mert húsz év óta hallgatok a szörnyű tetről, mely az ég igazságos büntetését kívánja. — Úgy, úgy vén gonosz, mit mondasz majdan az ítélet napján? Hát bátran ezt: uram, teremtőm, én Amáliáért a te angyalodért hallgattam. Hiszen te jó vagy Istenem! Lecsendesítéd az anya szenvedélyeit s szülei szeretetet ültettél szívébe. Szegény boldogult uram, te nem hitted, hogy hitvesed valaha gyermekében találja föl egyedüli boldogságát. De én híven teljesítém végkívánatodat, — mellette valék leányodnak; s most — hű szolgád hozzád tér pihenni a koporsóban.

MÁSODIK JELENET.

Áron inasa és Péter.

I n a s. (a fenékszíni ajtón benéz, aztán belép, félre.)
Ezzel szólhatok.

Péter. (megfordúl, meglátja az inast, félre.) Idegen cseléd. (fenn.) Szolgálhatok valamivel?

Inas. Nagyságos Bánfalviné asszony — ?

Péter. (jobb oldalra mutat.) Itt e szobában van. — Szabad tudnom kicsoda kérdezi őt.

Inas. Én a városból jövök. Uram, ki egy idő óta ott mulat, ezen levelkét küldi az asszonyságnak, (egy levelkét ad át.)

Péter. (átvéve a levelet.) És kicsoda azon úr?

Inas. Berthold orvosnak hívják. Adja ön át a levelet.

Péter. (félre.) Berthold orvos?! (fenn.) Átadom.

Inas. Tehát én távozom. (félre.) Úgy hiszem, jó kézbe adtam. (el.)

Péter. (egyedül.) Berthold orvos! E név ismerősebb előttem, mint kívánám, húsz évvel ezelőtt... Veszélyt akar e jelenteni? — félek tőle.

HARMADIK JELENET.

Festész. (a fenékszíni ajtón belép, jobb kezében fátlyóval tartak arczképet tart.) Péter.

Festész. Jó reggelt, jó reggelt öreg barátom. Talán jókor is jövék. A nagyságos asszony hihetőleg még nem öltözött fel.

Péter. Úgy hiszem, igen.

Festész. Annál jobb. Pontos akartam lenni. A mai nap a kisasszony születésnapja, következőleg ő nagysága kívánatára elhozám az arczképeket.

Péter. Az övét? Óh igen, hadd lássam hamar Amália arczképét.

Festész. De előbb jelentsen be az asszonyságnál.

Péter. Nem, nem, látni kell vén szemeimnek, hogyan lehetett eltalálni szelíd angyalarczát.

Festész. Ez csekélység. Ki tudományom ere-

jét akarja csodálni, annak a nagyságos asszony képét mutatom meg. Ez igényel igazi munkát, s ebben tűnik ki az ügyesség. (föl akarja takarni az egyik arczképet)

Péter. Eh, nekem semmi gondom az asszony arczképére.

Festész. Hogyan, úgy látszik, ön nem szereti úrnőjét.

Péter. De igen uram, mert ő Amália anyja.

Festész. (félre.) Különös öreg! (fenn, a képet föltakarva.) Tehát ime itt van a kisasszony.

Péter. (a kép szemléletébe merülve) Igen, ez ő. Szép homlokán atyja erős lelkét látom, s vidám mosolyában jóságát. Edes jó gyermek! Egy ily pillanat elég tizennégy év szakadatlan gondjaiért.

Festész. Meg kell vallani, ő valódi szépség. Azonban, mint művész, mindenkor többre becsülöm az anya arczát. Mennyi alkalom a festésznek lélek-búvárlatra! Mennyi átviharzott kín, öröm és szenvedély eltöröltt vagy élénkebb nyomai. Mennyi —

Péter. (nyugtalanság után.) Uram, uram, bejelentem önt az asszonyságnál. (el jobbra)

Festész (egyedül.) Különös ember! igen, e nő múltjának sokat kell magában rejtenie. Ez arcz szép és nagyszerű, mint Hellas templommaradványai. Tört oszlopain láthatni a hajdani ragyogást. De most rajtok minden setét és szomorú. Jőnek.

NEGYEDIK JELENET.

Bánfalviné, utána Péter és Festész.

Bánfalviné. (jobb oldalról jöve.) Ah ön itt, művész úr?

Festész. (meghajol.) Parancsa szerint nagyságos asszony; — (a képekre mutat.)

Bánfalviné. Arczképeinket hozá el? Megval-
lom, nem vártam öntől e pontosságot.

Festész. Szabad lesz okát kérdezniem?

Bánfalviné. Mert úgy hiszem, hogy a ki te-
teremtő művek alkotására van hivatva, csak kedve
ellen foglalkozhatik élő arcok másolásával.

Festész. Ez való lehet, nagyságos asszony s
én is azt hiszem, hogy a művészet csak oly téren
érdemes nevezetére, hol az nem pusztán anyagot más-
sol le, hanem szellemet teremt, hol az anyag külön-
féle idomaiba önálló lelket és jellemet mutat föl, s
hogy így a csupa tájfestés vagy arczkép készítés
nem hág föl a művészet magas határaiba. Azonban
ott, hol az előttünk álló arcz annyi szellemet mutat,
annyi jellemfelfogást igényel, mint az én művem ere-
detije, ilyenkor a művész sikerült munkája után min-
denkor bátran számolhat koszorúra.

Bánfalviné. Önnek igazsága lehet, mert pél-
dául leányom szép és kifejezésteljes arcza — (Péter-
hez.) De Istenem, mikép történik, hogy még ma nem
is láttam kedves leányomat.

Péter. A kisasszony már jókor tudakozott sze-
retett anyja után, de nagyságod még akkor bizonyo-
san nyugodott.

Bánfalviné. Ez esetben kivántam volna,
hogy ne kiméljék nyugalmaimat.

Péter. Ezt a kisasszony határozottan meg-
tiltotta.

Bánfalviné (mintegy magában.) Igen ily gyön-
géd irántam. De hát hol van jelenleg gyermekem?

Péter. Úgyhiszem újra öltözik, mert a teg-
napi határozat nyomán, ki akar lovagolni.

Bánfalviné. Ah igen. Menjen ön szaporán s
kerje őt, jöjjön hozzám minél előbb.

Péter. Nagysád parancsa szerint. (el a fenékszínen.)

Festész. (félre) Gyöngéd anyja.

Bánfalviné. (félre.) Nyugtalanságom kénytelen megrabolni élvezetét.

Festész. Parancsolja nagysád a képeket leplezni.

Bánfalviné. Csak maradjon. Nem akarom gyermekem nélkül élvezni az első örömet. — Előle- gesen azonban bátor vagyok kérdeni: mennyire elé- gült ön jelen műveivel?

Festész. Nagyságos asszony! megvallom, soha- sem éreztem magamat gyöngébbnek, mint e festmé- nyek készítésénél, de viszont alig tekintettem vala- mely művemre nagyobb büszkeséggel.

Bánfalviné. Hogyan értsem ezt?

Festész. Midőn a művész előtte elérhetlen fenségben álló tárgyat vesz másolat végett ecsete alá, akkor nagyságos asszony a mű ugyan mindenkor messze marad eredetije nagyságától, de ugyanakkor az elérhetlen utáni törekvés s arról átszállott ihlet oly művet képesek teremteni, mely műbecsre nézve túlszárnyal minden más, bármily remek, másolato- kat is.

Bánfalviné. (mosolyogva.) Valóban művész ür eddig azt hittem, hogy csak költők vagy történet- írók szokták a dicséretet szavakkal előadni, a festész pedig hízelgését azon úton, melyen képzeletének lát- ható tettet kölcsönöz, a színek és alak szépsége ál- tal terjeszti szem elé.

Festész. Nagyságos asszony, a művész azon szerencsétlenségben osztozik az udvaronczzal, hogy csak ott tud sőt kénytelen hízelegni, hol érzelmei ellenkezőt sugálnak, dicséretét pedig ott öntheti ki legkevésbbé, hol arra lelkét legtöbb ok hívja föl. Mily szegénynek érzem én például önmagamat, ha művem mellett nagysád arcát láthatom, s valóban óhajtanom kell, hogy nagysád tükre segélyével ne vegye szigorú bírálat alá az arczképet.

Bánfalviné. Felettébb sajnálom, hogy kénytelen vagyok kimondani, miszerint a beszéd mélyen szomorít.

Festész. Hogyan nagyságos asszony?

Bánfalviné. Mert midőn gyönyörbe akarja ön ringatni a női hiúságot, fölöttébb gyöngédtelen az anya iránt.

Festész. Nagyságos asszony, nyelvem csak azt mondja, mit lelkem gondol és érez.

Bánfalviné. Ezt nem vizsgálom. De mit is használ az nekem? Ön rám aggatja dicséreteit, mint hiú ékszereket, s egy szót se mond leányomról. Mit gondolok én vele, ha engem jónak, szépnek, boldognak mondanak? Én megszűntem lenni leányomon kívül. Az ő jósága egyszersmind enyém, öröme az én szívemhez van növe, szépsége által önmagamat is fölmagasztalva érzem. Mindenki elragadtatással beszél róla s legfőbb kívánatom, hogy mellette egészen elfeledtessem.

Festész. Hódolok a kitünő szülei szeretetnek; azonban úgy vélem, hogy az anyai érzelmek nem semmisíthetik meg egészen a női természet igényeit.

Bánfalviné. Csupán önmagamról szóltam. Elismerem, hogy szívem rejtély volna a világ előtt ha a mondottakat mindennapi emberek előtt nyilvánítanám, azonban én viszont az oly lelkeket nem vagyok képes felfogni, kik egy időben többfelé kitudják terjeszteni szeretetöket. Keblem egyszerre csak egy tárgynak ad helyet: de az szent képpé magasul benne. Mig férjem élt, hideg, részvétlen valék gyermekemhez, mert a határtalan hitvesi szeretet kizárta az anya érzelmét. Férjem remegett gyermekeért, azt hívé rossz anya leendek: — pedig mindenről lemondtam leányoméért; és most nem kimélném érte férjem hamvait. Óh elhiszem a sokaság, nem ismeri az ily szeretetet. Ez lelkem fölött minden mint isten

a világ fölött. Égig nyúló tűzforgatag ez, melynek míg öblében izzó láng kavarog, körötte dermedt szél süvölt. Ilyen vagyok én és így szeretem kedves gyermekemet.

Festész. (félre.) Csodálatos nő!

Bánfalviné. Ah de ön talán még nem is ismeri közelebről leányomat, hogy e szeretetet fel nem tudja fogni. Azt kell hinnem, hogy őt más anya is így bálványozná. Mert ő oly tiszta jóság, mint angyal lehet; szelíd miként az első hajnalsugár. De hallja ön, jőnek. Ő az, szívem érzi, — leányom. (a fenékszíni ajtó felé indul.)

ÖTÖDIK JELENET.

Amália (lovagló öltözetben,) Péter (ki az ajtónál állva marad.)
Bánfalviné és festész.

Amália. (anyjához fut.) Jó reggelt anyám! (kezét csókol)

Bánfalviné. (Amália homlokát megcsókolja.) Édes jó gyermekem. Nézd, ime a művész úr elhozta arczképeinket, azonban nem akartam nélküled élvezni a a fölleplezés örömét.

Amália. Köszönöm anyám. De igen sajnálom, hogy így én leszek oka az élvezet elhalasztásának, mert én tegnapi engedélyed szerint, éppen lovamra akarok ülni.

Bánfalviné. Én pedig kérni akarlak ez egyszer örömed feláldozásáért. Az éjen át oly rossz álmaid voltak.

Amália. Ha azzal megnyugtathatlak anyám örömet.

Bánfalviné. (megöleli Amáliát.) Jó gyermekem. De óh Istenem, fölöttébb sajnálnám, ha ezzel kedvetlenséget okoznék. Te oly igen szeretsz lovagolni.

Amália. Óh igen fölöttébb.

Festész. A szép kisasszonynak igaza van, Alig lehet festőibbet képzelni, mint fiatal kellemes hölgyet, amazonöltönyben, paripa hátán.

Amália. Óh nem csupán ezért. A gyönyör itt magasabb, szellemiebb. Mily elragadó kéj maga a lovaglás! Midőn a lány nyeregbe föllépünk úgy tetszik, mintha itt hagynók apró gondjainkat. A nemes vérű állat kevélyen lép alattunk, mintha büszkélkedni akarna szokatlan terhével. S mi gond és félelem nélkül bizzuk magunkat szökdelő kedvenczünkre. Valamely mondhatlan kéjt érzünk annak tudatában, hogy kiemelkedve egy kissé szűk körünkből, erők és bátorságunkra vagyunk bízva. És midőn kiértünk a szabadba: örömmel üdvözöljük az ég sugárkórónás királyát, mely aranszekerén fölfelé hág; — a virágokat, melyek mellett büszkén elhaladunk, — a madarakat, melyek fölöttünk a szép természetet dicsőítik. Szabadnak érezzük magunkat, mint azok. Minden örömmel látszik fogadni az érkezőt és a tiszta, hűs lég, mint kettős galambszárny legyezi lángoló arczainkat. Óh mily szép, mily dicső ez.

Bánfalviné. Minő lelkes szavak!

Péter. (félre.) Erős lélek miként atyja.

Amália. És midőn neki eresztjük a kantárszárat s a tűzzel telt állat rohanni kezd. — Mintha láthatlan erő, egy legyőzhetlen de édes örület vinne viharszárnyakon, mintha a közel örvény ragadó ereje sodorna magába! Ilyenkor elvész előlünk ég és föld: csak a lovak és rohanó állat látszanak élni. És ekkor — ekkor a ragadó kéj legforróbb perczében élni akarunk hatalmával, megmutatni erónket, s miként Isten szava megállítja a zúgó fürgeteget, parancsolni a bőszült állatnak, hogy szélkönnyű lábai a földre gyökereznek, — ah ez minden képzeletet fölül halad. Ilyenkor büszke öntudattal érezzük, hogy ne-

mtünk nem oly gyenge mint vélik, hogy akaratunk mindenkor ura tud lenni szenvedélyeinknek.

Bánfalviné. (elragadtatva.) Leányom visszavonom kívánatomat. Nem tudnám megbocsátni, ha talán szeszélyem miatt boldogságod hiányt szenvedne.

Amália. Ez esetben engedek anyám.

Festész. (távozni készül.) Igy tehát máskorra halasztom a szerencsét. (meghajítja magát.)

Bánfalviné. Vegyen ön ma részt asztalunknál. Leányom születésnapját fogjuk ünnepelni s akkor fölleplezzük az arczképeket.

Festész. Parancsa szerint nagyságos aszszony. (el)

Amália. (Péterhez) Kérem parancsolja elő a lovakat. (Péter el, később visszajön.)

Bánfalviné. Amália, maradj kissé.

Amália. Parancsolj, anyám.

Bánfalviné. Mielőtt távoznál, szükség néhány szót mondanom. Gróf Marinó, ígérete szerint, még ma meglátogatja házunkat. Biztos kútfőből tudom, hogy a gróf téged szeret, s komolyabb cél vezérli hozzánk, mint puszta szokás vagy udvariasság. Amália, te ismered őszinte anyai szeretetemet, tehát szólhatok.

Amália. Szólj anyám.

Bánfalviné. Jól tudod, hogy én nem ismerem a gróft személyesen. Gyöngélkedésem megfosztott azon szülői örömtől, hogy a télszakot veled tölthessem a városon. Azonban nőrokonom s minden más, ki őt közelebről ismerni tanulta, kifogyhatlan dicsérettel emlékeznek róla. — Édes gyermekem, én félttem sorsodat, jövődet.

Amália. Miért anyám?

Bánfalviné. Ismerem lelkedet. Anyai szeretetem határtalan, s remeg a gondolatnál, hogy téled megfosztatik: de másfelől fölöttébb fájna, ha a gyermeki

vonzalom érzelmeid megtagadását s így talán egész élted boldogságát adná értem áldozatul. Ezt némi tájékozásúl, édes gyermekem, jövő sorsodra nézve.

Amália. (szeméremmel.) Anyám!

Bánfalviné. Mint anya szólok hozzád és oly lélekhez, mint a tiéd. Számolj magaddal gyermekem, s ha a gróf szerelme rokonérzelmeddel találkozik, győződjél meg, hogy legbüszkébb örömem leend anyai áldással fejedre tüzni a nászkoszorút.

Amália. Óh nem, anyám. Erre még sohasem gondoltam. Gyermeki szeretetem erősebben csatol kebledhez, mintsem attól bizonytalan jövőért válni akarnék. A gróf nemes lelkű férfi s egyetlen a férfiak sorában, ki becsülést és rokonszenvet nyerhete tőlem: ámde én eléggé boldognak érzem magamat melletted. Óh ne kívánd, hogy tőled elszakadjak. Én még ifjú vagyok. Éltem vidám, mint patak folyása. Hagyd szabadon élvezni napjaimat, mint szellő vagy tavasz pillangója. Engedd, hogy még a legjobb anya mellett lehessek.

Bánfalviné. (Amáliát megölelve.) Édes Amáliám!

Amália. (kezet csókolva.) Tehát Isten veled anyám. Ne aggódjál, nem fogok sokáig elmaradni.

Bánfalviné. Isten veled gyermekem. (Amália elindul, Péterhez.) A lovász vigyázzon úrnőjére. (Amáliához.) Isten veled.

Amália. (el Péterrel a fenékszínen.)

Bánfalviné. (egyedül) Édes gyermekem! Óh Istenem, e nagy boldogság remegővé tesz. Ha talán nem érdemlettem ennyi kegyét az égnek. Elfolyt életem — egy sötét emlékezet —! Iszonyú büntetés lenne számomra, ha mind e boldogság csak azért adatott, hogy a kínok annál szaggaatóbbak légyenek. Nem, nem, hisz a boldogság szeretetünkben áll s mi rabolhatná el szeretetemet, — szeretetét? (az ablakhoz megy.) Mi szép, mi hódító bátorság! Indul, ablakomra

néz. Én vagyok szüntelen elméjében. (Az ablakot kinyitja és búcsut int kezével.) Isten veled gyermekem. (ismét int és csókot hány.) Elment. Vezérelj lépteit teremtő! (merengve eljő az ablaktól.)

HATODIK JELENET.

Péter és Bánfalviné.

Péter. (a fenékszíni ajtón belép, félre.) Gyermekéről gondolkozik. Át kell adnom a levelet. (fenn.) Nagyságos asszony!

Bánfalviné. Ön az, jó öreg? Beszéljen.

Péter. Nagyságodhoz egy levél. (átadja a levelet)

Bánfalviné. Kitől jő? (feltöri és olvassa.)

Péter, (félre.) Arczából fogok olvasni.

Bánfalviné. Berthold orvos. Ki az?

Péter. Gyanításom elnémul rettegésem előtt. Nem szól semmit nagyságod lelke?

Bánfalviné. Csak egyet ismertem e néven, az már régen volt. Feledni akartam e nevet. S most mint vészes üstökös, feltűnik hosszú évsor után. Ha csakugyan ő lenne!

Péter. Akarnám inkább a pokol ördöge lenne.

Bánfalviné. (miután darabig olvasott.)... „kevés idő múlva személyesen leszek tiszteletére nagyságodnak.“ — Tehát itt, közel, s hozzám akar jöni?

Péter. El akarja őt fogadni nagyságod?

Bánfalviné. Ő nem jöhet ide. Midőn utoljára elváltunk, megígéré, hogy örökre kerülni fog. S én nyugodt voltam azalatt. Aztán én hiszem, akarom hinni, hogy e név alatt nem azon egyén lappang,

Péter. És ha ő volna, el akarja őt fogadni nagyságod?

Bánfalviné. És mit tehetnék egyebet?

Péter. Kerülni őt, futni tőle, mint kígyótól,

nagyságos asszony, e ház boldog most. Ne engedje beférkezni a menny hajlékába e gonosz lelket, mert lehelete előtt elhal minden boldogság.

Bánfalviné. Óh Istenem, ön méltánytalan iránta. Ön talán nem tudja, vagy nem gondolja meg, hogy azon embert egyedül az én szenvedélyem csábítá vétekre. Az olasz földön gróf Montenegró őseitől öröklött engesztelhetlen gyűlölséget táplált férjem ellen. Egy újabb szerencsétlen versengés izzóbb lángra lobbantá a haragot, s férjemnek meg kelle vívnia élet halálra. Szegény férjem, ő bátor és nemes lelkű volt, de egyszersmind gyöngé, erőtlen testtel; — a veszteség részéről bizonyos. S én szerettem őt, jobban mint údvömet, Istenemet, kétségbeesésem megérlelte bennem a határozatot, hogy az engesztelhetlen ellenfelet elmozdítsam a térről. Így kevert a szegény zsidó fiú mérget a gróf italába. Óh de az ég büntetése nem késett. Férjem megtudva a szörnytetet nem sokára égető lelki fájdalom közt múlt ki a világból.

Péter. (komoran.) Igen, ez így történt.

Bánfalviné. S hiszi-e ön, hogy azon orvos keserűen nem bánta büntettét? Óh igen, én jól tudom, e tévedés vampyrként szívta ki keble nyugalmat. S most, midőn az inkább szánalomra mint gyűlöletre méltó visszatér, csak nekem van okom félni, — félni az emlékezet kígyóitól. De ön miért remeg tőle.

Péter. Amáliáért, asszonyom. Óh igen, hosszú idő óta zárom már magamba azon titkot, melynek fölfedése egy ártatlan gyermek boldogságát tenné semmivé, s lelkem a vallásos kötelesség dacára sem vádol. De ha ez ember eljő, félek, hogy tizennégy év nyugalma rettent madárként fog e házból tova-repülni. Óh ismerem én ezen embert! — Asszonyom, ósz fejemet meghajtva könyörgök, távolítsa el őt há-

zától, különben szörnyű dolgokat látok; látom, hogy az ég büntetése fog elkövetkezni!

Bánfalviné. Én már kiszenvedém azt, elvesztém férjemet.

Péter. Nem asszonyom, én érzem, az ég igazságos haragja még nincs kielégítve. És Amália asszonyom, ő, az ártatlan gyermek —

Bánfalviné. Óh Istenem, egyedül én rám szálljon az ég boszúja. — Legyen, nem akarom azon embert látni. (kívülről zaj hallik) Az Istenért, mi lárma az?

Péter. Valóban valami veszély; megtekintem.

Bánfalviné. Menjen, menjen. (Péter el, a lárma növekszik.) Nagy Isten, mily sötét sejtelem! Az öreg szolgál szavai! Remegek gyermekemért. Boszút állana-e az ég az ártatlanon? (ismét zaj.) Ah e nyugtalan-ság elviselhetlen. (az ajtó felé lép.)

Péter. (visszajő, remegő hangon.) Nagyságos asszony!

Bánfalviné. Az Istenért, beszéljen.

Péter. Óh szegény fejem! — A kisasszony —

Bánfalviné. Leányom? — Mi történt? Mi történt?

Péter. A paripa elragadta s nincs ember ki megtudná állítani a bőszült állatot.

Bánfalviné. Irgalmas ég. Menjen ön, fusson; menjenek cselédeim. Jóságomat, életemet adom, ki megmenti.

Péter. Óh bár lehetne. (el a fenékszínen.)

Bánfalviné. (egyedül.) Ha veszély érné. Ha megfosztatnám tőle. Isten, Isten, szórd fejemre büntetésedet, de tartsd meg gyermekemet. Nem, nem, neked nem lehet — megyek. (roskadozva egy-kettőt lép.) Óh irgalmas ég, erőm fogy. Bocsáss meg, hogy nem tudok imádkozni. De mennem kell, mennem kell. (erőltetve az ajtó felé megy.)

HETEDIK JELENET.

Inas és Bánfalviné.

Inas. (a fenékszínen belép.) Nagyságos asszony —
Bánfalviné. Hah, mit hozasz, szólj, (irtózva.)
 Megállj ne mondd ki.

Inas. Reményleni lehet, nagyságos asszony.

Bánfalviné. (örömmel.) Lehet? lehet? Beszélj,
 beszélj hát.

Inas. Azon az úton, merre a ló dühödten vág-
 gatott, egy gazdag ifjú úr jött kocsiban. A rohanó
 állat látára gyorsan földre szökött s rövidebb úton
 törekvék a szaladó paripa elé kerülni, míg végre egy
 erdő mind kettőt elrejté szemünk elől. Azonban nem
 sok időre mi, kik később érkezőnk, örömlármát hal-
 lottunk az erdőig futottaktól. És most bizonyosan
 meg van mentve.

Bánfalviné. Valót szólsz? Úgy hiszed?

Inas. Éltemet tenném rá. Azon ifjú úr oly
 derék és erősnek látszott, mint valamely vitéz. Arcza
 szép és bátor.

Bánfalviné. Ki, ki lehet azon ifjú?! Óh talán
 gyermekem védangyala? Látni szeretném őt. — De
 ha megcsal a remény. Hah, jőnek. Isten adj erőt.

NYOLCZADIK JELENET.

Gróf és előbbieik.

Gróf. (egyszerű úti ruhában a fenékszínen belép) Nagy-
 ságos asszony, a véletlen körülmény legyen mentség
 szokatlan föllépésemért. Én gróf Marinó vagyok. .
 Nagysád leánya, a kisasszony —

Bánfalviné. Gyermekem, gyermekem! Szól-
 jon ön —

Gróf. Meg van mentve.

Bánfalviné. (kitörő örömmel.) Ó él. Leányom! Hol van leányom?

Gróf. Kocsimon hozzák, mindjárt itt leend: de én nem akartam késni az anyai szív megnyugtatóásával.

Bánfalviné. Óh Istenem. Köszönöm, köszönöm. El, el gyermekemhez. (indulni akar.)

Gróf. (gyöngéden visszatartja.) Kötelességemnek ismerem nagyságodat visszatartani. A kisasszony veszélyen kívül, s nagyságod egészségét kockáztatná e fölhevült pillanatban.

Bánfalviné. (a grófra néz, félre.) Minő szép, minő nemes vonások! Ó az, — akarnám, hogy ő legyen megmentője. (fenn.) S ki volt, ki volt gyermekem szabadítója?

Gróf. Boldog vagyok, hogy e szerencse enyém.

Bánfalviné. Ön, úgy-e ön? (térdre esik a gróf előtt.) Köszönöm, köszönöm önnek. Vegye az anya hártalan háláját. (a gróf föl akarja emelni.) Nem, nem, fogadja hálámat. Szeretem önt, mint testvéremet, inádom mint angyalomat.

Gróf. (Bánfalvinét fölemelve.) Nagyságos asszony, a tett maga leggazdagabb jutalom rám nézve.

Bánfalviné. (félre.) Minő magas lélek homlokán! (fenn.) Kérem gróf úr, ne ítélje meg az anyát, ön nélkül most nem élne gyermekem, s gyermekemnek nem örülhetek most a nélkül, hogy az ön képe előtt álljon. Gróf úr, imáimba foglalandom önt.

Gróf. (félre.) Páratlan anya!

Bánfalviné. Hah jőnek. Ó lesz. Leányom! (az ajtó felé indul.)

KILENCZEDIK JELENET.

Amália (bágyadtan, egy inas és Péter karján.) Előbbiek.

Bánfalviné. (Amáliához rohan, s megöleli.) Gyermekem!

Amália. (gyöngén.) Anyám!

Gróf. (félre.) Mily szép halványság! (hozzájok lépve, fenn. Engedjék meg nagysádtok e családi kéjpillanathoz az én túlradó örömemet is hozzáadni.

Amália. Önnek életemmel tartozom. Anyám, a gróf úrnak igen sokkal tartozol te is gyermekedért.

Bánfalviné. Lelkemmél, üdvömmel! (félre, a grófon merengve) Szeretem őt, mint gyermekemet. (kezét a grófnak nyújtja.)

Gróf. (megcsókolja Bánfalviné kezét, félre.) Én boldog vagyok.

Péter. (félre.) Az ég ne adja hogy ez több legyen az anyai hálánál. (Bánfalviné és Amália összeölelkeznek.)

MÁSODIK FELVONÁS.

(Ugyanazon szoba. Jobb oldalon egy asztalka, reggelihez készítve, rajta findzsák stb. A fenékszíni ajtón kívül Péter látható.)

ELSŐ JELENET.

Fanni (a megterített asztal előtt áll.) Péter.

Fanni. Egyik sem jó. Pedig az idő már dél felé jár. (a kávé edényeket tapogatja.) Tudtam, hogy így lesz; már ismét minden elhült.

Péter. (belép.) Még sem jó?

Fanni. Dehogy jó. Én is itt várom már egy óra óta. Pedig úgy-e nehéz ott künn a hidegben várakozni.

Péter. Midőn a kisasszonyért várakozom: akkor nem érzek hideget vagy meleget.

Fanni, Tudom, tudom (titkolódzva.) De nem vette-e észre, hogy itt néhány hét óta minden megfordítva megy, nem úgy, mint annak előtte. Az asszonyság szótlán, hideg, a kisasszony pedig oly bánatos, sőt gyakran sír is, — igen ám.

Péter. (komoran.) Az ilyenekre nincs gondom. (félre.) Tehát már ennek is szemébe tűnt.

Fanni. Adja Isten, hogy — de igazság, — mikor volt itt ismét azon idegen?

Péter. Tegnap.

Fanni. S tegnap sem beszélhetett az asszonysággal.

Péter. Ő nagysága akkor rosszul érezte magát,

Fanni. (félre, gúnynyal.) Tudjuk. (fenn.) De hát kicsoda azon vendég, arcza mindig oly komor.

Péter. Berthold orvosnak hívják.

Fanni. S tudja-e mióta mennek ennél a háznál oly fonákul a dolgok?

Péter. Nos?

Fanni. (szétnéz, titkon.) Mióta azon szerencsétlen lovaglás történt. (lassabban de nyomattékkal.) Mióta az olasz gróf itt mulat. No, nem gyanít valamit?

Péter. Mit gyanítnék? (félre.) A leány mond valamit. (fenn.) Menjen csak, mondja meg a kisasszonynak, hogy már indulni kellene. (indul, mentében félre.) Úgy van, az olasz gróf, az olasz gróf! (el a fenékszínen.)

Fanni. (egyedül) Óh pedig ő is észrevette, csak nem akarja mondani. Hiszen, hogy is ne? E ház olyan megátkozva, kirabolva volna. (balfelé akar, aztán megáll.) Épen itt jó. Szegény kisasszony, oly szomorú!

MÁSODIK JELENET.

Amália és Fanni.

Amália. (baloldaltól csendesen és szótlanul kilép.)

Fanni. Kisasszony, a reggeli egy óra óta kezen áll s a kocsit be fogva várakozik.

Amália. És anyám? Fölkelt már?

Fanni. Igen kisasszony.

Amália. Kérdezd meg tőle, parancsolja-e a reggelit?

Fanni. Ő nagysága nem fog reggelizni, azt mondá.

Amália. Nem fog? (félre) Nem akar velem, midőn távozom? (fenn.) Tehát menj, s kérd meg nevében, hogy szabad legyen elmenetelem előtt kezeit megcsókolnom.

Fanni. És a reggeli.

Amália. Én sem reggelizek.

Fanni. (félre.) Mindig e szomorúság. (fenn) De hát miért nem megy be a kisasszony ő nagyságához?

Amália. Tudnom kell: nem vagyok-e anyámnak terhére.

Fanni. De ez már sok. A kisasszony szüntelen ily félénk, alázatos; még gondolatban sem bántja meg édes anyját, s mégis ő hideg és kemény, mint valamely mostoha.

Amália. (méltósággal.) Fanni, megtiltom így beszélni anyámról. Ő tiszteletet érdemel, s hibái ha volnának is, hallgatást igényelnek. Tedd, mit parancsoltam.

Fanni. Megyek. (jobbra indul, félre.) Ez asszony nem érdemel ily gyermeket. (el jobbra.)

Amália. Óh Istenem, tehát már idegen szem

is észrevette, mit magamnak is remegek megvallani. Igen, anyám naponként hidegebb irántam, régóta érzem ezt: de okát nem tudhatom. — Isten, Isten, mi rabolhatta el tőlem szívét. Add vissza őt nekem mindenható.

Fanni. (visszajő.) A nagyságos asszony. (el.)

HARMADIK JELENET.

Bánfalviné és Amália.

Bánfalviné. (elmerülve kilép a jobboldalon.)

Amália. (anyjához megy, s kezét megcsókolja.)

Bánfalviné. (erőltetett melegséggel.) Tehát el akarsz menni gyermekem?

Amália. A mint parancsolád anyám.

Bánfalviné. (szórakozottan.) Én parancsolám?

Amália. Igen, hogy a városba menjek nőrokonomhoz.

Bánfalviné. Úgy van; — azt kívántam, emlékezem.

Amália. És én engedelmeskedem.

Bánfalviné. (erőltetett szeretet hangján.) Tehát jó utat, édes leányom. (félre.) Ah Istenem!

Amália. (melegen) Anyám!

Bánfalviné. Mit akarsz, gyermekem?

Amália. Jól tudod, hogy mióta ez utat elhátározád, a grófhoz nem lehet szerencsénk. Ha hozzánk ismét eljövend, mondd meg neki anyám hogy én —

Bánfalviné. (szigorúan.) Mit akarsz mondani?

Amália. Hogy el nem mulasztom róla Isten után, naponként emlékezni.

Bánfalviné. (keményen.) Amália! (magát megdölgölv, lágyan.) Szólj tovább gyermekem.

Amália. (meg fogva anyja kezét, szendén.) Anyám

neked megvallom s tartozom megvallani; én őt mondhatlanul szeretem.

Bánfalviné. (félre.) Mindenható!

Amália. (szeméremmel.) És — örvendj anyám gyermeked boldogságán, — ő is szeret engem.

Bánfalviné. (sötéten.) Gyermek. — (hirtelen megáll s fájdalmas arcczal elfordúl.)

Amália. (megrettenve) Anyám!

Bánfalviné. (félre.) Óh, e kín iszonyú!

Amália. Mi ez anyám? Hát nem magad adtál-e szívemnek igényt a szerelemre? Nem te valál-e elragadtatva szép tulajdonai által. Nem éltét szabaddította-e meg egyetlen gyermekednek; s mondd meg: a szív hálája már magában is nem első szikrája lehet-e a szerelemnek?

Bánfalviné. Úgy van, úgy van leányom.

Amália. (örömmel.) Óh, hiszen én jól ismerem lelkedet, tudtam, hogy nem fogod kárhoztatni leányod érzelmét. És most, mielőtt elmennék, engedj néhány szót gyermekednek.

Bánfalviné. Szólj, leányom!

Amália. Én megválok tőled egy időre. Hadd forrjanak össze sziveink ez elválás alkalmával. Anyám, kinos fájdalommal tapasztalom egy idő óta némi hidegülését azon anyai szeretetnek, mely eddig boldogságom napja volt. Arczod komor és sötét. Mondd meg: bánat tépi-e lelkedet vagy talán leányod elhalt szeretetedet lesz kénytelen siratni.

Bánfalviné. Vádolni akarsz engem, Amália?

Amália. Nem, anyám. Mert ha volt valaha bennem érzemény vagy gondolat, mely nem volt megszentestve a gyermeki szeretet tüzetől; akkor hervadjanak el örökre ifjúságom reményei. Anyám, mondd meg, mi panaszod van ellenem? Büntess, fedd meg, csak légy ismét anya.

Bánfalviné. Nem, leányom, ellened semmi panaszom. Te jó gyermek vagy s én szeretlek.

Amália. (örömmel.) Akkor én boldog vagyok. (szeméremmel.) Ha a gróf kezemet kívánandja, akkor jól tudod anyám, mi nagy szükséged van szeretetedre. (kezét megcsókolja.)

Bánfalviné. (félre, fájdalommal) Saját gyermekem dőfi szívembe az éles tört. (elfordul)

Amália. (meglátja, hogy Bánfalviné elfordul, félre.) Elfordul, — ismét e hidegség! — (fenn.) Isten veled, anyám!

Bánfalviné. (Amáliához fordul erőltetett szeretettel.) Élj boldogul gyermekeim! (Amália homlokát megcsókolja.)

Amália. (félre.) Mily fagyos csók! (megcsókolva anyja kezét.) Anyám! — (elfojtva keservét.) Isten veled! (szemeit törölve, el)

NEGYEDIK JELENET.

Bánfalviné. (egyedül, merőn Amália után néz, benső küzdés után.) Leányom! — (sebesen néhányat lép a fenékszin felé, aztán mintegy visszabörzadva megáll.) Ismét visszariaszt ez iszonyú hatalom. Ah jaj, jaj nekem! Szegény leány. Hidegségem megöli a leggyengédebb szívet. Édes gyermekeim! (szünet, mialatt küzdelme látszik.) Nem lehet. — Iszonyodva tekintek lelkembe, mint tátongó örvénybe. Óh, minden szelidebb életet összetörtek ott a zajgó hullámok. Csak egy alak él benne, mint tűzhányó sziget, rettentve és parancsolva. Küzdöttem eleget ez óriás szenvedély szörnyével: — erőm kifáradt, az anyai szelíd érzelmek elnémultak, mint temető halottai: csak a szenvedély kísértő szelleme nehezkedik szívemre, óh e vad indulat beitta könnyeimet, mint égető homokpuszta, melyben a harmatcseppek nyom nélkül enyésznek

el. (gondolkodva) Egy láthatlan hatalom örök idő óta elhatározott mindent, végzései könyvébe vannak írva az országokat pusztító dögvész úgy, mint a féreg élete, vagy a rózsza virulása, s a mely út a halandónak előre kiszabott, azt többé elkerülni nem lehet. — Óh, de a kebelben gyakran oly indulatok tenyésznek föl, melyek származása talán sohasem volt a teremtő eszméjében, s melyekről az emberi lelkek még csak gondolkodni sem mernének. (elmélyed.)

ÖTÖDIK JELENET.

Inas és Bánfalviné.

Inas. (a fenékszíni ajtón jő.) Berthold orvos!

Bánfalviné. (félre.) Ismét itt. Ő-e az csakugyan? Igen, ő az, nem lehet más. Érzem, szükségem van rá. Egyedül ő segíthet helyzetemben. Borzadok tőle s mégis látni kívánom, látnom kell. (fenn.) Jöhet. (inas el.) Mit tevék? Azonban nem egy fensőbb hatalom rendelése-e ezen megjelenés. A hír fölkarolta e férfi nevét. Igen, egyedül ő rá van szükségem.

HATODIK JELENET.

Áron és Bánfalviné.

Áron. (a fenékszíni ajtón belép, mélyen meghajtja magát.) Végre szerencsés vagyok, nagyságos asszony —

Bánfalviné. (félre.) Arczvonásai őt hozzák vissza emlékezetembe.

Áron. (előbbre lép.) Nem ismer többé nagyságod?

Bánfalviné. Ha nem csalódom: Berthold orvos neve alatt —

Áron. (alázatosan meghajol.) Áron, az egykori szegény zsidó teszi alázatos udvarlását.

Bánfalviné. Igen, igen, ön az, emlékezem. Gyanítám, vártam önt. Kúzdöttem magammal, megvallom. Óh, mert a múltból sötét képek vannak önnel kapcsolatban. De most kénytelen vagyok önnel szólni, bármint irtózom is a múlt emlékeitől.

Áron. Nagyságos asszony, nem akarok hosszasan terhére lenni.

Bánfalviné. Nem, nem. Semmi büszkeség előttem. Sejtém, hogy ön az, ki a városból hozzám írt, s remegtem önnek megjelenésétől; — óh de e levél vétele óta sok, igen sok történt. Most önre, az ön munkás szellemére van szükségem.

Áron. Az ég ne adja, hogy úgy legyen!

Bánfalviné. Ön egy szerencsétlent lát maga előtt, ki tanács-, segély nélkül örökre veszve van.

Áron. Hogyan értsem ezt?

Bánfalviné. Ön ismer, ismeri szívemet, életemet. Ön előtt kimondom. Képzelve ön, miről elméje nem álmodott soha, ha igen: rettenve vonult vissza a csoda képzelettől. Gondoljon ön, mi épp oly örütségnek látszik a lélekben, mint erkölcsi süllyedésnek a szívben. Képzelve ön — de nem, ön nem tud, nem merészel ily fogalmat megközelíteni, nem adand hitelt szavaimnak.

Áron. Mit fogok hallani?

Bánfalviné. Óh Istenem, én — én saját leányom vetélytársa vagyok.

Áron. Iszonyú!

Bánfalviné. Ön visszaretten: de ne kárhóztasson el egészen. Keblemben, mely az anyai szeretet virágágya volt, akaratom nélkül tenyészett föl a mérges növény. Igen, az anyai szeretet önmaga szülte, emlőjén táplálta a szörnymagzatot, mely most boldogságot meggyilkolja.

Áron. Hogyan? Mi történt?

Bánfalviné. Kevéssel ezelőtt egy ifjú olasz gróf jelent meg házuknál, ki első föllépésével leányom életét szabadítá meg. Anyai szeretetem aggálya tetőpontra hágott a veszély alkalmával. Ő mikép fényes felhőből leszállott angyal jelent meg. Karjaimba vezeté gyermekemet. Arcza szép és nemes volt. Térdeim imádásra hajoltak s szívem megnyílt előtte, mint szentegyház a hívő előtt. Szerettem őt, mint gyermekemet, védszentemet. Azt véltem, egyedül a hála vonz feléje, — óh de szívem már meg volt osztva s egy új kiméletlen szenvedély Prometheusként az anyai szeretet egét lopá meg. És most az ég hűlni kezd, csillagai kialusznak s napja, mint kiégett rom, bujdoskol a sivatag ürességében.

Áron. Szerencsétlen nő!

Bánfalviné. Óh igen, s szerencsétlen leányom! Iszonyú sors! Gyermekem boldogsága a szerető nő keblét szaggatja szét, boldogtalansága pedig az anyai kebelnek elviselhetlen. Óh, ki mondaná meg: melyikünk kínai égetőbbek? Leányom látja hidegülésemet, — és óh, én érzem fájdalmát. Halál vagy örület az iszonyú sors, mely mindkettőnk előtt áll. Látom a borzasztó mélységet, de visszalépni többé nincs erőm. Szerelmem égő és határtalan, mint egy világ lángja. — Képzelden ön sötét, irtózatoss éjet, melyben ég s föld nem látszik, hang és nesz nem él, hol a magános beteg saját lázálmainál retteg, melyben egy bűvös alakot lát, ki őt elnyeléssel fenyegeti. Képzelden ön poklot, hol a büntetések lángtavában fetregő nyomorútlak kínai közt enyhítő angyalzene s mennyei kéjek folynak a lélekre, hogy minden újabb kín egy-egy örök halál-fájdalom legyen. Képzeldje ön a teremtés minden szenvedéseit egybehalmozva s minden gyönyöreit

egy másik mérlegre vetve, — ez az én szerelmem leend.

Áron. Iszonyú, — és a gróf?

Bánfalviné. Ő mit sem tud szerelmemről. Kínos küzdelem közt az anyai részvét fátyola képes volt elrejtteni szenvedélyemet. — Óh, de ő leányomat imádja s vizsontszerettetik. Ez az, mi örültté, elkárhozottá tesz. (a pamlagra ül s fejét kezére hajtja.)

Áron. (félre) Mindenható, mily szenvedély! (fenn.) Nagyságos asszony vegyen erőt.

Bánfalviné. A léleknek többé nincs ereje. (fölkel s Áronhoz közelít.) segéljen ön, az ég irgalmára, segéljen. Ne hagyjon elveszni, — örültté vagy öngyilkossá lenni.

Áron. De hát mit kíván tőlem nagyságod?

Bánfalviné. Tanácsot, segílyt.

Áron. Valamely vétkes cselszövényt akar ön asszonyom?

Bánfalviné. Tudhatom-e én mit akarok? Határozzon ön s vigye végbe tervét.

Áron. Nem, asszonyom, többé nem szennyezem be kezeimet alattomos cselszövényvel. Ön emlékezik, mit tettem egykor önért. Akkor szegény, védtelen valék, s fájdalom, elkövettem a tényt, melynek emlékezete kigyóként függ szivemen. Bűnöm nem annyira lelkemből, mint elhagyott sorsomból forrott föl, és óh mégis mit adnék, ha kezeimről lemoshatnám a gyilkosság sötét foltját. Azon szerencsétlen meghalt, hallám, hogy végperceiben megátkozása zsidó gyilkost s egyetlen gyermekét boszúállásra hívta föl ellenem. Asszonyom! érzem, azóta ez átok üldözi lelkemet; s most mit tennék, ha ez átkot eltűrhethném, ha sirján kiengesztelhetném a halottat, vagy egykor gyermekében nemes tettel kiválthatnám s így szólhatnék éghez és földhöz: „nézzétek ezt a zsidó tevét, ki tévedését jóvá tenni sietett.“ Óh

igen, én ki akarom lelkemet emelni a gyalázat és rátapadt szenny köréből s megmutatni, hogy e faj hibái nem eredetileg mi bennünk, hanem a viszonyok zsarnokhatalmában rejteznek, szabaddá akarom magamat tenni, mert nemes tettek csak szabad lélekben tenyészhetnek.

Bánfalviné. Nem értem önt.

Áron. Asszonyom! Éltemet kettős vész üldözi. Születésem az emberektől megvettetést, szerzett tudományom önérzetszülte büszkeséget teremtettek bennem. Óh, önök nem tudják azt, minő átok zsidónak születni; túrni a kevély lelkek kicsinylését, sőt néha gúnyait s mégis magasb vágyakat bírni. Asszonyom, e szívben szintúgy megvan a nagyság és erény csirája, mint másokban: de lelkiismeretem és a világ rémekként állnak utamban. Amaz, mert egy tévedés tudatában undokságomat látom untalan; emez; emez mert születésemért még most sem tekint másokkal egyenlőnek s büszkeségemet mintnyíltól érintett sas veri föl, hogy sebével elrepüljön messze határookra. Asszonyom, jogérzetem azt mondja: te egyenlő vagy másokkal, s némi részben több érdemed van, mint kik jogaidat még most sem akarják megadni; asszonyom ha ily lélek talán lenézés s gúny jeleivel találkozik: akkor féltő, hogy minden nemesb föltételek hajótörést szenvednek. S mert a lélek vést lát maga előtt: akkor az fusson messze, égő kínaival.

Bánfalviné. Mit? El akarja ön hagyni hazáját?

Áron. Hazámat? Van-e nekem hazám? Mi itt még mindig a zsidó? Hitvány pária, kinek természetadta jogai még előbb mások szeszélyitől függenek. Pedig a nagyszerű új kor világboldogító eszméi ki vannak mondva: ámde a zsidónak még várnia kell, mit ez eszmék rég követelnek. Asszonyom, szegény árva valék, midőn nagysád fölfogá sorsomat, önnek pártfogása alatt neveltetem. Tudományt sze-

reztem, hirem vidékeket futott át, s a tapasztalt orvos drága hintóban vitetett kétségbeesett főurak drága palotáiba. Túrtem lenézést, előítéletet s visszahoztam az életre azokat, kik előbb és később, fényes társaságokban elkerülték a zsidót. — És még most mindig hiányzik egy szó, egy nevezet, melyet munkáim, álmatlan éjeim, emberi jogaim megadhattak volna számomra. Nem vagyok polgára e hazának, s másutt kell felkeresnem a nevezetet, melyért itt hasztalan küzdöttem.

Bánfalviné. S tudja ön, ismeri ön a földet, hova költözni akar?

Áron. Igen, asszonyom. Ismerem azon földet, a szabadság hazáját. Messze, — túl a nyugoti oczeán hullámain emelkedik egy világrész, melyet a gondviselés nagynak, gazdagnak teremtett, hogy befogadhassa s boldogokká tehesse mindazokat, kik futva nyomatás és inség elől, partjain hazáért esdenek. Ott a hegyormok magasabbak, mintha a szabadság oltáraiul nyúlnának ég felé; a virág ragyogóbb és teljesebb, s szirmai koszorúját a jogegyenlőségnek hozzá ajándokul. Az élőfák a föld óriás örömeit képezik terjengő koronáikkal, a folyamok megindult tengerként sietnek tovább, vagy mint kétségbeesett őrzöngő vetik magukat iszonyú mélységbe, ott minden szebb és nagyobbyszerű, mert azon föld — az egyenlőség hazája.

Bánfalviné. (élénk figyelemmel.) Úgy van, úgy van. — De hiszi, reményli-e ön, hogy ott nyugodt, boldog leend?

Áron. (komoly méltósággal.) Igen. Azon ágyúlövés, mely majdan hájómön a parttól elválást jelentendi, egyszersmind a szabadság égi szózatát fogja lelkembe menydörgeni. A határtalan tenger, hol a hullámok szabály-, törvény nélkül rohannak föl s alá, hol a vihar miként nyügeiből kiszabadúlt, korlátot

nem ismerő hatalmas szellem, száguld át ezernyi mértföldeket, a háborítlan természeti jogot rajzolandja elém, és azon humah-kiáltás, mely az új hazában fogadand, nagyszerű tempломénak leend, melynek hangjainál földre borúlva fogom imádni az óhajtott messiást, a szabadságot.

Bánfalviné. (a beszédől mindinkább megkapatva, félre.) Mily óhajtás szivemben!

Áron. És ez új hazában ismeretlen halmok, folyók mosolyganak elém, más csillagok fognak lera-gyogni. Elszakadnak a régiebb kor emlékei; — véték s szenvedés. A nagy tengeren túl föltalálom mire szükségem van: az új életet.

Bánfalviné. Igen, ön valót szól. Szárnyat adott lelkemnek is. El kell magamat szakasztanom e helytől. Nyugalom, más élet kell. El, el! Messze! Lelkem elég erős lesz a lemondásra. Igen, önnel megyek.

Áron. Mit hallok?!

Bánfalviné. Ez kötelességem. Óh erősítsen ön e határozatomban. Vigyen ön magával messze, messze, hol feledjek s feledtessem. Leányom itt marad. Ne tudjon meg semmit. Legyen ő boldog. Óh istenem, mily édes üdv árad el szivemen. Én boldog leszek, mert mindent föláldoztam érte. Nem mondandja, hogy rossz anya voltam. Férjem elköltözött szelleme, szereteted lelkesítse az anya kebelét. Ó áldani fog Amália — (az ablak alatt a gróftól lant mellett egy dal hallatszik. Bánfalviné arcza hirtelen elsötétül s aztán rajta küzdelem és szenvedés látszik.) — Ne, ne küldd most e hangokat! Óh jaj nekem!

Áron. Ki énekel?

Bánfalviné. Óh ő, — a gróf. Leányom iránti szerelme — szerencsétlen! (szemét elfődi.)

Áron. (félre) Boldogtalan nő.

Bánfalviné. (szenvedélylyel.) Ah, ez ének kiegészíti lelkemet. El, el, másként megőrülök! (el jobbra.)

HETEDIK JELENET.

Áron. (egyedül.) E ház el van átkozva. Hova viszi e nőt szenvedélye? Érzem vész és bűn örvénye áll előttem, ha itt maradok. És ez ének! Iszonyú emlékezet. Midőn ezelőtt húsz évvel a szerencsétlen tettet végre hajtám; a Montenegro palota egyik ablakából e dal hangzott le hozzám egy dajka ajkiról. Átok, szűnj meg üldözni lelkemet, Húnyj el sötét emlékezet. E lélek erős lesz: megküzdeni minden kísértettel. Te dicső lény, mit szellemnek neveznek; mutasd meg, hogy egyeredetű vagy azokkal, kik engem és fajomat megvetik, bizonyítsd meg, hogy az embert nem származás, hanem a lelki szabadság emeli vagy nyomja le. El e helyről örökre! (indúlni akar, az ének elhallgat.)

NYOLCZADIK JELENET.

Marietta és előbbi.

Marietta. (a fenékszíni ajtón benéz, aztán meglátva Áront, hozzá fut.) Ah te rossz testvér, meg sem mondtad, hogy itt keresselek. Oly rég járok utánad.

Áron. Jer, jer, siessünk innen. (menni akar.)

Marietta. (föltartja.) No, megállj egy kissé. Nem hallád-e azon gyönyörű éneket? Lásd, midőn az udvarba léptem, a kert bokrai közt egy szép, igen szép ifjú állott, kezében lantjával. Ő dalolt. Hangjait fülembe hozta a szellő. De arcza szebb volt mégis mint éneke. Istenem, magam sem tudom hogyan van, ha ez ifjúra emlékezem, nem tudok vidám lenni! Bátyám, ő nagyon, nagyon szép!

Áron. (félre.) Üdvözlégy szabadság szép hazája.

Marietta. Úgy bizony, aztán boszankodom

magamra, mert képe mindig itt van, itt fejemben, óh bátyám, úgy-e ostobaság, örültség? Mit gondol ő, mit gondolnak mások egy zsidó leány érzelmeivel. Óh istenem! (elszomorodik)

Áron. Jer Marietta, távozzunk innen.

Marietta. Miért? Hisz még meg sem hallgattál. Mily hideg vagy. Ugyan mondd meg egyszer: vagyok-e oly szép, mint a keresztyén hölgyek?

Áron. Hiú teremtés! — De jer velem. Holnap indulni akarok az új világba.

Marietta. Tehát csakugyan? Örökre? Óh Istenem, én nem mehetek veled.

Áron. Tehát maradj, nem erőltetek Marietta.

Marietta. (szünet és kedélyhullámzás után) És itt hagynád egyedül Mariettát? Óh, gyermekkorom szép hazája. (Áron felé terjeszti karjait.) De én veled megyek. (könyveit törli, félre.) Szívem szakad meg hazámért. (szünet, aztán vidáman.) Ah, még nem is tudod, holnapra egy tánczvigalomba vagyunk híva. Igérd meg, meg kell ígéred, hogy bevárjuk e vigalmat. (félre.) Ha ő is ott lenne!

Áron. A kelő nap nem fog már itt találni. De jer, jer innen. (az ének ismét hangzik.)

Marietta. Ah, halld, halld csak az éneket. Óh ha én értem énekelne: a csillagok is irigyelnék boldogságomat. Valaki jó.

KILENCZEDIK JELENET.

Bánfalviné és előbbieik.

Bánfalviné. (kilépve az asztalhoz megy, melyen egy csengetyű áll.)

Áron. (Mariettát bemutatva.) Nővérem.

Bánfalviné. (némán üdvözli Mariettát, ki szintén meghajol, aztán csöngtet.)

Marietta. (félre.) Minő szenvedő arcz!

Inas. (a fenékszíni ajtón belép, az ének megszűnik.)

Bánfalviné. (inashoz.) Lovászom tüstént üljön lóra s vigye ezen levelet a városba leányomnak, legnagyobb sietséggel. Értettél?

Inas. Igen, nagyságos asszony. (el.)

Bánfalviné. (Áronhoz.) És most önhez kell szólanom. Határozatomat végre akarom hajtani. A levélben fölszólítottam leányomat, hogy térjen vissza minél előbb. S most kérem önt, maradjon addig, míg én is mehetek. Mentse meg egy család boldogságát. Szánakozzék ön rajtam és Amálián. Az ég érdemül irandja föl, mit egy ártatlan leányért tenni fog.

Áron. Maradok.

Marietta. (félre.) Arcza szebb, mint éneke.

Bánfalviné. Senki sem tudandja tervemet csak ön. Számolhatok ön segélyére?

Áron. Ily esetben igen. Most távozom. Ajánlom magamat. (köszön Mariettával s távoznak.)

Bánfalviné. (egyedül.) Ó nem fog elhagyni. Nem leszek egyedül. Óh, minő édes lesz ez önáldozat! Mindenható, úgy-e végbe engeded ezt menni s boldoggá teszed gyermekemet. Édes, egyetlen leányom! Minő kínos öröm, mily kéjteljes fájdalom. Imádkozni fogok érte. (tedérdel.) Isten, kezednek ujjai le tudják csillapítani a viharzó szenvedélyeket. Tekintsd az anyát, tekintsd gyermekemet. (az előbb éneklett dal közelebből és erősebben hallik Bánfalviné hallgat, arczán küzdés nyomai látszanak.) Irgal-mad — ismét — Isten! Jaj, jaj nekem. (felugrik.) Hiába kérelem, imádság. Az ég bezárult előttem. Nem megyek, nem válhatok meg innen; — tőle. Szívemet ezer kín tépi. Szerencsétlen nő, szerencsétlen anya. (roskadozva a pamlag felé megy.)

HARMADIK FELVONÁS,

(Tánczvigalmi mellékterem fényesen kivilágítva, — pámlagok és székekkel. A fenékszínre nagy, üveges ajtók nyílnak, melyeken túl hölgy- és férfi vendégek mozognak. Két mellékajtó)

ELSŐ JELENET.

Péter. (egyedül, a baloldali ajtón kémlelődve előlép.) Ólalkodni fogok. Nem távozom addig, míg a gróffal nem beszéltem, (szétnéz s különösen a fenékszín felé.) Nem láthatom. — Óh, igen e vén fejnek igaza van. Itt bajnak kell lennie. Ezen ármányos zsidó, — de engem meg nem csálnak. — Szólanom kell vele. — De éppen jó.

MÁSODIK JELENET.

Gróf és Péter.

Gróf. (a fenékszínen jő.) Ő még nincs itt. (meglátja Pétert.) Az öreg szolga! (Péterhez.) Hogyan? itt van már a kisasszony?

Péter. Igen.

Gróf. Itt? (menni akar.)

Péter. (föltartja.) Kérem gróf úr, egy szóra.

Gróf. (megáll.) Csak röviden.

Péter. Gróf úr, én már huszonöt év óta szolgálom azon házat, melynél lakom, s Amáliát szeretem, mint saját gyermekemet, sőt jobban gyermekeimnél is.

Gróf. Tudom, tudom, ön nem akarja ezutánra sem elhagyni jó kisasszonyát, úgy-e?

Péter. Azt nem teszem, azonban most mást akarok mondani. Gróf úr — hogyan is mondjam? Itt baj van, nem jól mennek a dolgok. Önt meg akarják fosztani Amáliától.

Gróf. (figyelemmel.) Hogyan? Mi történt?

Péter. Ismeri gróf úr azon idegen orvost, ki csak nem rég jött ide. Ez valódi ördög. Most valamit főznek az asszonynyal: de hogy mit, azt csak a pokol sátánai tudják.

Gróf. (félre.) Gyöngé elméjű öreg. (fenn.) Jó, jó. Vigyázni fogok.

Péter. Nem, ön nem fog vigyázni, szavaiból látom. Gróf úr, ön megveti, kikaczagja az öreg szolgát. De uram, tudja-e, hogy ezen orvos (lassan, de nyomatékkal) zsidó?

Gróf. (meglepetve) Zsidó?!

Péter. Úgy van, s a mellett elmés és kegyetlen. Higyjen nekem. Igyekezzék gróf úr kitanúlni, mit akarnak tenni Amália ellen. Mert ezen ember hatalmas.

Gróf. És ha volna százszor, ezerszer hatalmasabb, miként rettenne meg attól gróf — — miként rettennék meg én? Egy lépés s porrá zúzom a nyomorúltat. — Azonban köszönöm, fogadja ezt hűségért. (pénzt nyújt)

Péter. (visszavonja magát.) Nem pénzért tevém. A magyar ember ha szegény is, szégyel pénzt venni szolgálatáért. (el balra, belül a termekben tánczene kezdődik.)

HARMADIK JELENET.

Gróf. (egyedül, indul, de azután gondolkodva megáll.) Szavai oly komolyak, oly meggyőzők valának. Bővebben kell vala beszélnem vele. Valóban egy idő óta ez asszony egészen megváltozott, szinte félek rátekinteni. És e rejtélyes arcú idegen! Zsidó! Te tudod Istenem, mennyi okom van e fajt gyűlölni. Boldogtalan atyám is egy zsidó orvos által mérgeztetett meg egykor. Most ismét?! Jöjjön bár a pokol minden hatalmával. — Még is, ha csakugyan

látnék egy lépést, csak egy jelt, hogy e hivatlan vendég boldogságom felé nyújtja kezét, méltó boszúm porrá zúzandja őt. — (zene.) Ah a tánczene! s én még itt gondolkodom. (el a fenékszínen.)

NEGYEDIK JELENET.

Áron. (egyedül, a baloldali ajtón jő.) Itt akar velem beszélni. De hát miért nem jó? — Igen, neki távoznia kell innen, — magammal kell vinnem, másként iszonyú jövő áll e család előtt. Mennem kell, egy szerencsétlen leány sorsa kívánja. Érzem e tett érdemül rovatik fel bűnöm ellenében. Jőnek. Ő az.

ÖTÖDIK JELENET.

Aron és Bánfalviné.

Bánfalviné. (a fenékszíni ajtón jő, félre.) Itt van (fenn, mialatt előbbre jött.) Köszönöm önnek, hogy jelent.

Áron. Nyugtalan vagyok nagysádat hallani.

Bánfalviné. Hallja ön újabb szándékomat? Én nem hagyhatom el e helyet leányom nélkül. Mídon ő tegnap megérkezett, zokogva borúlt keblemre; — óh, pedig minő hideg volt iránta e szív! Szegény gyermek. Szavaim győztek. Ő kész lemondani s velem együtt távozik. Holnap indulunk. E vizgálomban fogja utoljára látni a grófot, ezt tőle meg nem tagadhattam. Reményilem, az idő és távolság visszaadják boldogságunkat.

Áron. Adja az ég. De asszonyom —

Bánfalviné. Csitt, valaki jő.

Áron. Hugom.

HATODIK JELENET.

Marietta és előbbiek.

Marietta. (a táncztól fölhevülve, rendetlen hajfürtökkel a fenékszínen jő.) No, valahára ismét megleltelek. Oly régen kereslek, hogy dicsekedhessem előtted. Úgy úgy, hisz, te nem is nézed, mikép környeznek a fiatalok, mikép illesztik felém szemtüvegeiket, s menynyire bámúlják arczomat. Te oly részvétlen, hideg vagy.

Bánfalviné. (félre.) Mily boldog e leány!

Marietta. Óh Istenem, meg akarsz e már ölni a boszúsággal, hogy nem is kérdezed, kivel átn-czoltam, pedig ezt tudnod kellene. Szép és fönsége, mint egykor Dávid vagy Salamon lehet. Óh mily szerencsés lehet a nő, kit e gróf szeret!

Bánfalviné. (érdekkel.) Gróf?

Marietta. Igen, azon szép olasz grófort értem. Ő vele tánczoltam bátyám, igen vele.

Bánfalviné. Ön boldognak látszik a vigalomban.

Marietta. Óh asszonyom, lehet e nő, ki el ne ragadtatnék annyi szépség által. Arcza szerelem, beszéde tavasz lehelete, minden hang egy-egy dal. Ő maga Jehova, ki hódít és parancsol.

Bánfalviné. (félre.) Ő is?! (fenn.) Ön szereti a grófort?

Marietta. (keserűen.). Szeretem? Nem ismerem ez érzelmet úgy, mint mások értik. Születésem előre számúzótt azon gyülekezetből, hol a szivek egyformán érezhetnek, egyformán örülhetnek. A világ ítélete azt mondja, hogy én hangszer vagyok, melynek húrjai nem illenek az összes zene hangjai közé. Szeretem-e a napot, mely minden reggel ragyogva kigyúl, nem tudom, mert attól félek, hogy szeretetem megfertőztetné suga-

rait; — szeretem-e a hazát, melyben születtem, az embereket, kik közt neveltetém, — nem tudom, mert azt vélem, kigúnyolnák, visszautasítanák forró ragaszkodásomat. S szeretem-e őt, nem tudom, mert a remegő vágy, mit közelében érzek, a lelkesület, mely arczomon ellángol, — mind ez csak egy zsidó leányé, s félek megsértené őt.

Bánfalviné. (félre.) Szerencsétlen.

Marietta Csak azt érzem, hogy érte tudnám megtagadni szülőimet, s eltépni minden köteléket, mely rokont rokonhoz, szülőt gyermekhez köt. Bocsánat, asszonyom.

Bánfalviné. (félre.) Ah, ő jobban szereti!

Áron. (félre.) Újabb lángot önt hamvadó tűzére. (fenn Mariettához.) De mit gondolsz. Fejéked rendetlen! Jer, jer, hozasd rendbe.

Marietta. Ah, igen. Szinte elfeledtem; pedig ma szépnek kell lennem minden áron. — Bocsánat asszonyom, ajánlom magamat. (el. A zene elhallgat.)

HETEDIK JELENET.

Bánfalviné. (egyedül, ki addig gondolatokba látszott merülni.) Ő, — szüntelen csak ő. Mindíg e képnek kell elém hozatni. Iszonyú láng, ne éledj föl újra szivemben, ne égesd velőmet. Hisz e tűz hamuba borítna egy világot. — Rajzold elém képzelet, szülöttem kétségbeesését, halvány arczát, őrjöngését, halálát. (visszaborzad.) Nem, nem, tied vagyok anyai kötelesség. Ő lemondott, ő szenved, eltűrom én is a végetlen kínokat s gyermekem mellett boldog leszek. El, el, hozzá, erőt venni! el leányomhoz. (el jobbra.)

NYOLCZADIK JELENET.

Amália és utána a gróf (a fenékszínen jönnek.)

Amália. Kérem gróf úr, hagyja el forró szavait s ha talán hízelelgetek önnek rokonszenvével, kerüljön engem.

Gróf. Óh Amália, kerülhetem e gondolatimat? parancsolhatok-e az édes álomnak, hogy ujjával ne illesse fáradt szemeimet, vagy a hajnal szárnyainak, hogy ne szálljanak álmaim helyébe.

Amália. Ön igaztalan irántam.

Gróf. Igaztalan? S nem minden e vétket követi-e el? A lég maga nem szerelemmel lebben-e Amália után? A nap legragyogóbb fénye, az éj leg-sötétebb pontja nem egyformán helyért küzdenek-e szemeiben? A hajnal legszebb pírja nem arcza li-liomán pihen-e? Óh, Amália, önt kerülni lehetetlen.

Amália. (küzdés után.) Gróf úr, kérem önt, ne keressen gyönyört megingatni egy szegény leány határozatát, melyet ez kínos könnyeken vásárlott meg, s melynél az örökre elstülyedt reményt a megadás nyugalmanak kell kipótolnia. Tanúljon ön lemondani.

Gróf. Lemondani? ki akarja azt? ki kény-szeríthet?

Amália. A végzet, a kénytelenség, — egy magyarázhatatlan rejtély, mely mint istenitélet, látatlan hatalommal sújt, — és egy — egy — (elakad.)

Gróf. Átok reá!

Amália. Az Istenért csitt, csitt, ne tovább! A kéz, mely ily kíméletlenül nyúlt keblem húrjai közé, tiszteletemet igényli, s ha minden boldogságomat szét-tépi is, hódolattal kell csókolnom.

Gróf. (meglepetve.) Amália, a mindenható kezén kívül ilyet csak egyet ismerek.

Amália. Ki ne mondja, ki ne mondja ön. Én szerencsétlen leány vagyok. (könnyezve elfordúl.)

Gróf. (félre) Nagy Isten! a szolgálta szavai! Mi oka ez asszony szigorúságának. Gyűlölni látszik s mégis szüntelen üldöz szemeivel.

Amália. Úgy-e gróf úr, ön nem haragszik, inkább szánakozik sorsomon!

Gróf. Én nem akarok engedni a sorsnak. Tudni akarom, mi áll utamban. Egy nő, ki nem rég ismer. Vagy talán azon idegen. Ha csakugyan ő oka e megtagadásnak, igazságos ég, meg ne őrizd haragomtól. Vagy tán csalódtam volna. Mindenható, ha Amália egykori édes szavai csak könnyű, ezüst pillangók voltak, s elröppentek a szív érzetével, ha a kebel meleg dobbanása, mint csecsemő első mosolya, örökre elhalt. Óh akkor százszor, ezerszer boldogtalanabb leszek a pokol minden kinainál.

Amália. Ne e vad kétségbeeséssel gróf úr; ez széttépi szívemet.

Gróf. Engedelmeskedni akar ön anyjának?

Amália. (szeméremmel.) Ha talán ön azt vélné, hogy én változtam, az fölöttébb kínos volna.

Gróf. Engedelmeskedni akar ön anyjának?

Amália. Gróf úr, gondolja meg, — én — gyermeke vagyok.

Gróf. Gyermeke, gyermeke! Óh, e gondolat kétségbeesésre vezet!

Amália. Higyje meg ön, mindent megkísértettem. Óh, de jól látom, hogy ha nyernék: akkor az anyai szív örökre eltávolíttatik tőlem, s a boldogság meg nem őrizhet, hogy a gyermek szíve fájdalomában meg ne szakadjon. Nekünk válnunk kell, gróf úr.

Gróf. Óh, Amália ily gyilkot tudnak rejteni ez édes ajkak.

Amália. Mi elutazunk innen sok időre, talán — örökre. Gróf úr, utolsó szavaimban a búcsu hang-

jai rebegnek. Isten önnel. Igérje meg, hogy nem fog fájdalommal, de hidegen sem emlékezni egy szerencsétlen leányról, ki legszebb reményeit édes anyja nyugalmáért föláldozta.

Gróf. (elérzékenyülve.) S kegyed igérje meg, hogy a távolban imáiba foglalandja egy halott emlékezetét. (félre.) Óh, mennyei irgalom. (távozni akar.)

Amália. (félre) Halott emlékezetét?! — (a gróf után lép, fenn.) Gróf úr!

Gróf. (visszafordúl.) Életem lelke!

KILENCZEDIK JELENET.

Bánfalviné. Előbbiek.

Bánfalviné. (azon oldalajtónál, melyen távozott, megjelen s meglátja a grófot és Amáliát, megütközik.) Hah!

Amália. Hiába minden küzdés. Meghalhatok, de öntől megválni nincs erőm. (olálás.)

Bánfalviné. (félre) Irgalom atyja!

Gróf. S azt az örök büntető igazság sem kívánhatja, ha szinte ezred év vétkeit akarná megboszulni. — Kérjük az édes anyát. Ő nem engedi, hogy leánya szive megrepedjen.

Amália. Igen, ő meg fog egyezni. Egy édes reménysugár ragyog át lelkemen. Ő meg fog egyezni.

Bánfalviné. (e beszéd alatt előlép) Én nem fogok megegyezni.

Gróf.

Amália. } (meglepetve félre.) Nagy Isten!

Bánfalviné. (lopva a grófra tekint, félre.) Óh ha értené kínaimat.

Amália. Anyám, hallgass meg.

Gróf. Igen, Amália szelíd szavai engeszteljük ki az anya szívét. Én addig távozom (indul, mentében félre.) Mindenható lágyítsd meg kebelét!

Bánfalviné. (félre.) Ő távozik.

Amália. Anyám, ő engem fölöttébb szeret.

Bánfalviné. (fájdalommal.) Azt hiszed?

Amália. Érzem és tudom. Szivem minden dobbanása az ő érzelmeit viszhangozza. Keblem tenger, szerelme az ég; minden csepp, minden hullám mosolyogva tükrözi vissza annak napját és csillagait. Ő itt él szivemben, s nélküle anyám elhervad leányod élete.

Bánfalviné. (félre.) Ah, szigorúnak kell lennem. (fenn.) Amália emlékezzél ígéretedre.

Amália. De anyám, szeretetemre, s férjed, — atyám nyugvó hamvaira kérlek, mondd meg: miért vetsz gátot boldogságom utába. Hideg szavaid megállítják gondolatim folyamát, eszméim homályos sejtésekben tenyésznek föl. Anyám, félni, irtózni kezdek tőled.

Bánfalviné. (félre.) Szerencsétlen leányom!

Amália. Szólj anyám. Mondj egy okot, csak egyet. Ne kényszeríts hinnem, miket gondolni is vétek volna.

Bánfalviné. Amália, ne kívánd a rejtett okok homályát földeríteni; kísértet lakik ott, mely neked vészt hozand. Gyermek kiméld anyádat s higj szavaimnak. Tűzhányó hegy gyomra van mindkettőnk előtt. Sötét sirboltba akarnál vigyázatlanul lépni, hol Isten haragja mennydörög, s anyád koporsója látszik. — Amália higj nekem, ne kívánd föltárni a titkot, tiszteld az anyai fájdalmat. Kiméld tenmagadat, kiméld engem.

Amália. Nem, nem. Engem el nem rettenthetsz. Szerelmem nem lehet veszélyes, Isten jó és mindenható. A napban áldáshozó fényt, a gyémántban törhetlen erőt, s a tántoríthatlan szerelemmel boldogságot kelle egyesítnie. És ha szerencsétlenség fenyeget: legyenek az ő vele, — általa. Mít bánom én? Szerelmem örömmé varázsolja a szenvedést, megszé-

píti a halált és örök kínokat. Történjék bármi, én övé vagyok anyám, egyedül és örökre övé.

Bánfalviné. (keményen.) Gyermekek, nem tudod mit beszélsz. Jaj jaj mindkettőnknek, ha így beszélsz. Elvesztél, elvesztünk, ha le nem mondasz. De le kell mondanod, anyád kívánja, anyád parancsolja.

Amália. Parancsolja? (félre.) Tehát vége mindennek? (fenn.) Semmi sem hajthatja meg akaratodat?

Bánfalviné. Semmi.

Amália. (fájdalommal.) Semmi! (szünet után.) Anyám, én szeretlek, oly forrón és tisztán mint a teremő szerelme. Gyermekednek csupán egy gondolata volt — gyémántja a léleknek — és az te valál. Mint csillag az ég ölén, mint harmatcsepp a fűszálon függetem lelkeden. Keblem a szeretet temploma volt, hol csak Istenemről és rólad emlékeztem, és most anyám, most —

Bánfalviné. Mit akarsz mondani?

Amália. De most a szeretet tiszta forrását jégkezed megfagyasztá. El vagyok hagyatva, most érzem, többé — nincs anyám. (indul)

Bánfalviné. (megrettenve.) Amália!

Amália. Sötét arczodon örök tél hidegsége van rajzolja. Félek saját anyámtól. Az ég legyen irgalmas, szívem elvált tőled.

Bánfalviné. Gyermekek, mit beszélsz? Én téged forrón és igazán szeretlek.

Amália. Föltámadnak-e a koporsók halottai?! Csupán egy lélek van még, mely sorsomban osztozik. S én övé vagyok, őt kell követnem. (indul.)

Bánfalviné. Megállj, hálátlan! — Kedves gyermekem. Gondolj kötelességedre.

Amália. A kötelességnek éltető gyökere a szeretet, ha ez kihalt: a törzsnek is száradnia kell. Isten veled! (tovább megy)

Bánfalviné. (félre, fájdalommal.) Érte elhagyja

anyját! (fenn, szenvedélylyel.) Megállj maradj még egy perczig elvetemült leány, — még egyet mondok. Ha nincs többé hatalmam fölötted s megveted anyai szeretetemet; van még egy szózat itt — a megbántott szüle lelkében, melyet rád örökségképen hagyhatok. És az ég rettentő haraggal szokta az anyai átok mennyköveit a gyermekekre visszaszórni. Halld tehát szerencsétlen, s hallja az ég —

Amália. (kétségbeesés sikoltásával anyjához fut, előtte térdre esik.) Anyám, gyermeked vagyok.

Bánfalviné. (arczán kínos lelki küzdés közt.) Leányom. (föl akarja emelni, aztán félre.) Ő nem szeret többé, — nem szeret többé, — nem szereti anyját. (lassan el jobbra.)

TIZEDIK JELENET.

Amália. (Bánfalviné távozta után fölneéz, széttekint.) Hol van ő! Hol van anyám? (feláll.) Mit tevék, igaztalanul bántam vele. Hisz kötelességem túrni és engedelmeskedni. Óh szerelem, ne fojtsd el tovább a kötelesség szent szózatát. Óvé leszek egészen. Szeretni, boldogítani akarom őt, habár hidegen taszítna is el; — szívéhez forradni, habár megvetne, s gúnyjal jutalmazná, ragaszkodásomat, Isten hozzád örökre. Én — én engedelmes leány leszek! — Óh szerelmem, Isten veled! (a sírás elfojtja hangját, s egy székbe rogy.)

TIZENEGYEDIK JELENET.

Áron és Amália.

Áron. (a fenékszínen jő s meglátja Amáliát.) Ő az, Amália. Mily szép! mennyi lelki fönség vonásain! Szegény gyermek bár boldoggá tehetnélek! — Szenved. És ha én nem segílek: mily iszonyúakra növeked-

nek e szenvedések! Igen, szegény, elhagyott gyermek, én is védni, oltalmazni foglak. (mialatt közelebb jött.) De mi ez? Arczán újabb kínok nyomai! (Amáliához megy, meleg gyöngédséggel.) Szép hölgy, kit első látás óta tisztetek, mitől szenved? Az ég szerelmére! Szemeiben a fájdalom égő cseppjei. Óh, ne higgye, hogy könnyei megkérlelik az eget, mert neki nincs elég kincse, hogy e gyöngyöket megválthassa. Óh! szóljon, szóljon mi bántja, mit kíván?

Amália. Egyedüli kérésem, hagyjon ön magamra.

Áron. Nem, nem, Istenemre, szóljon ön, mi történt. Nekem van hatalmam segíteni, — Amália, legyen bizalommal az idegen iránt, ki kötelességének tartja az ön boldogságán munkálódni. Kérem, szóljon ön. (mintegy súgva.) Talán édes anyja? —

Amália, (meglepetve félre.) Mi az? (feláll.) Engedjen távoznom. (távozni akar, de léptei ingadozóknak, kebléhez kap.) Ah Istenem, nincs erőm (a neki segélyre siető Áron karjára hanyatlók.)

Áron. (az alatt míg Amáliát a székhez vezeti.) A gyötrelmem a legszebb templomot választotta magának. (Amáliát a székbe helyezi, önmaga mellé hajol s érütésért vizsgálja.)

TIZENKETTEDIK JELENET.

Gróf, utána néhány ifjú előbbiek.

Gróf. (azalatt, míg Áron Amáliát a székhez vezeti, a fenékszíni ajtón megjelen.) Hah! — Az orvos, tehát minden való! (Áron felé indul.)

Első ifjú. (grófhoz titkon.) Tudja-e már ön, hogy azon ember zsidó? (Áronra mutat)

Gróf. Jól tudom. Majd szólani fogok vele. (félre.) Atyám szelleme, és te isteni irgalom, enyhítések haragomat! (Áronhoz lép és megszólítja.) Uram!

Áron. (megfordúl) Szolgálhatok?

Gróf. Mikép merészel ön ezen hölgyhez közelni?

Áron. Nem látja ön, hogy ő szenved?

Gróf. Semmi segílyt tisztátalan kezeztől.

Áron. Mit jelent ez?

Gróf. Azt, hogy ön ismeretlenül behízelgé magát magasb körökbe, hogy cselszövényeivel mások boldogságát megrontsa. Ön nyomorú tolakodó, szennye az emberiségnek.

Áron. (dühösen.) Hah, ez elégtételt kíván.

Amália. (rettenve fölugrik.) Nagy Isten.

Gróf. (gúny- és haraggal.) Adjon ön elégtételt a nemes társaságnak az által, hogy jelenlétével nem mocskolja be tovább ennek fényét. Úgy vélem, nem fog hízelegni magának azon szerencsével, hogy egy gróf befertőzze kezeit zsidóvali párbajjal.

Mind. Hahaha!

Áron. (félre) Türelem istene ne hagyj el.

Gróf. (az ifjakhoz.) No, nemde uraim, önöket hívom fel tanúkul, hogy én ezen emberrel nem vívhatok.

Mind. Úgy van, — minden esetre.

Gróf. (Amáliához.) Karját, szép Amália! (karon fogja.)

Amália. (a gróf karján elindulva.) Én szánom őt. (el a fenékszínen)

Áron. (körülnéz.) Tehát nincs elégtétel? Senki sem szól mellettem?

Egy ifjú. (Áronhoz lép.) Minden további zavar és botrány kikerülése végett legjobb lesz, ha ön sziveskedik itt hagyni a vigalmat.

Mind. Úgy van, legjobb lesz. (az ifjak el.)

Áron. Értem, — megyek. És a föld meg nem reped boszújában! Éreznek-e a sír halottai? Óh, hiszen ily méltatlanság fölrázná ott is idegeimet, s

vérkönyvet fakasztana szememből. Mily tiszta volt szándokom! s most nyomorú tolakodó, — szenny! — Óh, boszú, kárhozat! — Nyilaidat, égő nyilaidat Isten. Te, ki szétszórtad, nyomorúvá tevéd népedet, ontsd villámidat e kebelre. Hisz még él e szív, van mit kínoznod, — még szétszakadt darabjai kínosan vonaglanak mint féreg eltépett izmai. Ölj meg, ölj meg, Jehova. Még most csak itt lelkemben ég a boszúkín; idő múlva a méreg szétárad vérembe, agyvelőmbe, s lángja pusztítva törhet ki. Te nem adtál úgy sem, születésemtől fogva semmit, csak gyalázatot a szenvedések béreül. Ölj meg irgalomból, — meghajtom fejemet, — ölj meg egy egész élet gyötrelmei jutalmául. (szünet, mialatt fölegyenesedik, s arcza szigorú elhatározott alakot ölt) Hahaha! Mint akartam szeretni ellenségimet. Ostoba, örült, eszeveszett. Akarja-e a sors, hogy jó legyek? Nem, egy iszonyú hatalom űz e vétekre? S vétek? Mi az? — Előtte tett csúffá, — azon pillanatban, midőn vérem minden cseppje egy-egy ima volt boldogságáért. — Legyen, ti akartátok. Ti elátkoztatok már születésem előtt. — Én is elátkozlak benneteket. Megvetlek mint dögvészeszt, — tehát dögvésze, mirigye leszek a társaságnak. Megrontom erényeteket, tombolok bűntökön, mérget lehelek szerelmetek kéjeibe, és feldülöm családjaitok boldogságát. — „Nyomorú tolakodó?! Szennyje az emberiségnek!?” — Óh Isten, adj erőt lelkemnek. Te a boszúállás Istene vagy. Tégy örültté, élő halottá, csak adj boszút! — Boszút, boszút nekem! (mintegy magán kívül föl s alá jár.)

TIZENHARMADIK JELENET.

Marietta és Áron.

Marietta. (a baloldali ajtón rendbeszedett fejdíszszel jő.) Tehát fölékesítettem fejemet. Hogyan tetszik? (Áron előtt mutatja magát.)

Áron. (megáll, de nem is figyelve hugára.) Legelőszőr is öt teszem semmivé. Nyomorultabbá teszem önmagamnál.

Marietta. Ej no! Hát rám sem nézesz? Úgy-e ékesen csillog az arany rezgő tű? (megfordúl, hogy mutathassa.)

Áron. (mint feljebb, félre.) Fejem szédül, a föld reszket lábom alatt! Óh, szívét szagatom ki s kutyáknak hányom eledelül.

Marietta. (Áronhoz fordul, békétlenül.) Ez már szörnyűség, nem is dicsérsz. Mondd már egyszer, hogy szép vagyok.

Áron. (Marietta nézésébe merülve) Mily szép, mily bájoló! (Marietta örömét fejezi ki, Áron eltaszítja.) Hahaha! egy hitvány zsidó leány!

Marietta. (Áronra tekint.) Bátyám, az ég szerelmére, mi bánt?

Áron. Korbácsot kezembe! Ezredek óta bolyong e föld egy nagy örültházként, telve bolondokkal. Ostorozni kell az őrjöngőket. Bakót a nyomorultaknak!

Marietta. (félre.) Nagy Isten mi lelhetette.

TIZENNEGYEDIK JELENET.

Bánfalviné és előbbiek.

Bánfalviné. (jobbról jő, félre.) Itt van. (fenn Áronhoz.) Beszélnem kell önnel.

Marietta. Ah asszonyom, ő igen rosszul van.

Bánfalviné. (Áronhoz) Mi baja önnek?

Áron. Mi bajom? (megkapja Bánfalviné kezét.) Nem látja, hogy minden rám bámúl. Az éj fényes csillagai, előbb oly szemérmesek mint szűz hajadon, most elvetemült szemekként gúnyolva pillantgatnak rám. A lég kárörvendő hahotát szór fülembe s a termé-

szet milliárd parányi atómjai óriás szörnyekké nőve
gúnyarczokkal lebegnek körültem.

Bánfalviné. (félre.) Mi történt itt?

(a fenékszíni teremben, s az ajtón túl több mulató közt a gróf
is elsétál Amáliával.)

Áron. Asszonyom, azon ifjú, nemde a gróf.

Bánfalviné. Óh, ő az, leánnyommal.

Áron. Hahaha!

Bánfalviné. Irtóztató kaczaj. Mit jelent ez?

Áron. Asszonyom, öné vagyok. Parancsoljon,
szóljon csak egyet. A grófit —

TIZENÖTÖDIK JELENET.

Amália és előbbieik.

Amália. (a fenékszínről sebesen jő s anyjához fut.)
Anyám, anyám, te talán békét eszközölhetsz. A gróf
— remegek érte.

Bánfalviné. A gróf, — mi történt?

Amália. Mindent megtudandsz. Óh anyám,
nézd e boszús arczot. Én remegek, hogy a gróf élete
leend koczkán.

Bánfalviné. Mit? élete? (Áronhoz.) Mit akar
ön tenni?

Áron. (mintegy sűgva Bánfalvinénak.) Boszút állani,
eltiporni őt. Óh el innen! (el sebesen balra.)

Marietta. Bátyám! (Áron után el)

Amália. Irgalom atyja!

Bánfalviné. Mi szándoka van? Mit tett a gróf?
— Te remegsz. Szólj gyermek, az égre szólj!
(iszonyú küzdelemmel.)

Amália. (félre, örömmel.) Anyám aggódik érte?!
Nem gyűlöli őt. (hirtelen egy gondolattól megkapatva.)
Mindenható, e sejtés! Nem nem, — nem lehet.

(fenn.) Anyám, — én irtóztatót látok. (belül a teremben tánczene kezdődik.)

Bánfalviné. Igen, nem engedhetem, hogy veszély fenytse. El ez ember után! (el balra sebesen.)

TIZENHATODIK JELENET.

Gróf, néhány ifjú és Amália

Gróf. (a fenékszínen jő.) Amália, a táncz kezdődik, kérem önt.

Amália. (fölsikolt, félre.) Megállj! — Óh vígalom örök Istene. Sejtésem valósúl. Anyám szereti őt. Irtóztató! (szemét elfödi és az előlépő gróf karjaiba hanyatlik. A többi fiatalok hozzá sietnek)

NEGYEDIK FELVONÁS.

(Nagy terem, két kijárással a fenékszínen. Jobb oldalt, a falon egy férfi arczképe függ.)

ELSŐ JELENET.

Amália. (egyedül, jobbrólbelép.) Igen, úgy van. Sejtésem a fájdalom lépcsőjén hág föl a meggyőződésig. Óh szívem, légy sírja, legyetek ajkaim halvány leplei e titoknak. Fényes nap ne tudd meg: miért szenvedek. És te mindenható, temesd örök feledésbe az anyagyöngeségét. Hisz nem szabad őt vádolnom. Óh iszonyú, iszonyú. Elmém megáll s szám, mintha a kebel fájdalmának sebhelye volna, kínosan vonaglik, ha a gyötremeim szavakban föl akar törni. Óh ne tébolyítsd meg elmémet mindenható. Szólanom kell vele: de előbb hozzád akarok könyörögni. Igen, ez a hit hangja

bennem. A templomban forróbb lesz könyörgésem, s a nagy szenvedő erősödést adand. (az asztalról egy imakönyvet vesz föl s a fenékszín felé indul.)

MÁSODIK JELENET.

Péter és Amália.

Péter. (bejövén, a fenékszínen állva marad s vizsgálja Amáliát, félre.) Igen, szenved.

Amália. (félre) Ne lássa fájdalmamat. (fenn, jókedvűt színelve.) Mit akar jó öreg?

Péter. Mit akarok? Hisz e vidám arcz mellett szintén feledem, mit akartam. És bár csalódnám. Bár azt mondhatnák mások: ime a vén embernek már lábaiba szállott az esze, s szeme rosszul lát, mint az ittásé. Óh de én nem csalódom. Ön, édes gyermek, már régóta szenved. Amáliát gyötrik. Amáliával rosszul bánnak. Ezt tudnia kell az öreg szolgának.

Amália. Ön csalódik. Én boldog vagyok.

Péter. Nem, nem. Ne csaljon meg, Amália. Ne csalj meg, gyermekem. Ezen jövevény, — ezen ármanyos idegen, — és ezen asszony, ez iszonyú anya —!

Amália. (mértósággal.) Csitt, parancsolom. Ily beszédet nem hallgathatok. (indul.)

Péter. (kétségbeesve utána kiált.) Bocsánat, Amália, én ostoba vén ember vagyok.

Amália. (visszafordul, kezét nyújt.) Jó öreg!

Péter. (megcsókolja Amália kezét.) Jó jó, látom, itt a vén embernek kitelt már ideje. (hirtelen szájára teszi kezét, alázatosan.) Egy szót sem szólok.

Amália. (félre.) Ahoz kell keménynek lennem, ki legjobban szeret. Isten önnel. (el a fenékszínen)

Péter. (egyedül.) Tehát nem szólok. Ez bántja Amáliát. Igen, elhallgass te morgó tökfilkó, (fejére üt) különben asszony fejkötőt húzok rád. Nem szólok;

de azért azt mondom, hogy (jobb oldalra tenyegetőleg.) az Isten haragja nem fog késni. Így — kimondtam, a mit kellett. (el a fenékszínen)

HARMADIK JELENET.

Áron. (baloldaltól gondolkozva kilép.) A gép el lesz indítva. Kerekei össze fogják törni a nyomorúltat. Hah, mily szép tervem, mint égő hajó a sivatag tengeren! s miért nyugtalan e lélek? Hát van még csak egy parányi rejtek e kebelben, hová a halálos mérreg el nem hatott! — Te gyáva szív, darabonként téplek ki, ha még mozdúlni mersz. Legyen e lélek pusztá, kietlen szirt, mely között csak az élő kín halálmadarai vijjognak, s minden mi rá kivettetik, csak hullámtól fölemésztett dögtest. — Hah, nyomorúlttá teszem, meggyalázom, — oda tapodom büszkeségét, hol fajom fetreng előtte. — Hugom szereti őt. Testvérem! Óh e gondolatra szívem remeg, mint hervadt növény szélvész kezében. Nem, — legyen. Feláldozok mindent, — boldogtalanná teszem magamat, hogy a boszúban boldog legyek. Hahaha! szeretet, te az érzelmek örömeánya, — a természet hazug keze fölékesített bűvös szépségekkel: de én kitépem magamat karjaid közül. Íme boszuló Jehova, e lélek kész, adj segedelmet.

NEGYEDIK JELENET.

Marietta és Áron.

Marietta. (jobb oldalról kilép, félre.) Mindíg oly sötét! (fenn) Bátyám, beszélni kívánsz velem?

Áron. Igen, hugom. (félre.) Lélek, légy erős.

Marietta. Szólj: de kérlek, ne légy oly ko-

mor. Lásd, én vidám szeretek lenni, — vidám vagyok; s most félnem kell tőled.

Áron. Igaztalan vagy; e sötét gond érted van.

Marietta. (meglepetve.) Értem? Miért?

Áron. Kimondjam-e? Hugom, te veszélyben forogsz. Veszélyben szived, — talán, — óh talán — erényed?

Marietta. Bátyám!

Áron. Talán nem kellene kimondanom: de félek; akkor súlyosítandom a veszélyt. — Hugom, halld meg: — a gróf.

Marietta. A gróf? Mit — mit akarsz mondani.

Áron. A gróf szeret téged.

Marietta. (öröm és kétség közt.) Bátyám! —

Áron. Igen, szerencsétlen, ó szeret.

Marietta. Szerencsétlen? Miért. — De óh ne, ne mondd azt, — oly kínos és kedves hallanom. — Bátyám, ne csald meg hugodat, ne tedd iszonyú játekra szívemet.

Áron. (félre.) Szűnj kínok fürgetege. — (fenn.) Halld Marietta. A tánczvizalom alkalmával a gróf el lőn ragadtatva kellemeid által; s nem tartózkodott előttem vallomást tenni szerelméről; s ez az, mi engem felbőszített s elmémet kiforgatta sarkaiból.

Marietta. De hát miért? Félthetnél engem veszélytől?

Áron. Te még nem tudsz mindent, a gróf beszélni kívánna veled, egyedül, tanúk nélkül.

Marietta. Nem, nem, — azt soha.

Áron. (félre.) Nem? (fenn.) Hála az égnek, te nem szereted a gróft!

Marietta. (szenvédélylyel.) Nem szeretem? Óh, ne mondd azt. Csak most érzem: mennyire szeretem. Eddig nem mertem gondolataimat hozzá fölemelni. Azt véltem, hogy oly magas egyén becsületére homályt vonna érzelmem, hogy szerelmem kimondása

szentségtörés lenne. Most szívem fölfakadt, mint forrás; — most fölzendültek lelkelem hangjai, mint tavaszi madárzene. Szeretem őt, miként nincs szerelem e földön. Életemet adnám oda egy pillantásaért, egy rám vetett mosolyáért, s az éden minden boldogságát e szaváért: szeretlek. Megcsókolnám a földet, hova lábait tevé, halála óráján átadnám neki lelkemet, hogy ismét élhessen. Óh én rossz, igen rossz leány vagyok. Érzem, hogy őt jobban szeretem, mint téged, testvéremet.

Áron. (félre.) Saját szívembe döföm a mérges gyilkot. (fenn.) Szerencsétlen, ne engedd magadat szenvedélyed által elvakíttatni. Óh, talán én is vétkezém, midőn fölfedeztem, mit el kelle vala rejtenem: de egy leróhatlan tartozás kényszerít erre. Egykor megtudandod. El kelle vállalnom, hogy eszköz leendek a gróf kívánatában. Azonban akaratom határoz, kérlek, vigyázz magadra. Ne hallgas határtalan szenvedélyedre.

Marietta. Nem, nem. Most csak azért is látni akarom, — hallani ajkai édes zenéjét. Ne tarts semmitől. Hisz ő szeret, azt mondád, — tudod-e, mit tesz ez? — Szólj, hol, mikor kívánja?

Áron. Itt az épület balszárnyán egy szobácska nyílik a kert árnyaira. A grófnak átadandom a kertre vezető ajtó kulcsát. Te pedig a termeken keresztül megtalálod a helyet. Az est homálya kedvezni fog, hogy a gróf titokban hozzád juthasson.

Marietta. (örömmel.) Igen, — megyek. (komolyan.) De, Istenem, ha talán e lépés nem volna helyes. Ha talán te tudod, mit akarok mondani.

Áron. Hahaha! Kicsoda ügyel egy zsidó leány erkölcsére?!

Marietta. (félre.) Mily keserű hidegség! (fenn.) Bátyám, a szegény zsidó leánynak csak két kincse

van, a testvéri bizalom és tiszta szerelme. Bátyám, ha most mindkettőt elveszteném, ha szívem megcsalhatnék, játéku! használhatnék: ez megölné lelkemet.

Áron. (félre.) Szív, ne emelkedjél, mint lázas tenger! (fenn.) Esküszöm előtted testvéri szeretetemre, mind valót szólék. Bizzál bennem.

Marietta. (bizalommal.) Igen, hiszek neked. Megbocsáss, megyek. (indul bal felé, félre.) Óh Istenem, ő szeret. Mikép kételkedhetem? (el balra)

ÖTÖDIK JELENET.

Áron. (egyedül, darabig huga után néz.) Iszonyú! Megcsaltam bizalmát. Megöltem az ifjú lélek ártatlan szülöttét, — a szeretetet. Soha sem fog többé szeretni — senki, senki! — (néhányat lép és Marietta után kiált.) Jer, térj vissza szerenésétlen. (hirtelen megáll, szigorúan.) Nem; — veszsen ki utamból öröm, boldogság, csak a megtorlás pokoli lehessen. Ah! igen, győzelmi trónt alkotok magamnak széttépett szivekből s örömhymnust győzelem és kín haragjaiból. Mily szép lesz a boszú pillanata! Mily kéjjel játszanak ujjaim a fájdalom húrjain. (szünet, aztán fájdalommal) Óh, de ez ártatlan leány! — A halál gyöngé vigasztalás leendő csalódásában! (hirtelen a fájdalomtól ördögi örömbé megy át) Hah, midőn karjai közé szorítja az ismeretlent: anya és leány előtt, akkor tárom fel az ajtót, hogy örökre gyűlöltessek, mint én, eltaszítottassék mint én. Hahaha! egy zsidóleányért fog megvettetni! Zsidóért, kit ő eltapodott! (kínos öröm közt.) Igen, nincs többé fájdalom. Boldog vagyok. Kínaim édesek, elragadók, mint a szereleméi. Hahaha! — Lépteket hallok. Ez ő, a gróf. Most hát jer színlett barátság és alázatosság, ti hamis hangok a lélek húrjairól, jertek segéljetek.

HATODIK JELENET.

Gróf és előbbi.

Gróf. (a fenékszíni ajtón jő, félre) Ismét ez ember!

Áron. (félre.) Szenvedélye lesz segédem. (magát mélyen meghajtva, alázatosan.) Gróf úr, fölöttébb örvendek.

Gróf. (büszkén) Kérem önt, jelentessen be.

Áron. (közelebb lépve a grófhhoz, alázatosan.) Gróf úr, legyen szabad bocsánatát reménylenem, ha kimondom, — hogy én bátorkodám önt — az asszonyság tudta nélkül e megjelenésre fölszólítani.

Gróf. (csodálattal és némi megvetéssel.) Ön, uram!

Áron. (mint előbb.) Szerencsés vagyok magamnak hízelegni, hogy vakmerőségem bő kárpótlást adand önnek. Én egyedül az ön boldogságát akarom, gróf úr!

Gróf. (némi boszúsággal.) Uram, nem értek a rejtélyekhez. (félre.) Mit akar ez ember?

Áron. Felettébb fájdalmas volna, ha azon csekély szolgálat, melyet ön iránt tenni kötelességem, öntől nem fogadtatnék kegyesen. Gróf úr, szólhatok?

Gróf. (félre.) Elfeledte volna a sérelmet, vagy csalni akar? (fenn.) Szóljon ön.

Áron. (mintegy titkolódzva.) Ön tudja talán, hogy az asszonyság holnap elutazik, s leányának eltiltott minden önneli búcsúvételt.

Gróf. Tudom, de nekem látnom kell őt. Esküszöm szülőim nyugvó hamvaira, nem engedem tőlem így elraboltatni.

Áron. Esedezem, gróf úr, ily esetben eszély és óvatosság szükséges.

Gróf. (ingerülten.) Eszély! Óvatosság? S őt el-

veszteni, távozni engedni. Nem, nem. Éltemet ragadhatjátok el: de Amália tőlem nem távozhatik.

Áron. (félre.) A szenvedély forrásban van, hullámai közt a horog látatlanul merül el. (fenn, ismét közeledve a grófhoz.) Gróf úr, bizzék ön bennem, legalázatosabb szolgájában. Én nyújthatok némi reményt, — talán, talán boldogságot.

Gróf. Ön, uram?

Áron. (titkolódzva.) Amália szólni kívánna önnel.

Gróf. Ah! Hogyan, hol? mikor?

Áron. Néhány percz múlva, az alkony homályában, rejtve anyja szemeitől.

Gróf. Valóban? (félre.) Higyjek-e neki?!

Áron. A kastély balszárnyán egy ajtó nyílik a kert lombjai közé.

Gróf. Ismerem. (szünet, némi kétséggel.) És ezt önre bízám?

Áron. Ön kételkedik? A kisasszony ismeri hűségemet.

Gróf. Ön, ki meg van sértve általam.

Áron. (alázatos mosolylyal.) Uram, a szegény zsidó olyan, mint a hű eb; — gazdája megfenyíti s percz múlva ismét meghuntyászkodva símul a parancsoló lábaihoz.

Gróf. (félre.) Arcza nem mutat semmit rosszat.

Áron. (félre.) Hah, gőgös esztelen, hinni fogsz! (fenn.) Gróf úr, fogadja el tőlem e csekély szolgálattot. (egy kulcsot ad által) Ezen kulcs felnyitja önnek a szoba ajtaját.

Gróf. (elveszi a kulcsot.) Elfogadom. Tehát alkonyatkor mondám? Nemde, már esteledni kezd?

Áron. Igen, igen. S most önön álland, hogy a legszebb hölgy meg ne váljon öntől.

Gróf. Ő nem fog többé megválni. Karjaim közé szorítom. E szív átolvadand kebelébe. Akara-

tom övé is lesz, — s csak Isten mindenhatósága szakaszthatja el tőlem.

Áron. (félre.) Örökös kinokat fogsz ott találni, nyomorúlt.

Gróf. Uram, én sokkal tartozom önnek.

Áron. (meghajol.) Kérem, gróf úr.

Gróf. Ön jótevőm.

Áron. (még mélyebben meghajol.) Fölöttébb nagy kegyelem.

Gróf. (kezét nyújtja) Fogadja ön legalább kézszorításomat.

Áron. (visszahúzza kezét.) Gróf úr, én csak szegény zsidó vagyok.

Gróf. (félre.) Igaztalan valék iránta. (fenn) Uram, én önt megbántottam, mint lovag, felvilágosítással tartozom. Egykor mindent elmondok, addig is számoljon barátságomra. (indúlva.)

Áron. (utána megy) Gróf úr, én csak legalázatosb szolgája kívánok önnek maradni.

Gróf. Isten önnel. (el, Áron mélyen meghajol.)

HETEDIK JELENET.

Áron. (miután a gróf elment, büszkén fölegyenesedik.) Veszsz el, nyomorúlt féreg! Barátságod csak addig tart, míg szükséged van rám, s aztán megvetesz, mint a kutyát. Ó gróf! Hahaha! Mi különbség van két marok por közt. Nem szintén kéj és fájdalom adott-e neki életet? Nem aként fekvém-e az anyai szív alatt, miként ő? Ah félre ezzel. Most nekem lesz jogom megvetni őt, kacagni, gúnyolni fogom kétségbeesését. Igen, igen, — szívem remeg ez iszonyú kéj alatt, mintha halálfájdalom volna, fel tehát munkára. (el a fenékszínen.)

NYOLCZADIK JELENET.

Amália és Péter.

Amália. (a fenékszíni másik ajtón jő, utána Péter.)
Tehát haragszik ön, jó ember?

Péter. Igen is, haragszom, a kisasszony kegyes engedelmével.

Amália. És miért?

Péter. Hát csak azért, mert nem is lehetne nem haragudnom. Igen, most is oda jár magában s nem tudja mondani a vén korhelynek, hogy kísérője legyen.

Amália. Megbocsásson, szükségtelen volt a szolgálat. De most távozzék, egyedül akarok lenni.

Péter. Megyek, megyek. (indúl, mentében félre.)
Veszszek el mint a gazdátlan eb, ha itt valami baj nincs titokban. (el a fenékszínen.)

Amália. (egyedül.) Szegény, hú öreg! ő még nem tudja, hogy léteznek gyötrelmek, melyeknek törét mélyen kell a szívbe rejteni, bármint fájjon is halálos szúrása. Itt állok tehát az elválasztó ponton. Szólanom kell anyámmal. Óh szavaim, legyetek égetők, mint a tüzeső, de szelídek, mint a reggeli harmat. Hallgasson el a szív keserű fájdalma s a gyermeki szeretet legyen könyve lelkemnek. Óh keblem, hüljön egy kissé emésztő lángod, — ne használd anyád ellen kinaid fegyverét. Te zajló vér, tiszteld, ki éltet adott. Az ég erőt adand őt megindítani.

KILENCZEDIK JELENET.

Bánfalviné és Amália

Bánfalviné. (jobbról kilép, Amáliát meglátva, félre.)
Mit akar? Remegek.

Amália. (félre.) Ajkaim lezáródnak.

Bánfalviné. (félre.) Az Isten itélni fog, hisz ő megtagadott.

Amália. (anyjához megy.) Anyám, veled kívántam szólni.

Bánfalviné. Velem? Beszélj!

Amália. Anyám, én a templomból jövök, hol gyóntam és imádkoztam. Az Isten színe előtt könnyörögtem e pillanatért. Imádkozál-e te is anyám?

Bánfalviné. Én? én? Miért?

Amália. Mert szükségünk van mindkettőnknek az ég kegyelmére, és az ima szavai megadják azt. Azon perczben, midőn köröttem a szent ének hangjai az áldozat füsttel együtt emelkedének magasra; midőn minden arczon, minden szemben Istenhez emelt gondolatok ihletét láttam: azon perczben érzem, hogy könnyű hamuként foszlanak szét az indulatok, a szellem megtisztúl mint oltárláng, s keblünk örömmel tárul föl nemesb föltételeknek. Anyám, én így jövök eléd s kérdek: ily hangulatban van-e lelked? Lezárta-e az a földi szenvedélyek bilincseit s kész e meghallgatni a szellem tiszta szózatát?

Bánfalviné (félre.) Óh érzem, egy idő óta hiába imádkozom.

Amália. Mert, anyám, gondold meg, gyermeked éltet vagy halált vár ajkaidról.

Bánfalviné. (félre.) Mit akarhat? (fenn.) Szólj, én hallgatni foglak.

Amália. (félre.) Jertek hát szelíd szavak. (fenn.) Anyám, talán nem tudod, hogy világos előttem: miért tiltád a gróf iránti szerelmemet.

Bánfalviné. (félre.) Ha tudná. Elveszteti (fenn.) És ki adott jogot, tetteim alapját kutatni?

Amália. Az ég szerelmére anyám, ne e szigorúsággal. Igen anyám, ki kell mondanom, — te —

Bánfalviné. Hallgass -- szerencsétlen, ki-méld anyád arczát. (elfordúl.)

Amália. Óh való, való tehát, mit mindedig rettegtém egészen elhinni, mert hiszen a meggyőződés százszor is elnémult, ha tántoríthatlan szeretetem hallatá szavát. Most minden, minden világos.

Bánfalviné. (keserűen) Igen, csak vádolg. Vedd át a szerepet mi szülőt illet inkább mint gyermeket. Tégy szemrehányásokat szerencsétlen anyádnak. Ez illik hozzád. Hisz kezedben a fegyver. Éleítsd azt oly metszőre, hogy darabokra hasgassa szívedet. Aztán gyönyörködhetel anyád kínain.

Amália. Volt-e arczomban, volt-e szavaimban csak parányi szikrája is az ingerültségnek? A harmat gyöngyében több méreg van, a csecsemő első mosolyában több szemrehányás, mint szavaimban. — De most tehát másképen szólok, mert látom, hogy a szeretet igéi lepattognak kebledről, kimondom, te vétesz a természet szent törvényei ellen, vétesz kötelességed és gyermeked ellen, ki téged mindenkor tisztelettel ölelt.

Bánfalviné. Vakmerő, így bánsz anyáddal?!

Amália. Tiszteld anyádat, az ég parancsa, jól tudom: de viszont a szülő szeretni tartozik magzatát, mert ez a lélek parancsa. S te ezt megsértéd, áthágtad, mert vampyrként tengyermeked boldogságát szívod el.

Bánfalviné. E beszédről meg fogsz egykor emlékezni szerencsétlen! Az Isten juttassa minden órán eszedbe.

Amália. Óh hiszen mit mondjak? Találok-e szavakat ez iszonyú zavarban. Óh bár az örök mindentudóság se látna itt, midőn pirúlni kényszeríted a tiszta erkölcsöt! Anyám nem látod-e mit tesz? hova rohansz? nem látod-e, hogy az ég összerázódik e természet elleni szenvedélyharczban? Gyermeked

elrabolt boldogságát akarod-e élvezni? — óh Isten, némiítsd el szavaimat!

Bánfalviné. Igazságos ég, eltűröd az, elvetemült gyermekeket!

Amália. Igazságos ég, eltűröd e kínaimat?! Óh hiszen ha tudnád szenvedéseimet: szived meghasadna, mint a kinlódó föld, ha eljő az ítélet napja. Anyám, nézd arczomat, gyászos romjait az egykori vidám ifjúságnak, tekintsd meg szemeim kialudt tüzét — — s aztán ítélj leányod szenvedéseiről.

Bánfalviné. Gyermeke, mit beszélsz te szenvedésről? — Minden fogalmad az összetört szív fájdalmairól semmiségbe oszlik kínaim mellett. — Ismered-e a gyötrelmet, mely az elnyomott szenvedély szülötte? Ismered-e a halálkint, mely a szerelem megvetéséből tör fel? Te szeretettél, büszkén hordád szemeidben e boldogságot, mig én, ah — én anya valék! Én szerettelek, oly égön, hogy szenvedélyem, mint kósza üstökös, csak félve közelíté lelkem világát. Én szerettelek, erőm volt küzdeni, azt hittem leányom szive az enyém, — iszonyúan csalódtam.

Amália. Csalódtál anyám? Mit akarsz ezzel mondani.

Bánfalviné. (növekedő tüzzel.) De a gyermek vakmerően föllázadt anyja ellen, elfeledve kötelességét, szemtelenül megtagadta szülőjét. Most nincs gyermekem, s szivem pusztá mint beomlott sűrűreg.

Amália. (megrettenve) Nem, nem; — az Istenért; ne tudd ezt anyám (anyja felé közeledik.)

Bánfalviné. (visszavonúl.) Ne mondj többé anyádnak. A sors egymás ellenébe állított, s te eltépted a gyermeki kötelesség lánczait. Legyünk egymástól örökre idenek, mint két világsark, mely hidegen áll s érintkezni soha sem fog.

Amália. Mindenható! ne mondd ezt. Iszonyúbb volna a halálnál, kárhozat kínainál. Hallgass meg.

Bánfalviné. (oldalra fordul, ünnepélyes pathosszal.) Örök Isten, hozzád könyörgök, — romboló hatalmadért esdek. Végtelen erőd szétmorzsolja egykor a világot, s elpusztúl minden, mint délibáb könnyű játéka. Töröld ki szivemből a szeretet végső szikráját, ne higyjem, hogy ő méhem gyümölcse, — feledjem el születése kínait, örömeit. Isten, tedd érzéketlen kővé iránta szívemet, miként ő megvetette anyját, ki neki életet adott!

Amália (más oldalról, mély fájdalommal.) Irgalom atyja, ne hallgasd meg szavát. Add inkább belénk szerelmed mindenható tüzét. Add vissza az anyai szeretetet, miként én meg nem szünöm őt szeretni. S ha másként nem lehetne: engesztelje őt gyermeke halála!

Bánfalviné. (figyelmezve a beszédre.) Amália, mit beszélsz?

Amália. Óh, igen, jól látom, hogy itt életutaink egymásba vágnak s élhetek-e tovább, ha szereteted kihalt? Nem eldermed-e minden növény, ha a szülőföld örökre kihúl. Anyám, az én éltem fölösleges. Te boldogabb lesz nélkülem, s én is, mert tudom, hogy koporsóm fölött visszaszálland szereteted s siromban is érezni fogom ennek hevítő szikráit.

Bánfalviné. (megindúlva.) Óh leány, leány ne repeszd meg keblemet.

Amália. Oh hadd repeszszem meg s hadd keressem föl ott szereteted alvó szikráit, hogy lelkem melegével újra lángra éleszthessem! (a falon függő képre mutat.) Óh nézd, nézd, mily búsan tekint atyám arczépe e szomorú jelenetre. Nézd, arcza halványabb, szemei kínos tűzben égnek, mintha szelleme költözött volna oda! Óh nézd férjedet, ki szeretett, kit szerettél, — nézd gyermeked atyját. Lásd, arcza

mintha sírból intene, hogy anyát és gyermeket összezabékéltessen. És itt köröttem a légben egy bús szellemhangot hallok, mely édesen hív magához. Megyek atyám után. Isten veled anyám. (indúl.)

Bánfalviné. (megindulása a tetőpontra hágvá.) Óh férjem, — gyermekem atyja! — Leány, — leányom, ne hadd el szerencsétlen anyádat! Órjöngő szenvedélyem el akará rabolni a legdrágább kincsemet. Most érzem, te szeretsz. Én lemondok. Ismerd meg anyádat. Amália, — jer keblemre. (karjait kitárja.)

Amália. (ki e beszéd alatt megállott, e szavaknál megfordúl, arczán az öröm növekvő kifejezése, végre egy örömsikoltással Bánfalvinéhoz rohan.) Anyám, édes anyám! (ölelés.)

Bánfalviné. (Amáliát ölelve.) Mily szegény az anya gyermeke boldogsága nélkül! (elereszti Amáliát, félre.) Irgalmas Isten, — a gróf —! E tudat megfogja őt gyilkolni — (fenn.) Amália, — bocsáss meg szülöttem. — Mondd meg, ha téged a gróf nem szeretne —

Amália. A mindenhatóra, mi eszme ez? Mi bánt? Arczod vonásai rémitőbbek a kígyóknál.

TIZEDIK JELENET.

Gróf és előbbiek, később Áron.

Gróf. (a baloldali ajtón berohan.) Nem, nem, engem undokúl rászédtek. (meglátja Amáliát előtte térdre esik.)

Amália.

Amália. (fölsikoltva.) Hah, ő itt? Anyám — (kétkedve néz Bánfalvinéra.)

Bánfalviné. (félre.) Mindenható kegyelem, mi lesz ebből?

Amália. (a gróftól fél akarja emelni.) Gyula, te itt? — Szólj, szólj, mit jelent ez?

Gróf. Óh ne higgy semmit. Cselszövény, ármány

volt minden. Iszonyú álmom. Te vagy életem napja, tudvem, mindenem. Nem vétkeztem, — enyém leendesz, ha a pokol minden rémeit küldik utamba. Óh Amália!

Amália. Igen, tied vagyok. Halld, anyám meg-egyezett. Gyula ez ünnepi perczen egyedül szerel-medet akarom hallani.

Gróf. (bámulattal.) Mi ez? Való volna? (fólkel.) Boldogság tüze, ne égesd ki agyamból eszméletemet. Meg akarnak e gyilkolni az örömmel? Igen, — te vagy itt mellettem, — szép szemeid kettős napja, — mosolygó arczod, melyről egész világ boldogsága árad. Te enyém vagy? Hókezed az enyémben. Óh e perczen a menny minden gyönyöre ki van rabolva számomra.

Amália. Rám nézve is. De csitt, csitt. Jer, anyánk elé, hadd adja ránk áldását. Az anyai áldás hervadhatlanná teszi szerelmünk koszorúját. (a gróft Bánfalviné elé vezeti)

Bánfalviné. (félre, fájdalommal.) Én adjam rá áldásomat?!

Amália. } (Bánfalviné előtt letérdelve.) Áldd meg
Gróf. } szerelmünket.

Áron. (a fenékszíni ajtón belépve, félre.) Hah, mi ez? Minden elveszett!

Bánfalviné. (félre.) Mindenható, tépd le gyötrelmünket. (félre.) Tehát — vegyétek — anyai áldásomat. Az ég — ura (félre.) Ah iszonyú! Szivem —! (ájúlva eldől.)

Amália. } (meglátva Bánfalvinét, fölugornak s segítsé-
Gróf. } gére sietnek.) Irgalmas Isten, segítség,
segítség.

Áron. (félre.) Még nincs minden veszve. (Bánfalvinéhez megy — a fenékszíni ajtón inasok jönnek.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

(Nagy terem, nyílt hátsó részszel, melyen túl a fenékszínen a falu és kápolna látszik, oldalt pamlagok és székek; elől jobb oldalt egy nagy tükör; — mind két felül ajtók a melléktermekbe.)

ELSŐ JELENET

A m á l i a. (mennyezői öltözetben a tükör előtt áll.) Készen vagyok, óh mily terhemre van e drága öltözet. Mi szükség erre, ha a szív szeret; — és én szeretek, én boldog vagyok (egy könnyet töröl ki szeméből.) Te édes harmat, mely mint tavasz ibolyája, a sors egy leheletére fölfakadsz, mutasd meg, hol rejtetted magadban a végetlen örömet vagy fájdalmat?! Gyula, én a tied — s te enyém, örökre enyém! (hirtelen elszomorodva.) De óh Istenem, nem anyám kínain van e megvásárolva örömem. (a tükörbe néz, vidáman.) Mily balgavagyok. Óh Istenem, örömet szét akarnám árasztani, mint tengert, s ezreket, milliókat részeltetni boldogságomban. (eljő a tükörtől.) A percz közelg. Ő jöni fog. Ne lásson most arczomon csak örömet, ne szemeimben semmit határtalan szerelmen kívül. (ismét a tükörhöz megy.) Fejemről még hiányzik a koszorú, pedig azzal együtt akarok anyám elé lépni. (el balra.)

MÁSODIK JELENET.

B á n f a l v i n é. (egyedül, jobb oldalról elmerülve kilép.) Én vagy ő, ez elkerülhetlen. Életnek kell összeömlani, hogy helyén a másik fénypalotaként ragyoghasson. Legyek én az áldozat. Óh mert másként nem tudom,

ha e kéz egy sötét perczen nem készítné-e — (megborzadva megáll.) — Boldognak kell lennie. De ne sejtse soha, hogy szerencséje anyja életén van megváltva. Mindenható, lesz-e erőm a nagy útra? — Óh szerelmem, te égig nyúló lángoszlop, tűnj el, aludjál ki. — Élet, élet, — vihartól üzött törekeny szép hajó, — te gyönyörökért röpeső aranypillangó, — te saját villámaidtól szétrepesztett felhő! Oszolj a semmiségbe! — Igen, meg kell mutatnom a világnak, hogy a szenvedélyektől ostorozott, s gyakran tévutakra sodort szív több nagyra képes, mint a mindennapi hideg lelkek. — De óh gyermekem, gyermekem! Mikép válhatok meg tőle? Nem lesz-e nyugalmanak férge ez áldozat? El kell készítnem a nagy változásra. Itt jó. Csendesesen, erőt kellennem.

HARMADIK JELENET.

Bánfalviné és Amália.

Amália. (balról jő, fején koszorúval.) Anyám a thea-asztal készen van. Parancsolod?

Bánfalviné. (elragadtatva nézi Amáliát, félre.) Óh Istenem, minő szép! (fenn.) Amália, jer, jer hozzám közelebb!

Amália. (anyjához lép s kezét megcsókolja) Anyám!

Bánfalviné. Mily szép vagy e koszorúval gyermekem!

Amália. Örömem határtalan, ha a te tetszésedet is megnyerem.

Bánfalviné. Boldog vagy-e, leányom?

Amália. Annyira, hogy nincs más vágyam mint az, hogy te is örvendj szerencsémnek.

Bánfalviné. Ne legyen kétséged. Szeretetem elég erős legyőzni önmagát., midőn tőled meg kell válnom.

Amália. Megválni tőlem, anyám?

Bánfalviné. Gyermekek, te új pályára lépsz. Te nem enyém lesz többé, hanem férjedé, szerelmedé. Nem nevezed-e ezt megválásnak?

Amália. Óh én mindenkor gyermeked maradok. Szeretetem, mipt a nap, mindenkor elég hatalmas lesz: több felé árasztani forró melegét, a nélkül hogy sugártengere kiapadna.

Bánfalviné. Nem, gyermekem, boldogságod talán veszélyben forogna közelemben. Amália, úgy-e erős szívvel viselened az elszakadást?

Amália. Az erős szív ilyenkor legméltatlanabb teremtménye lenne a földnek.

Bánfalviné. De ha így kell lenni, gyermekem.

Amália. Tudok tűrni és hallgatni.

Bánfalviné. Tanuld meg ezt jókor, még most gyermekem. Te örökre el fogsz szakadni tőlem.

Amália. El kell talán hagynom e helyet?

Bánfalviné. Én akarok, én fogok távozni.

(lágyan.) Amália, szereted-e anyádat?

Amália. (zokogva Bánfalviné keblére borúl.) szeretlek anyám.

Bánfalviné. Megbocsáthatsz-e gyöngeségből származott hidegségemért?

Amália. Én csak jószágodra emlékezem anyám.

Bánfalviné. Megbocsátasz? Mondd, óh mondd ezt még egyszer gyermekem!

Amália. (megrettenve) Anyám, mit akarsz? Mi értelme van szavaidnak?

Bánfalviné. (elnyomva fájdalmát, s nyugodt arczt erőltetve.) Menj leányom, vitesd szobádba a theát. Ott üljünk asztalhoz. Siess gyermekem.

Amália. Parancsod szerint. (indúl, mentében félre.) Néma fájdalma valami titkot rejt. (el balra.)

NEGYEDIK JELENET.

Bánfalviné és Áron.

Bánfalviné. (miután Amália eltűnt.) Sejt talán valamit. Semmit se tudjon ő. Igen, gyermekem szobájában akarom élvezni az élet végpillanatát s aztán elnyelni a halál cseppjeit. Ő megnyugvandik idővel e kénytelenségen, mint a hajós, ki vidáman evez dús kincseivel a víztükör fölött, melynek mélyén az elstüdyedt vulkánziget nyugszik, hol született és növelkedék. (gondolatokba merül.)

Áron. (a végső szavak alatt a fenékszínen jó s megáll félre.) Egyedül. Gondolkozik.

Bánfalviné. (nem véve észre Áront, magában, némi borzadálylyal.) Halál, hisz nem oly rémítő arczod úgy-e. Te csak égető nap vagy, mely kiszáritja a növény életét az utolsó könnyel együtt, mely kelyhében fölfakadt. (ábrándos elragadtatással.) Jőjj, jőjj hozzám, mint szabadító Isten, hit szelid galambja s vidd föl lelkemet a nyugalom fészkebe. (kebléből egy üvegcsét von ki, s kezében föltartva szeméit ráfűggeszti.)

Áron. (félre.) Kezében a méreg. Mit akar e nő?

Bánfalviné. (kitörő hévvel és fölmagasztalt szenvedélylyel.) Igen, nekem nyugalom kell annyi vész után. Le az étellel, e zsarnok uralkodóval. Le a szenvedélyek tűzöltönyével. El a földről, ez örült palotából. Eldobom a gyötrelmek töviskoronáját, melylyel megajándékozott a lét, s kioltom a vágyak égő úszkeit. Szabadon, mint felhőbe törő sas, lelkem hozzád száll örök boldogság! (szemét az égre fűggeszti.)

Áron. (félre.) Nagy Isten, ha öngyilkos akarna lenni! (Bánfalvinéhez közelítve.) Nagyságos asszony!

Bánfalviné. (magához térve elmerültségéből.) Ön van itt? Szóljon.

Áron. Ön leánya kezével akarja boldogítani a grófot?

Bánfalviné. Ez határozatom.

Áron. És én nem engedhetem ezt végbemenni.

Bánfalviné. Ön távozni fog minél előbb, — még ma. Ön többé nem segíhet s nem is óhajtom azt. Mit még tennem kell, egyedül kell végrehajtanom.

Áron. Boszúállás nélkül távozzam?

Bánfalviné. Parancsolom. Másként ha utamba merészel lépni: remegjen önmagáért.

Áron. Engedek.

Bánfalviné. Tehát minél előbb. Isten önnel. (indúl.)

Áron. Még ma, asszonyom. (Bánfalviné el jobbra.)

ÖTÖDIK JELENET.

Áron. (miután Bánfalviné eltűnt.) Távozzam? Nem úgy asszonyom. Elővarázslád a szellemet, hogy szolgáljon akaratomnak, s most vissza akarod zárni börtönébe? De reszkess, e daemon tenmagadat szaggat szét, ha többé munkát nem tudsz neki adni. Kezedbe fogtál, mint hideg tört, s most ismét eldobsz. De nem úgy, égő gyötrelmeimre nem. A zsidó nem marad boszúlatlanul. Ha nem akarsz úrnőm lenni: majd lesz kezemben nyomorú eszköz, semmi más. Föláldoztam mindent, most szedni akarom munkám gyümölcseit. Lélkem megindult, mint vihar, többé megállítani Istennek sincs hatalmában. Megkísértek mindent, szép szót, cselszövényt, s ha kell — ha kell — ki jó itt? Mindenható irgalom!

HATODIK JELENET.

Áron és Marietta.

Marietta. (a fenékszínen halványan jő, meglátva Áront bal felé el akar menni.)

Áron (félre) Hugom. Óh minő szenvedő alak
(fenn.) Marietta!

Marietta. Ki szólít?

Áron. Nem akarod ismerni testvéredet?

Marietta. Mi az? Nekem nincs testvérem!

Áron. Hugom, bocsáss meg.

Marietta. Lelkem kínja nagyobb mintsem boszú tudna hozzá félni. Ne gondolj velem. Hugod nincs többé. (indúl.)

Áron. Marietta, mit akarsz tenni?

Marietta. Óh a halál vagy örület, mi jó volna egyik. (mosolylyal.) Bátyám, hisz én nem vádolkak. Isten veled. (tovább megy.) Isten veled! — (el balra.)

Áron. (egyedül.) Óh bár feküdnél halott ágyon. A halál örök nyugalom és szabadság föltétele. (borzadva.) Ha ez az ég büntetése volna! Iszonyú. — Nem nem, mindegy velem együtt kell vesznie. Boszút kell állanom. El munkára! (el a fenékszínen.)

HETEDIK JELENET.

Amália. (baloldaltól jő.) Anyám még sem jő. — Óh igen, ő szenved, jobban, mint gondolnám. Elválni tőlem örökre, így mondá. Mit akar tenni? Haza megy? Irgalmas ég, ha talán öngyilkos. — — Nem nem, — minő gondolatok! (szünet, az óra tizedt üt.) Óh Istenem, tiz óra. Gyula érkezni fog. (jobb oldalra megy, be akar menni az ajtón; de az zárva van.) Mi ez, bezárva? Kegyelem Istene, ha sejtéseim — ha szenvedései végbe vivék. Iszonyú, iszonyú volna. (az ajtón beszél.) Anyám, bocsáss magadhoz. leányod van itt. (szünet) Semmi hang, semmi nesz. — Anyám, leányod, Amáliád kér, bocsáss magadhoz. Az ég szerelmére, — — hallgat. Anyám, nem hagylak el, követlek mindenhová, kínban, fájdalomban. — Óh Isten, Isten, rettentő lenne büntetésed. —

NYOLCZADIK JELENET.

Bánfalviné és előbbi, később inas.

A mália. (a mint Bánfalviné kilép, fájdalom és öröm közt ennek keblére borúl.) Óh anyám?

Bánfalviné. Mi bánt, leányom?

A mália. Óh mit akarsz tenni? Ajtód zárva volt előttem.

Bánfalviné. Úgy hiszem, ez ünnepély megkívánja, hogy gazdagabban öltözve jelenjek meg vendégeim előtt.

A mália. Óh nem, nem. Neked szörnyű szándékod van. Nem hagylak el, nem megyek oltárhoz. (átkarolja anyját.) Isten mindenhatósága sem szakaszthat el tőlem. (jobbról a termekből zenekar kezd játszani.) Mi ez? Minő gúnyos hangok e perczben?

Inas. (jobbról belép.) A zenészek megérkeztek.

Bánfalviné. Mondd meg udvarmesteremnek, legyen rá gondja, hogy a legválogatottabb darabok játszassanak. Ezüst csillárok tétessenek a régiek helyébe s el ne feledjék fölállítani a virágedényeket.

Inas. Értem nagyságos asszony. (el.)

A mália. (ki ezalatt figyelemmel vizsgálta anyját) Anyám, mit akarsz e víg készületekkel?

Bánfalviné. Mosolyognom kell. Hát nem leányom menyekzőjét üljük-e ma? Igen, ma jó kedvnek kell zengeni e házban s vígan akaom boldogságodért kiüríteni az örömpohárt.

A mália. (félre örömmel) Talán csalódtam. (fenn.) Anyám, ha megcsalnál, még csak nem is könyöröghetnék, hogy az ég bocsássa meg e hibádat.

Bánfalviné. Itt jó a gróf. Óa tied örökre.

KILENCZEDIK JELENET.

Gróf, néhány férfi és növendéggel. Előbbiek.

Gróf. (a fenékszínen jő, mélyen meghajtja magát.) Nagyságos asszony itt vagyok, hogy a legjobb anya kezéből átvegyem az égből számomra rendelt legdrágább ajándokot.

Bánfalviné. Gróf úr! Az anyai szív legbüszkébb öröme ezen pillanat, melyben önnek átadom leányomat. Ime. (Amáliát a grófhhoz vezeti.)

Amália. (titkon ezalatt anyjához.) Anyám, gondold meg, hogy leányod nélküled nem leend szerencsés soha.

Bánfalviné. Mint anya kívánom, hogy kövesd őt az oltárhoz. Amália (mint fentebb.) Engedelmeskedem. (a grófhhoz.) Gróf úr, öné vagyok. (Gróf és Amália megcsókolják Bánfalviné kezét.)

Bánfalviné. (ezalatt félre.) Hála neked Isten, hogy erőt adott. (fenn.) Legyetek boldogok gyermekeim!

Amália. (mégegyszer anyja keblére borúl.) Isten veled anyám!

Bánfalviné. Isten veled gyermekem. (Amália a gróf karjain el a fenékszínen, utána a vendégek a kápolnába.)

TIZEDIK JELENET.

Bánfalviné. (egyedül, darabig az elmenők után nézve.) Elmentek. — Én itt maradtam, hogy egyedül, de örökre elmenjek. Ő meg van csalva; az öröm alleplébe takartam végszenvedéseimet, mint Caesar palástjával burkolta el az utolsó lelki fájdalmakat. Leányom, itt hagylak örökre. Irgalom és szeretet atyja, mit adsz a túlvilágon gyermekem helyett?! (a kápolnában orgonától kísért ének hangzik.) Igaz, ez a hit erősítő szava. (letérdel, arczán a resignatio nyugalma tükrö-

zódik.) Isten, hallgasd meg az anya könyörgését. Tedd boldoggá leányomat. Vedd halálomat engesztelő áldozatul, mint egykor tenfiadét. Feledd el bűneimet, csak szülöttem ártatlansága ragyogjon eléd. Hallgasd meg a haldokló végimáját. (feláll.) Érzem, meghallgattattam. — Óh igen, látom őt, látom gyermekemet, ott állanak, mindkettő arcán a gyönyör reszkető lángja. Leányom lopva tekint vőlegényére. Szemeiben ittasult öröm. (kebeléből kiveszi a mérget, mérőn ránéz — megborzadva.) Óh Istenem, nem a büntető hatalom műve-e ez? A gróf. — — Nem, nem, egyedül leányoméért ez áldozat. (kiúszza a mérget, az ének megszűnik.)

TIZENEGYEDIK JELENET.

Áron és előbbi.

ÁRON. (miután Bánfalviné az üveget kiüríté a fenékszínen jő.) Asszonyom! Mi történt? Hol van Amália, hol van a gróf?

Bánfalviné. (a kápolna felé mutatva) Ott.

Áron. Egybekötve! Ezt nem fogom engedni.

Bánfalviné. Én önnek távozást parancsoltam.

Áron. És ha a mindenható mennydörgésben adta volna is a parancsot villámaival kergetve, még sem távoznám, míg be nem végeztem művemet. (menni akar.)

Bánfalviné. Megállj! mit akarsz szörnyeteg?!

Áron. Közéjük lépek és szavakat sügök füleikbe, melyek széttépik a szerelem kötelékeit. (indúl.)

Bánfalviné. (eléje lép.) Vissza ördög! Parancsolom!

Áron. (meglepetve.) Ön? hahaha!

Bánfalviné. Ha kell életemmel is fogom védni leányomat.

Áron. (dühvel.) Istenemre, többé nem ismerek senkit, nem félek senkitől. Félre utamból. (menni akar.)

Bánfalviné. Egy lépést se, különben halál fia vagy. (tört ránt elő) Még van erőm, hogy ezt leányomért kebledbe döfjem nyomorú gyilkos.

Áron (visszaborzadva.) Gyilkos! gyilkos! Ez eszme összetépi elmémet. El, el sötét árny!

Bánfalviné. Igen reszkess magadért. Én meghalok, de te mint méregkeverő börtönbe fogsz hurczoltatni s vérpadon lakolandsz a gyilkosságért.

Áron. Vesztőhely, vérpad. Nem, nem, gyalázatosan nem fogok meghalni, s boszút állok, nem rettenek el semmitől.

TIZENKETTEDIK JELENET.

Amália (a gróf karján utánok a vendégek a fenékszínen) jönnek, utánok Péter.) — Előbbiek.

Bánfalviné. (meglátva az érkezőket.) Megvan, jönnek!

Gróf. (Amáliával együtt Bánfalviné elé lép.) Asszonyom! most már mindkettőnk anyja, az ég áldásával együtt térünk vissza kebledhez. Szeresd gyermekidet.

Bánfalviné. Minden perczem egy-egy ima lesz boldogságtokért.

Áron (félre.) És én meg fogom azt rontani, esküszöm.

Gróf. És ez ünnepélyes perczben, így vélem, a legszebb menyasszonyi ajándékot hozom, midőn anyám s a tisztelt vendégek előtt kinyilatkoztatom, hogy eddigi álnevemet leteszem. Épen most tudám meg, hogy kormányunk általános bocsánatot adott a múltakért. Többé nincs okom titkolni, nevem: gróf Montenegro.

Áron. (félre.) Ő az!

Bánfalviné. Irgalom mindenható Istene! Kegyelem, kegyelem! (a pamlagon összerogy.)

Gróf. } (Bánfalvinéhez rohannak.) Szent ég!
Amália. }

Áron. (félre, borzadállyal.) Fia a meggyilkoltnak. Eljött, hogy megtorolja iszonyú tettemet. Meg vagyok semmisítve. (elfordúl.)

Gróf. Orvost! orvost! (Áronhoz megy s Bánfalvinéhez viszi.) Segéljen ön!

Áron. (végig tekint Bánfalvinén.) Itt nincs segély. Iszonyú méreg hatása.

Amália. Méreg, irgalom atyja. Anyám! (Bánfalvinéera borúl.)

Gróf. Méreg! Minő sátán munkája ez? (mind ezek alatt a vendégek közt zavar és csodálkozás. Inasok jönnek és mennek.)

Péter. (a fenékszínről előlép.) Minő sátáné? megmondom én. (Áronra mutatva.) Ezen zsidó, ki már egykor mérget kevert egy olasz gróf italába. Ő volt az.

Áron. (remegve félre.) Ez a te kezed boszúló Jehova.

Gróf. (Péterhez.) Ember! Mit beszélsz? (megkapva Áron haját.) Nyomorú! te voltál atyám gyilkosa?!

Áron. Gyilkos, — gyilkos — én — én valék. Mind. Iszonyú!

Áron. (félre.) Tehát vége mindennek. (fenn.) Gróf úr, én önt gyűlöltem, boszút akartam állni, most megtörve állok ön előtt. A mindenható ellenem fordítá borzasztó tettemet. Engem átok üldözött s az ön megjelenése kiforgatta elmémet helyéből. Bocsásson meg ön a szerencsétlennek s neátkozzon el, miként atyja tevé halálos óráján.

Gróf. Atyám mint valódi keresztyén halt el s megbocsátott gyilkosának.

Áron. (örömmel.) Megbocsátott? Óh Isten, most ismerlek meg, te a kegyelemnek Istene vagy. Gróf úr, évekig könyörögtem, hogy jóvá tehessem vétkeimet, de a sors másképp akarta. Ön ismeretlenül lépett fel s titkos eszköze volt a büntetésnek. Gróf úr még most is kezemben van ön boldogsága. Egyetlen szavam semmivé tenné minden örömeit. De én hallgatok. A zsidó nem volt rossz, csak szerencsétlen.

TIZENHARMADIK JELENET.

Marietta és előbbiek.

Marietta. (balról őrzöngve belép.) Hah! Kik ezek? Itt, itt a nászkoszorú. Rózsa helyett szívemet kötöttem hervadt levelei közé. De ne tekintsetek rajta könnyeimet, majd fájának nektek is. (lassan tovább lép.)

Áron. (legnagyobb fájdalommal.) Oh kárhozat fájdalma, tudsz-e még keményebben büntetni?!

Mind. Megőrült.

Marietta. (örzöngve.) Dalolj, dalolj hát szerelmi dalt. Óh nézd, ott úszik a légben egy lilium. — Marietta fehér öltözete. Megyek, megyek. (el jobbra)

Áron. Óh szegény szenvedő. Bátyád meggyilkolta lelkedet. Átkozott legyen a türelem, mely ez éltet viselné. Vérpádon nem fogok meghalni. (kebléből tört ránt ki s keblébe dőf.) Halj meg nyomorú!

Mind. (Áronhoz fordulva) Irtóztató!

Áron. (a földön könyökére támaszkodva.) Hiszen csak egy levelet téptem ki az emberiség könyvéből, melyre átok és szenvedés volt írva. Lelkem a nyomorban eltévedt. Nem volt erőm nagyobb lenni sorsomnál, pedig csak ez teszi szabaddá a lelket. Óh e nép még igen sokáig fog kínlódni.

Gróf. Szerencsétlen!

Áron. Gróf úr, legyen gondja testvéremre, ő ártatlan, mint az imádság. (melléhez kap.) Ah a pokol kínai dúlnak itt. Én már nem láthatom még az új világot, álmaim hazáját. Itt a szabadság csak örök ámitás. Mennyi világ, mennyi gazdagság — s csak egy sír. (meghal.)

Gróf. Meghalt.

Bánfalviné. (főlemelve fejét, félre.) Ő meghalt. Sírba viszi vétkeimet. Leányom mentve van. (a felé lépő grófhhoz.) Gróf úr, szeresse leányomat. Ő boldogítani fogja önt. (feje lehajlik.)

Gróf. (félre.) Mindentütt gyász.

Amália. (anyja fejét támogatva, fájdalommal.) Gyula, férjem, nézd, ő meghal, — a legjobb anya. Anyám szólj, — tagjaid remegnek.

Bánfalviné. A boldog-ság örö-mé-től. (meghal.)

Amália. Anyám! (egy sikoltással a gróf karjaiba hanyatlik.)

Péter. (félre, Amália és a grófra mutatva.) Ők boldogok.

(A függöny legördül.)

SKRMITV BSLA

LEONIDAS }
AGIS } Sparta királyai
KHELOINIS, Leonidas felesége
KLEOMBROT, Kheleinis testvére
KLEOMENES, Kleombrot fia

KHELOINIS.

TÖRTÉNETI DRÁMA ÖT FELVONÁSBAN.

PANURGOS
Egy polgár.
Egy rabné.
Ephoros
Ephorosz fiának
Két kis gyermek

Polgárok, helyveresek, líkek és hölgyek kora. Tücsökök és lán-
csomók. Dalmások, temetői xantok és nők. Kéköndök és
szögélk. Apollon papjai. Apollon látnokai színhelyükben.

Történeti Spartaiban. 1866. é. c. 241-242.

1866. é. c. 241-242.

1866. é. c. 241-242.

SZEMÉLYEK:

LEONIDAS }
AGIS } Sparta királyai.

KHELONIS, Leonidas leánya.

KLEOMBROT, Khelonis férje.

KLEOMENES, Kleombrot fia.

PANURGOS

Egy polgár.

Egy rabnő.

Ephorok.

Enomotarchok.

Két kis gyermek.

Polgárok, fegyveresek, ifjak és hölgyek kara. Tánczosok és tánczosnők. Dalnokok, temetési zenészek és nők. Különféle rab-szolgák, Apollon papnői. Apollon láthatlan személyként.

Történik Spartában. Idő: Kr. e. 243—241.

ELSŐ FELVONÁS.

(Spartaban az Agora, egyszerű, lapos fedelű házakkal. A fenékszín fele részén balra egy templom homlokzata, fele részén jobbra kilátás hegyes vidékre; itt-ott istenek képszoibrai láthatók. A színpad közepén két oltár Jobbra, oldalt, elül két trón a két király számára, ezentúl több ülőhelyek sorban. Baloldalt szószék.)

ELSŐ JELENET.

(Midőn a függöny felgördül, az egyik oltár körül fehérbe öltözött fiatal lányok, a másik oltár körül pedig csinosan öltözött ifjak körben lassú lejtéssel forognak. A házakból és különböző utcákból az Agorára nép gyűlön, mely leginkább a színpad bal részén foglal helyet különböző csoportokban. — A zenekar megzendül s a leányok kara énekel.)

Hölgyek kara. (első félkar)

Fendörgő Zeus,
Hatalmas Zeus,
Ki fényben uralgsz Olymp magasán,
Imád szívünk, imád szívünk
Óh dicső király!

Ifjak kara. (második félkar)

Ares, emberölő Ares,
Zeusnek erős magzata!
Aki előtt sárga halál jár,
Aki nyomába sírás, vad üvöltés, —
Hódolva imádunk!

Egész kar. (a zene erősebb lesz.)

Erő szállt népünk karába,
Verve vannak ellenségink,
És a megmentett mezőkön,
Mint szikla a tenger tükre fölött,
Büszkén fénylik a trophaeum!

(A leányok és ifjak kara szétválik s egy tömbben egyesül.)

MÁSODIK JELENET.

(A dal utolsó hangjai alatt balról egy enomotarch után néhány könnyű fegyverzetű katona föllép; köztök Panurgos nőruhába öltöztetve.)

Egy polgár. (Panurgosra mutat.) Polgárok! Nézzétek csak ez rossznak a jele.

Mind. (nevetnek.) Hahaha! Hahaha!

Első polgár. Hogyan, derék enomotarch, hisz én azt véltem, hogy hellenekre mentetek csatázni: de most látom, miszerint hosszú ruhás persák ellen harcoltatok.

Más. polgár. Valóban, neked az öregség miatt gyenge szemeid vannak, hiszen láthatod, hogy ez nem persa, hanem valóságos asszony.

Harm. polgár. Talán éppen valami szép hetaera, kit az ellenségtől raboltak el, mert nagyon félneknek és szemérmesnek látszik.

Negy. polgár. Herculesre! szép asszony; azt hiszem elházasítjuk valamely derék polgárhoz. (ezalatt néhányan közelebb lépnek Panurgoshoz.)

Első polgár. (Panurgoshoz.) Lásd, — lásd, jobb lett volna otthon a guzsaly és szövőszék mellett maradnod.

Más. polgár. Vagy pedig elmehettél volna Ázsiába a nagy király rabnőit őrizni.

Harm. polgár. Minthogy mégis férfinak látszol, mondd meg, hol van a paizsod?

Negy. polgár. Ne higyjétek, hogy eldobta volna, hanem bizonyosan csak szoknya alá rejtette.

Panurgos. (dühösen.) Veszszetek meg mint a kutya, hogy még mérgesebben tudjatok harapni!

Első polgár. Halljátok! Nem hiába asszony, csupán nyelvvel tud ellenünk harcolni.

Ötöd. polgár. Hagyjátok el, nem méltó a szót tovább rá vesztegetni, a helyett inkább mond el nekünk derék enomotarch, hogyan folyt a csata s miként történt a győzelem?

Mind. Beszél el, beszél el.

Enomotarch. Valóban, semmit sem tennék örömebb. Tíz napja, hogy kiindultunk Spartából vezérünkkel, Kleombrottal. Úgy hiszem, szükségtelen mondanom, hogy Kleombrot félisten, mint hajdan Herakles és Theseus. Lelke tűz, karja mint Zeus villáma, mindenütt ott van, mint a szárnyas gondolat. Ő egyedül maga már győzelem.

Mind. Éljen Kleombrot, éljen!

Enomot. Három napig állottunk táborban az ellenséggel szemközt; a negyediken csatarendbe állítá a sereget Kleombrot. Az ellenség elfogadá a csatát, síkra szállt ellenünk. Az ütközet dühösen folyt, mint midőn két ellenkező fergeteg szórja egymásra a villámokat. Én a balszárnyon állottam. Az ellenség — úgy látszott — ide irányzá minden erejét. Vad üvöltéssel rohanta meg kemény sorainkat, nem retenté el a tömött phalanx ereje, csapást csapásra szórt s pajzsaink széthasadoztak a kemény ütések súlya alatt. Ily nyomatás közben ezen gyáva féreg (Panurgosra mutat.) elvetvén pajzsát, futni kezd; de a spártai lélek nem követé a hallatlan rabszolgai tényt, csupán egymásra fektetett paizsokkal vonultunk vissza, kérve az isteneket, hogy vagy győzelmet, vagy dicső halált engedjenek. Azonban alig hátráltunk né-

hány stadiumnyit, ime pihent csapatokkal megjelent Kleombrot. Láttára új erő folyta át izmainkat. Arca lángolt, szemei szikráztak, mint égő tűz s nem halandó fény látszott belőlük kisugárzani. Szólt, biztatott, parancsolt. Szava mint bércekről bércekre szakadozó mennydörgés rázta át a sorokat, tüzet, új erőt öntve belénk, de félelmet s rettegést az ellenségbe. Visszafordultunk s tengerként csaptunk az előbb győzőkre. Kleombrot mindenütt elül. Azt hitétek volna Apollon, vagy maga a boszús Ares harczol mellettünk. Többé meg nem állhatott az ellenség fegyverünk előtt. Szakadozott csoportokban futott tábora felé s halottakkal terítve hagyá a zöld mezőt. Ezalatt a többi pontokon is hasonló szerencsével folyt a csata, ott is és mindenütt Kleombrot lelke és karja tön csodákat. A győzelem miénk lón s még a harctéren állottunk, midőn az ellenségtől követek jövének fegyvernyugvásért s halottjaikat visszakérni. Sparta az egész Hellas előtt ismét régi fényében áll s Kleombrot félistenünk!

Min d. Éljen Sparta, éljen Kleombrot!

Első polgár. S veszszenek a gyávák.

Más. polgár. Föl! ma örömtűnnap van. Földalra Sparta szép lelkű szüzei és ifjai. Énekeljétek a győzelmet.

Min d. Énekeljétek, énekeljétek.

Az egész kar (énekel.)

Erő szállt népünk karába,
 Verve vannak ellenségeink,
 És a megmentett mezőkön,
 Mint szikla a tenger tükre fölött,
 Büszkén fénylik a trophaeum.

HARMADIK JELENET.

Leonidas. (az ének alatt jobbról megjelen s örömkifejezéssel legelteti a csoporton szemeit.) Előbbiek.

Mind. Éljen Sparta, éljen a szabad Sparta!

Első polgár. A király.

Más. polgár. Polgárok, a király! Helyet a királynak!

Harm. polgár. Hallgasson az ének, Leonidas királyunk van közöttünk.

Leonidas. Csak bátran Sparta derék polgárai! Semmi se zavarja meg örömeteket. Én csak azért jövök, hogy osztozzam vígságtokban. Ma örömtünnap van, minőt az istenek ritkán nyújtanak; s az ember öröm- és gyönyörre született. Én veletek együtt akarom elvégezni az áldozatot isteninknek s veletek együtt venni részt a szokásos vígalmakban. Rajta tehát, vígadjatok, énekeljete. Az ének tiszta örömnék hulláma, virága.

Többen. Éljen a király! éljen Leonidas!

Mások. Éljen a haza! Éljen a győztes sereg!

Leonidas. (meglátva Panurgóst.) De kicsoda azon ember? és mi ok öltözteté azon gyalázathozó ruhába?

Enomot. Uram! az ő neve Panurgos. A legközelebbi csatában gyáván viselé magát az ellenség előtt, mert elvetvén paizsát, első kezdett futni a veszély elől. Mire nézve győztes vezértünk Kleombrot hazai szokásos törvényünk s a katonai fegyelem szerint ezen büntetésre kárhoytatá őt, hogy gyáva-ságaért legyen gyalázat és megvetés undok tárgya a nép előtt.

Leonidas. Jól tudom, Kleombrotnak oka lehetett ily szigorú eljárásra! azonban nem akarom,

hogy ez örömnepet csak egyetlen embernek is bá-nata meghomályosítsa. A természet nem teremtett bennünket egyenlökké, s a verengző oroszlánok mellé szelíd juhokat is hozott életre. Én tehát ez ember vétkét elengedem. Bocsássátok őt szabadon, hogy le-téve a gyalázat köntösét, szabad polgárhoz illőleg jelenhessen meg örömnepünkön.

E n o m o t. Elbocsátani mondod őt király?

Leonidas. Azt mondom a nép és tanács ne-vében. (a polgárok felé fordúlva.) Ám szóljon a nép, nem hagyja-e helyben rendeletemet?

Mind. Helyes, szabadon kell ereszteni.

E n o m o t. (mialatt Panurgos elbocsáttatik, félre.) Kleom-brotnak nem ez lesz véleménye.

Panurgos. Király! én ha talán valaha téged veszély fenyegetne, még nem hálálhatom hősies ke-gyelmedet, mert azt mondják gyáva vagyok. Azon-ban, midőn vidám vendégségben ülsz házadnál, ha jókedvű vendégeid száma egygyel hiányzik, s a gaz-dátlan pohár borát nem tudod hova töltsd, hívj meg engem asztalodhoz s meglásd, hogy a leghűbb víg-czimborá leszek unalmas perczeid között. (el balra.)

Leonidas. (félre.) A fiú nem oly rossz, mint a rámért büntetésből látszanék. (az egyik királyi székbe ül.)

Első polgár. A király helyesen tett, látszik, hogy könyörülő szíve van.

Más polgár. Kleombrot vitéz férfi, de túl a rendén szigorú, ez kétségen kívül áll.

Harm. polgár. A király úgy cselekszik, amint kellett.

NEGYEDIK JELENET.

Khelonis. Előbbiek.

Khelonis. (jobbrol a fenékszínen jő, szétnéz.) Még nem érkezett meg. Csendesülj szívem, csendesülj szívem!

Leonidas. (fölkelve helyéről Khelonaist átkarolja.)
Leányom!

Khelonis. (atyja keblén.) Atyám! minő boldog vagyok!

Leonidas. De gyermekem, hogyan, miért jövel ide ekkép? Még csak fátyol sincs arczodon.

Khelonis. Óh atyám, annyira siettem, elfelejték mindent, el a fátyolt. Forró vágyaim sasszárnyai elragadtak. Lelkem, mint gyors hajnal a nap előtt, előre szállt, s nekem követnem kelle őt, nehogy ő boldogabb legyen, mint szívem, szemem és arczom. Aztán miért volna a fátyol, hisz így még tisztábban láthatlak téged és őt, őt atyám.

Leonidas. Kit gyermekem?

Khelonis. Kit mást, mint férjemet? Hisz ő érkezik, neki érkeznie kell.

Leonidas. Igen leányom, néhány pillanat múlva, ha a hírnök szava nem csal.

Khelonis. Tehát meg fogom látni — mindjárt, nemsokára! Óh mily lassú ez az idő, mint jár ólomszárnyakon. Óh Apollon, hozd el őt minél előbb aranysekereden, vagy Aphrodite sebes galambjaiddal röptsd ide a hőst, hol oly számosan várják. De atyám, te tudhatod úgy-e, semmi sérelmet nem szenvedett a csatában? Nem kapott sebet?

Leonidas. Bízzál gyermekem, a jó istenek megőrizték őt.

Khelonis. Köszönet és hála a nagy isteneknek! Óh atyám, ha saját élte veszélyével lett volna győztes. Remegek még csak e gondolattól is. Óh atyám, szégyennel kell bevallanom, hogy ily esetben alig tudnék méltó spartai nő lenni.

Leonidas. Spartai nő? Ne említsd ezt leányom. Nem tudod-e, hogy én utálok azon erényt, mely az emberiséget levetkezi? Te nő vagy leányom, hű és jó nő s ez elég. Lásd most is elragadtatásod és re-

megő aggályod féltékenynyé tesznek. Te jobban szeretted férjedet mint atyádat. (fájdalommal.) Gyermekem, úgy látom, én rövid időn egyedül fogok maradni. Khelónis, ki eddig legfőbb, legdrágább kincsem vala, többé nem lesz az öreg Leonidasé, ő egyedül Kleombrotznak áldozza napjait, szeretetét.

Khelónis. Atyám, atyám, mondhatod-e ezt azon félelem nélkül, hogy szavaid az isteneket s lelkemet sértik? Azt hiszed Khelónis keblében nem fér meg két végetlen szeretet: a gyermek és hitves szeretete? Nem atyám, ne legyen kétséged, én éppen oly erősen szeretlek, mint őt. Az indulat, mely feléd vonz másnemű, de éppen oly oldhatlan. E két szeretet egyensúlyban áll, egyik sem volna képes lenyomni a másikat. Ha melletted vágyok, akkor férjem kelt bennem nyugtalanságot; ha Kleombrotot látom, akkor szüntelen ősz atyámra emlékezem. És ha mindkettőtököt bírhatlak: akkor, óh akkor atyám nincs vágyam, nincs óhajtásom; lelkem érzelmei egy édes, bódító álomban egyesülnek és nyugsznak. Nélküled nem volnék boldog s nélküle fél élettél bírnék. Igen atyám, így szeretlek én mindkettőtököt.

Leonidas. (átöleli.) Leányom, az ég áldjon meg! Az öregségnek szüksége van szeretetre. S én is szintén azt mondhatom, mint te gyermekem; — az én szeretetem egyformán ölel tégedet és derék férjedet. Ő gyermekem után gyermekem. Ő nagyra-termett, büszke, bátor és vitéz; ő benne, általa új fényt látok derülni családunk számára; te pedig kedves és erényes nő vagy, minőt alig mutathat fel Sparta, s én boldog, büszke atya vagyok; figyermekem koszorúkat arat a csatatéren, leányom pedig mint éj csillaga jár körömben. Én boldog vagyok, mert tudok érezni, nem úgy, mint némely szigorú, durva spartai, kik csak a zsarnok törvények bábjai. Jól tudom sokan gyűlölnék e fél barbárok közül, de

mit gondolok vele? Csak az atya legyen boldog, Leonidas kikaczagja a vad emberek üvöltéseit.

Khelonis. Igen atyám, te boldog lehetsz, mert gyermekeid forrón szeretnek. (atyja keblére borúl.) (kívül balra kürtszó hallatszik, fölemelve fejét.) Mit jelent ez? Óh talán érkezik, talán érkezik!

Leonidas. Igen gyermekem, ő közel van. Ez a jel, mely által a tanács és nép érkezése felől tudósíttatik. Mire nézve most távozzál innen gyermekem. E hely az ephorokat, tanácsot és népet illeti. Te addig vonúlj hátra, leányom.

Khelonis. Távozom atyám. Óh miért nem lehetek első, ki az érkező győztes vezért átkarolja?! Azonban így kell, — engedek. Isten veled atyám.

Leonidas. Isten veled leányom. (Khelonis jobbra el. Kívül második kürtszó hallatszik.)

ÖTÖDIK JELENET.

(Az összes kar ismét zenekar mellett énekel.)

Erő szállt népünk karába,
Verve vannak ellenségeink
És a megmentett mezőkön,
Mint szikla a tenger tükre fölött
Büszkén fénylik a trophaeum.

(Az ének alatt jobbról egymás után megjelennek Agis, ezután a három ephor, azután a tanács tagjai, s a királyi székek után álló helyekre leülnek. Ezenkívül innen-onnan még több nép gyűl az Agorára. Midőn az énekkar éneke véget ér: balról a színpad falak közt hatalmas katonai zenekar induló zenéje vág belé, mely gyorsan közeledik s végre a színpadra ér.)

HATODIK JELENET.

Kleombrot. (gyönyörű fegyverzettel, utána nehéz fegyverzetű csapat a színre lép.)

Nép. Éljen Kleombrot! Éljen a győztes sereg!

Kleombrot. (egész a királyi szélig közeledve) Sparta királyai, tanács és nép!

Nép közűltöbben. Éljen éljen!

Némelyek. Halljuk, halljuk Kleombrotot.

Kleombrot. Hazám királyai és népe! Közakarattal elválasztottatok, hogy a határookra tört ellenséget megzabolázzam. Én engedelmeskedve e határozatnak, elmentem s legyőzve az ellenséget, kiűztem őt a haza szent földéről. Azonban ősi törvényeinknek hódolva nem üldözém a megvert sereget, sőt Spartara nézve dicső feltételek alatt elfogadám a kért s ajánlott békét. Íme király, a békepontok ez irásban vannak foglalva. (Leonidasnak átnyújt egy teker-
cset, mit ez átvész.) Neked nyújtom át, Spartanak pedig győzelmet, dicsőséget s hazafiainak békeséget hozok.

Nép. Éljen Kleombrot!

Leonidas. Győztes vezér! Szavaim e sokaság nevében leendnek mondva. Az átnyújtott békepontokat az ephorok és tanács megvizsgálандják. Neked pedig köszönetét fejezi ki a haza. Részesülj most ez örömnépben, és ezután akármikor is mindazon dicsőben, kitüntetésben és jutalmakban, miket a népre áldásthozó fáradaim megérdemelnek.

Nép. Helyes! Éljen!

Kleombrot. Amit tettem, hazám törvényeinek engedelmeskedve tettem. Sparta fiának vagy győznie kell, vagy hálnia. Tettemnek tehát semmi érdeme nincs, hanem a megveretés lett volna gyalázat. Így érzek én.

Nép. Éljen Kleombrot!

Leonidas. Most tehát legelőbb is a megtartó isteneknek tegyük meg hála imánkat, s azután kövér tulkot áldozva, a nép tartson örömnépet. Menjetek, követni foglak. (Agis utána az ephorok megindúlnak, ezután a tanács és nép, a fegyveresek maradnak, mint szintén az énekkar is.)

Leonidas. (leszállva a királyi székről Kleombrot hoz lépés őt kebléhez szoritja.) Kleombrot, kit büszkén nevezek kedves fiamnak.

Kleombrot. Meg vagy-e velem elégedve atyám? Méltó vagyok-e rád és dicső őseimre?

Leonidas. Óh fiam, te fénye, csillaga vagy Spartanak s ősz koromnak napfénye, édes világa szívennek, Leonidas büszkébben emelheti fel fejét trigyei fölött, mint eddig. Te védje, támasza, bástyája vagy királyi székemnek, mely alatt, hidd meg, titkon őrlő férgek akarnak rombolni. Te eltaposád egy lépéssel a férgeket. A magas istenek áldjanak meg fiam!

Kleombrot. És nóm hogyan tölti napjait, atyám, egészséges-e serdülő fiam? Atyám, örvend-e Khelonis, a hölgyek elsője, dicsőségemnek?

Leonidas. Hitvesed az egyetlen egy s egyszersmind legboldogabb egész Spartában. Ő kömnyeket hullat, de az öröm édes cseppjeit. A vidámság napja, fördik könnyjei tiszta harmataiban. Ő nem földi lény, ő az öröm istennője. Fiad pedig vidám és élénk, mint bércek szarvasa.

Kleombrot. (az égre tekintve.) Tehát hála nektek olympi istenek!

Leonidas. (szétnéz.) Eltávoztak. Szükség, hogy én is a néppel legyek. Akarsz engem az isten templomába kísérni?

Kleombrot. Nem atyám, bocsáss meg, így nem mehetek a templomba vérfertőzött kezekkel. Előbb tisztára kell mosnom magamat, azután veletek leendek én is.

Leonidas. Tehát légy áldva fiam addig is. (el a templomba.)

Kleombrot. Légy boldog atyám. (Leonidas után néz, aztán szünet múlva magában.) Sparta kisdud fészek, de melyben egykor sasok születtek, parányi bölcső, de mely mégis Herkulesekét ringatál nagy tettekre.

óh hazám, sülyedező hazám, lehetne-e még egyszer a hajdani fényre erőre emelni? Talán — talán, (szünet után megfordúl, meglátja az enomotarchot s kísérőit.) Hogyan enomotarch, én egy gyáva semmirekellőt bíztam gondjaidra. Hol van a vétkes?

Enomot. Vitéz Kleombrot, ne szállja meg fájdalom hős lelkedet ha elmondom, mi történt.

Kleombrot. (növekedő tüzzel.) Az alvilág lelkeire, a fájdalom csupán tied lesz, ha kötelességedről megfeledekezel, vagy gyávát gyávára bíztam. Szólj, mi történt?

Enomot. E helyre hoztuk a szerencsétlent, amint meghagyád, ámde Leonidas, a király és drága hitvesed után atyád parancsolá, hogy szabadon bocsáttassék, s én, jól tudhatod, nem ellenkezhetém ily férfi parancsával.

Kleombrot. (szenvedélylyel.) Mit? Minő szó vala ez? Nem ellenkezhetél? Hát ki itt a polemarch, én-e, vagy ő? Zeusra ezt nem helyesen tevéd. A vezér szabadon büntethet és jutalmazhat a seregnél. Vagy ki vagyok hát én, — nem a vezér-e?

Enomot. Ki tagadná ezt, derék hős, de úgy vélem, átlátandod, hogy a hiba nem enyém. Mi az engedelmeskedés perczében nem mérlegelhetjük a hatalmakat.

Kleombrot. (lábával dobbant) Hah nem mérlegelhetjük! Minő szó ez! Ki vagyok hát én! Miért a vezéri pálcza, a fegyver oldalamon?! Hová lesz a rend és fegyelem? Lelkemre! inkább az ellenség éles vasát szenvedném keblemben, mert ez fáj, mondhatlanul fáj.

Első polgár. Már az való, a király nem helyesen cselekvék.

Másod. polgár. Úgy hiszem, Kleombrot igen méltányosan bánt azon semmirekellővel.

Harm. polgár. Ő fölötte derék és igazságos férfi.

Enomot. Vezér! ha csakugyan hibáztam. kész vagyok a büntetést elszenvedni.

Kleombrot. A hiba tied és még egy másiké, de a fájdalom csupán enyém. Menj, távozzál s a sereggel együtt várjátok további parancsomat. Menj! (enomotarch fegyveresekkel el.)

Kleombrot. (magában.) Csendesesen, csendesesen! Óh érzem, e benső ellenséget nehezebb megzabolázni, mint a külsőt.

HETEDIK JELENET.

Khelonis, Kleombrot.

Khelonis. (jobbról sebesen jő, Kleombrothoz fut.) Férjem! Kleombrot! (férje karjaiba omol.)

Kleombrot. (átölelve.) Életem napja!

Khelonis. Óh mily büszkének érzem magamat kebleden, Kleombrot, s mily kicsinynek melletted! Rabnőd tudnék lenni, mert lelkem akkor is hitvesed volna. Óh hagyd, nézнем arcodat. Minő szép vagy, — minő szép e fegyverzetben! Homlokodon a győzelem fensége ül, s némi fenmaradt boszú a nyomorútt ellenségre. Hadd csókoljam meg parancsosztó szádat, lángoló arcodat s szemeidnek két ragyogó csillagát. (többszörösen megcsókolja férjét.) Óh Kleombrot! most e perczben így érzem, hazudtam atyámnak.

Kleombrot. (hirtelen.) Atyádnak?

Khelonis. Igen Kleombrot, az imént azt mondtam az ősz atyának, hogy mindkettőtököt egyenlően szeretlek. Óh, de úgy látom Khelonisnak pirúlnia kell hitvese, Kleombrot előtt, mert talán nem valót szólt. Szegény atyám! érzelmeim megcsalják őt, pedig mennyire szereti ő leányát és téged, téged, mint egyetlen fiát. Igen Kleombrot, ő a legjobb atya Spartában, — nem, nem, egész Hellasban; mondd meg, szereted-e te is őt, miként ő téged Kleombrot?

Kleombrot. (komoran.) Én, én? kérlek ne említsd ezt most Khelonis.

Khelonis. Ne említsem? Atyámat? Mi ez? Mi történt Kleombrot? Ez nem jó jel. A nagy istenek távoztassák el a rossz jóslatot! Arcodat komor felhő borítja. Kleombrot mi történt?

Kleombrot. Nem szükség, de nem is jó, hogy minden, mi történik nőkülebbe jusson. Más az aszszonyoknak dolga s más a férfiaké.

Khelonis. (komolyan.) Értem Kleombrot, te engem közönséges, mindennapi nőnek vélsz. Az istenek fordítsanak el minden oly esetet, melyben e hitet megczáfolnám! Azonban a hitvesnek engednie kell.

Kleombrot. Óh! Khelonis bocsáss meg! Egész Spartában csak te vagy egyedül hozzám méltó nő, s egyedül én a férfi, ki megérdemeljen ily hitvest. Az istenek előtt is kedvetlen dolog volna czivódnunk. Feledd, a mit mondtam, jer keblemre.

Khelonis. Óh Kleombrot, szavaid a szerelem szavai, én kérek bocsánatot. (keblére borúl.)

Kleombrot. Most menjünk házukhoz, tisztára kell mosnom kezeimet; azután az isteneknek bemutatni áldozatomat.

Khelonis. (férje karjába kapaszkodva.) Menjünk Kleombrot, menjünk drága férjem!

NYOLCZADIK JELENET.

Agis. Előbbiek.

Agis. (balról kilép a távozni akaró Kleombrothoz mégy s vállaira teszi kezét.) Kleombrot!

Kleombrot. (visszafordul.) Te vagy Agis?

Agis. (ünnepélyesen.) Kleombrot te győztél, de ez még nem elég. Itt az alkalom, kezedben a süllyedő Sparta, téled vár szabadulást.

Kleombrot. Tőlem? Hogyan?

Agis. Megmondom. Még ma fölkereslek házadnál s mindent elmondok. Jaj nekem és neked, s jaj Spártának, ha szavaim hideg földre hullanak! Most mehetsz, még ma mindent megtudandasz.

Kleombrot. Megállj, csak egy szót.

Agis. Még ma! érted?! Még ma! (el.)

Kleombrot. (sokáig szótlanul utána mereng, A templomban zene és ének kezdődik. A nőkar ismét kört formál egy oltár körül s a függöny csendesen legördül.)

MÁSODIK FELVONÁS.

(Nagy terem Kleombrot házánál, balra egyszerű pamlag, előtte asztallal, a háttéren oszlopszatos fal s közepén ajtó. Imitt-amott istenek és istennők szobrai s falra felfüggesztett fénylő fegyverek.)

ELSŐ JELENET.

Kleombrot. (egyedül, gondolatokba merülve az asztal mellett ül.) Szeg Sparta? Lykurgus és Leonidas hazája? Ez Sparta? Óh ne mutassátok fel elmém előtt az iszonyú különbséget halhatlan istenek! (nyugodtan.) Félre lelkem elől gyászos képletek! (szünet, mialatt feláll, egyet-kéttőt lép.) Hahaha! Szabadon bocsátá a gyávát a nyomorúltat! Ó, a király, hitvesem után atyám. A gazember halált érdemlett volna, — és most, most kaczagja a szennyet, mely rátapadt, kaczagja hatalmamat. Nem! nem! ha egész Lethe vizét magamba temetném, sem feledhetném el e sérelmet! Add a türelem bódító balzsamát örök kénytelenség istene!

MÁSODIK JELENET.

Egy rabszolga és előbbi.

Rabszolga. (a fenékszíni ajtón belép.)

Kleombrot. (meghallva a belépőt.) Ki az?

Rabszolga. Én vagyok, hű szolgád uram. Az előcsarnokban főtiszteid jelentek meg.

Kleombrot. A taxiarchokat említed?

Rabszolga. Igen vezér, tizen vannak.

Kleombrot. Látni akarom.

Rabszolga. Értem uram. (el.)

Kleombrot. Mi e rabszolga? Most irigylem sorsát. Boldog, ki nem érez egyebet az élet szükségletein kívül. Mit bánja ő, ha Sparta emelkedik vagy bukik. A féreg a bűzhödtt vízben is megél, tenyészik és boldog de én óh hatalmas Zeus! — Jőnek.

HARMADIK JELENET.

Tíz taxiarch és Kleombrot

Egy taxiarch. Vezér, parancsolál velünk?

Kleombrot. Akartam veletek szólni, hogy tudhassátok rendeletemet. A győzelmet kivívni segíték ugyan a halhatatlan istenek; azonban csak az esztelen vagy a gyáva szokott kemény munkája után gondtalanul ereszkedni kéjnek és nyugalomnak. Azért is akaratom az, hogy bár győzelmesen tértünk vissza; egy rész künn marad, a másik rész azonban bejöhet a városba kellő rend és fegyelem alatt, melyre ti szigorúan felügyelendtek. Tehát öt taxiarch künn marad, öt pedig be fog szállani Spartába csapatjaival. A különbséget oszszátok el magatok egyezség szerint, vagy sorshúzás útján.

Taxiarch. Kleombrot! Rendelkezésed igen bölcs volna Sparta fiaira nézve: ámde tudnod kell, hogy a seregből többé egy ember sincs künn a szabad ég alatt, hanem mindnyájan a városba tértek.

Kleombrot. (tűzzel.) Mit? És hogyan történetett ez, mielőtt én, a vezér ez iránt rendeletet adtam volna?

Taxiarch. Hős vezér, jól tudhatod, mikép Sparta népe többé nem mindenben vár parancsot vagy engedélyt főnökétől, hanem gyakran miként ok-talan állat rohan tenni azt, mi előtte kedves és hizelgő.

Kleombrot. Az alvilág lelkeire! Szent Plutonra mondom, hogy azért velök nem kedves dolog fog történni. Mert íme, azt mondom nektek, és be is fog teljesülni, hogy ha nyomára jövendek, ki volt az első rendbontó, az keményen fog büntettetni. Ti pedig jelenleg azt cselekedjétek, hogy a sereg fele részét kiválasztva és fegyverbe öltöztetve vezessétek ki a város alá, hol az út Achája felé elválik.

Taxiarch. Óh Kleombrot, csaknem lehetetlen dolgot parancsolsz tisztjeidnek. A fegyveres nép egészen széteszlott, ide amoda a városon s a honn maradtakkal kezét fogva örömben s kéjben ünneplik a győzelem napját. Minden ház gyönyörben úszik, minden ajtó nyitva a vidám ismerősnek, s minden tűzhely körött mámoros társaság áldozik az örömek, bornak és szerelemnek. Egész Sparta egy bachans sereg, mely nem törődik múlttal és jövővel, törvénnyel és renddel, melyet a szilajkodó és csapongó gyönyörítettasság mint édes álom bilincsel le. Azért engedd el e napot, holnap mi is készek leendünk akaratomat teljesíteni.

Kleombrot. És én esküszöm, meg kell történnie, mit mondtam. Föl! Minél előbb küldjétek szét a heroldokat, kik parancsomat kihirdessék. A

melyik spartai gyáván vissza vonná magát, vagy nyakasan ellenszegülne, esküszöm, hogy holnap azt szikláról taszítottam le. Menjete!

Taxiarch. Engedelmesek leszünk vezérünknek s a törvénynek. (el a taxiarchok.)

Kleombrot. (egyedül.) Óh nagy isten, mivé fajult e nép?! Mit tegyek? Isten vagyok-e én, hogy ember előtt lehetetlennek látszót vigyek végbe, vagy Herakles, hogy egy tizenharmadik gygasi munkát teljesítsek? Óh érzem, nagyon is halandó ember vagyok.

NEGYEDIK JELENET.

Agis és Kleombrot.

Agis. (a végső szavak alatt a fenékszíni ajtón csendesen bejön s lassan Kleombrot vállára teszi jobbját.) Kleombrot magánosan, és komoly gondolatok közt?!

Kleombrot. (megfordul.) Agis.

Agis. Egész Sparta örvend a győzelemnek, s csupán az nem, ki azt kivívta, kinek legtöbb joga van az öröme? A király hajlékától kezdve le a legszegényebb zsellérig, minden háznál öröm, lárma, dözsölés, zene, táncz s lakoma — s egyedül Kleombrot nem vígad-e?

Kleombrot. Óh Agis, te mondhatod ezt? Te nem tudnád-e minő tárgya van komoly gondolatimnak?

Agis. Adja az ég, hogy az legyen, mit én kívánok, oly alakban, mint én óhajtom!

Kleombrot. S lehet-e e tárgy más, mint egy — s lehet-e az más alakban, mint a komoly, hideg s lélekölő valóság?

Agis. Tehát nem csalódtam? Kleombrot megértett engem?!

Kleombrot. Ki ne értene itt egyszerre, egy pillanatban? Óh akinek szemevilága egészen elve-

szett, még az is sokat, irtóztató sokat lát, hogy szive meggyilkoltassék. Óh Agis, Sparta nincs többé! (keblére borúl.)

Agis. Valóban úgy látom, mert egyik legerősebb fia nőies elérékenyüléssel panaszkodik!

Kleombrot. (fölemelkedve.) Azt véled, hogy ez gyávaság, erőtlenség? Nem, nem! Van egy bánat, mely megengedhető még a férfiúnak is, van egy fájdalom, melyet nem szabad leküzdeni, mely dűszül szolgál bárkinek is, s ez a hazáért keletkező fájdalom.

Agis. Igen, midőn a haza elveszett.

Kleombrot. Sparta nem úgy van-e?

Agis. Igen, de minden másképp lehet s lesz is, csak akarjuk.

Kleombrot. Te reménylesz, mert még ifjú vagy, s ezer biztató képek röpkednek körülöd. Te reménylesz, mert e város falai közt maradván, talán nem láthatod, hogyan rohan e nép fokról fokra a semmiség örvényébe, oda hol nincs más szabadulás, csak a halál.

Agis. Nem Kleombrot, én is látom s talán jobban mint te, mert folytonosan szemlélem a hazát, s mert mint egyik király, bepillantok a rejtettebb dolgokba. Óh Kleombrot, hányszor óhajtottam bár örök sötétség borítsa szemeimet, vagy tompa örűlt-ség vonna fátyolt elmém saslátása elé. Hol vagyunk, hová sűlyedtünk! Hol vannak a nagy férfiak. A föld alatt kell keresni csontjaikat, mint az egykori szegény görög a jó királyét, itt a városban nem talál-tatik egy sem. A szegény nép kunyhójában szükség, nyomor, törpeség, a gazdagoktól kizsákmányolt pór, miután semmije sincs, erényét viszi piacra s adja áruba. A kevés számú tehetősök hajlékaiba dob-zódás, puhaság, szilaj élvek, mámoros kedvtelések, melyek a szegények verejtékein s könnyein vannak megvásárolva, s melyek annál fogva édes, de emésztő

méregként eszik be magukat a családok nyugalmaiba, jólétébe. A törvények gyermek szavakká vagy dajkamesékké lőnek; a hazafiság szent érzelme elröpült madárka; hősi erény, elszántság, önfeláldozás a kéjtelt, sőt bűnös tivornyak tengerébe veszett. Az elfajulás, ez iszonyú Minotaurus tölti hajdani érenyeinkkel telhetlen gyomrát, s óh szégyen, itt az idő, midőn többé még csak nem is vethetünk eléje semmit, semmit, semmit.

Kleombrot. Óh Agis, mennyire boldog volnék, ha e beszédre csupán egy szóval felelhetnék, s azt mondhatnám, hazudság!

Agis. Igen hazudság, mert e rajz csak éji árnya a valóságnak. Méltó tárgyai vagyunk a megvettetésnek, a világ annyira fog bennünket kaczagni, vagy megutálni, mennyire azelőtt remegett fegyvereinktől. Mi dicstelenül, gyalázatosan vesztünk el.

Kleombrot. S ennyi romlottság mellett te mégis reménylesz?

Agis. Mert mi ketten még élünk. Te vezér vagy, győzelmesen és dicsőséggel tértél haza. Én pedig egyik király vagyok Spartában.

Kleombrot. Tehát mit akarnál, mit vélnél jónak?

Agis. Mindenekelőtt Leonidasnak buknia kell.

Kleombrot. (visszarettenve.) Agis, Agis mily beszéd jöve ki szádon.

Agis. Kimondtam.

Kleombrot. Nem gondoltad meg eléggé szavaid erejét.

Agis. Meggondoltam. A hazának élnie kell, tehát haljon ő, vagy menjen vissza puha Ázsiába.

Kleombrot. Menj Agis, távozzál tőlem. Megbocsátok, de távozzál. Félek, óh én félek, — hogy e percztől megszűntünk barátok lenni.

Agis. Tehát jó éjszakát Sparta! jó éjszakát hazai remények! jó éjszakát görög szabadság!

Kleombrot. Mit beszélsz, hogyan érted ezt?

Agis. Van-e, lehet-e ennek több értelme? Spartanak nincs többé polgára, nincs honfia, egy sem, egy sem; ha Kleombrot is feljebb becsüli a családi köteléket a hazafiság szent szavánál, akkor nincs többé polgára e hazának, nincs remény, nincs szabadulás. Isten veled. (elfordúl és indulni akar.)

Kleombrot. Agis megállj, így nem hagyatsz el.

Agis. Miért ne? Mit gondolsz te velem? Te nem szereted barátodat, nem szereted hazádat.

Kleombrot. Hogy hazámat szeretem, s téged, téged is, mutatja az, miszerint e vádra nem felelek fegyveremmel.

Agis. (megfordúl.) Óh Kleombrot, ne szeress engem, vess meg, gyűlölj, mondj ellenségednek,átkozd meg születésemét, lelkemet, csontjaimat, — csak szeresd és segítsd a hazát! Szép az élet, s halni tudnék azért, ki felküzdené Spartat hajdani fényére. A halálnál több a rabszolgaság és mégis rabja tudnék lenni annak, ki miként félisten kiemelné Spartat a szennyből és gyalázatból, melyben fetreng. Óh Kleombrot, nem ember, isten leszesz előttem, s minden jobbak előtt, ha segíni fogsz a nagy munkában. Szeretni, tisztelni, imádni foglak. Képed, mint hatalmas daemoné álland képzeletem előtt, álmaimban dicséssel, fényben ragyogva fogsz föltünni, miként győzelmes Phoebus lángkoronájával, s én házi oltáromon áldozni fogok emlékednek. Csak a hazát segíts megmenteni.

Kleombrot. Óh, de mily áron? Nem gondoltad meg mily áron?

Agis. S van-e elég drága ár, ha a hazáról van szó, sok-e Delosnak minden kincse, Persiának min-

den aranya, midőn Sparta hajdani ifjúkorát lehet és kell visszateremteni?!

Kleombrot. Nincs; és kérj, kívánj tőlem akármit, szivesen oda adok mindent. Kivánd, vágjam el jobb kezemet, s én éles vassal szelein azt ketté Spartaért. Kivánd, hogy második Prometheusként szívemet és minden bensőmet tépjem ki, s adjam oda ragadozó madaraknak s ha kételkedni fogok, szűrj át, mint hitvány szolgát, vagy sílány ebet; — de midőn magamat, éltemet boldogságomat kész vagyok föláldozni: akkor nincs erőm, hogy mást eláruljak, nincs erőm rá, hogy a legtisztább szeretet gyilkosa legyek!

Agis. Gyilkolj meg mindent, barátságot, hitet, erényt, szeretetet: mert a haza élni fog!

Kleombrot. A haza élni fog s a jövő maradék azt mondandja rólam: Kleombrot megcsalta atyját, árulója lőn, hálátlanságot adott a szeretetért, eltépte a legszentebb köteléket, fájó, gyilkos vasat ütött a jó öreg lelkébe. Homlokáról vérrel törölte le a vidám aggkor napjait. Ezt fogják mondani: undok gyilkos, gyilkos!!!

Agis. Maradj tehát, maradj. Látom lelked gyávan visszaretten a merész tettől. Igen, ha minden elhagy is, egy magam fogok föllépni. Nem akarsz mellettem működni? tehát harczolni fogok ellened, mindnyájatok ellen. E percztől ellenségem vagy, tudd meg azt. A győző koszorút aratand, a meggyőzött pedig — az idő meg fogja mutatni, mi sors vár reá. Még egyszer mondom, e percztől fogva ellenségem vagy. El van vetve a koczka. Isten veled! (megfordúl.)

Kleombrot. Megállj Agis! E szavak nem kebledből jöttek.

Agis. Lelkem fenekéről. Mi ellenségek vagyunk! Átok mindnyájatokra! (el.)

Kleombrot. Áldás reád és a hazára! (sebes léptekkel föl s alá jár, meg-meg áll s aztán ismét folytatja a járkálást) Talán hideg voltam iránta! Óh mily gyáva, erőtlen vagyok én! Nem, nem! Ő ellene emelni fegyvert! A fájdalom még egyszer megfehéritné ősz fūrteit, mint Olymp havát a tél. Az öregség oltáráról levonni! Óh nem, nem! Sparta, ez igen sok volna! Álom, ábránd, képzelgés! Föltartóztathatjuk-e a sors hatalmas karát? Teremthetjük-e másképen a nemzedéket?! (szünet.) És ha sikerül! Kleombrot ki lesz törölve a bátor küzdők sorából, Kleombrot nem lesz több, mint az utolsó szegény polgár, ki békén eszi meg este kenyerét, s másnap a dolgok új rendjére ébred föl. Kleombrot kevesebb, törpebb lesz mindennél, mert volt ereje, s mégis tunyán vesztegelt s elvonta magát a nemes küzdőktől. Óh e gondolatra eszem elvész, agyam zavarodik s lelkem vészes tengerként emelkedik! Ne hagyjatok jözanság istenei!

ÖTÖDIK JELENET.

Khelonis és Kleombrot.

Khelonis. (jobb oldalról háziasan öltözve kilép.)

Kleombrot. Óh jőjj, jőjj éltem szelíd lehetete, a sorsvihar enyhítő szívárványa, jőjj, nyugtasd meg háborgó lelkemet (átkarolja)

Khelonis. (szeretettel és büszkén.) Mi aggaszthatja férjemet, Sparta diadalos hadvezérét?

Kleombrot Óh ne mondd! A szenvedés csak a nagyokat nyomja terhével, miként az ég Atlas vállait. A nagyot végzett férfi kikúzdött pályáján, nem dicset, megelégedést, de újabb követeléseket talál, melyek tűzkerékként sodorják tovább, tovább, s melyeknek nincs végök sehol, sehol!

Khelonis. Tehát vedd meg a követeléseket! Ki parancsol hát a férfinak, míg szabad?

Kleombrot. A haza.

Khelonis. (tompán) Akkor engedelmeskedjél neki, mert ő mindnyájunknak anyja.

Kleombrot. Akkor is, ha a haza azt kívánja, hogy tagadjunk meg lelkünkben minden emberi érzelmet, s eltépjük a hitet, szeretetet, kegyeletet, hálát?

Khelonis. Nem Kleombrot, a haza ezt nem kívánhatja. A haza nem emelkedhetik, csak süllyedhet oly tett által, mely a nemesb indulatok eltapodásával diadalmaskodhatik. Így hallottam ezt atyámtól, Leonidástól.

Kleombrot. Adná az ég, hogy ne mondhatnád őt atyádnak.

Khelonis. Az égre Kleombrot! mily szavak ezek? Kleombrot, ne adja az ég, hogy e szavak sötét felhőiből villámok is következzenek!

Kleombrot. Kérni fogom az isteneket Khelonis.

Khelonis. Az isteneket? Ők tudják minden tetteinket: de az ember mégis ura cselekvényeinek, s a jövő csapásokat rendesen saját félszeg tanácsa után vonja magára. Kleombrot, már megérkezéssel vettem észre e sötét lélekborút arczodon, szavaidban. Akkor kérdésekre kemény szavakban válaszoltál, s én engedtem és hallgaték. Most szólhatok és kötelességem szólni. Nekünk, nőknek nincs fegyverünk, tetteinkkel nem intézhetjük vagy akadályozhatjuk a férfiak akaratát, ámde van értelmünk, szeretetünk, kimondhatlan ragaszkodásunk, s azokat azon félnek ajándékozhatjuk, melyik megérdemli. Kleombrot, ha talán követendő pályád Leonidással összetükozásbe hozandna, tudd meg, hogy Khelonis nem csupán Kleombrot hitvese, hanem

Leonidas leánya, ki élni, halni kész szegény, elhagyott atyjáért!

Kleombrot. (komoran.) Atyád engem megbántott, mélyen megsértett Khelonis.

Khelonis. Megbántott?! Megsértett?! Óh istenek! megbánthatja-e az erőset a gyengébb. Szegény aggastyán, a gyermekké lett öreg mi bajt okozhat Kleombrotnak?!

Kleombrot. Jól látom, te jobban szereted atyádat, mintsem férjedet. Azt mondád, ha sorsom ellenkezésbe hozna Leonidasszal, egyedül neki ajánlékozna minden érzelmedet.

Khelonis. (átöleli Kleombrotot, patheticus tüzelle.) Nem, nem Kleombrot, ne hidd ezt! Én szeretlek, imádlak Kleombrot, mint istenemet, oltáromat, bálványomat. Te férjem vagy, atyja gyermekeimnek, éltemnek drága világa, boldogságom kertének legszebb rózsája; reményem, vigasztalóm, szívem büszkesége. Óh napjaim legfényesebbje, legdrágább kincsem, ne hidd ezt. Én azt nem mondtam Kleombrot, azt nem, — nem mondhattam. Úgy mondtam volna? Valóban úgy? Kleombrot, egyedül téged szeretlek. Lásd mily boldog vagyok melletted. Óh de Kleombrot ne ellenkezzél atyámmal! Ő neked is atyád, s oly igen szeret téged.

Kleombrot. Igyekezni fogok elfeledni, a mi velem történt Khelonis.

Khelonis. Mondd, hogy elfeledted, egészen elfeledted. Töröld ki szivedből ez emlékezet sötét fellegét, hogy csak a szeretet tiszta lángja maradjon ott. Nézd, kezedet fogom, kérlek! Igérd meg Kleombrot!

Kleombrot. Mily örömet feledném Khelonis, de egy hatalmas szózat és érdek —

Khelonis. Ne hallgass rá. Zárd be előtte jobb részedet. Jer csak, jer, mellettem elfogod egé-

szen feledni. Jer édesem termembe; te nem akarsz a többiekkel zajos vigalomban mulatni; jer szobámba: édes dolgokat fogok susogni szerelmünkről, dicsőségedről. Jer velem!

Kleombrot. Lépteket hallok.

Khelonis. Óh már ismét háborgatnak, utasítsd el az alkalmatlan embereket.

Kleombrot. Jőnek.

HATODIK JELENET.

Rabszolga. Előbbiek

Rabsz. (a fenékszíni ajtón jő.) Vezér, egy spartai polgár kíván veled beszélni.

Kleombrot. Jöjjön! (rabszolga el) Menj terembe Khelonis.

Khelonis. Óh mint utálok ez embereket! A rablók tőlem ragadják el a boldog perczeket. Nem tudod mennyire irigylem azoktól. Mily drágán vásárlom én meg nagyságodat!

Kleombrot. Így kell lenni Khelonis.

Khelonis. Tudom, nem zúgolódom. Dicsőség legszebb ékszerem. De ugyan eljössz később? Elvárlak édesem. Isten veled, addig is örömem legdrágább gyöngye, Isten veled! (el jobbra.)

HETEDIK JELENET.

Egy polgár egy rabhölgygyel. Kleombrot.

Polgár. Igazságot és elégtételt jöttem kérni, óh vezér.

Kleombrot. Szólj!

Polgár. Ezen hölgy az én rabnőm, nem pénzen vettem őt, már szülei is az én szüleim tulajdonai voltak. A leány ifjú, a mint látod, és szép, de

ez nem tartozik a dologra. Hűségesen szolgált mind e mai napig s erkölcsi magaviselete ellen nem volt kifogásom. De ez sem tartozik a dologra. Most óh vezér, kénytelen vagyok kimondani — nem az ő hibája, ez már a dologra tartozik. A város ifjai győzelmi ünnepet ülnek. Egy délcegz csoport házam mellett ment el s a legtörvénytelenebb közülök meglátá a leányt, a mint természetes buja vágyainak megtetszék a hölgy, erővel elragadá őt. Vad, dobzódó s kicsapongó társak közé hurczolá erővel, akarata ellen a szűzet. A bachans, zabolátlan ifjú csoport vad kényének áldozá föl őt. Óh fürtelem! engedd vezér a többit elhallgatnom. Ez, vezér! törvénytelenység, gyalázat, barbarhoz illó mérénység. Ez undokabb büntetést követel, s én igazságos elégtételt kereselek nálad, óh vezér.

Kleombrot. Mit, harcosaim közül valamelyik merészle ezt cselekedni?

Polgár. Nem vezér, az ifjú, ki ez igazságtalanságot elkövette, nincs beírva a sereg száma közé.

Kleombrot. Mit kívánsz tehát tőlem? Én nem vagyok sem király sem ephor, sem tyrann. Menj a királyok valamelyikéhez, vagy az illető bíróhoz, s add elő ügyedet s hagyj engem békével!

Polgár. Nem, a dolog egyedül rád tartozik. Te vagy a bíró.

Kleombrot. Hogyan? szavaid mód nélkül ingerelnek.

Polgár. Igen, mert az ifjú, ki e törvénytelen-séget elkövette, tenfiad.

Kleombrot. Mit? Fiam! fiam! Jól hallótam ezt!

Polgár. Igen! saját fiad, nem szükség kétszer mondanom.

Kleombrot. (fájdalom és meglepetéssel.) Fiam? ember, az én fiam? Kleombrot gyermeke?!

Polgár. Azt mondtam.

Kleombrot. Fiam! S hol van a gaz kölyök? Megállj, hivatni fogom. Ha szörnyű szavaidat utoléri a valóság villáma — az istenek ne adják — tüsszént hivatni fogom. De gondold meg mit mondasz!

Polgár. Meggondoltam. A való napnál fényesebb. Azonban nem szükség, hogy fáradj. Fiad itt van. Magammal hoztam őt fegyveresek kíséretében.

Kleombrot. Hogyan?

Polgár. Fegyveresek kíséretében az előcsarnokban várakozik.

Kleombrot. Hadd jöjjön szemem elé. (polgár el a fenékszíni ajtón, Kleombrot egyedül.) Mit? saját családomba eszi be magát a fekély? De esküszöm, kivágom, kiégetem azt belőle, ha szinte saját szívemet fogná is metszeni az égető vas. Ki fogom metszeni!

NYOLCZADIK JELENET.

Polgár, utána Kleomenes négy fegyverestől kísérve. Előbbi.

Polgár. Ime vezér itt van fiad.

Kleombrot. (magában.) Nyugodt hidegséget béke szelíd istennője, simítsd le tajtékzó hullámait az apai kebelnek! (Kleomeneshez.) Ismered ezen polgárt?

Kleomenes. Nem ismerem.

Kleombrot. És ezen hölgyet ismered-e?

Kleomenes. (megnézi a rabnőt gúnyos mosolylyal.) Miként ő engem.

Kleombrot. (kemény hangon.) Nyomorúlt, te elragadtad s gyalázatos vágyaidnak áldozád fel őt. Ez a vád ellened. Való-e az?

Kleomenes. Úgy kérdezed-e ezt mint ítélő bíró, vagy mint atyám?

Kleombrot. Ha a vád nem való mint atyád, ha pedig kénytelen vagy azt bevallani, mint szigorú ítélő bírád.

Kleomenes. Hazudni nem tanultam s nem is akarok; megvallom: a vád való!

Kleombrot. Megvallod? Hisz ha még hazudnál is, alábbvaló volnál a legelvetemültebb rabszolgánál, kit az utcán meztelenül megvesszőznek. Nyomorúlt fattyú; — óh nyelvem nem talál méltó szavakat e förtelem megfeddésére!!!

Kleomenes. Atyám! ne induljon föl méltatlanul haragod. Ha kárt okoztam, megtérítem azt. Úgyhiszem Kleombrot gyermeke vidámabb perczeiben mindenkor megérdemli egy hitvány rabnő ölelését.

Kleombrot. Hah! legundokabb féreg, így merészelsz szólni. Ez nem spartai férfi, ez sybarita, Ázsia elferdült magzatának szózata. Hogyan? szava undokabb tetténél, ha még a földön ocsmányabb tett létezik. Vessző, korbács alá való gyermek, kinek még a dajkatej le nem száradt szájáról, s már tiltott élveket hajhász. Te nyomorúlt kölyök, te semmi a természetben, hitvány féreg, te merészléd meggyalázni nevemet? Óh nagy Zeus tartóztasd méltó haragom áradatát, különben szétmorzsolom a kölyket, mint pozdorját, s szétmorzsolom miként éjszaki vihar a fővényt, hogy a mindenhatóság sem szedi össze vétkes porait!

Kleomenes. Atyám!

Kleombrot. Átok e névre! ne, ne, ne merészeld azt mondani. Te nem vagy Kleombrot, nem Khelonis magzata. Engem megcsaltak, vagy az istenek játékot űztek velem. Keresd szülédet a heloták, — vagy Afrika barbar népei közt. Én megtagadlak, s ha enyém vagy, átkozott azon percz, melyben fogantattál, az óra, melyben anyád fájdalmak közt szült, az emlő, mely szoptatott, az első szó, melyen gyermekemnek neveztelek. Átkozott legyen a kar, mely először ölelésedre kinyúlt, s örült volt azon

gondolat, hogy ápoló kezek közt fölneveltettel. Ocsmány, elfajúlt kölyök, méltó, hogy minden valódi spartai lepökje, arczülsapja! Óh gyalázat, gyalázat, gyalázat! (lábával dobbant.)

Kleomenes. Kleombrot hallgass meg!

Kleombrot. Mit! hallgassak! szavaid undokabbak, utáltabbak előttem a kutyaugatásnál, s tenmagad gyűlöltebb a féregnél, mely bűszhődt testen rágódik. Ha myriad részre oszlanál, egy parány belőled megkeseríteni, fölforrálná tengertünket, s haragomnak egy szikrája halálra büntetne. Óh miért nincs ezer életed, hogy mindeniket egyenként, sorba galád bűnödnek áldoznám föl?! De így büntetésed csak egy csapása gonoszságodnak. El vele, vigyétek az állambörtönbe.

Kleomenes. Vezér! Hallgass meg. Ha mint atyám nem akarsz kihallgatni, hallgass ki mint bírám, (kívülről lanttal kísért vidám ének hangzik.)

Kleombrot. El vele!

Kleomenes. Tartozol kihallgatni, én szabad spartai polgár vagyok. (kívül a dal erősebben hallatszik.)

Kleombrot. Megbecstelenítéd magadat, vétkeid rabszolgává tett, Hurczoljátok tova szemeim elől. (a katonák vinni akarják.)

Kleomenes. (ellenkezik a fegyveresekkel.) Félre zsoldos nép! Neki ki kell hallgatnia.

Kleombrot. Vigyétek gyávák, különben titeket foglak megkorbácsolni. (a dal az ajtó előtt hallatszik.)
Mi ez?

KILENCZEDIK JELENET.

Leonidas. (több főpolgárral, utánok koszorúzott fejekkel néhány lantos ifjú s Panurgos boros edénynyel s ezután rabszolgák és hölgyek szintén boros ivóedényekkel jönnek.) Előb-

biek. (A belépők már kívül elkezdik s beléptökkel folytatják a dalt lant kísérete mellett.)

Ha szíhatok borocskát:

A gondjaim nyugosznak.

Mind, Éljen Anakreon!

Némelyek. Éljenek az édeshangú dalnokok!

Mások. És a szép vidám gyermekek és bájos tánczosnők.

Mind, Éljenek.

Kleombrot. Mi ez? Sparta polgárai komédiát játszani jöttek lakomba?

Leonidas. Kleombrot! Vitéz vezér, kit büszkeséggel nevezek vömnek és gyermekemnek. Te győzelmet, fényt derítettél a mai nappal Lakedaemonra. Győzelmed következtében vidám ünnepet tart a város, mivel azonban te nem jövel el hozzánk részt venni a vendégségben: ime a vendégsereg jelen meg nálad, s én a király és atyád fölkerlek mindnyájunk nevében, örvendeztesd meg vidám lakománkat s jer házamhoz, hogy veled együtt bor, ének és zene hangjainál áldozzunk az örömegek és gratiáknak.

Kleombrot. Sparta királya, atyám, és ti Lakedaemon polgárai ne csodáljátok, ha szavaim kedvetlenek lesznek füleiteknek. Ti víg zene mellett édes, mézizű bort szűrscöltök, de én a keserűség poharát, iszom, hogy szívem megtelik epével s ezért győzelmeknek nem örvendhetek, sem a ti gondtalan s Spartához nem illő vigalmatokat nem hagyhatom helyben.

Leonidas. Hogyan! mi bánt téged fiam?

Kleombrot. Ha az istenek vendégségét izlelném is, hol Ganymed arany serlegből tölti a nectart, mégis megzavarná jókedvemet hazám elfajultsága! A polgárok puha gazdag élveket hajhásznak, — a hadsereg fegyelmetlen, s ifjaink, óh szégyen, ifjaink er-

kölcstelen, förtelmes tényeket visznek végbe. Polgárok, szégyen, gyalázat, mámoros kedvbe temetkezni, midőn a haza süllyed a sírba. Polgárok! ti vigadtok, isztok, zenét hallgattok, gazdag vacsora mellé feksztök; ez nem jól megy, istenemre nem jól. Ti vagytok felelősek Spartaért, a haza életéért. Az eledelekben a haza életét emésztitek, borában vérét iszszátok, a víg dalok, melyeket gyönyörködve hallgattok, nem tudjátok, hogy Spartának háború énekei. Ámde csak vígadjatok, lakomázzatok, tomboljatok, nézzétek elfajult lejtését tánczos nőiteknek, de engem hagyjatok magamra. Én emésztődöm és haragosan, míg ti vígadtok.

Leonidas. Mi vala ez? Mi történt? Ki ingerelhette föl a vezér lelkét?

Kleomenes. (egy kissé előlép.) Én, atyám, én. Rám haragszik a vezér.

Leonidas. Hogyan? Mi okért (szünet) Hallgattok? Tudni akarom én, atyátok mindkettőtöknek, tudni akarom én, a király!

Kleombrot. Igen király, neked meg is kell tudnod, s tudjátok meg ti is Sparta polgárai. Ez ifjat én, szülője vádolom előttetek. Ő e polgárnak rabnőjét, kit itt láttok, erővel és gyalázatosan elorzá.

Leonidas. Elorzá? Mi czélból?

Kleombrot. Oly czélból, melyet még az elvetemedettség sápadt arcza sem tudna anélkül kimondani, hogy a szemérem hajnal bíbora be ne festené.

Polgár. Én elégtételt kívánok a törvénytől, a hazától.

Leonidas. Hahaha! Ennyi az egész? Nyilvánosan akarod talán ez ifjat megbecsteleníteni, vagy éppen életét kívánod? Egy rabnőért? Hahaha! Tehát egy rabnő drágább egy nemes származású fiatalnál? Jóságos istenek! Letaszítsuk-e őt a szikláról, vagy

tengerbe vessük mint gonosztevőt?! Mondd meg, mennyire becsülöd e rabnót, s én kifizetem, csak vége legyen e versengésnek.

Polgár. Rabnóm nem eladó, de kívánatom az, hogy a vétkes lakoljon.

Leonidas. S én e nagy nap emlékeül elengedem tettét az ifjúnak.

Kleombrot. (elfojtott méreggel.) Atyám, atyám, ez nem a te szavad! Megfordult az ég és föld. Az ősz, tisztos fejek is úgy beszélnek, mint vásott fiatalok. Nem, nem, ezt nem Isten, gonosz szellem adta beléd. De mindegy, én, a keseredett apa szigorúan fogom őt büntetni. (fegyveresekhez) Vigyétek börtönbe!

Leonidas. Megálljatok!

Kleombrot. (dühvel) Vigyétek — parancsolom.

Leonidas. Itt én parancsolok, a király. S én védni fogom ez ifjút atyja ellenében. Polgárok! azt hiszem, a ti véleményetek is egyezik az enyémmel.

Panurgos. Valóban példátlan és helytelen volna őt megbüntetni.

Kleombrot. Te is itt vagy nyomorult bitang, ringy-rongyból összeaggatott váz, ki arra sem vagy alkalmas, hogy kártékony madarakat a vetéstől elrettents, de a csatában gyáván hátat mutatsz az elleneknek: (fiához és a fegyveresekhez lép.) Én azt mondom, hogy e fiú mától fogva az állam foglya s bírák fognak itélni fölötte. Íme, átadom vigyétek!

Leonidas. Fegyveresek! Őt hozzám fogjátok kísérni.

Kleombrot. (szenvedélyvel.) Atyám! Azt akarod, hogy kardomról az ellen vérért fiam vére mossa le, vagy — vagy azt akarod —

Leonidas. Tartozom őt védeni ily örült apa ellen, ő nem csupán tied, — ő leányom után az én szülöttem is. El! Menjünk e vadállattól.

Kleombrot. (fegyverét kihúzza.) Leonidas szét-

metszem köztünk a kötelet. Te nem vagy többé királyom, nem atyám. Fiammal én parancsolok s ha közénk állsz: védj magadat, ha lehet, védjenek isteneid!

Panurgos. Úgy látszik itt fegyverre kerül a dolog. Jobb lesz elkotródni. (ki akar menni, de a fegyveresek miatt nem tud.)

Leonidas. (komolyan Kleombrot elé lép.) Eszeveszett, mielőtt karodat ellenem felemelnéd, kezéd meg fog merevedni, mint hideg kődarab. Fiu! Tiszteld az ősz fejet, tiszteld nemzetségemet s kövesd édes atyját. — Menjetek! (megindúlnak.)

Kleombrot. Leonidas, Leonidas! Érzem, karom, boszúm gyenge te ellened; de tudd meg, hogy e percz lerontotta a hála és tisztelet oltárát szivemben. Mi idegenek vagyunk. (a kíséret távozik.)

Leonidas. Holnapra magadhoz fogsz térni. Jó éjszakát. (megfordúl s elindul.)

Panurgos. (ki mindig kifelé igyekezett, félre.) Úgy kell neki! (el.)

(kívül az eltávozottak éneklik:)

Ha szíhatok borocskát,
A gondjaim alusznak.

Leonidas. Jó éjszakát! (a többiek után el.)

Kleombrot (keserűen nevet) Hahaha! Elviszi, elragadja boszúm elől gyermekemet. Utat mutat az erkölcstelenségre, kicsapongásra, fertőzésre, minden undok bűnre. Miért is ne! Miért lenne itt valaki nemes, törvényes életű, mértékletes és józan? Miért, miért? Hahaha! miért? S ti eltűrhattétek ezt halhatlan istenek?! Kifogytak-e már villámaitok? Bezárult-e már egészen a föld mérhetlen gyomra? hogy fájdalmában meg nem reped s el nem nyeli e nyomorúltakat! Óh, de nem, a föld ha befalná is a hitvány férgeknek ismét undorral okádná vissza e galád,

fertőzött városba! Az undok eumenidák vagy kegyetlen erynnisek keserű könnyei sírnának e jelenetre, s a szikla miként gyenge szív repedne meg a boszú súlya alatt. S én gyáva, erőtlén, pulyalelkű, én puha, asszonyias férfi . . . mint útálok magamat! Miért e kard? Miért . . . ?? El veled! (eldobja.) guzsalyt, orsót, tüt e törpe lelkű férfinak! Szentségtörés, iszonyú szentségtörés! Mi vagyok én? Spartai férfi? Kleombrot? Vezér? Atyja a nyomorúlt fattyúnak? Nem, nem, nem! Hitvány báb, felöltöztetett nő, gyáva rabszolga vagyok! Óh ne tegyetek örüllté égi hatalmak, vagy inkább tegyetek, tegyetek azzá, itt vadállattá kell lenni, hogy lelkem szörnyű fájdalmát orvosolhassam!

TIZEDIK JELENET.

Khelónis, Kleombrot.

Khelónis. (jobbról jő.) Férjem! Kleombrot (hozzá fut.)

Kleombrot. (magában.) Gyermekeim hozzájok lesz hasonló. Kleombrotnak nem lesz méltó ivadéka.

Khelónis. Férjem, mi történt itt?

Kleombrot. (mint feljebb) Gyalázat, gyalázat! Inkább húsomat tépték volna le csontjaimról: inkább szivemet szaggatták volna ki, inkább élve tettek volna sírba, hol kínomban saját testemet faldostam volna föl! Gyalázat, gyalázat!

Khelónis. Férjem, térj magadhoz. Ki bántott meg, — mi által? Szólj, mi háborít?

Kleombrot. Menj, menj. Te is hozzájok vagy hasonló. Menj, menj; Leonidas leánya vagy, nem Kleombrot hitvese!

Khelónis. Úgy látom te szenvedsz. S én a szenvedőé vagyok.

Kleombrot. Menj gynecaeumodba. El! menj

mondom, Kleombrotnak senkire sincs szüksége. Távozzál!

Khelonis. Elúesz magadtól?

Kleombrot. A végzet munkája ez. Érzem munkáló karát (tüzzel.) Asszony, távozzál előlem, különben megátkozlak.

Khelonis. Szádból az átok is áldássá szeldülne, azonban engedek. (félre.) Nagy istenek, mi történhetett vele? (el az ajtóig.)

TIZENEGYEDIK JELENET.

Agis. Előbbiek.

Agis. (a fenékszíni ajtón a fennebbi utolsó szavak alatt csendesen bejő.)

Kleombrot. (eléje megy Agisnak.) Óh Agis, Agis, igaztalan voltam irántad. Megbocsátasz-e?

Agis. Spartától kérj bocsánatot.

Kleombrot. Agis, szükségem van rád. Kész vagyok mindenre. Együtt fogunk működni, ámde mindjárt, halasztás nélkül. Irtóztató, irtóztató történt velem.

Agis. Tudom

Kleombrot. És te oly nyugodtan mondd ezt? Óh barátom, nézd, itt az érzéketlen tárgyak is remegnek a boszú miatt s te nyugodt, hideg vagy. Nem, nem, te nem leendsz elszánt, kitartó, erélyes s én segélyt és boszút, boszút és segélyt kívánok.

Agis. Az imént hidegséged űzött el, most pedig őrzőngő boszúd rettent meg.

Kleombrot. Óh nem, nem, Agis jer — teryezünk, gondolkozunk. Én hideg, nyugodt, józan leszek. Igen jer, hozzá kell fogni a nagy munkához, okosan, eszélyesen, biztosan. Jer! . . . Átok és halál! Én örült vagyok. Jer a másik terembe, Jer! (elvonja magával baloldalra.)

Khelonis. (az ajtótól eljő, utána akar futni Kleombrotnak, ezután ismét megáll, küzdés jelei láthatók mozdulatain, kezét az égre emeli, megfordul s egy képszobor elé rohan s előtte földre veti magát.) **Ne hagyd el őt bölcseség istennője!**

HARMADIK FELVONÁS.

(Pompás nagy terem Leonidas házában, a fenékszínfal bal részén egy függőnyel takart ajtónyílás. Ez ajtóhoz a színpadról néhány lépcső vezet föl. A fenékszín jobb részén nagy asztal, melyen étkek, serlegek, arany és ezüst kannák látszanak. Jobb és baloldalt különféle kisebb asztalok egy-egy pamlaggal ellátva, melyeken az étkezők felkoszorúzva, fél könyökre dőlve fekszenek. Az asztalok azonban úgy vannak helyezve, hogy a fenékszíni említett ajtóhoz s még egy másik jobb oldalra nyíló ajtóhoz hozzá lehet férni; így egy ablakhoz is a baloldalon Leonidas háta mögött. A színpad közepe üresen áll, csupán a közepén emelkedik egy karcsú kőoltár, melyen a tűz ég. Mindenik asztalon étkek és ivó edények. Többen megkoszorúzva. Az előrészen balra fekszik Leonidas, mellette Kleomenes, azután több főpolgár s Panurgos, mindenik étkező mellett egy-egy tisztán öltözött rabszolga, némelyek szerencsenek, boros kannákkal, melyekből olykor-olykor töltenek. A fenékszín felé jobbra egy férfi áll, kezében lanttal. A színpad közepén fiatal tánczosnők. Hátul egy-két rabszolga füstölővel jó illatot terjeszt szét.)

ELSŐ JELENET.

(Midőn a függöny felgördül, néhány férfi és hölgy tánczol az oltár körül.)

Egy énekesnő. (a táncz végeztével.) **Éljenek vidám tánczosaink.**

Többen. **Éljenek.** (isznak.)

Más. étkező. **Polgárok én egy fontos dolgot**

akarok megemlíteni, mit mindeddig elfeledtünk. Még nem választottunk lakoma-királyt. Húzzunk sorsot.

Többen. Helyes! Válasszunk! Húzzunk sorsot.

Harm. étkező. Plutonra! nekem nem kell a vendégségben király. Én nem akarok itt rendelkezőt ismerni. Vendégségben csak jó kedvet és toromat ismerem törvényadóknak.

Néhány. Úgy van, nekünk nem kell király. Itt is egyenlők akarunk maradni.

Leonidas. Amint nektek tetszik polgárok. Igjunk!

Más. étkező. Az elvet én is becsülöm, mégis amennyire ősi szokásai a helleneknek mást javasolnak, ezennel indítványt teszek. Közöttünk úgy is itt van a király. Tegyük félre azért minden sorshúzást s válasszunk el királyunkat egyszersmind a vendégség királyának is. Éljen Leonidas.

Mind. Éljen, éljen! (isznak)

Első étkező. Nem bánom, legyen! Fiú! corcyrai bort a serlegbe (rabszolga tölt.) Éljen Leonidas (isznak.)

Leonidas. (magában.) Kezet és fegyvert emelt ellenem! Itt, itt, belől fáj valami, még a bor is keserű. (iszik.) Ah keserű, keserű! Hybla minden méze sem tudná megédesíteni.

Harm. étkező. Én a királyt elfogadom, ámde azon feltétel alatt, hogy semmi törvényt se szabjon abban, hogy kinek egészségére igjunk. Én ebben egészen szabad akarok maradni. Tehát polgárok, én serleget emelek a szakács egészségéért. Az emberre nézve legfőbb jó az élet, mert a halott többé nem ember. Az életet jól tudjuk a táplálék tartja fenn, a táplálékot pedig a szakács készíti a gyomor és az egész test hasznára. Étél nélkül nem beszélne a szónok, nem harcolná a katona, nem rendelkeznék az államférfi, nem teremtene a költő, nem volna

öröm, megelegedés, vidámság, gyönyör. Minden ember gyomra egy-egy eclecticus, philosophus, melynek anyagot ad a szakács. Azért tölts fiú! Éljen a szakács.

Mind. Éljen, éljen! (isznak.)

Leonidas. (magában.) Saját vőm! Lányom után öngyermekek! Eh! igyunk; a bor minden bánatot elfeledtet. (iszik.)

Másod. étkező. Polgárok! Én azt hiszem, méltóbb tárgyért fogok poharat üríteni. Pindar azt mondja, hogy az elemek közt legjobb a víz, s a drága érczek közt a tűzként ragyogó arany. — Én pedig azt mondom, hogy a csillagok közt a hajnalcsillag fénylik legszebb tűzzel, s az égi testek közt a nap legpompásabb. Sparta hölgyei közt pedig a nap s hajnalcsillag Khelonis, Leonidas leánya, Kleombrot hitvese. Szeretjük, bámúljuk őt, mint a fényes napot. Éljen Khelonis. Éljen a tökéletes erényű spartai nő!

Mind. Éljen, éljen! (isznak.)

Leonidas. (magában) Szegény gyermekem!

Első étkező. (ittasan, akadozva) E pohár ürítés nem volt helyén. Én ki nem állhatom, ha csapongó vendégségekben kitünő, erényes hölgyeket említenek, mert az komolylyá teszi a társaság hangulatát. Azért is polgárok, én bevádolom a pohárürítőt, mint ki megzavará a köz vidámságot.

Többen. Igaz! — helyes!

Első étkező. Én azért is a nem erényes hölgyekért iszom. Éljenek a hetaerák!

Többen. Éljenek! (isznak; kívül jobbról zaj támad.)

Leonidas. Minő zaj ez?

Első étkező. Mi volna más, minthogy a nép vígad, örömben úszik, lakmároz és iszik. Sparta örvend. Sparta vidám, mi is azok vagyunk. Hahaha! Felséges bor! (iszik.)

Leonidas. (magában.) Kardot emelt ellenem. Ejh! űzzük el e setét gondolatokat! (fenn.) Polgárok! Homér apánk azt mondja, hogy a vendégség fűszere a zene. Azért is óhajtásom az volna, hogy dalnokaink énekelnének már.

Mind. Helyes! Halljuk a dalnokokat.

Lantos. (előlép.) Tehát halljátok, figyelmeztetek! (kezével végig futja a húrokat, azután énekel)

Hová tűnél el szent előkor,

Hol vagy Lykurg dicső király?!

Ah, néped súlyed szerelem és bor

És buja táncz vigalminál.

Nem gondol ősei nevének

Dicsével a korcs unoka; —

Szakadj meg húr, hallgass el ének,

Sírj késő kor dalnoka.

(e dalt inkább a szavalat és ének közti hanglejtéssel kell elmondani, hogy szavai érthetők legyenek.)

Első étkező. Hogy a rossz szellemek hordjanak el énekeddel együtt. Hogy mered szomorú hangjaiddal így megzavarni a vigalmat? Apollonra! ha az édes bor nem enyhítené haragomat, összetörve lantodat, magadat, az utcára dobnálak ki.

Többen. Igen, igen éneked helytelen.

Első étkező. Egy víg dalt, mely ismét fölvidítson! Dalolj Anakreonból szerelemről, borról, fiatal nőkről. Egy víg dal kell nekem.

Többen. Egy víg dalt. Énekelj víg dalt.

Lantos. Polgárok! Én költő vagyok, én csak azt tudom elzengeni, mit lelkem érez és gondol. Sparta örvend és dobzódik, én pedig éppen ezért nem lehetek vidám. Énekeltesetek mással, mert ha a háza súlyed, csak szomorú hangokat verhetnek vissza a lant húrjai (hátra áll.)

Első étkező. Hogy az erynnisek még szomorúbb dalt zengjenek haláloz óráján. Tehát elő ti többi énekesek. Daloljatok mulattatót.

Más. lantos. Én is éppen akként érzek, mint társam.

Harm. lantos. Én is hasonlóképen.

Első étkező. Tehát veszszetek mindnyájan rossz halállal (iszik.) Egy víg dalt. Tíz talentumot egy vidám dalért! (énekel:)

Ha szíhatok borocskát,
A gondjaim alusznak.

Nem megy, nem megy. (kivül erősebb zaj s a jobb ablakon lángfény vetődik be.)

Leonidas. Csitt! nem látjátok? Istenemre ez tűzvilág fénye.

Első étkező. Semmi, semmi, Hahaha! Talán csak nem félsz veszélytől. A nép áldozik, vagy a tábortüzek világítanak be. Rajta spartai nép, vígad-jatok! Nem tud vidám dalt. Átok rá! Tehát lássuk a tánczosokat. Tánczot nekünk király, hogy gyönyörkődjünk! (kivül erősebb harci zaj, melybe jajgatás és fájdalomkiáltások vegyülnek. A tűz mindig erősebb, erősebb lesz.)

Leonidas. (felugrik.) De Zeusre! ezen vad lárma, e zaj s e tűz növekszik. Nem látjátok-e?

Első étkező. Mondom, hogy a nép vígad. Ne aggódjál, ha baj volna is, mi elég erősek vagyunk magunkat és téged oltalmazni. Künn a nép zajosabban mulat mint mi, ez az egész. Egy szép tánczot király, egy kellemdús tánczot.

Leonidas. Tánczoljatok tehát! (int a tánczkar-nak, a zene megzendül s tánczolni kezdenek; magában.) Magam sem tudom miért aggódom. (a táncz alatt a tűz rémesen növekszik s midőn véget ér, kívül megzendül a hatalmas harci dal.)

Leonidas. Ez csatadal!

Első étkező. A csatadal! Vitéz harczosaink zengik. Éljen a győzelem! Éljen a vidámság!

MÁSODIK JELENET.

Egy rabszolga és előbbiek.

Rabszolga. (a jobb oldalon levő mellékajtón sietve jő s Leonidához megy.) Király, egy hölgy kíván veled rögtön beszélni.

Leonidas. (vidáman.) Hadd jöjjön, örömmel látjuk.

Rabszolga. De ő — mint mondá — magánosan akarna veled szólni, minden tanúk nélkül.

Leonidas. (fölül.) Velem, és hölgy! Ily időben? Különös. Nem ismered őt?

Rabszolga. Arczát nem láthatám, mert egészen fátyolban van, de hangja édes, mintha minden szava tiszta mézcseppbe volna mártva.

Első étkező. Hahaha! Halljátok a királyt hölgy látogatja meg. Zeusre, mi őt nem bocsátjuk innen egy lépést sem. Hadd jöjjön a szép nő körünkbe! Igen, ide jöjjön. Látni akarjuk mi is, itt minden közös, mi e küszöbön belép. Eredj kölyök, mondd, hogy szívesen látjuk őt. Hahaha! Ez fölséges!

Rabszolga. Nem hiszem, hogy ezt hajlandó volna megtenni.

Első étkező. Hajlandó, vagy nem, az mind egy. Na lódúlj hát! Hahaha! Vendégség és szép nő látogató, mert úgye szép azon hölgy. Éljen éljen!

HARMADIK JELENET.

Khelonis (mély fátyolba burkolva a jobb oldali mellékajtón jő, sebesen Leonidához megy, s előtte térdre veti magát.)

Előbbiek.

Khelonis. Atyám, atyám szabadítsd meg magadat!

Leonidas. (meglepetve.) Mi ez? Khelonis, gyermekem, te vagy-e?

Khelonis. (ki azalatt fátyolát félre veti.) Én atyám, mentsd meg, vagy oltalmazd magadat! (az étkezők közt közös meglepetés, többen fölugrálnak, némelyek fölülnek fekvő helyükön.)

Mind. (meglepetve.) Khelonis?!

Leonidas. Gyermekek, szólj mi bánt? Az egekre!

Khelonis. Nem mondhatom tovább óh atyám, hát lehetséges volna, hogy még nem tudnád?! Künn iszonyú harcz foly. A fölkelők, a fölkelők!

Leonidas. Fölkelők? Micsoda fölkelők?

Khelonis. Óh nagy Isten! S ti itt vidámon, gond nélkül mulattok! A fölkelők már elfoglalták a város nevezetesebb pontjait. Az ephorok, a tanács fegyveresei szétűzve vagy megölve vannak. Ti ellenetek van az összeesküvés, a fölkelés. Atyám, atyám, az istenre! oltalmazd magadat, ha még lehet.

Első étkező. Fölkelés? fölkelés? Álom ez? Hahaha! Talán a helotákat uszították ellentünk. Bohóság! Poharainkkal agyonütjük a vakmerőket. Csekélység! Ne félj király. Igyunk! Igen, az üres boros edényekkel is agyon verjük a renyhe népet. (iszik.)

Khelonis. (főláll.) Szerencsétlen! Tekints ki csak. Nem látod a lángtengert a város fölött? melyet irgalmatlan kezek árasztottak. Nem hallod a fegyverzörgést és fölható jajveszéklést. Óh atyám, én nem kárhoztatlak; de jaj, háromszor jaj a polgároknak, kik vendégeskednek, isznak és dőzsölnek s még csak észre sem veszik, hogy künn iszonyú forradalom emeli föl Medusa fejét. Atyám, atyám, gyermeked mondja, nincs elveszteni való idő. Jer, jer, menekülj innen!

Leonidas. Gyermekek! Én nem remegek. Ki volna a vakmerő, ki ellenem és Sparta törvényei

ellen emelné vétkes karját? Sparta és az én átkom rémitőn büntetnék meg.

Khelonis. Óh atyám! ne átkozd, ne átkozd meg őt, ha talán hibás tettet követett el.

Leonidas. (visszaiszonyodva.) Khelonis, az egek hatalmára! mi értelme van szavaidnak? Khelonis, ne beszélj így!

Khelon. Én nem csak gyermeked vagyok atyám.

Leonidas. (félre) Hah! Kleombrot! Értem. Ő az, ő az. (fenn.) Polgárok! Hallottátok a jelentést. Védnünk kell magunkat. Az atya fájdalommal teszi, de megszakasztom szívemet, hogy e szó kirepülhesen onnan. Kleombrot. Ő a támadó.

Mind. Kleombrot! (felugrálnak.)

Leonidas. (fájdalommal.) Igen, ő az, Kleombrot. De most elvetem szívemnek azon részét, mely szeretettel feté vonzódik, (büszkén.) Polgárok! Én nem csak vígalni társatok, nem csak atya, hanem király is vagyok, ki tartozom s egyszersmind tudok is a köztársaság épsége fölött örködni. Polgárok! A vett jelentés elszólít körötökből, hogy az ephorokkal együtt erélyes intézkedéseket tegyek; le fogom küzdeni, leküzdendem az igaztalan támadást s meglesztek elégedve. (elfojtott fájdalommal) Ha nem is az atyával, legalább a királylyal. Várjátok be itt további rendelkezésemet. Jer leányom, jer fiam! (el Khelonisszal és Kleomenesszel jobbra.)

Mind. Éljen Leonidas! Éljen Khelonis!

Első étkező. Istenemre! Ezt a Kleombrotot meg kell büntetni. A hír vétele egészen kijózanított. Meg kell büntetni! Még csak inni sem tudok jó kedvve lújolag.

Más étkező. Polgárok övezzük föl fegyvereinket, hogyha szükség s a király rendelni fogja, tüstént indulhassunk. Fegyverre! Fegyveremet! (a rab-szolgák átadják kinek-kinek a fegyvert, mely azelőtt egy szögletbe volt lerakva.)

NEGYEDIK JELENET.

Kleombrot. Előbbiek.

Kleombrot. (a fenékszíni függőnyt félrevonva megjelen.) Sohase fáradjatok; tegyétek vissza fegyvereiteket.

Mind. (kardot rántnak.) Kleombrot!

Kleombrot. Igen, csak dugjátok vissza, jobb lesz fázánaitokat s ízes süteményeiket fölvágni velök. Hüvelybe mondom, nyomorúk!

Más. étkező. Ki merészlé ezt mondani nekünk, Sparta első s legrégebb családu polgárainak?

Kleombrot. Én, Kleombrot és még tizezeren ifjaink legjobbjai közül, kiket dögvészes lehetetek még nem fertőztetett meg egészen. Íme nézzétek, — tiszteletet parancsoló szám! (jobban félrehajtja a függőnyt s háta mögött az előcsarnokban egy csapat nehéz fegyverzetű látszik.)

Fegyveresek. (kűnn.) Éljen Kleombrot!

Más. étkező. Mind lázadók vagytok. Te és rabló csoportod. Büntetéstek nem fog elmaradni.

Kleombrot. (tűzzel) Lázadó vagy magad, és az egész tanács. Ti lázadtatok fel Sparta törvényei ellen, mert megrontottátok, elferdítettétek, bemocsoltátok azokat, nyomorúlt kéjenczek, gyalázatos sybariták. Rátok volt bízva a sorstól s a néptől az állam ügye és ti galádul beszenyeztétek hazátok régi fényét. Mint tiszta, erényes nőt hagyták rátok elődeink a haza feddhetlen, ragyogó hírét, s ti rút, aljas, elvetemült rimává súlyesztétek e tiszta, hőszinű dicsőség istennőjét. Kezetekben Sparta erkölce, e magasan álló sziklacoloss megtörpült, sírba omlott, hogy ott darabokra omolva kígyók, békák undorítsák el. Az egyszerű, edzett, de feddhetlen életmód, a honszeretet, nagylelkűség, önzetlenség és minden erények, melyek hazafit és hazát teremtenek alattatok

ocsmány hízalgés, dobzódás, puhaság s elkorcsulás posványába sűlyedtek. Óh istenek! türelmetek nagyobb volt e hitvány nép bűnénél, hogy ez undokságokat mindedig elnézhette, mert különben az ég mennykövei elfogytak volna a galádok büntetésében: de nem, ti arra sem valátok méltók, hogy az ég tiszta lángját gyalázatos halálotokkal befertőzze. Sparta elkorcsult asszonyai, nem férfiai, most ütött órátok s Lykurg szelleme irtóztató boszút vesz a sok évi sérelemért. Le veletek!

Első étkező. (félre.) Ezért még fogsz lakolni.

Más étkező. Kleombrot, ha szavaidban igazság volna is: a kor bűnös, mely fegyvert emelt a haza ellen. Mi szabadok vagyunk, s ki azt teszi, mit te, az nem törvényjavító, az tyrann.

Kleombrot. Tyrann? Tyrann? És ti nem valátok-e, kik elnyomátok, kivetkőztetétek hazánk szent törvényeit? Nézzetek körül! A puha ázsiai kacagna ez elfajúlt, kéjelgő vendégség fölött! Koszorúk, virágok, kábító illatok, válogatott étek, bódító borok, ittas vendégsereg, lantosok, tánczosok és buja tánczosnők, ez-e az életmód, melyet őstörvényhozónk meghagyott, melynek megtartására őseink a ti nevetekben is megesküdték? Ti dobzódtok, isztok, mámoros kéjelgések közt fecsérletek a haza erejét, míg a nép nagyobb részének nincs éhséget enyhítő falatja. Óh ocsmányság, ocsmányság! (szűnet.) Ámde mit komorítom magamat szomorú emlékezetekkel? Vigan Sparta polgárai, vigan! Legyünk vidámak! Eddig ti örültetek, most rajtunk a sor vígadni. (lejön az étkezők közé.) Most mi tartunk ünnepet! (főlvesz egy poharat.) Bort ide fiú, tölts bort! Igyunk! (egy rab-szolga tölt.) Gyönyörű serleg! Drágán volt megvásárolva, a haza becsületén. Semmi; — nem gondolkunk vele! hisz a bor ízes, zamatos, édes a haza keserű könnyei hiába csorogtak belé! Igyunk

(iszik.) Kölyök, micsoda bor ez? (mérgesen elhajtja a poharat) Hisz ez csak szelíd naxosi bor. Sparta derék polgárai nem ilyet érdemelnek. Adj fiú korinthetai vagy ikarosi bort, mely az agyvelőre száll s megbővíti (rabszolga tölt.) Így! (iszik.) Ez erős, mint a szenvedély s édes, mint az anyatej. Éljen Sparta! (iszik.)

Első étkező. (félre.) Hogy váljék méreggá torokodon s dögölj meg tőle, mind az őszi légy.

Kleombrot. (miután ivott.) Istenemre! a bor jó s édes, mint a szerelem. De mit ér egy hajtás? Tölts flú, tölts ismét, ma vígadni kell. Mi gondunk a hazahajára; csak mi kéjeleghesünk. Tölts fiú. De mit? Pokolba e serleggel! (elhajtja) Elég gazdagok vagyunk, hogy minden italra más-más serleget használjunk. Más poharat ide! (szolga serleget ad.) De mit gondolsz? Másféle bort adj, ki látta volna, hogy két ízben egy félét igyék a spartai polgár? Tölts korcyrai bort. Korcyrai édes bort nekem! (szolga tölt.) A polgárok megalégedéseért! (iszik.)

Első étkező. Bachusra ebből még derék vígficzkó válhatott volna!

Kleombrot. S most lássuk a vígalmat. Ah itt zenészek és tánczosok is vannak. Igen helyes, Tánczoljatok! Künn vérpatak foly, a szegény eltapodott jogaiért, életéért ví kétségbeesett csatát, az égés lángfénye a csillagok sugaraival akar összekelni, de mit gondolunk mi vele? Egy gyönyör pillanat többet ér száz gondterhes életnél. Tánczoljatok tehát, mondom, különben e perczen szellemetek fog a légben tánczolni. Zenészek fúvjátok! Ezek tánczolni akarnak. (A zenészek működni kezdenek s a tánczkar félelmetlenül tánczol.) Helyes, helyes! Gazdag, boldog haza! Holnap majd meg fogunk elégedni egyszerű fekete levessel. Most dobzódjunk, kéjelegjünk! Ez szép, gyönyörteljes élet. Éljen a gazdagság, fény, mámoros élv! Éljenek a gondtalan órák!

ÖTÖDIK JELENET.

Leonidas. Előbbiek.

Leonidas. (jobbról az ajtónál megjelen, pathosszal.)
 És veszzen az, ki fegyvert emelt saját honá és a
 fennálló rend ellen!

Kleombrot. Leonidas!

Leonidas. Igen, én vagyok. Csodálkozol? Ta-
 lán azt vélted, hogy már valamelyik czinkosod az
 utczán megölve, ebeknek adott martalékul, vagy bar-
 bar módra dühöng holt tetemeim fölött? Nem, nem,
 még élek és van erőm, hogy legalább megátkozhas-
 sam gyalázatos tettetted!

Kleombrot. Atyám, hallgass meg! (félre.) Mi-
 ért hagy el erőm, hogy ellene kellően szigorú legyek?

Leonidas. (ki ezalatt előbbre lép) Hahaha! Atyád?
 Siromban is levetkezném s megátkoznám e nevezet-
 tet. (mély keserűséggel.) Igen, igen atyád, az voltam,
 de mérges leheleted letörlötte szívem táblájáról az
 ennek megfelelő nevezetet. Nincs eremben egy csepp
 vér, mely ellened ne kiáltana, s tagjaimban minden
 ideg egy-egy mérges kígyó, mely dühös méreggel
 önt el, ha téged látlak vagy rád gondolok. Hálátlan
 gyermek az istenek dolgaiba avatkozál, meglásd,
 hogy azoknak rettentő haragját vontad bűnös fejedre.

Kleombrot. Atyám, Leonidas! Midőn ellened
 támadtam, csupán a haza megszentelt törvényeit aka-
 ráram helyreállítani.

Leonidas. S miért nem ölsz meg, jer, hiszen
 fegyvered éles, s karod elég erős egy gyenge, ros-
 kátag ember ellen. Jer, mártsd keblembe kardodat,
 tépd ki szívemet s nézd meg benne azon undok,
 bűnös részt, mely téged egyszer szeretni tudott. Igen
 megérdemlem, hogy büntess, megérdemlem, mert

őrült ostoba s bűnös valék, hogy téged keblemhez kapcsoltalak. Jer, ne nézd ez ősz fürtöket, hisz mit tudsz te tisztelni? Végezd be legundokabb munkádat. Őlj meg, legalább éltemen bizonyosan megvásárlom, amit óhajtok, hogy az istenek is úgy gyűlöljenek, mint én, s hogy az ég rettentő villáma zúzza szét testedet, lelkedet.

Kleombrot. Leonidas, hallgass meg. Te megsértettél. Lelkem meghajolt a fájdalom alatt, mert a szülői jogok szentélyébe léptél, oly helyre, hova egy halandó nem teheti lábát s nem nyújthatja ki kezét. Ámde feledni akarok. Most én vagyok az erősebb mert ifjabb éveim, győzelmem föléd emeltek. Én nem kívánom éltedet, nem hatalmadat porba tiporni, nem koronádat elrabolni. Miattam megmaradhatsz őseid székében. Viseld koronádat fejedben, ősz fūrteid ne lássanak miattam bánatot, csak e haza helyreállításával ne ellenkezzél. Íme, őszatyám engesztelőleg nyújtom jobbomat, szívem szeretete és a béke lakoznak abban. Feledjük a múltat, légy te király — és a haza nagy, dicső leend, mint egykor elődeink korában.

Hangok kívül. Éljen királyunk, Kleombrot!

Kleombrot. (félre) Mi ez?

Leonidas. Hahaha! Ő nem kívánja koronámat. Hallom, hallom e szavakat. Óh hát lehet még ez arcznál undokabb álarczot viselni? Ő nem kívánja koronámat s a rabszolga csöcselék által királylyá kiáltatja magát. Volt-e valaha erőszak és csalárdság ily galád alakban előállítva! Kezedet? Nem, ősz Leonidas megveti azt. És ha égből nyúlnék le e kéz s istenek mosolygnának körötte, parancsolnák, hogy fogadjam el, mégsem adnám oda az enyémet. Gyűlöltebb az előttem a halálnál, dögvész-nél s minden aljasságnál.

Hangok. Éljen Kleombrot!

Kleombrot. (félre) Meg nem foghatom.

HATODIK JELENET.

Agis. Előbbiek.

Agis. (A fenékszíni ajtón jöve.) Kleombrot, te király vagy.

Kleombrot. Nem, nem, e tény nem helyesen történt.

Agis. A nép úgy kívánja. Az újon választott tanács kér. A visszaállított ephorok követelik.

Leonidas. Helyesen! miért ne? Éljen Kleombrot! Sparta királya!

Kleombrot. Óh Agis, Agis, nem gondoltatok meg, mit tettetek.

Agis. (csendesesen Kleombrothoz.) Csak így nyerhet tökélyt a nagyszerű épület, melyet újból elkezdénk. Semmi gyengeség, semmi melléknézetek! Ez a haza kívánata, a haza parancsa, gondold meg. A hon és saját éltünk van kockán.

Kleombrot. (félre.) Sparta királya! Fölséges nevezet! (ezalatt vidám zenehang közelg s végre egészen közelbe ér.)

HETEDIK JELENET.

Elül egy herold, (ki bársony párnán egy koronát és királyi pálczát hoz, utána öt ephor, ezután több tanácsbeli tag jön a fenék ajtón.) Előbbiek.

Herold. (Kleombrot elé lép.) Kleombrot! az ephorok, tanács és nép szabad akarattal e napon téged választottak Sparta királyának s a haza nevében, nem kérik, de követelik, hogy fogadd el e jelekkel együtt a királyi méltóságot.

Kleombrot. (félre.) Óh ez több, mint ameny-nyit kívántam!

Az újonjöttek mind. A véstől hányatott

haza tőled vár rendet, nyugalmat, felüdülést. Kértünk, fogadd el.

K i v ú l h a n g o k. Éljen Kleombrot!

A g i s. (titkon Kleombrothoz) Elvesztünk s elveszett a haza, ha vonakodol.

K l e o m b r o t. (félre.) Legyen; nagyobb leszek az emberi érzelmeknél! (fenn.) Ephorok, tanács érdekes tagjai, és ti Sparta derék polgárai! Íme elfogadom a hatalom ezen jeleit. Adják az istenek, hogy a haza javára viseljem azokat, s e könnyű korona zúzzon össze, mint nehéz sziklaorom, e pálcza váljék kezemben dühös viperává, mihelyt hanyagság vagy rosszakarat szállná meg lelkemet! Sokáig éljen s legyen hatalmas Sparta! (elveszi a koronát és saját fejére teszi, s a pálczát kezébe fogja)

M i n d. Éljen Kleombrot.

K l e o m b r o t. Sparta polgárai! A dolgok új rendével más rendelkezések lesznek szükségesek. De legelőbb is kötelességünk fátyolt vetni a múltra. A megtörténteket isten hatalma sem teheti meg nem történtekké, s a nemes küzdelemben elesettek lelkeit vissza nem hívhatjuk elé az árnyak világából. Ámde a fennmaradtaknak kegyelmezni kell. Az erősebb kötelessége az engedékenység. Senki se üldöztessek, senki se lakoljon a múltakért. Mindnyájan egy haza polgárai vagyunk, hibázhatunk utainkra nézve, de büntetni különböző véleményekért nincs jogunkban. Én kegyelmet, feledékenységet kívánok adni mindenkinek. És te boldogtalan király, kinek én trónjába léptem, fájlalom sorsodat. Azonban egy hajszálad se görbüljön meg miattunk, egy filéred se csonkúljon meg a dolgok új rendével. A haza sokkal hatalmasabb, sokkal dicsőbb, fényragyogóbb, mintsem haláloddal magát befertőznél, csupán eltávolítani kíván téged köréből. Menj más földre, más állam határára, hogy boldog csendét ne hábo-

ríthasd. Menj, én száműzlek, Sparta távozásodat kívánja.

Mind. Helyes! Éljen.

Leonidas. Óh igen, elmegyek. Azt véled, hogy farkasok, hyaenák s kigyók közt lakni szerencsémnek tartanám? Elmegyek, hisz te száműzesz, saját vóm. De hisz te király vagy s én csak egy nyomorult ember, kinek percei megszámtvák. Csupán egyet kérek, — de nem, nem kérem, követelem tőled, alávaló rabló, elvetemült gyermek! Én eltávozom, de követelem, hogy a kik lelkem előtt legkedvesebbek, velem jöhessenek. Ezt kívánom s ti nem ellenkezhettek óhajtásommal.

Kleombrot. Esküszöm! mindenkit, ki kívánni akar száműzetésedbe védni, segíteni sőt becsülni fogom.

Leonidas. Igen, tehát elmehetek úgy-e? Az agg Leonidasnak, ki Sparta királya vala, idegen földön, talán barbár ember födele alatt kell meghalnia! S nem lesz gyengéd gondviselő kéz, mely lefogja hideg szembéjait. De hisz az öreg ember meghalhat így is! Mit kívánhatna s miért számlálna még hosszú éveket nyomorban, gyalázatban?! Tehát Sparta polgárai, ki lesz közületek, ki megakarja velem osztani a száműzetés bajait? Ki fog kísérni szenvedéstelt utamon? Szóljatok!

Panurgos. (félre.) Úgy hiszem nekem jobb lesz a kemény uralom elől eltisztulni. (fenn.) Én király, én követni foglak.

Leonidas. És senki más? senki más? Hahaha! Jer kebelemre fiú! Köszönöm, (Panurgost megöleli.) Ezen gyáva, semmirekellő megakarja osztani nyomoromat. A nap megfordult útjában. A gyáva erényes lesz s az erős férfi törpe vázzá. Panurgos, egyedül a megvetett Panurgos fogja híven követni királyát! Kaczagjátok csak, kaczagjátok a

vén, ostoba Leonidast, — vagy szóljatok hát, van-e egyén, ki velem akar jöni? Mondjátok! Senki, úgy-e senki?

Kleombrot. Polgárok! A sors és tinakaratatok részemre hozá e napon a királyi méltóságot, de ez öröm csak akkor kedves lelkemnek, ha a dicsőséget rögtön megszothatom azzal, ki drágább életemnél. Azért is hírnök menj házamhoz, s mondd meg szeretett nőmnek, hogy siessen minél előbb osztozni házunk fényében. Mondd meg, hogy teljes ünnepi díszszel jelenjen meg, mintha nagyszerű áldozattételre vagy újabb-menyegzőjére indulna. Fűzőn gyöngykoszorút hajának selymébe, fénylő arany ékszereivel körítse nyakát és hókarjait. Legdrágább leplét öltse föl, mert mint királyné lépend e terembe s mint legelső és legtisztelteb Sparta hölgyei közt. Menj, siess! (hírnök el.)

Leonidas. Még egyszer kérdem: senki sem akar velem jönni s vigasztalni királyát a szenvedések közt? Senki? senki?

NYOLCZADIK JELENET.

Khelonis. Előbbiek.

Khelonis. (a jobb oldali ajtón gyászruhában s útra készülten jő s atyjához fut.) De igen atyám, én, én követni foglak.

Leonidas. (átóleli.) Leányom! Óh legkedvesebb reményem!

Kleombrot. Khelonis! Kedves nőm! Minő öltözék ez? Az ég fordítsa el e kedvetlen jóslatot. Én nem így vártalak. Jer, jer mellém, te királyné vagy. (Khelonis felé megy.)

Khelonis. (atyja keblére borúl s egyszersmind elutasítólag int Kleombrotnak.)

Kleombrot. Az égre mi ez? Jer, jer férjed mellé. Méltó helyed én mellettem van a trónon, melyet nekem adának Sparta polgárai. Te Kleombrot hitvese, Sparta királynéja vagy.

Khelonis. Te király vagy, azt tudom, de én csupán Khelonis vagyok, leánya azon szerencsétlen öregnek, ki trónjából levettette innen száműzetett. Én nem részesülhetek sem örömedben, sem dicsőségemben. Nekem csak egy helyem van, atyám mellett, egy kötelességem, őt vigasztalni, kísérni, segélni, egy örömem, egy büszkeségem, hogy gyermeki részvétem által talán megenyhíthetem száműzetése szenvedéseit.

Kleombrot. Hogyan Khelonis, te elhagyhatnád férjedet? Ez nem az én hitvesem szava volt!

Khelonis. De a gyermeké. — Kleombrot, királyom, a trón fényes lehet s boldogságot adhat; de én most nem látom azt, atyám sötét, fájdalmas arca mellett. Khelonis fényben, gazdagságban élhetne, elhiszem, ámde legdrágább gyöngy nekem, ha atyám könnyeit letörölhetem. Én a szenvedő vagyok s legkedvesebb kincsem, ha a nyomor súlyos csapásait némileg enyhíthetem.

Leonida s. (átöleli Khelonist) Óh kedves gyermekem! Édes napja az öregség és balsors éjszakájának! Óh hogy enyém vagy, enyémnek mondhatlak!

Kleombrot. Még nem, még nem! Óh adjátok ajkaimra a rábeszélés édes ígeit égi hatalmak! Khelonis elhagyhatnád-e férjedet? Minő ábrándos eszme ez?! Mennyi nyomorral fogsz küzdeni?! A forró nyár heve el fog lankasztani, a hideg megdermeszti gyöngéd tagjaidat, a tövis nem fogja kimélni szép lábaid havát, s a kemény föld tiszta véredet fogja beinni. Vagy talán meghidegült irántam egykori szerelmed? Igen, te nem szeretsz engem. Te szenvedni fogsz, de én többet, mondhatlanul. Nél-

küled nincs élet, boldogság a földön. Óh Khelonis, Sparta kivüled holtak hazája. Ne hagyj el szerető férjedet.

Leonidas. Ó szenved, szenved! Hála nektek mennyei istenek! Nem, ne hallgass szavaira kedves szülöttem. Ne maradj itt e fenevadnál. Ne hagyj el nyomorúlt atyádat. Jár, siessünk, még meglágyítja szivedet.

Khelonis. Nem Kleombrot, szerelmem irántad most is a régi. Én nem atyámért hagylak el, hanem a szerencsétlenségért, mely vele jár. Neki szegénynek szüksége van rám. Szeretetem mindkettőtök iránt egyenlő: ámde nálad boldogság van a mérlegben, atyámnál pedig nyomor, szenvedések — Khelonis szabadon ez utóbbit választja, mert ő előbb volt Leonidas leánya, mint Kleombrot hitvese.

Leonidas. Szereteted egyenlő mindkettőnk iránt? Nem, nem. Ne mondd ezt gyermekem. Őt nem szeretheted, ez aljas, nyomorúltat, ki megtagadta a természet legszentebb törvényeit. Igen, te elvetemült gyermek, kit egykor így szólítottalak, érezd egykor azon mértékben tetted iszonyú súlyát, mint én most érzem azt. Élj hosszú éveket, csak azért, hogy az ég hasonló büntetéssel torolja meg vétked undokságát. Fizesse vissza egykor tengyermeked, mit most ellenem, atyád ellen vétkezel. Támadjon ő fel ellened s vigye szived ellen a hálátlanság lángfegyverét. És szakadozzék akkor darabokra atyai szived, mint most az enyémet széttépted. Élj s keservedben folyjanak el minden könnyeid, hogy végfájdalmadat ne legyen mivel megsiratni. Száradj el bánatodban, véred apadjon ki a keserőség miatt, hogy légy méltó irtózat azoknak, kik ismernek. S ha meghalsz, ne legyen gyengéd ápoló, ki befogja szemedet, ne kéz, ki eltemessen, hanem tested sasok és ebek utált zsákmányává váljék.

Khelonis. (kétségbeesve, atyját átoleli.) Atyám, atyám, ne átkozd ily iszonyúan. — Ó az én férjem!

Leonidas. Ne átkozzam? Ne átkozzam?! (síró hangon.) Az isteneknél úgy is el van már átkozva, hogy ősz fejemet ily nyomorúlttá tevés. Jer gyermekem, távozzunk! (indúl.)

Khelonis. (félre.) Óh nagy isten, keblem szét szakad a fájdalomtól.

Kleombrot. Khelonis!

Khelonis. Férjem! Óh én nagyon szeretlek! (megőleli.)

Leonidas. (az ölelés alatt) Szereti, szereti őt! Nyugton nyomorúlt öreg, — hazátlan koldús, — mit igényelnél többet?!

Khelonis. (kifejtődzve.) Isten veled Kleombrot! Isten veled. (atyjához lép.) Menjünk atyám!

Leonidas. (gyermekies örömmel.) Ó velem jő. Ó az én kedves gyermekem. Hajolj meg előtte gonosztevő. Boldogabb vagyok náladnál. Jer leányom.

Kleombrot. Khelonis, megállj, még egy szót, aztán nem többet. Gondold meg, te anya vagy, (komolyan.) Legnagyobb fiúkkal nem gondolok. Ó szabad hatalmam és érzelmemtől; (érzelemmel.) de két kisebb gyermekeink, — az ártatlanok, a védte lenek! Mikép hagyhatod el a nyomorúltakat? Mit fognak ők tenni anya nélkül.

Khelonisz. (hirtelen, mintegy eszmélve kezeit kiterjeszti.) Óh gyermekim, kedves kis gyermekim!

Leonidas. Mi ez? (remegő hangon.) Gyermekid?

Kleombrot. Ők anyjok után fognak keservesen sírni, mint kiseded fészekben tollatlan madárcák, melyeknek anyját ragadozó állat vagy vadász elrabolta. Mit mondjak nekik Khelonis? Mivel vigasztaljam a csecsemők bánatát? Itt hagyhatod-e gyengéd kezedet, hogy letöröljem forró könnyeiket? Itt hagyhatod-e számukra az anyai szózat vigasztaló

dallamát, mely elaltatja a bűt s hajnalt derít a kisdéd lelkében? Óh nem, nem Khelonis, ők hervadni, epedni fognak utánad, s kemény, hideg gondviselő kezei alatt szenvedni. Ámde hisz itt leszek, itt maradok én, úgy-e? hogy utolsó lehetőséget felfogjam s homályosuló szemeiket bezárjam?!

Khelonis. (iszonyú fájdalommal) Óh szívem megszakad. Óh gyermekim! Anyátok elhagyjon-e titeket?!

KILENCZEDIK JELENET.

Hirnök (két kezével Kleombrot két kis gyermekét vezeti.)
Előbbiek.

Leonidas. (félre.) Elvesztettem őt!

Khelonis. (megpillantja a két gyermeket, örült sikoltással feljök fut s mindeniket átkarolja.) Gyermekeim! Lelkemnek elszakadt darabjai. Szegények, szegények! Óh szívem szerelméből nőtt kedves rózsaszálak, ékszerei, gyémántjai, napjai keblemnek. (ólelés.)

Hirnök. (Kleombrothoz lép.) Király! nődöt nem találván honn, két síró gyermekedet hoztam szüleihez.

Kleombrot. Elhagyhatja-e az ég csillagait? Óh Khelonis elhagyhatja-e?

Leonidas. (félre.) Csak a barbar kívánná ez áldozatot. (Khelonishoz lép.) Leányom, te anya vagy, maradj gyermekeid mellett, s hagyj engem sorsomnak. Ősz Leonidas egyedül is távozhatik. Visszaadom szavadat. Hisz nélküled is meghalhatok, lesz talán irgalmas kéz, ki ápolni fog, s temetetlenül nem hagyandja csontjaimat. Isten veled leányom! (menni akar.)

Khelonis. (atyjához fut) Nem atyám, maradj, szavamot nem vonom vissza. Érzem, az istenek erő adnak lelkemnek! (Kleombrothoz lép.) Kleombrot hall-

gass meg. Legidősb gyermekünk velünk fog jöni. Ezt meg kell engedned.

Kleombrot. (tompán) Ő mehet, nem ellenkezem.

Khelonis. (a két kis gyermeket Kleombrot elé vezeti.) E két ártatlant gondjaidra bízom. Növeld őket s ápold atyai szerelemmel, és ha idegen föld rejtené magába hült tetemimet, mondd el nekik, midőn anyjokról emlékeznek az eseményt, miért őket elhagyám. Mondd meg, hogy Khelonis spartai nő volt, s atyjáért a nyomort választá Lelke megszakadt, mint széltől széttépett felhő, de a gyermeki kötelességet híven teljesíté. Igérd meg ezt, s igérd meg, hogy erényben, szeretetben fogod őket fölnevelni.

Kleombrot. Igérem, Khelonis.

Khelonis. Isten veled! Kleombrot Isten veled!

Kleombrot. Velem nem lesz, ha te elhagyál.

Leonidas. Az ég haragja mindnyájatokra, kik földönfutóvá tettetek! (megindúl Khelonisszal.)

Khelonis. (mentében búcsút int.) Isten veled, Isten veletek kedves gyermekeim!

Kleombrot. Veled is, drága hitvesem, (arczát eltakarja, kívül kiáltás:) Éljen Kleombrot királyunk!

Kleombrot. Óh ez drágán van megvásárolva. Mi marad nekem vigasztalóul?!

Agis. Sparta, én és gyermekeid; (Khelonis mentében búcsút int; a függöny csendesen legördül.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

(Apollon templomának belső része. A fenékszín baloldalán Apollonak egy colossalis képszoبرا nyíllal és lanttal. Fején arany fűrtök. Jobb oldalon az előrészen egy oltár s előtte nyugvó hely. Az oltárra e szavak vannak fölírva: Apollon asyluma. Jobb és baloldalon bejáró helyek, közepén ismét egy magas, karcsú oltár, melyen tűz ég. Itt-ott különféle képszoبرا, az istenre vonatkozók. A templomban jó illatú füstpára terjed szét.)

ELSŐ JELENET.

(Apollon papnői fehér öltönyben, fejükön virágkoszorúval a templom közepén álló oltár mellett két csapatra oszolva körben állanak s zenehang mellett énekelnek:)

Első félkar.

Imádjuk Apollont
A pythonólót,
A szép aranyhajú
Istenifjat!

Második félkar.

Kit szüle Létó
A boldog anya, —
Tengerövezte szigetben

Egész kar.

Hatalmas isten, Apollon,
Te adsz égi világot
Az emberi nemnek. —
Föltűnsz aranszekeredben,
S elfut az éji homály;
Majd föltárja tanácsod.
A kétés arczú jóvót —
Imádunk fénykirály!

(a kar összefogódzva körben néhányszor megfordúl az oltár körül, azután ismét énekel:)

El, el áldozatra!
Áldozunk — áldozunk! (el mind balra.)

MÁSODIK JELENET.

Panurgos. (a jobboldalon való bejövethnél föllép.) Valóban, Apollon papnői gyönyörűen tudnak énekelni, óh igen, csábítóbban, mint maguk a színészek, de mit ér, ha énekők az éhes gyomort meg nem töltheti?! Nekem ugyan hiába énekeltek aranyfürtökről, jóstehetségről, mert az én legközelebbi igényeimet Apollon minden dicsősége sem elégítheti ki. Adjatok inkább húst, kenyeret és bort, s akkor én is dicsérni fogom a hatalmas istent, mikép csak tőlem kitelik. (szünet, mialatt előbbre lép.) Ejh Panurgos, Panurgos hogyan is vetemedhetél arra, hogy hazád falait elhagyva egy szerencsétlen uralkodóhoz kösd sorsodat, hogy attól várj valamit, ki önmaga semmit sem várhat a halálon kívül. Lelkemre, ez ostoba tett volt, ezt te sem őseidtől, sem tenmagad eddigi életéből nem tanulhattad. Óh Zeus és Bachus azok a gazdag vacsorák! azok a jóízű ételek és zamatos borok! S most itt mi van? Egy átkozódó öreg, egy némán szenvedő nő, aztán ének, tömjénfüst, melyek csak a fület és orrot csiklandoztatják, de ha csak fél-istenekké nem változunk, a bőr csontunkhoz fog ragadni. Csak bármit beszéljenek a philosophusok, a gyomor mindenkor jobb tanácsadó az életben, mint az ész. Valóban, ha ez sokáig így tart, elmondhatom, hogy én spartaibb vagyok a spartaiaknál. No ime, itt is jön egy földönfutó. Nagy isten! ismét egy evővel többen leszünk.

HARMADIK JELENET.

Kleomenes és Panurgos.

Kleomenes. (az utolsó szavak alatt balról jön, Panurgos felé megy.) Hol van a királyné?

Panurgos. Királyné? Királynét itt még nem láttam. Hacsak azt nem nevezed királynénak, ki a nők közt legtöbbet éhezik.

Kleomenes. Ostoba, hol van anyám Kheilonis?

Panurgos. Bizonyosan ott, hol nem kell a bőség miatt lakomát rendezni. Mert e templom környékén átkozott silány élelem van.

Kleomenes. Nyomorúlt, megyek fölkeresni. Ámde itt jó önmaga.

NEGYEDIK JELENET.

Kheilonis. Előbbiek.

Kheilonis. (jobbról jön)

Kleomenes. (eléje megy.) Anyám! Ismét itt vagyok.

Kheilonis. Hol valál fiam? Homlokodon nehéz verejtékcseppek gyöngyöznek. Hol valál?

Kleomenes. Siettem anyám hozzátok. Merre van atyád? Mit csinál? Hogyan tűri szenvedéseit?

Panurgos. Éhezik velünk együtt.

Kheilonis. A templom melletti szent berekben ül s nagy lelke nyögve viseli a csapásokat, miként magas sziklaorom a villámütéseket. Ámde hol jártál édes fiam? Arcod kimerültnek, fáradtnak látszik. Hol valál?

Kleomenes. Korinthos innen nagyon távol van anyám, jól tudhatod.

Kheilonis. Korinthos? És miért fáradtál te Korinthosba?

Kleomenes. Anyám, én látom szenvedéstedet, a tiédet és nemes atyádét. Ti tűritek a balsorsot, de szenvedtek, miként egykor Philoctet szenvedhetett. Atyádnak futnia kellett védő-, boszuló társak

nélkül. Spartában egy kar sem emelkedett oltalmára, hogy őseinek igaztalanul elrablott székét visszacsikarhassa a bitorló kezekből. Anyám, ez így nem maradhat. Megátkoznám férfi és ifjú erőmet, ha rajtatok nem segíthetnék. Én Korinthosban voltam anyám. Megakartam látni, ha egészen kihalt-e a világból a barátság s a szerencsétlenek iránti részvét. Nem csalódtam. Ősz Leonidas még számíthat részvevő, erős karokra, kik őt védni s megboszulni akarják. S ő meg lesz boszulva anyám, erre esküszöm, ő általuk s én általam. Visszanyerjük számára a királyi trónt, mely egyedül övé, másé, míg él, nem lehet. Igen anyám kérlelhetlen fegyvereink vissza fogják őt helyezni Sparta királyi székébe.

Khelonis. Óh fiam, fiam! Mit akarsz? Atyád ellen készülsz-e háborút vinni? Nem elég volt-e már a családi átkos versengés.

Kleomenes. Atyám ellen? atyám ellen? Óh anyám, s ő nem száműzött, földönfutóvá tett-e benneteket? Midőn rád és ősz atyádra gondolok, akkor elhallgat bennem minden érzemény atyám iránt. Anyám! én — én —! vétek kimondani.

Khelonis. Mit akarsz mondani szerencsétlen?

Kleomenes. Én — én gyűlölöm őt!

Khelonis. Boldogtalan!

Kleomenes. Mert téged szeretlek, nagyon szeretlek. Nem, ti nem szenvedhettek így sokáig. A segédsereg, mely ajánlkozott, útban van e hely felé, s én csupán előre jövök, hogy azt megjelentsem, mindnyájan vitéz, bátor, edzett férfiak, jól fegyverkezve s élelmi szerekkel ellátva.

Panurgos. Hozzák csak az élelmi szereket s a fegyvert hagyják otthon!

Khelonis. Nem fiam, e tényre sohasem adom fejemet. Ha szenvednünk kell, tűrjünk bátran, nagy-lelkűleg, ámde atyád ellen ne merészelj fegyvert

vinni. Én nem fogom e harczot áldásommal kísérni, az istenek pedig haragjokat osztandják a vétkes családharczra. Maradj itt, maradj itt fiam, ne undokítsd be kezeidet.

Kleomenes. Az istenek áldása fog rajtunk lebegni. Isten veled anyám. Én sietek a fegyverek elé.

Khelónis. Nem, maradj. Parancsolom.

Kleomenes. Nekem egy fensőbb sugalat parancsol. Nyugodjál meg. Isten veled! (indúl.)

Khelónis. Kleomenes! Fiam! (Kleomenes el balra.) Elment. Semmisítsétek meg föltételét halhatlan istenek! (megfordúl.) Atyám jó, e harczot meg fogom akadályozni. atyja elé megy.)

ÖTÖDIK JELENET.

Leonidas, Khelónis, Panurgos.

Khelónis. (a jobb oldalon bejövõ Leonidashoz megy s kézen fogva õt elõbbre vezet.)

Panurgos. (ezalatt magában.) Apollonra mondom, ha ez öreg arczot látom, könnyebben tûrõm az éhséget és nyomort, mert van nálamnál még szerencsétlenebb egyén is.

Khelónis. (Leonidashoz.) Mielõtt nyugvó helyedre térnél atyám, imádkozzál a napisten képszobra elõtt. Ó odakünn éppen most készül a tengerbe merülni.

Leonidas. Leányom, én a felkelõ s nem a lemenõ napot szeretem imádni.

Khelónis. Ó egyformán osztja jóltevõ fényét pályáján. Egyforma mosolylyal tekint le mind a szerencsésekre, mind a szerencsétlenekre.

Leonidas. Én nem dicsérem õt, hogy a hálatlan gonosztevõkre is pazarolja jóltevõ melegét. Ó lát minden igaztalan tettet, miért nem vonja meg

fényét azoktól, kik a természet törvényét szemtelenül megtapodják?!

Khelonis. Óh atyám ne vétkezzél. Nézd, nem ő adott-e most templomában menedéket? És mit tudod te mi van írva az istenek végzéseiben? Nem tartott-e meg engem számodra? Én dicsérem és imádom őt atyám.

Leonidas. Igaz, igaz, tehát imádkozzunk a dicső istenségnek. (Khelonisszel együtt közelebb megy Apollon képszozához.) Zeus fényes magzata, dicső napisten, hallj meg engem ezüstíves. Te nem halványuló ragyogással jársz oda fenn lánggal öntött pályádon. Te látod az emberek minden tetteit, vétkeiket és szenvedéseiket s mikép áldást, úgy halált és romlást tudsz küldeni égő nyilaiddal a földnek fiaira. Védj engem nyomorult száműzöttet, hatalmas istenség, ellenségem pedig veszzen el hatalmad egy leheletétől, veszzen el galádúl hirtelen halállal, nyomorban és gyalázzal!

Khelonis. (magában.) Ne hallgasd meg ezt aranyfürtű Isten! Ne hallgasd meg!

(Leonidas és Khelonis a jobb oldalon az előrészen levő nyugvó hely felé jönnek, kívül a fenékszínről az énekkar éneke hallható;)

Feltűnsz aranszékeredben,

S elfut az éji homály,

Majd föltárja tanácsod

A kétes arczú jövőt

Imáduink fénykirály!

Leonidas. (ki ezalatt a nyughelyre leült.) Mit énekelnek a szent papnók?

Khelonis. Ők magasztalják énekökben Apollont a fénykirályt.

Leonidas. (tompán) Én is király voltam egykor.

Panurgos. És asztalod leggazdagabb volt egész Hellasban.

Leonidas. Barátok, kísérők és tisztelgők se-
rege állott körül.

Panurgos. Boraidnak nem volt párja. Ah,
mily sokat vesztettünk.

Leonidas. Mindent, mindent.

Panurgos. Többet a mindennél, mert a jó
ebédek minden fölött vannak. Király, nem vagy éhes?

Leonidas. Szomjazom.

Panurgos. Én is.

Leonidas. Én vért, piros vért szomjazom.

Panurgos. Én bort, piros vagy fehér az mindegy
vólna.

Leonidas. Meg fog lenni.

Panurgos. Meg fog lenni? Mikor? Mi fog
meglenni?

Leonidas. A boszuállás.

Panurgos. Vagy úgy?

Leonidas. Jer fiú, jer, ülj mellém. (Panurgos
mellé ül.) Van-e gyermeked?

Panurgos. Nincs.

Leonidas. Tehát nőd sincs.

Panurgos. Természetesen.

Leonidas. Óh fiú, úgy fáj nekem!

Panurgos. Hol? Hol fáj?

Leonidas. Óh szívem. Sziklasúly nyomja. Tűz
égeti, izzó tűz.

Panurgos. (félre.) Nekem pedig a gyomrom fáj,
mert semmi sincs benne. (fenn.) Király!

Leonidas, (szenvédélylyel.) Király! Ne mondd azt
nekem. Nem vagyok én többé király. Az voltam egy-
kor, de az régen vala. Most koldús vagyok, száműzött
szegény, nyomorúlt koldús. Koronám csupán e néhány
hajszál, s ezeket is korán le fogja tépni a bánat.
Gyermekeim ellenem támadt, társaim elhagytak. Oda
hatalmam, tekintélyem. Semmi, semmi sem maradt
még számomra, senki és semmi. Ne nevezetek en-

gem királynak. Mondjátok: a koldús Leonidas! Hahaha! A koldús Leonidas, kinek nincs semmije, senkije, kit minden elhagyott minden, minden, minden. (féjét lecsüggeszti.)

Khelonis. (megfogja Leonidas kezét.) És leányod semmi és senki előtted? Nem maradtam-e meg számodra?

Leonidas, (keblére öleli.) Leányom, gyermekem! Megbocsáss a szegény öregnek. Te vagy csillaga éjmenek szemevilága, támaszbotom. Leányom!

Panurgos. És én nem melletted vagyok-e?

Leonidas. Hahaha! A gyáva, semmirekellő Panurgos! Jól van, jól. Köszönöm. Te megtántál hogy az erényt söpredéken kell keresnem. (Khelonishoz.) Fiad hol van Khelonis?

Khelonis. Elment, hogy barátaidat fölkeresse s számodra összegyűjtse.

Leonidas. Barátaimat? Nekem nincsenek barátaim. Voltak, vagy legalább azt hittem . . . de most . . . Azt hiszed, hogy a barátok eltűnnek és újra teremnek, mint a mező virágai, vagy a tavaszi falevelek? Azt hiszed, hogy megújulnak, mint a nyári eső, vagy enyhítő éjharmat. Nem, Leonidasnak nincs barátja, csak a fájdalom, keserűség és boszú.

Khelonis. Az emberek nem mindnyájan hűlenek és rosszak.

Leonidas. Nem mindnyájan? Idegentől vársz-e hűséget, segílyt, szeretetet, midőn az, ki ezekkel tartozott, ellenem támadt, midőn az elárult, száműzött s elrabolta a kevés évek támaszbotját, melyen az öregség lassan közelgett a sír felé? Nem várhatta, hogy testem lassanként összeroskad, s Apollon gyengéden érint nyilával. Átkozott legyen a kéz, mely ezt tevő. Ne lássa meg az aggkor napjait, de veszszen el ifjú éveiben, elhagyatva, nyomorban, mint én vagyok. Legyen boldogtalanabb, mint én, ha

még több keserv létezik. Az ég ne adjon égő kinyai közt enyhet, a föld ne helyet, hol haldokló fejét nyugodtan lehajtsa. Az elűzött apa fenyegető képe álljon előtte végküzdelmeiben, a sír be ne fogadja csontjait, vesse ki magából tetemét; a tenger mint lázas kebel forrjon fel s okádja vissza honnan jött. Átkozott, átkozott legyen minden időben!

Khelonis. (kétségbeesve.) Atyám, ne átkozd őt oly iszonyúan, az istenek fordítsák el átkodat!

Leonidas. Ő engem halálra sebzett leányom.

Khelonis. Ő férjem, gyermekim atyja.

Leonidas. Gyermekid atyja? Igaz, ő gyermekid atyja, férjed. Tehát nem mondok rá átkot. De az ég elátkozta őt irgalmatlan tette miatt. Nem átkozom, de az istenek büntetése elérendi őt, mint futó áradat, mint égő lángtenger. Büntesse őt az ég haragja, én nem átkozódom. Ámde e mélyen bántott szív nem fog megbocsátani. Szemeim ne lássák meg őt soha. E kéz száradjon el, ha neki békejobbot nyújtana. E szív rothadjon el, ha iránta mozdulatot érezne. A föld rendüljön meg, melyen együtt békében lagnánk, omoljanak össze a falak, melyek kettőnket befogadnának. Az oltár be lenne mocskolva, melyen együtt áldoznánk, bűnök barlangjává válnék a templom, melyben együtt imádnók az istent. (nagyobb tüzzel) Nem, nem, inkább apadjanak ki a gyenge szemek, mint őt meglátnák valaha. Soha, soha, soha!

Khelonis. (félre) Ne hallgassátok meg őt halhatatlan istenek.

Leonidas. (szenvedélylyel) Olymp boldogságát sem akarom vele ízlelni, s elysion kínmezővé válnék, ha ő is ott lenne. Ha valaha szemem elé kerülne ha valaha, — (meglátja a belépő Kleombrotot)

HATODIK JELENET.

Kleombrot (a jobboldalon föllép és állva marad.) Előbbiek.

Kleombrot. (egyenesen Apollon képszobra felé fordulva) Legelőbb is üdvözöllek aranyfürtű istenség, a széles égnek ezüstkoronája! Üdvözöllek élet atyja, emberek jóltevője. És üdvözöllek téged is szent hajlék, mely a fénykirály templomául rendeltetél. Vedd kedvesen, óh Isten, jelenlétemet! (meghajol a képszobor előtt)

Leonidas. (eliszonyodva mutat Kleombrot felé.) Ott — ott, ő az, a tigris, a fenevad. Nem, nem, lehetetlen. E kép túlvilági ocsmány tünemény. El, el! Vissza tőlem!

Khelonis. (miután megpillantotta Kleombrotot látható küzdelmek közt van, végre nem tűrhethén örömét.) Kleombrot!

Kleombrot. (Khelonis látására felegyenesedik s megindul előre.) Khelonis, hitvesem!

Leonidas. (látva, hogy Kleombrot közeledik) El, el irtóztató kisértet. Vissza sötét hazádba! (iszonynyal elfordítja arcát.)

Khelonis. (a legnagyobb belharcz közt kezeit tör, hol közeledő férjére pillant, hol Leonidasra, végre szenvedélylyel) Nem állhatok ellen. Férjem, Kleombrot! (az eléje lépő Kleombrot keblére veti magát.)

Kleombrot. Óh jószágos istenek! Te ismét keblemen?! Óh szívem, mely pánczéllal s fegyverrel daczol, most a kéjtől szakad szét.

Leonidas. (még mindig azon helyzetben van.) Ő az, ő az!

Khelonis. (egy kissé fölemelve fejét.) Gyermeğim, a kis ártatlanok, hogyan vannak Kleombrot?

Kleombrot. Boldogok, ha hogy Khelonis nélkül isten boldogságot tud teremteni.

Khelonis. Óh drága szülötteim; szegény, szegény kis árvák. A madárfiúnak anyja van s nektek nincs. Óh nem láthatom, midőn mosolyaitokban isten jelenik meg. Nem törölhetem le könnyeiteket, nem virraszthatok édes álmatok fölött. Szegény koldúsok! Boldogtalanok, háromszor boldogtalanok!

Kleombrot. (félre) Az én lelkem nem óhajt hírt venni elfajult fiamról.

Leonidas. (visszafordítva arcát, merően nézi Kleombrotot.) Igen, igen, ő az. S nem tudtál megnyílni föld nyomorúlt gyomra, hogy nyeltél volna el inkább.... És leányom, leányom az ő kebelén!

Khelonis. De úgy-e nem szenvednek azért érezhetőn? Úgy-e nem éheznek, nem túrnak szomjat? fekhelyeik puha, mint midőn az én kezeim készítették el minden este? Úgy-e nem hallanak szigorú szavakat? Óh Kleombrot, mondd, úgy van-e?

Kleombrot. Törekszem kipótolni legalább számukra azon úrt, mely rám nézve kipótolhatlan.

Khelonis. (szerelemmel.) Köszönöm, köszönöm Kleombrot. Légy áldva érette. (Kleombrot keblére borúl.)

Leonidas. (félre.) Szereti őt, mégis szereti őt. (legnagyobb keserőséggel.) Én megőrülhetek, meggyilkolhatom magamat mellette, mit bánja ő? Ő csupán férjét szereti. (sírva) Sírj, sírj nyomorúlt öreg. Van még könnyeid. Őt is elvesztem végre, lelkem világát, házi istenemet! Óh jaj, jaj szerencsétlen, elaggott ember! Nincs gyermekem, nincs nekem gyermekem! Óh nincs egyéb, mint a halál, elhagyott, meg nem siratott halál! Óh Khelonis, gyermekem.

Khelonis. (meghallja Leonidas siránkozását.) Atyám!

Leonidas. Maradj, ne szólj így hozzám. Úgy

érezem végem közelít. Ne tartóztasd égi szavaddal az életet. Jobb lesz rád nézve, ha meghalok.

Khelonis. (kétségbe esve atyjához fut átkarolja.) Atyám, mit mondál.

Leonidas. Nem vádollok, hisz ő még is férjed.... őt szereted.... én, én.....

Khelonis. Nem atyám, lelkemre, életemre, nincs előttem senki kedvesebb, mint te vagy.

Leonidas. (hirtelen remegő örömben kaptatva át) Úgy-e, úgy-e? Én is azt hiszem. Te szeretsz engem. Ó szeret! Óh kedves gyermekem, édes, szeretett leányom, éltem legszebb rózsája, hajnalcsillagom, óh hadd csókoljalak meg, kedves arcodat, szádát, homlokodat. (többször megcsókolja.) Hadd csókoljam meg kezedet, ruhádat. (megcsókolja Khelonis kezét, ruháját) Óh mért nem csókolhatom meg szép lelkedet? Édes Khelonisom, úgy-e szeretsz? Nem hagyod el szegény atyádat? Lelkem egyik darabja, szelíd galambom. — Mondd, hogy nem távozol tőlem.

Khelonis. (atyjához símultan) Sóha, soha!

Leonidas. Hallod ezt, hallod te gonosztevő. Ő nem hagyja el atyját soha. Ő az enyém. Halld és dühöngj, örülj meg, átkozódjál. Igen, én boldogabb vagyok, mint te, én király vagyok leányom mellett s te nyomorúlt földönfutó nélküle. Lásd ezt, s veszsz meg haragodban, miként az eb, az irigység miatt szaggasd meg ruhádat, akaszd föl magadat.

Kleombrot. Leonidas, atyám, csak egy van, mit még az isteneknek is irigyleni tudnék, s az Khelonis bírása. De hidd meg, annyira tisztellem öregségedet, hogy boldogságodért saját fájdalmamat is elfogadom.

Leonidas. Miért jövel hát ide, e szent helyre? miért léptél szűk menhelyemre, hogy leheleteddel megmérgezd nyugalmamat s napjaim kevés maradványát, midőn a többi gonosztevő kezekkel elrabol-

tad. Vagy szerencsétlen sorsomon akarál kaján szemekkel kéjelegni? Látni akartad az ősz Leonidast, egykori királyodat, miként roskad össze a téled vett csapások súlya alatt? Jól van, tehát lásd és gyönyörködjél aljas, bitorló, nyomorúlt árnyékkirály. Gyönyörködjél. Igen, én szerencsétlen vagyok, — hisz ez neked örömet okoz, úgy-e? Nincs házam, nincs vagyonom, nincsenek barátaim. Hatalmam hang, melyet még kiejthetek, s a gyűlölet és átok, melyet fejedre onthatok. Kenyerem megtört lélek keserve, italom könnyeim, országom e szűk menhely, melybe viperaként csúsztál. Reményem a halál és sír. Gyönyöröm, élvezetem, hogy téged utállak, megvetlek, s utálatomat és megvetésemet hagyom rád halálom után kedves örökségül.

Chelonis. (csendesíteni akarván Leonidast.) Atyám!

Kleombrot. Mily kevésbé ismered lelkemet Leonidas! Én nem jövök, hogy megháborítsam menhelyedet, sem hogy boldogságod látásán legeltessem szemeimet. Egykori hatalmad megdőlt, az nem csupán az én munkám, a végzet akarta így. Ámde én vőd, leányod férje, annál fogva gyermeked, nem akarhatom, hogy boldogtalan légy, nem akarhatom, miszerint üldözött gonosztevéként templomok és oltárok oltalmát keresve tengj nyomorúlt életet. E menhely nem lehet örökös, e menhely nem fog adni haláلودig fedélt, vagyont, táplálékot. Nekem kötelességem segíni, enyhíteni sorsodat. Íme e kincs, mit átadok gazdagon el fogja látni hátralevő napjaidat. (egy tömött erszényt mutat.) A legközelebbi kikötőben hajó várakozik rád, mely oda fogja utját venni, hova te parancsolod. Fegyvereseim, kik e szent hely közelében várakoznak, biztos fedezet alatt fognak élvezetni a révbe. Menj, ne késsél, ülj föl a hajóra s térj Italiába vagy a kisázsiai partokra, vagy hova te akarod, hol hellenek laknak. Másutt

is isten ege van. Íme fogadd el tőlem ez ajándé-
kot. (az erszényt át akarja nyújtani.)

Leonidas. (keserűséggel.) Alamizsnát nekem? Nekem, egykori királynak alamizsnát? Koldús vagyok én!? Mondjátok, hát csakugyan koldús vagyok én? Hahaha! Igen, igen alamizsnát a koldús Leonidasnak!

Kleombrot. Az én kezeim csak tartozást adhatnak. Fogadd el ajánlatomat.

Khelonis. Vedd el atyám, ő jó lélekkel adja.

Panurgos. Fogadd el király, másként ezután is éhezni fogunk.

Leonidas. Óh szemtelenség, lehet-e még nagyobb diadalod? De szükség volt-e, hogy spartai polgár s még saját vőm keblében állítsd föl trónodat? Nem és ha ezerszer és milliószor halnék is meg legmarczangolóbb kínok közt, ősz Leonidas még sem fogadná el csak egy vékony enyhítő sugarát is rabló jótévednek. Ha viharos tengeren fuldokolnék s fejem fölött mennydörögve csapnának össze annak sós tajtékai, s te mentő kart nyújtanál; visszataszítanám fertőzött kezedet, — nem, nem kis ujjadat sem fogadnám el. Ha fagylaló éjszaki szélben dermednék s rongyaimon keresztül süvöltene az emésztő lég és te aranyos paláستtal takarnál be, visszautasítanám, vagy széttépve szemeid közé dobnam annak rongyait. Ha idegen földön elhagyatva halnék meg s testem temetetlen heverne a rothasztó nyári napon, ebeknek és sasoknak kitéve borzasztó martalékul és te eljőve földnek akarnád adni hullámat, vérem újra fölforrva a gyűlölettől s tagjaimat irtózat és utálat reimegtetnék meg s boszús árnyékom megjelenne, hogy visszaüzzön illetésemtől. Nem, én itt maradok. Elöttem csak két út van: Spartaba, elrablott királyi székembe, vagy

a sírba. Amaz te ellened ocsmány bitang, ez nélkül. Távozzál, ne ingereld tovább haragomat.

Kleombrot. Óh Khelonis, kérd őt, változtassa meg önfejű határozatát. Szelfd szavaidnak talán sikerülni fog más véleményre bírni őt.

Khelonis. Atyám!

Leonidas. Ne szólj, ne tanácsolj, nehogy téged is. (Kleombrothoz.) Menj innen, e szent helyről szerencsétlen! Távozzál, ez lesz tetteid között legszébb. Távozzál gonosztevő, az erkölcsi természet legundokabb fattyja. Távozzál mondom, parancsolom. Ha nem, ez elaggott karokban van még annyi erő, hogy veled megvívva, kiűzzelek e szent hajlékból.

Khelonis. Atyám mérsékelj magadat.

Leonidas. A bűnök legfőbb bűne lenne itt a mérséklet. Távozzál mondom, különben kétszeres vétket vonok ősz fejemre. (kardot ránt.) De kiengesztellem a vétket, mert átszúrom gonosz szivedet. (remegő léptekkel Kleombrot felé megy.) Védj magadat, érzem, karom még elég erős. Hah! Az öreg Leonidas még tud harcolni, hogy egy fenevad szívét átdöfje. Alávaló kutya — így, így. (remegve a fegyvert suhogtatja) Halj meg, átkom gyűlöletem reád — tigris, vípera, hyaena. Óh jaj nekem, erőm elhagy, szemem homályosul. Veszsz — el — gyilkos. — (elájúlva hátra hanyatlik.)

Khelonis. (atyját felfogja) Szegény, szegény öreg. Boldogtalan atyám! (ráborúl)

Panurgos. (félre.) De már így számomra itt semmi remény sem marad ám. Jobb lesz Spartába vissza menni. A kutya többet használhat, mint az oroszlán, ha már haldoklik. Jó éjszakát! (lassan lép-pangva el jobbfelé)

Kleombrot. (közelebb jő Leonidashoz) Szánalomra méltó öreg. Részvétem, bár visszautasítád is

azt, feléd hajlik. Te nem ismerél, megbocsátom! Óh mennyi vád lelkennek e halvány vonásokon!

Khelonis. Ne szólj, ne szólj, szávaidd fájának neki. Ó sokat szenvedett.

Kleombrot. Nem szenved többé.

Khelonis. Ó nem halhatott meg, Utolsó szávaiban nem feledte volna gyermekét. Ó még él, élnie kell, s ha nem, ápolásaim és csókjaim életet teremnek lelkében. Atyám, ébredj, leányod, Khelonis van melletted.

Kleombrot. Lágyan és szelíden szólj hozzá. Édes lelkednek galambjait küldd fülébe. Talán még él. Óh Khelonis, miért kelle a végzetnek így egymás ellenébe állítani bennünket?!

Khelonis. Csitt, csitt! Óh hallgas, hallgass. (örömmel.) Ó él, ő él, szive erősbülő dobbanásaiból, keble pihegéséből érzem. Óh menj, menj, add meg neki e rám nézve kínos enyhületet.

Kleombrot. Távozom. (indúl, kívülről fegyvercsörgés és tompa zaj hallatszik.) Mi az?

HETEDIK JELENET.

Panurgos. (jobb oldalról ijedten kétségbeesve s roskadozva berohan.) Előbbiek.

Panurgos. Óh jaj, jaj! Gyilkosok, rablók, barbarok. Óh jaj, jaj. — Végem van. (egy oszlophoz támaszkodik.)

Kleombrot. (feléje megy.) Szerencsétlen, mi történt? (kívül ismét zaj és fegyverzörej.)

Panurgos. Jaj, jaj boldogtalan fejem. Megöltetek, meggyilkoltak — kétszer ölték meg, pedig én egyszer sem öltem meg egyiket sem. Esküszöm, senkit sem bántottam.

Kleombrot. Azt nem kétlem. De mond meg

mi történt? Miféle fegyverzörej ez e szent hely körében?

Panurgos. Óh mondjam meg, midőn alig bírok szót kiejteni. Fegyvert dőftek hátamba, épen a tudóm jobb részébe. Meghalok, bizonyosan meghalok.

Kleombrot. Az ily nyomorúlt férget nem oly könnyű eltapodni. Megvizsgálom mi történt. (indúl.)

NYOLCZADIK JELENET.

Enomotarch és előbbieik.

Enomotarch. Maradj király, már vége van.

Kleombrot. Szólj, minő zaj vala ez?

Enomotarch. Csekélység az egész. Mi a fegyveresekkel itt állánk közel a templomot körítő szent ligethez. Néhány perczcel ezelőtt a Korinthos felé vezető utról egy erős, jól fegyverzett csapat érkezett felénk. A vezér kérdé, ki emberei vagyunk? S mi feleltünk a való szerint. Ekkor ő embereinek támadást parancsolt ellenünk. Mi tehát kised phalanxba szorúlva védelmeztük magunkat. Az ellenséges csapat sokkal számosabb vala, mint mi, de Kleombrot harczedzett katonái győztek. E nyomorúlt ezalatt közénk vegyült s a verekedés közt máshoz illetlen sebet kapott. Nem sok időre az ellenpárt katonái elfutának. Néhányan a csatatéren maradtak, vezérok pedig a templom szent berkébe menekült, hol őt nem üldöztük tovább.

Leonidas. (ki már az előbbi jelenetben lassanként magához tért, ez elbeszélés folytán figyelmesebb lesz, fejét fölűti; félre.) Hah!

Kleombrot. Reményilem, a csata nem fertőzette be az istennek szentelt helyet.

Enom. Nem király, annak körén kívül harczolánk.

Kleombrot. Nem ismerhetéd az ellenpárt vezérét? Spartai volt-e?

Enom. Spartai, király.

Kleombrot. Így ismerned kell őt. Ki volt a vezér?

Enom. Talán megtudandod egykor vitéz Kleombrot.

Kleombrot. Megtudandom? Szavaid különösek. Meg kell mondanod, ki volt azon vakmerő, ki embereimet megtámadni merészle.

Enom. Engedd most elhallgatnom király.

Leonidas. (félre.) Ő az, ő az!

Kleombrot. Mondd ki, parancsolom, ha legkedvesebb barátom, ha saját gyermekem volna is.

Enom. Kimondád.

KILENCZEDIK JELENET.

Kleomenes (jobbról jő.) Előbbiek.

Kleombrot. (fólkiáltva.) Fiam!?

Enom. Íme itt van ő maga.

Leonidas. (kezét remegve foltárja.) Az ég jóságos, az ég igazságos.

Kleombrot. Öngyermekek?! (arczát eltakarja)

Leonidas. (fólkelve.) Örvendj öreg, tombolj, kaczagj. Beteljesedett. Hála nektek égi hatalmak (kezét az égre emeli.)

Khelonis. (félre.) Mennyi gyász, mennyi családi vihar! Itt nincs más segély, mint könyörögni az istennek, hogy fordítsa el, ha több átok készül fejünkre. Igen imádkozzunk. — Óh fiam, fiam! (lassan el Apollon képszoobra felé.)

Leonidas. Köszönöm fiú, köszönöm. Ősz nagyapád nem hal meg bosszúlatlanul. Jer, jer örvendő keblemre!

Kleombrot. (fóltakarja arczát) Gyermekek, te el-

fajúlt természet csodája, tudtad-e, hogy kiket megtámadál, azok a te atyád emberei? Tudtad-e ezt?

Kleomenes. Tudtam, nem tagadom, éppen azért tevém.

Leonidas. Halljátok, ő tudta, azért tevém! Őh legkedvesebb maradékom! Nagyapád örvend, — vidám, boldog vagyok, vérem ifjúi tüzzel szökell ereimben. Győzelem.

Kleombrot. Tudtad, azért tevéd?! Őh ég, adj keblembe a türelemnél s apai érzelemnél magasabb érzelmeket, mert a türelem itt forró láva s a szülei szeretet holt test. Te elátkozott szörny, atyád, királyod ellen merészlél fegyvert emelni?

Leonidas. Király nem vagy, hazudsz. Te bitorló vagy csupán.

Kleombrot. Mit? Hatalmamat akarád megtámadni, talán megsemmisíteni? Nem félsz-e, hogy a szent helyet nem nézve, gyalázatos szivedbe mártom kardomat? Nem, nem vagy méltó, hogy fegyverem által veszs. Az ég irtóztatóbb büntetést tart fel számodra, — dögteste az emberiségnek! pestise a földnek!

Leonidas. Te vagy az, te vagy. Te is az ellen támadtál, ki atyád képét viseli, te is királyod kezéből ragadád ki a hatalmat. Te földönfutóvá tével. A mester megtalálta tanítványát. Haha! megtalálta! Tombolj, örülj, énekelj öreg Leonidas! Fájdalmaidhoz van hasonló gyötrellem. Kínodnak van visszhangja más kebelben. Nem állok egyedül.

Kleombrot. Őh borzasztó! Egyik vétkedre, más iszonyúbb bünt halmozál, miként gygasok a hegytömegeket. Reszkess az apai átoktól! Én megátkozlak s e szent hely hallja meg a keseredett apa átkát. Fonnyadjon el könnyek közt ifjúságod s a bűn lángviperaí ostromozzák halálodig kebledet. Ne találj nyugtot, enyhet sehol, ne az álomban, ételben,

áldozatban, ne nő szerelmében. Végórád olyan legyen, melytől még a legundokabb gonosztevő is visszaborzad. Halj meg nyomorban, inség közt, lassan, kínoztól gyötretve. Tanúim, istenek, fogjátok föl s teljesítsétek a sebhedt szívú szüle átkát!

Leonidas. Saját fejedre szálljon vissza az átok. Te voltál első gonosztevő. Gyermeked csak igaztalan hatalmad ellen támadt föl, te jogos s ősi méltóságomat ragadtad el. Hálátlanságért dühöngsz? Hol van nagyobb méltatlanság, mint melyet velem tevé? A lelkiismeret nem fojtja vissza a szót torokból, midőn átkozódsz? Nem hal el az ige nyelveden, mint a holtan született csecsemőnél, ha vétkeked érzete szorítja kebledet? Nyomorúlt. A nemezis visszafordult fejedre. Az ég gyermekeiben szokta megbüntetni a hálátlan gyermeket. Nézd, gondold meg és ess kétségbe!

Kleombrot. Én csak azt látom, hogy boldogtalan apa vagyok.

Leonidas. Igen, boldogtalan. Nézd ügyes mester, gyönyörű sorsot készítél számunkra! Nézd e képet, e három szerencsétlent. Nézd e szép lánczot, ez elátkozott családot, miként egykor Oediposé vala. Hárman vagyunk, s mindhárman kiűzve a boldogság mezejéről. Gyermekedben vissza van fizetve, mit vétkeztél. De ez még nem elég. Még jöni fognak, jöniök kell oly csapásoknak, melyek alatt nyögve meg fogod átkozni nem fiadat, de önmagadat. Menj haza Spartaba s kinlódjál vezeklések közt, mi majd itt kinlódunk és vezeklünk. Menj, menj, én legalább vigasztalva halok meg.

Kleombrot. Nem, ez nem lehet isten átka. Az ég nem büntethet ily iszonyúan; s nem hiszek a rossz jeleknek. Itt állok templomában az istennek, ki tudja, ismeri a jövőt s felszokta fedezni azt a rövid látású halandóknak (Apollon képszobra felé fordúl.)

Hatalmas isten, ki fejünk fölött jársz, dicsőség fényében, s ki előtt föl van fejtve a jövő rejtélyes fátyola, könyörgök, adj feleletet. Tárd föl előttem jövő sorsomat, úgy mint az elvégeztetett. Adj jóslatot rejtett szentélyedből.

Leonidas. Tárd föl neki, tárd föl neki óh hatalmas isten, a rettentő valót! (a képszobor körött erős dörgések keletkeznek, azután fölötte növekvő fény terjed el s egyszermind a templomban édes illatpára foly szét.)

Apollon. (láthatlan egyén szózatakép) Fuss, fuss szerencsétlen e helyről! Templomom úgy sem védne meg szomorú jövődtől. Arany szekerem nem fog kétszer leszállani a tenger lágy karjaiba, s te meg fogod ismét látni e hajlékot, de nem úgy, mint most, hatalomban és dicsőségben. Bírni fogod, mit most nem bírsz, de elvesztesz mindent, miben jelenleg büszkélkedel. Távozzál és további maradásoddal vagy kérdésseddel ne ingereld az isten boszúját.

Leonidas. Az isten rád dörögte haragját. (Kleombrot elirtózva lép hátra, mindenki arczán a legnagyobb meglepetés, ismét dörgés, s kívül mikép a felvonás elején a papnők zenekara énekel:)

Hatalmas isten, Apollon,
Te adsz égi világot
Az emberi nemnek,
Föltűnsz aranyszekeredben
S elfut az éji homály.
Majd föltárja tanácsod
A kétes arczú jövőt.
Imádunk fénykirály.

(az ének alatt a függöny csendesen legördül.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

(Spartában az Agora, miként az első felvonásban, az ülőhelyek kivételével.)

ELSŐ JELENET.

(Midőn a függöny felgördül az Agorát spartai polgárok nagy száma lepi el, két külön csapatra oszolva.)

Egy polgár. Én azt mondom, hogy a ki Kleombrottal nem tart, az hazaáruló!

Egyik rész. Úgy van! Hazaáruló!

Másik rész. Nem így van! Nem hazaáruló!

Egyik rész. Kleombrot törvényes királyunk.

Éljen!

Másik rész. Mig Leonidas él, ő a király, ez az igazság.

Egy polgár. Nekünk nem kell ázsiai pompát szerető király.

Egyik rész. Maradjon, a hol van.

Más. polgár. Kleombrot koldússá tette a hitelezőket, megsemmisíté az adósságokat. Ez igaztalanság.

Másik rész. Úgy van! Igaztalanság!

Első polgár. Polgárok! Tekintsetek körül. Kik ellenkeznek akaratotokkal? Ők még csak nem is a régi spartai vérből származtak. Jött-ment idegenek. Le velök! le velök!

Más. polgár. Mindnyájan Sparta polgárai vagyunk. Amelyik részen a többség, ott az igazság.

Másik rész. Szavazzunk, szavazzunk!

Első polgár. Ne szavazzunk polgárok, ez gyalázat volna. Mi életre halálra megyünk Kleombrotért.

Egyik rész. Életre halálra!

Másik rész. Királyunk Leonidas! Éljen!

Első polgár. Üzzük el innen e hitvány embereket. Rajta polgárok.

Egyik rész. Ki velök! Ki az árulókkal!

(Kleombrot pártja megtámadja Leonidas pártját s küzdés után kiüzi az Agoráról.)

Mind. Veszszenek az árulók! Éljen királyunk, Kleombrot!

MÁSODIK JELENET.

Kleombrot és Agis (baloldáról föllépnek.) Polgárok.

Néhányan. Helyet a királyoknak!

Mások. Éljen Kleombrot! Éljen Agis! (Kleombrot és Agis elfoglalják a királyi székeket, azonban csak állva maradnak.)

Kleombrot. Polgárok!

Többen. Halljuk, halljuk a királyt!

Kleombrot. Polgárok! Nem szükség mondanom, jól tudhatjátok, miszerint a nem rég életbe lépett törvényes rendet ellenség fenyegeti. Leonidas, egykori királytok és ipam, más államokból egybevont segédseregekkel s ezen városból hozzácsatlakozott elégületlenekkel Sparta alatt áll, visszafoglalandó királyi székét.

Mind. Ő nem lesz többé királyunk. Halál az árulókra!

Kleombrot. Polgárok! A törvényeknek nem fegyveren, nem erőszakon, hanem a polgárok közakarátán kell alapulniok. Csak ez teheti azokat erősekké, maradandókká, hasznosakká. Polgárok, én és tisztársam megkisértettük kiemelni Spartát az elpuhulás és erkölcstelenség fertőjéből. Mi visszaállítottuk a hajdani egyszerű, de szigorú törvényeket, melyek alatt városunk nagy, dicső, virágzó volt s törvényt szabott egész Görögországnak. Íme, most előt-

tetek áll a választás. Ha inkább akarjátok az előbbi elfajult életmódot követni, hagyjatok el minket s menjetek Leonidas táborába, vagy nyissátok meg neki a kapukat.

Mind. Nem akarjuk! Nem akarjuk!

Kleombrot. Ha pedig azt vélitek, hogy Lykurgus szent törvényei egyedül azok, melyek az államnak erőt, életet, fényt és hatalmat adhatnak, seregeljetek össze körültem. Ámde most már nem elég a csupa akarat és helybenhagyás. Fegyverrel megtámadt törvényeinket csak fegyverrel oltalmazhatjuk meg. Azért öltsetek föl a hajdani spartai erőt, bátorságot, kitartást és halálmegvetést, melyek városunkat egykor mindenek előtt oly rettentővé tévék. Kössétek fel fegyvereiteket s mutassátok meg az elégteleneknek, hogy törvényeinkért élni és halni tudtok. Mutassátok meg, hogy e hazát nem lehet kényszeríteni s hogy szabad polgárok vagytok és akartok lenni.

Mind. Szabad polgárok vagyunk! Életre-halálra!

Kleombrot. Az ellenség a kapu előtt táboroz. Mutassátok meg neki, hogy Spartát nem lehet boszúlatlanul megtámadni. Akarjátok ezt?

Mind. Akarjuk! Vezess minket, mi készek vagyunk!

Kleombrot. A spartai phalanx most is győzhetlen, mint mindenkor. Készüljeteek föl s menjetek a kapu elé, mi is ott leszünk s csatára, győzelmes csatára fogunk vezetni. Menjetek. Éljen Sparta s veszszenek ellenségei!

Mind. Éljen Sparta! Éljenek királyai! (a nép különfelé eltakarodik.)

N é h á n y a n. (mentőkben) Éljen Kleombrot! Halál az árulókra! (mind el.)

Kleombrot. (Agishoz) Tehát e nap határozni fog sorsunk fölött. Mit reményelsz?

Agis. Mindent.

Kleombrot. S én semmit.

Agis. Hogyan? Miért?

Kleombrot. Óránk eljött. A legnagyobb szerencse, mit a boszús istenek adni fognak az, ha a csatában hősi halált találunk.

Agis. Sparta jobb része velünk van.

Kleombrot. Az istenek nem mindig, vagy igen ritkán kedveznek a jobb résznek. Óh barátom, azon időtől, mióta ez állam ügyeit átvettem s annak beléletét megjavítani akarám, egy szomorú tapasztalattal levék gazdagabb, azzal, hogy egy erkölcsében megromlott s súlyedező népet az ég minden hatalma sem bír bukásától megmenteni.

Agis. Én bízom. Az ellenség nem számos s népe nem is vitéz.

Kleombrot. Óh barátom, nem külső ellenségtől tartok én, hanem a belárulástól. Adja az ég, hogy csalódott jós legyek.

Agis. Úgy legyen. (távolról trombita hang hallatszik)

Kleombrot. E hang minket szólít csatára!

Agis. Tehát menjünk.

Kleombrot. Én a jobb —, te a bal szárnyat fogod vezérelni. És még egy szót, ha a csatában elesném s te életben maradnál, jussanak eszedbe nőm és gyermekeim.

Agis. E baráti kötelességet lelkem szavaid nélkül is hallja. Induljunk.

Kleombrot. Megállj. Még nem öleltelek meg. (ölelkeznek) Ez legyen rövid búcsúzásunk. (indulnak.) Az istenek segítségével.

Agis. (mentében) Azok velünk lesznek. (el mindketten jobbra.)

HARMADIK JELENET.

(Az imént elűzött polgárok, köztök Panurgos, visszajönnek nagy zajjal.)

Többen. Ez igaztalanság, erőszakosság!

Mind. Erőszakosság, igaztalanság.

Egy polgár. Minthogy az imént erőszakkal elűztek bennünket, ime tartsanak most népgyűlést és határozzunk.

Mind. Helyes, határozzunk!

Polgár. Panurgos itt van köztünk, ő hű embere volt Leonidasnak, ő szólni akar hozzátok.

Mind. Halljuk, halljuk!

Néhányan. Beszéljen Panurgos.

Mások. Panurgost ki kell hallgatni! (a polgárok Panurgost erővel a szószékre tolják.)

Mind. Halljuk a szónókot!

Néhányan. Panurgos derék hazafi.

Mások. Ő javát akarja munkálni az államnak. Halljuk!

Mind. Halljuk, halljuk!

Panurgos. Polgárok, én nem tudom, miért tóltatok e szószékre. Én ily nagy s érdemes közönség előtt nemhogy beszédet tartani, de még csak köhinteni vagy prüsszenteni sem merek.

Polgár. Polgárok ez csupa szerénység. (Panurgos-hoz.) Te vele voltál a királylyal száműzetésében. Mondj valamit nekünk róla. Mondd meg, úgy-e sokat szenvedett?

Mind. Beszélj, beszélj Leonidasról.

Panurgos. Annyit jó lélekkel mondhatok, hogy mindnyájan igen sokat éhezünk.

Polgár. Polgártársaim, e rövid, velős beszéd azt teszi, hogy nekünk kötelességünk megboszulni Leonidas szenvedéseit. Éhezni! Spartában még a kutyák —, heloták sem éheznek. Mi Leonidással fogunk tartani.

Mind. Úgy van! Éljen Leonidas! Halál a másik pártra!

Néhányan. Halljuk tovább Panurgost.

Többen. Panurgos még beszélni akar.

Panurgos. Polgárok! Szenvedéseink iszonyúak voltak. Sparta falain kívül száműzetésben még csak bort sem láttam, mindenkor nyomorú vízzel kelle megenyhíteni szomjamat.

Polgár. Spartaiak, ez fölöttébb hatályos megjegyzés és fölfedezés. Tudjátok-e, hogy a vidámság a borban van. És így csupán vízzel élni annyi, mint örök gyászban ülni. Ezt meg kell bosszúlnunk.

Mind. Helyes! Meg kell bosszúlnunk!

Polgár. Polgárok a csata mindjárt elkezdődik. Menjünk rögtön és fegyverkezzünk föl, de a benlevő ellenpártnak vesztére. Támadjátok meg őket hátulról. Nyissatok utat köztök Leonidas fegyvereseinek. Vezessétek be embereit rejtett utakon a városba. Így a győzelem bizonyos. Elfogadjátok tanácsomat?

Mind. Helyes! Induljunk. Éljen Leonidas!

Többen. Veszszének ellenségei. (nagy izgatottság, mely közt a szószékről leszálló Panurgost a néptömeg elragadja magával. A nép zajongva jobbfelé el.)

NEGYEDIK JELENET.

Panurgos. (kevés idő múlva azon irányból, mely felé ment, visszajő.) No csak menjetek, nyargaljatok! Majd bizony Panurgos nem lesz oly esztelen, hogy mellét a fegyver élének kitegye. Ostobaság, különben is engem szónokká tettek, s melyik szónok volt az Demosthenes előtt vagy után, ki a harcban önmaga bátor és vitéz volna?! Szép dolog lehet az a vitézség, de az élet és ép test mindennél kedvesebb. Én nem tudom miért ne élhetnének meg az emberek egymás mellett békében? Miért kovácsolnak a vasból

fegyvert, midőn sokkal czélszerűbb abból csupán nyársat gyártani, melyen az izes vadakat megsütjük. Óh igen, ez a leghelyesebb philosophia. Az istenek maguk is, mióta Zeus atya a gygasokat letaszigálta, békében élnek egymás közt, s kéjtelve élvezik az ambrosiát és nectárt. Nem jobb-e nekünk is szegény halandóknak, kiknek élete csak rövid álom a kemény munkák, háborúk és öldöklések helyett vidáman enni, inni és dalolni. Úgy van, ha az egész világ az én elvemet követné, boldog lenne.

ÖTÖDIK JELENET.

Különféle polgárok jönnek. Előbbi.

Első polgár. (jobbfelelől kivont karddal berohan.) Minden elveszett, minden elveszett. És te semmirekellő itt tátod a szádat; nem mégy harczolni midőn minden elveszett.

Panurgos. Ostoba! Oly indokkal akarsz a csatába úzni, mely inkább azt tanácsolja, hogy fussak onnan.

Első polgár. Hogyan?

Panurgos. Ha minden elveszett, mit tegyek én? Feltartóztathatom-e az ellenség győzelmét?

Polgár. Ez a gyávák és árulók okoskodása.

Panurgos. De egyszersmind az eszélyeseké, kik nem rohannak minden csekélységért veszedelembe. (kivülről jobbra harczí zaj hallatszik közlelről) Hallod, hallod, mit tehetsz te az áradat ellen? Jer, vonuljunk el inkább, hogy alkalmatlanúl utjokban ne legyünk a harczolóknak. Jer.

Polgár. (félre.) E gazember még sem egészen esztelen! (elvonulnak a színpad elején balra.)

HATODIK JELENET.

(A fenékszínen jobboldalról egy fegyveres csapat fut be rendetlenül, azután Agis és Kleombrot kivont fegyverrel.)

Kleombrot. Végünk van, menthetlenül végünk van!

Agis. Még nem, nincs minden veszve.

Kleombrot. Óh nem érzed-e a haragvó istenek karát? Népünk gyáva, erélytelen, mintha síró gyermekekből, vagy hitvány dajkákból állana. Társaink nagy része az ellenséghez ment át. És nem látod, nem látod amott öngyermekem harczol ellenem s öldöklő fegyvert hoz saját apja fejére?!

Agis. Nincs annyi halál a földön, mennyit ő megérdemelne.

Kleombrot. Hah! — jó, tehát legyen. Magam megyek az elvetemült szülött ellen. Történjek meg az, mitől föl fog remegni a csendes föld, s az emberek vére jéggé fagy. Megyek. (indúlni akar, azután megáll s fájdalommal.) Nincs, nincs erőm halálos aczélt vinni szíve ellen. Óh Agis, Agis inkább haljak meg, vagy fussak én gyalázatosan. Nincs erőm büntetni.

Agis. Menj, menj, vonulj hátra s szedd össze, ha lehet, a megrettent, szétfutott csapatokat. Én majd addig itt föltartóztatom az ellen rohanását.

Kleombrot. Megyek s esküszöm más ponton még meg fogják látni Kleombrot erejét. Ámde itt nem lehet, nem lehet. (el balra.)

Agis. (magában) Eredj csak, az ég engem rendelt büntető ostorául a hálátlanságnak!

HETEDIK JELENET.

Kleomenes (utána fegyveresek, honnan az előbbieek.) Agis.

Kleomenes. Tedd le fegyveredet, a király, Leonidas nevében. Így még kegyelmet várhat elkövetett bűnöd.

Agis. És te semmikép nem nyersz tőlem kegyelmet nyomorúlt, elfajúlt gyermek. Ha szinte istentől rád küldött súlyos nyavalyában haldokolnál is előttem, nem várnám be a természet kezét, hanem átszúrnálak, mint silány ebet.

Kleomenes. Te merészelsz így beszélni? Karod nem eléggé erős s fegyvered nem éles ellenem.

Agis. Jer, kísértsd meg. — Veszz el. (harcolnak, Kleomenes elesik.) Így veszzzen minden hálátlan fiú! Most el a többi után. (el balra.)

Egy fegyveres. Mi állunk itt. Menjünk. Ez ifjú halála boszút követel!

Mind. Boszút! boszút! (mind el balra, Kleomenes testét elviszik Panurgos és a polgárok előlépnek.)

Panurgos. Tehát most mit szóltok mindezekre?

Polgár. Azt, hogy téged közönségesen bolondnak, semmirevalónak tartanak, pedig valódi bölcseséggel bírsz.

NYOLCZADIK JELENET.

Több polgár jobb felől futva jön.

Más polgár. Az ellenség nyakunkon van.

Harm polgár. Mit tegyünk? Hova menekülünk?

Negy. polgár. Jertek valamelyik isten templomába.

Panurgos. Soha se fáraszszátok biz azért maga-

tokat barátim. Maradjatok itt e helyen. Mi megtettük a magunkét, de lehetetlenséggel nem lehet küzdeni. Mivelhogy a körülmények változtak s Leonidas győzött, fordítsuk meg köpenyünket, merről a szél fú, dicsérjük a feljövő napot s kiáltjuk: Éljen Leonidas!

Más polgár. (a többiekhez.) Ez a bolond nem egészen helytelenül beszél.

Harm. polgár. Való, az ember hasonló esetben úgy segít magán, amint tud.

Negy. polgár. Azután Leonidas mindenkor jó király volt, azt meg kell vallani.

Mind. Igaz, ő jobb és kegyelmesebb volt mint Kleombrot. (távolról győzelmi zene hallatszik.)

Panurgos. (félre.) Ezeket kijózanítottam. (fenn.) Halljátok, a győzelmes sereg érkezik. Kiáltjuk: éljen királyunk, Leonidas!

Mind. Éljen Leonidas! Éljen! (ezalatt a zene gyorsan közeledik.)

KILENCZEDIK JELENET.

(A győzelmi zene a színpadra ér, azután föllép Leonidas utána fegyveresek közt hátúl Agis bilincsen.)

Nép. (miután a zene elhallgatot.) Éljen királyunk Leonidas!

Leonidas. (elfoglalván helyét.) Polgárok! A méltatlanságot nem tűrő istenek dicső győzelmet adának fegyvereinknek. A föltámadt lázadás el van nyomva. Az előbbi törvényes rend ismét életbe léphet. Polgárok, én sokat szenvedtem, ezt jól tudhatjátok, azonban most újra elfoglalhatom királyi széketemet, melytől legundokabb hálátlanság s felségsértés megfoszta. Íme akarjátok-e, hogy újra vissza foglaljam hatalmammat. Rendelkezzetek!

Nép. Te vagy királyunk. Éljen Leonidas!

Leonidas. A gyászos polgárharczban a láza-

dók részéről számosan elestek, ezek már elvették gonoszságuk büntetését. Ámde még az istentelen merény főszerzői élnek s vakmerőségök nincs megtorolva. Polgárok, a győzelem kivívásával együtt szükség, hogy azok általunk elítéltetvén megbüntettessenek.

Nép. Helyes! Halál az árulókra!

Leonidas. Vezettesenek a nép elé a czinkosok.

Agis. (a nép közül előlép.) Ime itt vagyok. (a nép közt tompa zúgás)

Leonidas. Agis, egykor Sparta királya, felelj kérdésemre. Bevallod-e önkényt, hogy te Kleombrottal szövetkezve fegyveres kézzel támadád meg hazádat, Spartat, ennek királyát s törvényeit?

Agis. Én a törvénytelenséget támadtam meg.

Leonidas. Bevallod-e, hogy fölforgatád a fennálló rendet?

Agis. A fennálló rendetlenséget töröltem el.

Leonidas. Az aljas népsöpredékkal szövetkezve a régi nemzetségű polgárok ellen elrablád ezek vagyonát, jogait s a telhetlen szegényekkel megosztád javaikat. Elakarád súlyeszteni Spartat és a hatalmat a zavargó csőcselék kezébe akarád játszani. Bevallod-e ezeket?

Agis. Én fölakarám emelni hazámat oly magasra, hol egykor mint szép csillag ragyogott, melyet bámúl és csodál az éji vándor. Népet, nemzetet akartam teremteni, mi itt most nincs. Ha ez véték vagy bűn, ám legyen. E bűn mindenkor dicsősége marad lelkemnek.

Leonidas. (a néphez) Hallottátok vakmerő vallomását? ItéljeteK fölötte.

Nép. Halál fejére! halál reá!

Leonidas. A nép halált monda, reá s én nem lehetek más véleményben.

Agis. (méltósággal.) Jól tudtam, nem is vártam

egyebet. Ne higyjétek, hogy ez az ítélet aggaszt. Ki élne itt, midőn már a haza elveszett. Agis meghal, mert Spartával együtt halnia kell. Én nem vagyok drágább, mint a haza. Én nem mondom azt sem, hogy ti egykor megbánjátok halálotomat. De ne higyjétek, hogy büntettek. Nem, ti jutalmat adtok nekem, mert nevem élni fog, midőn a tieteket rég eltakarta a feledés hamva. Igen, nyomorúk, én megvetlek titeket s halálom boldogabb, dicsőbb magasztosabb ocsmány élteteknél. Vigyetek, hurczoljatok a vérpadra. (megfordúl.)

TIZEDIK JELENET.

Kleombrot. Előbbiek.

Kleombrot. (jobbról jő.) Itt vagyok, mit kívántok tőlem?

Leonidas. (félre.) Hah a kigyó a lábam alatt van.

Agis. (Kleombrothoz.) Barátom, pályánk egy volt; de sorsunk e naptól fogva nem lesz hasonló.

Kleombrot. Hallottál már ítéletet Sparta népétől?

Agis. Igen.

Kleombrot. Szaz ítélet?

Agis. Semmi. Csekélység. Csak el kell utaznom innen messze, messze, ismeretlen tartományokba.

Kleombrot. Akkor rám is hasonló sors vár. Mi együtt fogunk utazni.

Agis. Nem, nem, te bizonyosan kedvezőbb ítéletet nyeresz. Adja az ég, imádkozni fogok érte. Kleombrot, mi barátok valánk. Keblem tisztán szeretett, miként férfi szerethet. Kleombrot fogadd el tőlem e baráti ölelést s ez minden, mit adhatok és a lángoló szív becsülete. (megöleli)

Kleombrot. Óh Agis, azt hittem nincs már fájdalom. Sparta elvesztésén kívül. Csalódtam.

Agis. Rajtam ne sajnálkozzál. Én boldog vagyok.

Kleombrot. Nyugodt szavaid megrettentenek. Téged talán halálra visznek.

Agis. Óh nem, ne hidd ezt. Spartat elhagyom, de élni fogok. Légy boldog. Még egy kézszorítást. Igy. Lásd, hisz kezem nem remeg. Áldás reád.

(el balra.)

Kleombrot. (félre.) Talán sohasem látom őt. (fenn.) Mint mondám itt vagyok. Elöttetek áll Sparta ti nem spartaiak.

Leonidas. Hah igen, itt vagy, itt, hatalmamban. Az ádáz fenevad végre lánczra került úgy-e? Szenvedj, szenvedj, mikép én szenvedtem. Óh nem, annyit nem szenvedhetsz! Büszke fejed lábam alatt, melyet egy toppantással szétzúzhatok. Aljas, elátkozott rabló, azt hívéd, hogy az ég mindvégig mosolyog a förtelmeseknek? Nem, nem, lakolnod kell. Óh miért nem bírsz száz szívvel, hogy mindennap egyet-egyet szakaszthatnék ki undok kebledből?! Miért nem ezer étellel, hogy egymás után percenként myriad kínok közt ragadnám el azokat tőled. De nem, az öröklét sem elég, hogy megbűnhődjél, nem elég, hogy kihűthesse méltó haragomat.

Kleombrot. Sparta népe hozzátok fordúlok. Mondjátok meg, miért hozátok ide bilincsben királytokat?

Leonidas. Hazudsz, király nem vagy. Tőlem rablád el e nevet és hatalmat. Sparta népe, ti tudjátok, nem szükség mondanom e gyalázatos bűneit. Ismeritek őt, tudjátok mit tett, mit akart. Itéljétek fölötte.

Nép. Halált érdemel. Halál fejére!
Leonidas. A nép halált ítél én nem ellenkezhetem.

Kleombrot. (félre.) Óh nők, gyermekeim!
Erős, erős légy lélek! (fenn.) Bátran; vigyetek!

Leonidas. Nem, nem, még nem fogsz egyszerre meghalni. Érezd keresztül előbb a halál minden fájdalmait. Bánd meg bűnödöt s a lelkiismeret gyújtsa föl izzó tűzzel fekhelyedet. Halvány rémeket láss éjjeiden s nappalaid sötétek legyenek. Halj meg képzetekben ezerszer s ugyanannyiszor támadj föl ismét kinteljes életre. S ha undok lelked kiüzetik testedből, tetemeidnek ne adassék sír, a föld szűz keble ne nyílják meg számodra, hanem büszhödt tagjaidat hollók s kutyák emésztésük föl.

Kleombrot. Szerencsétlen háborgó, e keblen, mely a hazáért annyit áldozott, megtörnek korod gyermekes szemrehányásai. Spartai nép, engem megölhettek, készen vagyok, köszönöm, hogy a régi nagy hősök után küldetek el, oda, hol ők az istenek közt lakoznak s hol számotokra soha sem lesz hely, úgy is itt tovább élni kín és gyalázat. És vegyétek hálámat, hogy legalább legkedvesebb barátomnak s pályatársamnak életét meghagytok.

Leonidas. Életét meghagytuk! Hahaha! (kívül egy fuvolán játszott temetési szomorú ének közelg.)

Kleombrot. (mintegy magában.) Óh istenek, ismét egy áldozat.

TIZENEGYEDIK JELENET.

(Az ének a színpadra ér. Balról két fuvolázó utána négy fegyveres egyén paizson betakarva hozza Agis holttestét, utána gyászba öltözött nők siránkoznak.) Előbbiek:

Kleombrot. Megálljatok, megálljatok; kicsoda e nemes áldozat!

Leonidas. (gúnyosan.) Tekintsd meg, tekintsd meg!

Kleombrot. (Agishoz megy, föltakarja s visszaretten) Agis! Óh mindenható hatalmak! (szemét eltakarja.)

Leonidas. Ó már elvette méltó büntetését! (egy a fegyveresek közül beakarja takarni Agist.)

Kleombrot. Ne illesd, ne illesd a szent maradványt. Óh dicső honpolgár, nagy boldogságnak kell lennie, ha a rózsza virágzásában hervad el, hogy a végzet téged is azon dicsőségben részesíté érneidért!

Leonidas. (a fegyveresekhez.) Vigyétek tovább.

Kleombrot. Megálljatok. Óh adjatok neki temető helyet. Az érzéketlen föld keble most az egyszer örömmel fog földobogni, hogy ily drága kincset tűztök oda ékszerül. (lehajol Agishoz.) Arczod vidám és szilárd, mintha ölelő karokat fogadott volna a gyilkosok helyett. A derült mosoly, lelkednek kedves gyermeke, kísérté szemével az elvált nagy szellemét. Óh ő már boldog, boldog, és én, én élni szeretnék, élni akarok, hogy barátom hamvait megboszúlhassam. Életet, életet nekem, én élni akarok!

Leonidas. Hah! élni! Hurczoljátok őt is halálra!

TIZENKETTEDIK JELENET.

Khelonis (azon óltönyben, melyben atyját a száműzetésben kísérel, szétszórt hajjal jó, utána két kis gyermeke.) Előbbiek.

Khelonis. (berohan.) Ó nem fog meghalni, neki nem szabad meghalnia! (Kleombrotot átöleli.)

Kleombrot. Óh Khelonis, miért jövéél? Azt akarád-e, hogy erőtlen legyek a halál perczeiben?

Khelonis. Te nem halhatsz meg, neked élned kell Kleombrot. Nézd, kis gyermekeidnek atyára van szükségök s nekem drága férjemre, Kleombrot! (a két kis gyermek átöleli Kleombrot térdét)

Kleombrot. (lehajol gyermekeihez) Óh kedves

gyerrekeim, kiseded árváim! Néhány percz múlva nem lesz atyátok!

Khelonis. ezalatt Leonidashoz lép, térdre ereszkedik.) Atyám és király, férjem halálra van ítélve. Jól tudom ő nem fog gyáván életeért könyörögni, annálfogva én, az ő neje s leányod, kérlek, esedezem, tartsd meg férjemet, gyermekeidnek atyját.

Leonidas. A kegyelemnek lágy szellője nyomtalanul vesz el, midőn méltó haragomnak és az osztó igazságnak szélvészre ordítóz boszúállásért.

Khelonis. (feláll.) Atyám, jól tudhatod, hogy ezen öltözet, melyben előtted megjelentem, nem csupán férjemért van rajtam. Mindez még azon időből maradt meg bánatos örökségül, melyben téged száműzetésedben híven kísértelek. Az istenek így akarták s úgy akarod tenmagad is, hogy ezt le ne vetkezhessem, hanem folytassam gyászos szerepemet, miként a sírásó, ki folytonosan új-új áldozatnak készít szomorú munkát. Atyám, azt mondod, hogy férjem bűnös; — én nem akarom vizsgálni azt, de gondold meg, hogy szigorúságod s haragod el fogják hitetni a világgal, hogy midőn férjem a királyságot tőled elragadta s te azt elvesztéd, ő valami oly nagy jóért terjesztette ki kezét, mely a hősiez küzdelmet egészen megérdemelte, s melyért te most kész vagy vödet, gyermekeid férjét és így gyermekeidet halálnak áldozni.

Leonidas. Leányom, tudod mily mondhatlanul szeretlek, ámde megútálnálak s megútálnám magamat, ha föltételemet miattad megváltoztatnám.

Khelonis. S azt hiszed egyedül őt bünteted? Azt hiszed, hogy leányod nem együtt fog halni férjével? Mert miért éljek én, kinek többé nincs atyám, mert nem hallgat esdeklésemre, s nem lesz férjem. Atyám ölesd meg őt, de tudd meg egy perczben mindkettőnket el fogsz veszteni!

Leonidas. Te élni fogsz fényben s hatalomban mellettem. Csupán a bűnös fog lakolni. Jer kedves leányom, hagyd őt megérdemlett sorsának.

Khelonis. (a két kis gyermeket Leonidas elé vezeti.) Atyám, ezek az én gyermekeim s neked unokáid. Ne tedd őket árvákká. Az árva kenyere keserű. Atyám saját véredet teszed boldogtalanná. Gyermekgyilkos leendesz. Vagy öld meg tehát előbb e boldogtalánokat is öregséged szép sarjait, házad fakadó virágzásait. Tedd semmivé egész nemzetségedet, hogy örüljenek ellenségeid. Nézd, nézd mikép néznek reád félénk szemekkel az ártatlanok. Tudják, hogy atyjókat elakarod rabolni. Arczuk néma vonásain a szent rábeszélés istenarcza lebeg, szemeik könnyeiben az engesztelés harmata. Jertek gyermekeim, ti nem tudjátok még egészen, mit vesztetek el. Óh ha kérni tudnátok kegyetlen nagyatyátokat, de ti még csak sírni tudtok és sóhajtni, s könnyeitek oly tiszta és szent, mint az áldozatra hullott hajnali harmat. Jertek, keressünk jobb szülőt számatokra.

Két kis gyermek. (kezőket össze fogva.) Jó nagyatyánk, ne ölesd meg apánkat.

Khelonis. Óh istenem, bár ha csupán szikla volna szíved, bizonyosan meglágyúlna e kérelemre.

Leonidas. Óh leányom, ha talán nem való az, hogy az agg ember második gyermek, te azzá teszed öregségemet.

Khelonis. Nem atyám, sőt férfivá, mert csupán a gyöngé lelkű tud boszúlni, s gyöngé lélek a gyermekeknek tulajdona.

Leonidas. Legyen, megbocsátok. Maradjon meg nyomorú élete érted és gyermekeidért. Azonban e percztől fogva ne lássák őt Sparta falai soha! Számúzóom őt örökre. Ez akaratom változhatlan. Te pedig drága gyermekem vesd el e gyászöltönyt s

ragyogó ruhában ünnepélyesen jelenvén meg, ülj jobbomra, hogy első, dicsőített nő légy Spartában.

Khelonis. Köszönöm, köszönöm atyám! (kezét csókolja.) Visszaadtad éltemet. (Kleombrot-hoz lép.) Te nem halsz meg, nem halsz meg drága, egyetlen férjem. Óh mily boldog vagyok! Szép a nap, szép a világ, — te vagy napom, te vagy világom! Óh legkedvesebb csillaga lelkemnek! (megöleli férjét)

Kleombrot. Khelonis te nem ember, a szerelem istennője vagy.

Khelonis. Csitt, csitt, maradj itt, mindjárt visszatérek. (el.)

Kleombrot. (Leonidashoz lép) Leonidas, nőm életet nyert számomra, mit én nem kértem volna. Méltatlan volnék az ő nagy lelkére, ha ezt, mint az ő s nem a te ajándékodat el nem fogadnám. Én elmegyek Spartából örökre. Azonban mielőtt távoznám, egy kérelmem van. Igérd meg, s tégy esküt, hogy teljesíted kérelmemet.

Leonidas. (elfordított arcczal.) Beszélj!

Kleombrot. Nem magamért kérek, hanem azokért, kik drágábbak éltennél. Hitvesem, a te leányod itt marad, ő gyászolni fogja férje nyomorú sorsát. Nyúlj szelíd kezekkel fájdalmához. Ne tekintsd, hogy ő az én nőm, csupán hogy leányod, legkedvesebb gyermeked, kinek csak az a hibája, hogy önmagát, miként szívét kétfelé nem oszthatja. Igérd meg, hogy vigasztalni fogod bánatát, s oly boldoggá teszed, miként halandó itt a földön lehet.

Leonidas. (mint fennebb.) Ó szívem kedves szülötte. Igérem.

Kleombrot. És gyermekeim, két kis árvám is itt maradnak. A szereucsétlenek súlyosan fogják érezni, hogy az atyai kéz hiányzik. Leonidas, ők gyermekei a férfiúnak, ki téged egykor halálosan megsértett. Arczukon atyjok képe fog visszatükrö-

zódni. Óh igérd meg, hogy a visszaemlékezés keserűségénél erősebb lesz az engesztelődés balzsama. Igérd meg, hogy a kis árvák nem fognak tőled tapasztalni hidegséget, haragot, megvetést, talán bosszúállást. Igérd meg, hogy így csendes legyen idegen földön álmom a sírban, — igérd meg.

Leonidas. (tompán) Igérem és esküszöm.

Kleombrot. Mindent elvégeztem. Most megyek. (gyermekéhez lehajol.) Szeressének az istenek gyermekeim jobban mint atyátokat. Isten veled Sparta! Egyedül, társ, segéd nélkül fogok távozni.

Khelonis. (utazáshoz készülve amerre ment, visszajő.) Csupán én velem hitveseddel!

Kleombrot. Khelonis!

Leonidas. Mi ez leányom?

Khelonis. Azon törvény teljesítése atyám, hogy a hitves tartozik követni férjét kínban, nyomorban.

Kleombrot. Óh Khelonis így több jön velem, mint mi itt marad, s minden jó szellemek velem lesznek utamon.

Leonidas. Leányom elhagyhatod-e atyádat, hogy szive itt utánad megszakadjon?

Khelonis. S nem elhagytam-e érted mindent, midőn te futni kényszerültél? Azt véled azon Khelonis, ki száműzetésedben híven kísért, nincs többé? vagy hogy előtte kedvesebb a boldogság és fény, mint a női hivatás? Ha két szívem volna, egyik itt maradna melletted, de most egész szeretetem hatalma a szerencsétlené. Khelonis a balsorsot választja, mert ott szükség van reá.

Leonidas. Khelonis!

Khelonis. Nálad hagyom gyermekeimet szeretetem apró csillagait. Viseld gondjukat. Menjünk. Atyám Isten veled!

Leonidas. (leánya felé megy.) Khelonis, nagy lel-

ked megöli az enyémet. Maradj atyád mellett leányom, különben e napon én leszek legboldogtalanabb.

Khelonis. Akaratom ingatlan. Éljen boldogul, éljen boldogul atyám. (a fuvolások ismét temetési szomorú éneket kezdenek s a fegyveresek fölvéve Agis testét indulnak.)

Leonidas. (keservesen) Leányom!

Khelonis. (atyja karjai közé szalad.) Atyám (ölelés.) Isten veled! (kifejtőzvéen férje mellé csatlakozik s Agis teste után megindul Kleombrottal.)

Kleombrot. Sparta halotti éneke.

Leonidas. (leánya után merengve.) Éljen boldogul Khelonis! Khelonis éljen boldogul! (szünet.) Ő boldogabb, mint én. Nekem semmi, senki sem maradt.

Panurgos. (előlép.) Én most is itt vagyok király!

Leonidas. Takarodjál szemeim előtt. Te elhagyál legnagyobb szükségemben. Takarodjál, mondom, a következő óra téged se lásson Spartában.

Panurgos. (félre.) Bukni a nagy férfiak sorsa. Tehát menjünk ismét száműzetésbe. Ez a világ hállája. Menjünk (el. Khelonis a távolban látszik amint atyjának kezével búcsút int.)

Leonidas. Éljen boldogul! Senki, senki! (meglátja a két kis gyermeket, mindeniket magához szorítja) Ti maradtatok egyedül szelíd bimbók a száraz ágon. Igen, én atyátok, anyátok leszek. (a temetési ének lassanként enyészik, a függöny csendesen legördül.)

SZEMELYEK:

BRANKOVICS GYÖRGY, szerb fejedelem.

GERŐ ISTVÁN } fiai

LÁZAR, szerb őrnagy a Brankovics-ház hű embere.

első.

Szerb főemberek } második.

harmadik.

SZERKEY JÁNOS, magyar vezér.

HUNYADI LÁSZLÓ.

II. MURÁT, török sultán.

CSÉLLÉRI, magyar.

BRANKOVICS, szerb.

BRANKOVICS GYÖRGY.

SZOMORÚJÁTÉK ÖT FELVONASBAN.

„Igen, behúnyvák a szemek mind,
melyekben egykor szerelemnek s gyű-
lölségnek szikrája lángolt “

Petőfi.

SZEMÉLYEK:

BRANKOVICS GYÖRGY, szerb fejedelem.

GERŐ }
ISTVÁN } fiai.

LÁZÁR, szerb öreg a Brankovics-ház hű embere.

Szerb főemberek }
 } első.
 } második.
 } harmadik.

SZÉKELY JÁNOS, magyar vezér.

HUNYADI LÁSZLÓ.

II. MURÁT, török szultán.

CSELEBI, meghittje.

Brankovics apródja.

Szerb hírnök }
 } első.
 } második.

Brankovics szolgálói }
 } első.
 } második.

Szerb fegyveresek }
 } első.
 } második.

Férfiak a népből }
 } első.
 } második.
 } harmadik.
 } negyedik.

 } ötödik.
 } hatodik.

Török tiszt }
 } első.
 } második.

Fegyveresek }
 } első.
 } második.

MARA, Brankovics leánya.

FRUZINA, dajkája.

Szerb nők }
 } első.
 } második.

A szultán rabnői }
 } első.
 } második.
 } harmadik.

Magyar hírnök.

Első }
Második } háremőr (feketék.)

Magyar-, szerb-, török fegyveresek, szerb nép, török rabnők.

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ FELVONÁS.

(A színpad a várnak egy benső terét mutatja, — a nézőtől bal oldalon a fejedelmi palota, jobb oldalon házak látszanak, ezek közt utczák, melyeken a színpalak közül a színpadra lehet jutni. Elöl, jobbra templom, ajtajához lépcső vezet — hátul várfal s ezentúl szabad kilátás.)

ELSŐ JELENET.

(Szerb nép, öregek, nők, gyermekek a várfalnál, hátul ágyú-dörgés.)

Első nő. Isten áldd meg fegyvereinket.

Első férfi. Az Isten áldása ott jár, ahol Hunyadi jár (egy pár ágyú lövés)

Más. férfi. (öreg.) Ez a magyarok ágyúja volt, mernék fogadni.

Harm. férfi. Nem ágyú volt ez, öreg barátom, hanem János apánk beszél a törököknek. Azt mondta most nekik, hogy ne bántsd a magyart. (ismét egy pár ágyúhang.)

Negy. férfi. Rajta magyarok, rajta szerb atyámfiai! (ágyú hang.)

Első férfi. No ez a törökök halottas éneke volt.

Harm. férfi. Az egész sereg mozgásban van. Úgy látszik egészen megtorolták a renyhe népet.

MÁSODIK JELENET.

Nép hátúl. Mara és Fruzina balról.

Mara. Óh Fruzina mint remegek e szörnyű és kétséges harczi miatt.

Fruzina. Bizzál gyermekem, édes Marám, népünk most győzni fog. A magyarok vitézek s Hunyadi maga egész sereggel fölér. Az Isten megfogja áldani a keresztyének fegyvereit ezen kegyetlen rablók ellen.

Mara. Te bizol és biztatsz engem is édes öreg dajkám, de engem rémes álmaim aggasztanak.

Fruzina. Az álmok, az igaz, Istentől vannak, s már sokszor beteljesedtek, — óh tudnék rá sok példát mondani. Épen azért gyermekem menjünk az Úrnak templomába. — Imádkozzunk atyáért, testvéreidért, s az ország szerencséjeért. Menjünk gyermekem. (menni akar.)

Mara. Én nem mehetek a templomba. Lelkem nyugtalan és izgatott. Félek, hogy könnyörgésem nem lenne olvan, milyennek lenni kell, félek, hogy az nem lenne kedves Isten előtt.

Fruzina. Mit beszélsz gyermekem? az imádság mindig kedves az Úr előtt és mindig hasznos.

Mara. Óh de én — te nem tudod — én félek, hogy rossz, bűnös lány vagyok.

Fruzina. Bohó gyermek! Te bűnös? hiszen te oly ártatlan vagy, mint a kis harmatcsepp a virágon, te senkinek sem vétesz, mint a galamb. Óh én ismerlek téged, hisz én növeltelek. Anyád Cantacuzén Iréne is kegyes és istenfélő asszony volt, — az Isten nyugtassa meg! Mi vétkeid lehetne néked, ártatlan virágszál.

Mara. Még is, még is jó Fruzina, lehetnek

vétkek, melyeket magunk sem tudunk, — te sem jó dajkám. Te még nem tudod miért mondom ezt.

Fruzina. Beszélj hát gyermekem! mi bajod?

Mara. Ezelőtt mintegy három hónappal történt az. Tudod, mikor a törökök azzal a nagy hadal jöttek, s a magyarok földjére ütöttek honnan a hős vezér őket vissza verte. A török sereg várunk körül táborozott. Egy reggel szobám ablakában állva gyönyörködtem a hosszú tarka vonalon, mely a távolban elterüle.

Fruzina. Tovább, tovább gyermekem!

Mara. Ekkor a török tábor felől néhány lovagot láték várunk felé léptetni. Elöl egy gazdag öltözetű férfi jött hófehér paripán. A mint pompájukat bámúltam, egyszerre ott termettek előttem. Én megijedtem, futni akarék az ablaktól, de nem voltam képes.

Fruzina. Különös. Talán atyádhoz jöttek?

Mara. Nem. Ilyesmiről semmit sem tudok. Midőn egészen a vár alá értek, a gazdag lovag föltekintett ablakomra és pillanataink találkoztak. Óh Fruzina, le nem irhatom minő volt e férfi! Nagy, fekete szemeiben szokatlan tűz látszott lobogni, halvány piros arcán annyi fenség és ábránd. Nem, ez arcot soha sem tudnám feledni. Akarnám azt Fruzina, szívesen akarnám, de nem vagyok képes.

Fruzina. (félre.) Szegény gyermek! De talán még nincs veszély. (fenn.) S mi történt aztán gyermekem.

Mara. A lovag oly mélyen nézett szemembe, mintha lelkemet akarta volna kiszívni, ekkor hirtelen elugrottam az ablaktól s remégve egy pamlagra vetém magamat. Mi történt azután oda künn a lovagok közt, nem tudhatom.

Fruzina. Hát ez az egész? Hát azon lovag valami bég, pasa vagy éppen maga a vezér lehetett,

bizonyosan a vár fekvését jött kémlelni, hogy a pokol tüze ott emészsze el, a hol van most.

Mara. Ne mondd ezt kérlek. De még nem mondtam el mindent. Én nem tudom minő rangú lehetett azon délczeg lovag. De nemesebb alakja magának a szultánnak sem lehet. Azt mondják, hogy Murát épp oly vitéz férfi, mint a minő ábrándos és szelíd. Ha ez így van: magát a szultánt sem képzelhetem más alakban. De ez még sem volt ő; — nem, nem, — az nem lehet s nem, is szeretném.

Fruzina. Miért mondod gyermekem?

Mara. Óh Fruzina, mert lásd, azon naptól fogva, majd minden éjen látom ez alakot. Sokszor viharos felhőben tűnik fel. Haragosan tekint körül, csak én rá néz nyájasan. Ilyenkor karjait felém nyújtja. Én rettegve futnék atyám és testvéreim oldala mellé: de ők egy percz alatt eltűnnek, lábaim megmerednek, s ő elragad magával messze messze. Majd szép, virágos kertben látom őt, s bár mint akarjam, nem szabadulhatok tőle. Óh Fruzina ezek nem üdvös álmok, s azért Isten ne adja, hogy ő a szultán legyen, mert így, azt hiszem, inkább rettegetünk az álomban jelentkező veszélytől.

Fruzina. (félre.) Szereti őt. (fenn.) Igen kedves gyermekem, ezek nem jó álmok. Bójtölj és imádkozzál, hogy az ég távoztasson el minden veszélyt hazátokról, mert óh irgalmas Isten, — minő idők ezek! Soha sem hittem, hogy ilyeneket érzünk meg. Imádkozzál édes gyermekem, ez a legjobb óvszer a kísértetek ellen. —

Mara. Imádkozni fogok édes dajkám. De mondd meg csak, valóban oly kegyetlen emberek ezek a törökök?

Fruzina. Az Isten szerelmeért? minő kérdés ez tőled gyermek! ocsmányok, elvetemültek, hitet-

lenek egytől egyig. Százzszorta rosszabbak, mint minden eretnekek, huszíták és rablók. Sátán fiai emberi formában. Uram fia, hát nem elég az a kárhozatra, hogy sok feleséget tartanak? Isten bocsá!!

Mara. No, de annyi ezer közül még is akad egy nemesebb lelkű. Hátha azon férfi, ki előttem megjelent nem oly kegyetlen?

Fruziņa. Hallgas gyermek, ne káromold az Istent. Ő is csak olyan mint a többi. Ha talán jó, becsületes lélek volna, még sem lehet jó, mert nem keresztény, s ez elég! Ki a mi hitünket lábbal tapodja, az egyenesen el van kárhozva. Ő is sok feleséget tart. Minő gyalázat, ezt sohasem engedhetném meg. (orgonaszó.)

Mara. Jól mondád, ez gyalázat. Jer kedves dajkám, menjünk a templomba, könyörögjünk fegyvereink szerencséjeért. (megindúl.)

Fruziņa. (mentében félre.) Mi lesz e szegény gyermekből!

Mara (félre) Igen, gyűlölöm kell őt, gyűlölni akarom. (el mindketten a templomba.)

Harm. férfi. (A várfalnál) A győztes sereg visszatar. (a várfaltól előbbre jönnek; a templomban ez alatt az orgona kezd játszani azután kevés időre kívül győzedelmi zenekar vág belé, mely sebesen közeledik.)

Mind. Jönek, jönek!

HARMADIK JELENET.

(Elől a magyar és rácz zászló, utána a zenekar győzelmi dalt hangoztatva. — Jobbról föllép Brankovics György Székely János s Hunyadi Lászlóval, aztán Gerő és István ezután Lázár és a fegyveresek. Brankovics Székelylyel, Hunyadi Lászlóval, fiaival s Lázárral a színpad előterén balra foglal helyet, a templomba bemenetel szabadon marad.

Miután mindnyájan bejöttek, a zenekar megszűnik.)

Mind. Éljen a fejedelem. Éljenek a magyarok!

NEGYEDIK JELENET.

Mara utána Fruzina. (kilépnek a templomból)

Mara. (az ajtóban megpillantva Györgyöt egy örömsikoltással hozzá rohan s karjaiba omlik.) **Atyám, kedves atyám!**

György. (keblére szorítja leányát.) **Édes jó leányom, kedves Marám, imádkozál érettünk, nemde? Lásd az ég meghallgatta imádat. Ősz apád és testvéreid sértetlenül jöttek haza. Öleld meg őket is, megérdemlik szeretetedet.**

Mara. Isten hozott testvéreim! (Gerőhöz lép.)

Gerő. Fogadd testvéri csókomat. (megcsókolja.)
Kedves Marám!

Mara. (Istvánhoz.) **Kedves öcsém! Hisz a te helyed inkább mellettem volna még, mint a táborban, annyi veszély között.** (megöleli.)

István. Óh nem, felbírom én már a fegyvert s meg merek próbálkozni egy-két török lándzsával. (ölelés.)

György. **Polgárok, hű jobbágyaim! Az igazságos Isten, ki védi az ártatlant, győzelmet adott sergünknek. A büszke ozman had vissza van verve a magyarokkal egyesült fegyvereink által. Ha majd ezért Istennek hálát adtok, ne feledjetek áldást kérni a magyarok királyára s Hunyadi Jánosra is.**

Mind. Éljen a király, éljen Hunyadi János!

György. Győzelmünk teljes volt. Hanem jól tudjátok, hogy egy csapással ily hatalmas ellenséget tönkre tenni nem lehet. Azonban bízom az erős Istenben, bízom vitéz népünk hazafiságában, s a hadöntő magyarok segélyében, hogy a nagy mű nem sokára be lesz fejezve, s vissza foglalt erősségeink bástyáin a félhold helyett nemzeti zászlónk fog lobogni. Most jertek és adjunk hálát az égnek győzelmünkért.

Mind. Úgy van! Imádkozzunk! (a nép templomban kezd menni.)

György. (fiaihoz.) Jertek gyermekeim (indúlnak.)

ÖTÖDIK JELENET.

Első hírnök. Előbbiek.

Első, második férfi. Hírnök érkezik.

Első hírnök. (jobbról)

György. Mi hírt hozasz?

Első hírnök. (Györgyhez lép.) Nagyságos fejedelem, a vár kapujánál két török követ kér kihallgatást, békét ajánlanak.

Székely. Ne hallgasd ki despota! Ne is bocsásd magad elé. Ez nem volna üdvös, nem jogos. Nem üdvös, mert a hitetlenek csak csalni vagy menekülni akarnak, midőn béke ajánlással jönnek. Nem jogos, mert te a magyar király védence vagy, tartományod Magyarország kiegészítő része; neked nem lehet a magyarok tudta, sőt beleegyezése nélkül békét kötni.

György. Való, hogy én szövetségese vagyok a magyarnak, de nem meghódított alattvalója; akaratomat királytok meg nem kötheti.

Lázár. Jól mondad nagyságos fejedelem. Ki kell hallgatni a követeket. Talán hasznos ajánlással jönnek.

Első, második férfi. (a nép közül.) Nem kell rájuk hallgatni. A Dunába velök.

Negyedik, ötödik férfi (a nép közül.) Ha békét hoznak, ki kell hallgatni!

Székely. Ám hallgasd ki fejedelem, de ha velök a béke iránt bárminő alkudozásokba ereszkednél, én tinnepélyes óvást teszek királyom s a nemzet nevében, s te lásd aztán, ha nem sokára segély és

barátság helyett a magyarok karja súlyosabb lesz rajtad mint a töröké.

György. Mit fenyegetődzöl?

László. Vitéz fejedelem, hallgass meg. Én még fiatal vagyok ugyan, de hazámat már képes vagyok szeretni, s ily viharos időben a fiatal is eleget tanulhat. Bátyám talán nyersen fejezte ki magát. Azt hiszem, szavai nem akartak többet mondani, mint azt, hogy a kereszténység közös ügye, melyért a magyarok és apám harcolnak, szent kötelességeddé teszi meg nem békélni a törökkel. Ezt saját érdeked is kívánja fejedelem. Ha ezenkívül bátyám szavai megbántottak, feledd el e nagy nap emlékezetére.

György. Jól beszélsz ifjú magyar, dicső apának nagy reményű fia. Nyugodjatok meg. Előbb fog a nap nyugot kapuján feltűnni, mint én feledjem, mivel tartozom fölséges királytoknak, ki az én királyom is, s a dicső nemzetnek, melynek én tagja vagyok. Nem akarom látni a követeket addig, míg a magyarokkal nem érkekeztek.

HATODIK JELENET.

Második hírnök. Előbbiek.

Néhányan (a nép közül.) Ismét hírnök érkezik (Más. hírnök.) föllép egyenesen Székelyhez megy s vele beszél valamit.)

György (ez alatt folytatja.) Menj, mondd meg ezt a küldőknek. Ez vég válaszom s további kíséreletekkel ne is vesztegessék az időt. (első hírnök) (el-megy.)

Gerő. (Györgyhez titkon.) A hírnök rossz újságot hozott nézd, mint elborúlt Székely arcza.

Székely (mintegy magában.) Szegény hazám.

György. Mi bántja lelkedet nemes magyar?

Székely. Albert, szeretett királyunk Budáról távozva utjában meghalt.

György. Meghalt? (félre.) Úgy vége minden reménynek. Szegény szerb hazám!

Székely. Fejedelem nekem rögtön távoznom kell, otthon szükség lesz jelenlétemre. Bocsáss meg, hogy ez ünnepélyen sem vehetek részt. (katonáinak jelt ad az indulásra, azok távoznak.)

György. Sokkal mélyebben érzem a nagy eseményt, mintsem tartóztatni akarjalak. Béke veled! (kezet szorítanak.)

Székely. Fejedelem, vedd úgy szavaimat, mikép derék öcsém magyarázta; maradj ezután is híve a magyarnak. E nemzet bár szerencsétlen, mindenkor megtudja jutalmazni a hűséget. Mert hiszen van még Hunyadija. Béke veled! (Lászlóhoz.) Jer öcsém siessünk.

László. (Györgyhez.) Fejedelem, még fogunk találkozni. Magyarországnak nem sokára ismét lesz királya! Isten veled! (Székely Lászlóval el jobbra.)

György. Isten veled derék ifjú. (magában) Az országban nincs király? A török most engedékeny volna. Talán szigorú is voltam a követek iránt.

Lázár. (titkon Györgyhez) Fejedelem a körülmény változott, hivasd vissza a követeket.

György. Jól mondd. Vezesd őket palotámba. (Lázár el jobbra, ezalatt a nép folytonosan távozik a templomba, melyben Székely elmentével megzendül orgona kísérettel az ének. — György ezalatt komoly gondolatokba látszik merülni.)

HETEDIK JELENET.

(Az ének alatt megjelen jobbról Murát és Cselebi. György s'utána Gerő és István Marával együtt a templomba indulnak. György a templomba lép. Midőn Murát előtt Mara el lép tekinteteik találkoznak.)

Mara. (félre.) Ő az!

Murát. (félre örömmel.) Ő az! (Mara és a többiek el a templomba.)

Murát. Cselebi ő volt az. Óh mily szép! Melyik országom érne föl vele?

Cselebi. Ő szép szultánom, s a tied lesz.

Murát. Meg kell tudnom szeret-e? Szerelme kell nékem nem csupán bírása. Jer, még sok végezni valóm van.

Cselebi. A tartomány tied, következőkép a kis galambnak is tiednek kell lenni; szerelme —? A szerelem azé, kié a hölgy.

Murát. Jer! (el a palotába az ének megszűnik.)

MÁSODIK FELVONÁS.

(Nagy terem Brankovics házában, fenékszíni és oldalajtókkal. Elöl balra az asztal, mellette egy pár nagy karszék, a falakon fegyverek.)

ELSŐ JELENET.

Mara és Fruzina.

Mara. (a fenékszíni ajtón sebesen s mintegy magán kívül bejő s a szín elejéig fut.)

Fruzina. (Mara után szintén a fenék ajtón jő.) Kedves gyermekem, miért futsz oly sebesen?

Mara. Óh dajkám, lábaim remegnek, s még is lelkem futni, menekülni késztet.

Fruzina. De hát mi történt egyetlen virág szálam? kiléptünk a szentegyházból, s te el kezdesz futni, mint a kergetett őzike, úgy hogy öreg lábaim alig követhetnek ide a terembe. Mi történhetett veled drága szép gyermekem?

Mara. Hát nem láttad, nem vetted-e észre őt?

Fruzina. Kit édes gyermekem? én sok embert láttam.

Mara. Midőn kijöttünk ott állott a lépcsőkhöz közel. Bizonyosan te is láthattad.

Fruzina. Ott is sokan állottak édes aranyom. Beszélj világosabban.

Mara. Ő volt, azon ifjú török, kit már egyszer említettem óh én megismertem, habár most más öltözet fedi is tagjait. Ő volt kedves dajkám.

Fruzina. Óh bizonyosan nem jól láttak szemeid. Ezek a hitetlenek mind egyformák, hogy a pokol égesse meg őket.

Mara. Nem Fruzina, az én szemeim nem csalnak. Midőn a templomba akarék lépni, egyszerre mellettem termett az idegen. Akkor azt akarám elhíttetni magammal, hogy tévedek, de most ismét találkozáom vele. Szemei felém voltak irányozva, mintha ma a falakon belől is folytonosan nézett volna. Most semmi kétségem, hogy ő az. Ezért siettem szemei elől. Óh Fruzina én félek ez idegentől.

Fruzina. És méltán gyermekem, e hitetlenek csak ölni, gyilkolni, rabolni s gyűjtogatni tudnak, elragadozzák a szüléktől gyermekeiket, a fiatal leánykákat, aztán nem érik be egy feleséggel, hanem tizet, húszat, százat is tartanak, pfúj, ocsmányság gyalázat, őrizkedjél tőlök kedves galambom!

Mara. Kérni fogom atyámat, hogy ne engedje őt szemem elé jönni. Úgy e ezt tegyem kedves dajkám.

Fruzina. Tedd azt édes gyermekem. Te jó leány vagy. Óh anyád Cantacuzén Iréne is ilyen derék erényes asszony volt. Ő császárok ivadéka vala, és te is az vagy aranyom, ezt el ne feledd.

Mara. Úgy hallám atyám jó. Rögtön beszélni akarok vele.

Fruzina. Távozzom gyermekem. Atyád tudni fogja, mit tegyen. Micsoda csunya, szemtelen ember is ez! Hitetlen kutya! (indúl.) Csak mondd meg atyád-

nak. Galád szemtelen nép, be nem éri egy feleséggel, hitványak, törvénytelenek. (jobbra el.)

Mara. (egyedül) Kicsoda ez ismeretlen? mit akar, hogy oly sóváran függeszti rám tekintetét. (szünet.) De mily bohó vagyok! mi aggaszt? Óh ő nem oly rossz mint a többiek, bizonyosan nem. Talán igaztalan is vagyok iránta, hisz még semmit sem vétett ellenem.

MÁSODIK JELENET.

Murát nyomában Cselebi (a fenék színi ajtón jönnek.)

Mara. (meglátja Murátot, egy fojtott sikoltással.) Hah! Ó az! (hirtelen jobbra elakar.)

Murát. (sebesen eléje lép.) Óh megállj, megállj!

Mara. (tétovázva megáll, félre.) Istenem mit tegyek!

Cselebi (félre) Itt nincs szükség tanúra. (el a fenékszíni ajtón.)

Murát. Óh Mara, mért akarsz futni előlem? Félsz talán, hogy látásod gyönyöre halált hoz reám? óh úgy ölj meg bűhös szemeid villámaival, csak hagyd, hogy láthassalak.

Mara. Bocsáss engem uram. Atyámhoz akarék menni.

Murát. Nem, nem, te gyűlölsz engem, azért akarsz távozni. Te megveted a proféta követőjét mert nem egy templomban imádkozik veled, nemde utálsz engem?

Mara. Nem uram, de — de — félek tőled.

Murát. Miért?

Mara. Ellenségei vagytok országunknak, házunknak, atyámnak.

Murát. Alláhra mondom, nem. Mint béke követe, mint örök frigy hirdetője jövök házatokhoz. Népem és — és a szultán többet ajánl, mint reményelhetnétek, többet, mint mennyit a vitéz magyarok minden erejük mellett kikúzdhattak volna részetekre.

Atyád, testvéreid büszkén, fejedelmileg élhetnek váraikban, népem nem fogja őket háborgatni, sőt védeni fogja minden megtámadó ellen.

Mara. Ha szavaid valók volnának, óh ha valók volnának!

Murát. Nem, hibáztam, nem azért jövök. E béke és frigy már kezemben van. Én téged akaralak látni, veled szólni, lelkem sugarait bemeríteni bájjaid tengerébe. Óh Mara, hosszú napok, hetek és hónapok után a fékezhetlen vágy tűzparipái ragadtak ide, mint a homokot ragadja szárnyain a fergeteg, mint a hajnal siet megtekinteni az éjben kinyílt rózsáit.

Mara. Uram, szavaid vagy ámitók, vagy én nem érthetem azokat.

Murát. Szeretlek Mara, — te legszebb koronája a természetnek, szűz gyöngye az öröm tengerének. Szeretlek hőbben, mint kelet virányait, miut a napot és dicsőséget.

Mara. Jaj, jaj nekem, ha szavaid valók.

Murát. Miért? Nem csak szeretlek, de esküszöm, enyémnek kell lenned. Bírnom kell szivedet, szerelmedet, az ég és föld e legnagyobb gazdagságát, mit csak Allah adhat; kész vagyok eldobni aranyaimat, gyémántjaimat, a tartományokat, melyek lábom elé görnyednek; mindent, mindent érted, bírásodért.

Mara. Vakmerő. Így csak egyetlen ember szólhatna, csak egyetlen egy merne szólni.

Murát. S ki volna az?

Mara. A szultán!

Murát. S ha az volnék?

Mara. Akkor tudd meg, hogy Brankovics leánya, az egykori keleti császárok ivadéka, előbb megtudna halni, semmint bármely hatalmas uralkodó rabnője legyen. (indúlni akar. Murát eléje lép) Ne tartóztass, tudd

meg, hogy bár ki légy, te most vendég vagy itt, én pedig a fejedelem s a házi úr leánya vagyok. (el balra.)

Murát. (egyedül.) Óh mi szép e méltósággal arczán! És ha minden hódítmányaimba kerülne is, enyémnek kell lennie. Lépteket hallok, Távoznom kell. (el a fenékszínen.)

HARMADIK JELENET!

György, Gerő és István, utánok Lázár (jobbról föllépnek.)

Gerő. Pihentesd öreg tagjaidat atyám!

György. Jól mondogd fiam.

Gerő. (a székhez vezet, György beleül.)

Lázár. (ezalatt félre.) A hatalmas oroszlán nagyon elagott.

György. Kedves gyermekeim, fontos dolgot kell tudtotokra adnom, mely részletekről terhes áldozatot kíván. Tudjátok, hogy a legutóbbi hadjáratban a magyarok segélyével győzelmet nyervén az ellenségén: a fényes kapu két követet küldve hozzánk ajánlatokkal. — Én a magyarok iránti kötelezettségemhez hű akarván maradni, nem hallgatám ki a követeket. Azonban miután Albert a legjobb király meghalt, és a magyar sereg visszavonult, kötelességem volt gondoskodni országomról s rólatok, szeretett gyermekeim. Meg kelle hallgatnom a szultán békeajánlatait. Ezek nem voltak reánk nézve lealázók. — Fiaim, a magyar nép vitéz, hatalmas, nagylelkű, szavatartó, ez igaz. Ámde Albert halála után ott vagy asszony fog uralkodni, vagy, mi még rosszabb, a nemzet egy része más királyt választ s az ország pártokra fog szakadozni. A szultán, ki nem kevésbé hős és nagylelkű, méltányos ajánlatokat tön; ő kész visszaadni váraimat, erősségeimet s ezeket maradékaim számára biztosítani. De fő feltétele igen súlyos.

A béke biztosítására gyermekeim egyikét kívánja kezesül udvarába. Ez az, mit mondani akartam, mit tudnotok kell. Most határozatok! Ősz atyátok most töletek vár tanácsot és segílyt, mert hiszen a ti jövőtök az, a mi kérdésben forog.

Gerő. Ne fogadd el a békét atyám! A török százszor ígér frigyét, hűséget, barátságot, s azt mindannyiszor hűtlenül megszegi.

György. E tanács későn jön gyermekem, most már nem arról van szó.

Gerő. Hogyan atyám?

György. A béke már meg van kötve, csupán aláírásom és az eskü hiányzik. A szó, az ígélet ki van mondva.

Gerő. Ezt nem helyesen tevéd atyám! Istennemre nem helyesen!

György. Minő szavak ezek fiam?

Gerő. Atyám, ne háborodjék fel szived, ha szavaim talán bátrabbak, mint a minőket eddig a fiú atyjának, a jobbagy fejedelmének mondott. Atyám, ha szivemben egy rellő volna, melyet meg nem illetett ősz hajszálaidnak s érdemeidnek tisztelete, irgalom nélkül kitépném azt. Ámde atyám, a fiú, ki atyját oly hön tiszteli, nem lehet hideg népe s hite iránt, s nem viselheti el a hűtlenség s hálátlanság égető bélyegét azon hatalmas nép irányában, mely nemes vérént ontá érettünk s a megváltó szent hitteért. Atyám, a magyar nemzet Isten után legelső oltalma vala országunknak; — mint bosszús cherub üzé ki fegyvereivel az ocsmány ellenséget határainkról. A magyar — de mit beszélek, hiszen atyám, te nemcsak Szerbország despotája vagy, hanem Magyarország egyik főbirtokosa, s mi mindnyájan azon nemzethez tartozunk. Atyám! Legyen hired, neved oly tiszta, mint hajszálaidnak hőszi ezüstje.

György. Gerő! Beszéded ingerel. Atyád és

fejedelmet vagyok. Meggondoltam, mit teszek; ellenségünk hatalmas, a béke pedig hasznos és kívánatos.

Gerő. Csak az lehet hasznos atyám, mi a becsület, hűség és hála sugalataival megegyez. Meg kelleneátkoznom az életet, ha hűtlenségen jólétet, lelkiösmeretlenségen szerencsét lehetne vásárolni. E szerencsét megvetném, mint bündíjt, mint gyalázatbért. (letérdel.) Atyám, térdeimen kérlek. Ha a magyar nemzet békét köt a közellenséggel, ám alku dozzál akkor te is; — a magyarok úgy is belefoglalják tartományunkat a fegyverszünetbe. De míg ez nem történik, szeretetemre, boldogságomra kérlek, atyám, ne szövethkezzél a kegyetlen ellenséggel.

György. Kelj fel. Már eddig is kimerítéd türelmemet. Akaratom változhatlan; visszalépés többé nincs. Így kívánja ezt becsületem, a tartomány és családom java. Itt csak az a kérdés, melyik menjen el közületek, mint kezes, a szultán udvarába. Gyermekek! ne feledd, hogy itt nem csak atyád, hanem fejedelmet előtt vagy, ki rendelkezik és parancsol.

Gerő. És te gondold meg atyám, hogy ki most előtted térdel, az nem csupán jobbágyod, hanem a fejedelem fia, — a keleti császárok ivadéka. Gondold meg, hogy azon ifjú egyszermind magyarországi főúr, és mint ilyen védője, megtartója fejedelmi hatalmadnak.

György. (feláll.) Ki ez itt, ki szemembe így merészel szólani? Az én fiam? Saját vérem? Az nem lehet!

Gerő. Atyám, keblemet talán megöli a fájdalom, hogy így kelle föllépnem ellened. Lehet, hogy az ég haraggal fordul el tőlem; de atyám, vannak magasabb tekintetek, mint a gyermeki kötelesség és az atyák is hibázhatnak. Te fejedelem vagy, tehetsz, amit akarsz, s a nép védeni fogja eljárásodat.

Ámde kimondom, és esküszöm, hogy én nem leszek részeden. Én gyűlölője, ellensége vagyok a töröknek. Én harcolni, vívni fogok ellene utolsó csepp véremig. Ha te szövetséget kötsz, én nem, s annyival kevésbé fogok e szövetség záloga lenni. Nem, nem, és ha százszor volnál is atyám, még sem mennék a vad néphez kezesül. Váljunk el inkább. — Atya és fiú kövessenek más utat. Túl a Dunán a hatalmas magyar sergek táboroznak. A dicső Hunyadi örömmel fog engem harcosai között szemlélni, s vagy kiküzdöm elvem helyességét, vagy legalább véremmel fogom lemosni atyámnak a magyarok ellen elkövetett ezen hitszegését.

G y ö r g y. Menj örvöngő! De atyád áldása nem fog kísérni hálátlan utadon. Menj s adj hálát Istennek, hogy ősz apád remegő keze meg nem büntet. — Ne tégy értem semmit. El sem fogadnám azt. Távozzál szerencsétlen.

I s t v á n. (előbbre lép.) Atyám, édes testvérem! Én még ifjú vagyok, de talán a szeretetnek nincs szüksége az érett évek okosságára, hogy helyesen cselekedjek. Atyám, szívem izekre szakad, midőn e természetellenes versengést hallom. A nagy lelkek követhetnek különböző utat, de nem szabad egymást gyűlölniök. Atyám, az én testvérem jeles, bátor és vitéz. Ő a te nagyságodért és népünk szerencséjeért lángol. Ő nem vélekedik balúl felőled, s tiszteli ősz hajadat. Testvérem, atyánk a kénytelenségnek enged, s te fiatal hevedben nem gondold meg a vaskezü kényszerűséget. Atyám, bocsáss meg testvéremnek. Gerő! kérd az atya jóságát, mely mindenkor kész a gyermeknek megengedni. Óh mily rettentő meghasonlásban látni atyát és fiút. Atyám, testvérem, béküljetek ki.

G y ö r g y. Soha, Soha!

Gerő. Én kész vagyok atyámnak megcsókolni

még lábnyomait is: de a törökök rabszolgája nem leszek soha.

István. Atyám, a fiúi szeretet majd győzni fog az okosságon. Te atyám szövetséget kötöttél. A szultán kezest kíván gyermekeid közül. Íme atyám én ifjú vagyok, különben sem sokat használhatok neked. Én fölajánlom magamat kezesül.

György. Óh fiam! Te gyöngé, gyámoltalan vagy, hogyan bocsássalak téged?

István. A jó Isten védni fog. A szultán — úgy hallom — nagylelkű.

Gerő. Atyám, csak nem fogod engedni, hogy az ártatlan ifjú a durva ellenség hatalmába kerüljön?

György. Ne beszélj erről kedves fiam! István.

István. Atyám, Gerő megtagadhatta az elme-netelt, mert ő nagykorú, szabad férfi, nekem nincs akaratom ellened, csupán esdeklésem; mondd, mikor indulunk?

Gerő. (Istvánhoz lép, megöleli.) Jár karjaimba kedves testvér. Ha az ég mennydörgésben küldte volna a parancsszót, még sem lett volna képes határozatomat megingatni. De jól mondad öcsém, hogy a szeretet erősebb mint az ész. Te itt maradsz, én fogok elmenni.

István. Nélkülem nem. Én utánad megyek, ha nyilván nem; titokban.

Gerő. És én nem engedhetem, hogy egyedül menj. Bátyád veled lesz és védeni fog, ha szükséges lesz.

György. Ismét előbbi jó fiamra ismerek.

Gerő. Inkább kész volnék kitépni szívemet atyám, semhogy e gyöngé védtelen fiút elmenni hagyjam egyedül.

György. Fiam Gerő! szívem úgy el van szorúlva, talán keményen is bántam veled? mit mondtam fiam? nem emlékszem. Óh fiam, ne ved meg öreg apádat!

Gerő. Atyám, én voltam irántad igaztalan. Egyedül én. Bocsánat atyám!

György (kiterjeszti kezeit.) Szívem már megbocsátott, nem bán — tot — tál — meg. (zokogva átöleli Gerőt)

Gerő (apja keblére vetve magát.) Atyám, a szerencsétlen császári ivadék nem fog elveszni. Nézd, az ég mint örül látva, e jelenetet!

György (Lázárhoz.) Menj, menj Lázár, hívd a főurakat, hadd adjam tudtokra a történeteket. (Lázár el jobbra.)

György. Fiaim, e határozat részletekről nincs akaratom szerint, s nem valék arra elkészülve. De megnyugszom abban, mert szükségesnek látom. Gyermekeim, higgyetek nekem, nem tagadhatom, hogy országomra nézve én a török szövetségben nagyobb biztosságot látok, mint a magyarban. (Gerő fejét rázza.) Fejedet rázod Gerő? Jól van fiam, tapasztalni fogod. Én keresztény vagyok és magyar is, szívem, hajlalom e nemzet felé vonz; de hol az ország sorsa egyes hűbéresek érdekétől vagy szeszélyétől függ, ott soha nem oly szilárd a hatalom, mint a hol a gyepelöt egyetlen személy tartja vaskezében.

Gerő. Oh ne mondd, ne mondd atyám! szívemet zúzod szét. Nem úgy van. Istenemre nem úgy van.

György. Jól van fiam, nem vitázok veled, e rövid idő nem versengésre való, — hanem, hogy a szeretet búcsú szavait mondjam el hozzátok. Legyetek áldottak, (a két fiú két felől atyja elé térdel.) legyetek boldogok, legyetek vigyázók, eszélyesek! Szeressétek egymást, mint eddig szerettétek. Gerő! te az idősebb vagy, helyettesítsd atyádat öcsédnek, István, te mint ifjabb, engedj bátyádnak, hallgass tanácsára, s bízzál benne, ő szeret s védni fog. Én öreg vagyok, napjaim megszámtíják. Ha távolléteket alatt meghalnék.

István. Óh ne beszélj így atyám!

György. Mi van írva a végzet könyvében, nem tudhatjuk, Gerő, mint idősebb testvér, te öröklended a fejedelemséget. Óh ekkor szeressétek egymást még jobban, mint eddig szerettétek; fel ne oszszátok a tartományt. A nép, mely részekre szakadt, menthetlenül el van veszve. Azt hiszem eleget mondtam; ha kebletek fogékony, nem fogjátok feledni szavaimat.

Gerő. Szívünkbe véstük azokat atyám. (felállnak.)

György. Jőnek!

NEGYEDIK JELENET.

Szerb főemberek a fenékszínen jőnek. Előbbiek.

György. Hiveim! örömmel látlak e fontos pillanatban fejedelmi székem körül. — Hallgassatok meg. Dicső Albert király halála után a magyar sereg rögtön kivonulván földünkről, ki voltunk és ki vagyunk téve a törökök boszújának. Váraink nagyobb része mindeddig a szultán kezében. Helyzetünk kétes, sőt reménytelen. Ily körülmények között érkezett a portától hozzánk követség, mely illó feltételek alatt békét és szövetséget ajánl. A szultán igéri visszaadni elfoglalt váraimat, kivonni a tartományból seregeit, s békén hagyni e sokat zaklatott, kis hazát, azon kikötés mellett, hogy kezesekkel biztosítsam a frigyet. Hiveim szóljatok, helyeslitek-e ezen békeművet?

Első főember. Nagyságos fejedelem! Gyermekeink elég régen gyilkoltatnak, rokonink, leányaink elég régóta hurczoltatnak rabságra. Adj nekünk békét, ez a mi kívánatunk is.

Mind. Igen, békét kívánunk mindnyájan.

György. E szerint nézetünk, óhajunk egyezik. Hiveim! én nem csak ura óhajtok lenni népemnek, hanem atyja is, tehát elül kívánok menni önmegtadásban és áldozatban is. A szultán tekintélyes kezeseket követel a béke s hűség megerősítésére. E terhet az én családom vette magára. Ime két gyermekem fog elmenni Muráthoz megpecsételni a frigyet, ők hozzák ez áldozatot a hon nyugalmának.

Első főember. Dicső fejedelem, e ritka nagylelkűség csak mélyebben kötelezi a szerb nemzetet, hogy hozzád és családodhoz a végső leheletig hű legyen.

Mind. Éljen a fejedelem és derék fiai.

Első főember. És legyen e béke állandó s szilárd, hogy alatta fölvirágozhassék szegény hazánk!

György. Amen!

ÖTÖDIK JELENET.

Murát, Cselebi, előbbiek

Murát. Nagyságos, fejedelem, a győzhetlen szultán nevében felszólítunk, akarod-e teljesíteni a közünk létrejött békefeltételeit.

György. Üdvözlöm a szultán küldötteit. A békepontok aláírják. Hozzátok elő az okmányt. (Lázar el jobbra.)

Murát. És a béke kezesei fejedelem?

György. Ime fiaim, atyai szívemnek legdrágább kincsei fognak szultántok udvarába menni. Reménylem, ez áldozattal meglesztek elégedve.

Murát. Nincs semmi ellenvetésünk.

Lázar. (elhozza a békepontokat és két apród által egy kis asztalt, melyen a biblia van, középre helyeztet.)

György. (fólkel, a szín közepére jő, kezét a bibliára teszi.) Én Brankovics György, Szerbia despotája es-

küszöm a szentháromságra, hogy a törökök szultánjával kötött békét és szövetséget hűségesen megtartom s másokkal is meg fogom tartatni.

Murát. Most halljátok az enyémet. Én II. Amurát, a törökök szultánja —

Mind. (csodálkozva.) A szultán?

György. (meghajol.) Óh uram! e kegyelem!

Murát. Igen, személyesen akarám e békét megerősíteni. Én II. Amurát, a törökök szultánja esküszöm az egy élő Istenre, Alláhra s annak egyetlen igaz prófétájára, Mohamedre, hogy ez általam most kötött békefeltételeit megtartandom s vezéreim, pasáim s minden rabszolgáim által megtartom. Alláh és a próféta úgy legyen ez életben s élet után nekem irgalmas.

György. Hatalmas szultán! Ez legszebb nap életemben.

Murát. S nekem gondom lesz rá, hogy egykor legboldogabbnak is mondd azon napot, melyen a félholddal szövetkeztél.

Gerő. (félre.) Óh most még jobban félek ügyünkért, magam sem tudom, miért.

HATODIK JELENET.

Mara utána Fruzina (a baloldalról sebesen jönnek.) Előbbiek.

Mara. (hirtelen atyjához fut.) Atyám, való-e, mit e pillanatban hallék, hogy testvéreim —?

György. Igen leányom, ők a nagy szultán udvarába fognak menni a megkötött béke kezességül. —

Mara. Atyám mit cselekvél. Óh kedves testvéreim. (megöleli őket.)

Murát. (Cselebihez titkon.) Minő szép arczán a fájdalom.

Cselebi. (szintén titkon.) Testvérei kezeid közt vannak. — Őt is nemsokára bírni fogod.

Mara. Óh atyám, nem hiában féltem én ez embertől, ő csak azért jött, hogy családi boldogságunkat széttépje.

György. Leányom, vondd vissza szavadat, ő maga a mi kegyelmes szultánunk.

Mara. (félre.) A szultán? Óh most igazán szerencsétlen vagyok. (kívül két ágyúlövés hallatszik.)

Murát. Fejedelem, e hang engem távozásra int.

György. Kegyelmes úr! legdrágább kincseimet adtam kezédbe. Légy helyettem atyjok.

Mara. Óh testvéreim, édes jó testvéreim!

Gerő. (megöleli Marát.) Légy ápolója atyánknak! mit ő vele teszsz, érettünk teszed.

Mara. Óh Gerő! büszkesége családunknak, mi sohasem látjuk egymást!

Gerő. Bízzál Istenben. (elvál Marától, a főemberekkel kezét szorít.)

István. (megöleli Marát) Drága testvér, szereteted angyalként fog messze utamra kísélni.

Mara. Óh szívem legdrágábbja, ne menj el, ne menj el. (ismét két ágyú lövés)

Murát. Induljunk.

Gerő. (karjait kiterjeszti.) Isten veled atyám! Isten veled hugom!

István. Legyetek boldogok, legyetek áldottak hazám csendes hajlékai. (indul Murát és a két ifjú)

György. Gyermekeim, áldásom veletek!

Mara. Ők nem gyermekeid többé atyám! (atyja keblére borúl)

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

Cselebi (egyedül, ólálkodva körültekint.) Nem hiába nem hittem én e fajnak soha. A nép egyrésze már is a magyarokhoz pártolt, s ezt azonnal is megizentem a szultánnak. Semmi kétség, hogy e hitszegést a vén fejedelem titkon bizonyosan pártolni fogja, habár nyíltan rosszalja is. Leszük el. (körültekint s el jobbra.)

MÁSODIK JELENET.

György utána Lázár.

György, (jöttében.) S a magyar sereg átlépte a Dunát, azt mondják?

Lázár. Igen, uram!

György. (mintegy magában.) Óh jaj! szegény gyermekeim! (leül a székbe.)

HARMADIK JELENET.

Apród, főemberek, előbbiek.

Apród. (a fenékszíni ajtón belép.) A tartományi tanács küldöttei.

György. Jöhetnek. (apród kilép, főemberek mintegy öten a fenékszíni ajtón belépnek, meghajolnak.)

Első főember. Üdv és szerencse a fejedelemnek!

György. Üdv és szerencse a nemzetnek! Mi a kívánságtok?

Első főember. Nagyságos fejedelem! Mi a tartományi tanács küldöttei vagyunk. Tudjuk minő áldozatot hozál a békének, saját gyermekeidet, házad zöldelő csemetéit adtad kezesül a tartomány és nép javáért. —

György. (mintegy magában.) Igen, leszakasztottam őket keblemről.

Első főember. Akkor a körülmények valóban ily áldozatot javasoltak. De azóta a dolgok állása megváltozott. Most Magyarorszáiban egy tüzes nagy reményű király parancsol, Lengyel László személyében, s Hunyadi mint fél Isten röpül győzelemről győzelemre. A magyar zászlók fényes diadalok közt járnak meg a török tartományokat. A fiatal tettszomjas király a csaták nagy mesterével együtt most is túl van a határokon, s téged is felszólítanak a csatlakozásra, kérésünk tehát ez: fogadd el a felhívást, s egyesítsd a magyarokkal vitéz harcosainkat a törökök ellen.

György. Mi ez? Jól hallottam?

Más. főember. Igen fejedelem, ez a tartományi tanács kívánsága, — az egész nép óhajtja e hadjáratot.

György. A tanács nem tudja mit beszél, a nép nem tudja mit kíván, mi békét kötünk a törökökkel: megszeghetjük-e azt azon büntetés nélkül, melylyel az ég az esküszegőt sújtaná?

Első főember. A török nem teljesíté a szövetség feltételeit. Még számos váraink vannak kezében. Ezeket most vissza szerezhethük becsülettel, dicsőséggel. Egész Európa fog bennünket csodálni, magasztalni, míg ellenkező esetben gyalázat, gyávaság s árulás vádjá lesz osztályrészünk mindenek szemében. —

György. Elég. Kihallgattalak. Mondjátok meg a tanácsnak, hogy Brankovics György, Rácország despotája nem játszik esküjével. Ez válaszom.

Harm. főember. Fejedelem, gondold meg, hogy ha kérésünket el nem fogadod, a magyar keményebb ellenség lesz a félholdnál is. Gondold meg, hogy e kívánat az egész tartomány kívánata.

György. Vakmerők! mi vagyok én itt. Rabszolgátok ül e széken, kire az esküszegést ráparancsolhatjátok. Festett báb, vak eszköz vagyok én kezetekben?

Első főember. Fejedelem, mi kötelességben jártunk. —

György. Mindent föláldoztam értetek, szívem legszentebb zálogait adtam oda, és ez a köszönet? ha a vén fejedelmet nem tekintitek, kimélnétek a szerencsétlen apát.

Más főember. Óh fejedelem, mi méltányoljuk nagylelkű tettetét s nem feledkezünk régi fényes érdemedről sem.

György. Ez már helyes beszéd volt. (leszáll a székről s a főemberek felé megy.) Apák vagytok-e ti? Tudjátok-e, mit tesz az, midőn két szép gyermek, a ház csillaga idegen hatalom kezében van, mely egy kis gyanúra irtózatot boszút vehet a szerencsétlen apán. Óh én már most is félek gyermekeimért! Ha titkos árulók —. Azért nem mint fejedelem, de mint apa kérlek benneteket, változtassátok meg a tanács szándokát! Irtóztató lenne, ha a szultán csak ennyit is meghallana; s pedig körül vagyunk véve kémeivel. Nem azért van-e itt Cselebi, hogy bennünket szemmel tartson? Kérlek azért, hallgassatok e boldogtalan kívánattal! Ha ti mellettem lesztek, mellettem lesz a nép is. Menjetek, menjetek.

Első főember. Mindent elfogunk követni fejedelem. Távoznak (meghajtják magukat s el.)

György. Hálátlanok, ezerszer hálátlanok. Nem, nem foglak elhagyni gyermekeim, ha mindjárt ég és föld ellenem esküszik is. Hagyjatok el mind. A nép velem lesz, az nem oly hálátlan, mint e büszke urak, kiket magam emeltem fel a porból. A nép enyém, azt tudom.

Nép. (kivül.) Éljenek a magyarok! Halál a pogányokra.

György. (figyelve.) Mi ez ismét?

Nép. (kivül.) Halál rájuk! halál pártjokra!

NEGYEDIK JELENET.

Cselebi (a fenékszínen sebesen jő.) Előbbiek.

Cselebi. (Brankovicshoz szalad.) A nép halált kiált a törökökre. Fejedelem, te oltalmazni tartozol a szultán követét.

Nép. (kivül az ajtó előtt.) Veszszenek a törökök!

György. Hah, kárhozat! (kardját kirántja.) Hol vannak őreim?

Cselebi. Őreid szét vannak szórva; vagy tán maguk engedtek a népnek.

György. Ördög s pokol! Ne félj! még fel bírom emelni kardomat. Várjatok csak! (kivont karddal indul.)

ÖTÖDIK JELENET.

(Különféle rangú egyénekből álló népcsoport közepén fölemelve hozzák a magyar hirnököt, ki kezében véres kardot tart)
Előbbiek.

Mind. Éljen a magyar!

György. Minő aljas merény ez?

Első a népből. Dicső fejedelem, mi nem jövénk semmi rossz szándékkal. Csupán annyit akarunk

mondani, hogy mi a magyarokkal akarunk tartani. Vezess a pogány ellenség ellen.

Mind. Halál a törökökre!

György. Alávaló rablók, tigrisek!

Másik a népből. Mi nem vagyunk azok, fejedelem! Egy magyar hirnök elmondá, hogy Hunyadi és a király — —

Mind. Éljen, éljen.

Harm. a népből. Hogy Hunyadi és a király a törökök földén üzik az ellenséget. Mi sem akarunk tölök elmaradni. Mi harczolni akarunk, vezess a törökre!

György. Mit? Ti kényszeríteni akartok engem? Lépjen elő, a ki azt akarja, hadd vágjam ketté hitvány koponyáját. Elfajúlt söpredék! Előbb szétomlik a világ, hamarabb válik e kard kezemben kővé, mintsem fejedelmi méltóságom és hatalmam így meggyaláztassék.

Hirnök. (ki ezalatt leszállott a nép válláról s György elé lép.) Fejedelem! tartsd fenn méltóságodat, hatalmadat; senki sem akarja azt megtámadni. Én csak izenettel jövék hozzád dicső királyunk Ulászló és Hunyadi táborából, a magyar sereg győzelmet győzelemre tetéz, és e véres kard által harczra felszólít téged is fejedelem, mint magyar főurat, szép seregeddel táborunkhoz csatlakozni, hogy együtt kiűzhessétek a kereszt ellenségeit Europa virágos mezeiről.

Mind. Igen, ez a mi akaratunk is.

György. (a hirnökhöz.) Mondd meg a királynak és Hunyadinak, hogy Brankovics György békét kötött a törökkel, s azt meg nem fogja szegni soha. (a néphez.) Ti pedig ne kérjétek, ne lázongjatok, mert hamarabb lefognak hullani az égről a csillagok, mintsem akaratomat másokénak alárendeljem.

Néhányan. (az ajtónál.) Bocsássátok. Helyet a szolgának.

György. Ki az?

HATODIK JELENET.

Első szolga. Előbbiek.

Első szolga. (átfutamodik a csoporton s Brankovics elé jő, meghajol.) Fejedelem!

György. Mi ez? Jól látnak-e szemeim? Te azon hű szolga vagy, kit fiaimmal küldék el. Hogyan? Honnan jösz?

Szolga. Nem magam jövék fejedelem! egyik fiadat visszaküldé a szultán.

György. (örömmel.) Fiamat? Visszaküldi? áldott legyen a nagy szultán! De melyiket? Gerőt úgy-e, vagy Istvánt?

Szolga. Uram, meg kell mondanom, hogy fiad nem azon állapotban érkezett vissza, melyben téled távozott.

György. Hol van? vezesd hamar ide.

Szolga. Uram.

György. Mit mit? Te késlekedel?

Szolga. Fejedelem, légy erős lelkű —

György. Életben van?

Szolga. Igen uram, de —

György. Semmi de. Fiamat ide, hogy soha többé el ne váljon tőlem.

Szolga. A nagy vezérnek azt hozták hírül, hogy te ismét a magyarhoz pártoltál — és —

György. Nos? Mit és?

Szolga. S e hirre fiadat szemeitől megfosztották.

György. Ah! Hazudsz rabszolga! vond vissza szavadat, különben kikergetem hitvány testedből még hitványabb lelkedet. (kivont karddal a szolga felé megy.)

Szolga. Uram, örömmel adnám éltemet érte, ha nem volna való, amit mondék. —

György. Nem, nem. A szultán azt nem tehette! ezt az ég, a sors, az Isten nem engedhette meg! Megfosztva? Szemei világától? (kezét szívére nyomja.) Jaj, jaj nekem! lassan, lassan! az egyik fiam mondad. Melyik? Megállj, megállj, ki ne mondd. Ha Gerő volna? ő már erősebb, ő már elbírná viselni balsorsát. Nem, nem! Gerőt nem adom, ő büszkeségem, támaszom. De hát István? Hiszen ő el sem viselhetné ez iszonyú kínt. Melyiket sújtottad hát retentő büntető hatalom?

HETEDIK JELENET.

Gerő (két szolgától vezetettve, a fenékszíni ajtón megjelen.)
Előbbiek.

Gerő. (az ajtónál megjelenve.) Édes atyám!

György. (fölriadva.) Ez az ő szava. Hol van?
Hol van?

Gerő. (előbbre jő.) Atyám!

György. Fiam! (eléje segítik.)

Gerő. Hol vagy atyám? nem látlak.

György. (keblére szoritja) Fiam!

Mind. Irtóztató!

György. (főlemelkedik) De nem, ez álom! ez varázslat. (felkapja kardját.) Fiam, nézd csak, mi van itt kezemben? úgy-e látod?

Gerő. Nem látok semmit atyám.

György. Nyissátok föl az ablakokat, hogy bejöhessen az ég világa, hisz oly sötét van, hogy magam sem látok. Nézd fiam, nézd, úgy-e látod?

Gerő. Semmit, semmit atyám!

György. Tehát való? jaj, jaj nekem! gyermekem! ne csüggedj el. Hisz te azért az én gyermekem vagy. Fejedelmi vér. Bátran fiam, te azért az én szívem szülötte vagy.

Gerő. Atyám! mi nagyon szerencsétlenek vagyunk.

György. Hol van testvéred az én szelíd Istvánom?

Gerő. Különválasztottak bennünket, s azt hiszem ő semmit sem tud szerencsétlenségemről.

György. Menj fiam, pihend ki magadat. Vezessétek el.

Gerő. Óh, atyám! soha sem fogom többé látni fejedelmi arczodat. (elvezetik.)

György. (utána néz.) Oly szép, oly vitéz, oly nagylelkű! Ő volt hatalmam támasza. És most élő halott. Mily nemes tüzzel vitázott velem! s én szívtelen, vén apa oda dobtam őt a tigrisek barlangjába. (zokog.) Rettentő bíró, ki oda fenn vagy, miért nem vetted el inkább az én szemem világát! miért nem az én életemet, melynek ezentúl minden gondolata átok és kárhozat.

Lázár. (Brankovicshoz.) Nagyságos úr! vedd elő nagy lelkedet, maradtak még jó gyermekeid! gondold házad legszebb virágára, szép leányodra, s gondold kisebbik fiadra, István herczegre, ők kárpótolni fogják veszteségedet. —

György. Igen, igen, hisz még él az én kedves fiam István, úgy-e bár ő még él, és semmi baja? Óh bár itt volna, igen, igen? Ah Istenem! bocsáss meg, hisz még él az én nagyreményű Istvánom.

Népből egy. Ismét egy hirnök érkezik.

György. Ne jöjjön nekem többé, ne jöjjön.

Másik a népből. Egyik szolgád uram.

NYOLCZADIK JELENET.

Második szolga. Előbbiek.

Más. szolga. (a fenékszíni ajtón jő, s a nép közt előre jő.)

György. Ki vagy te?

Más. szolga. Hú cseléded uram, ki ifjabb gyermekeddel kísérlőkép utaztam.

György. Ne jőjj elé! szakadjon rád az ég, nyelje el a föld ijesztő alakodat, vagy légy néma, mint a sír! Ne szólj, ne halljam hangodat.

Más. szolga. Óh bár úgy lehetne uram; de ha én nem szólok is, beszél a valóság.

György. Némulj el mondom, nem akarok halni semmit.

Más. szolga. A mint parancsolod uram.

Lázár. Óh uram, légy erős, légy nagy! ű.

György. Jól van. Tehát — igen — halljuk! várakozzál. Óh szívem, hogy nem tudsz megszakadni! Hát — hát — beszélj. Te fiamtól jősz, az én Istvánomtól. Csak lassan, lassan: vissza hoztátok őt?

Más. szolga. Igen nagyságos fejedelem.

György. Itt van? és — és úgy-e? úgy-e?!
(szava elakad.)

Más. szolga. Siralmas állapotban, uram a szegény ifjú herceg világtalan.

György. (leroskad, Lázár felfogja.) Ő is, ő is. (alig hallhatólag.) És — én meg nem halhatok, meg sem örülhetek. (karszékre teszik.)

Más. szolga. (súgva Lázárhoz.) Itt hozzák őt uram.

Lázár. (szintén lassan mondja.) Most ne, — Most ne! mondd, vigyék más terembe

István. (kivül.) Atyám, atyám! hol vagy?

György. (feleszmél) Megyek fiam, megyek, eresztetek!

Lázár. Kegyelmes úr — kérek!

KILENCZEDIK JELENET.

Istvánt két szolga bevezeti. Előbbiek.

Más. szolga. (eléje siet s az ajtóban egyik szolga fülébe súg)

István. Istenem! Mondjátok meg ős atyámnak, hogy csak azon feltétellel fogok keblére borúlni, ha megígéri, hogy erős lélekkel viselendi gyászorsómat.

György. Óh fiam, egyetlen fiam!

István. De hisz ő itt van, talán már meg is látott, úgy-e? Óh jó atyám, kérek, ne ess kétségbe sorsom felett, mert úgy boldogtalan leszek. Neked még van egy vitéz fiad, kinek bizonyosan semmi baja sincs. Ő fog öregséged támasza lenni. Igéred meg, hogy nem sírsz, nem átkozódsz.

György. (félre.) Még semmit sem tud bátyja sorsáról. (fenn.) Igérem fiam, — igérem.

István. Hol vagy hát atyám?

György. (erőt vesz, Istvánhoz tántorog, átkarolja.) Itt vagyok gyermekek. (ölelés.)

Magy. hirnök. (félre.) Hol van a gyűlölet, mely könnyekben ne olvadna föl ezek láttára. —

István. (fölemelkedik.) De te sírsz atyám. Kérek, légy nagylelkű. Én úgy is csak gyenge gyermek voltam. Bátyám elég lesz neked a boszúállásra. Ne sírj, mert úgy boldogtalan vagyok.

György. Nem sírok fiam, nem!

István. Majd elbeszélem történetemet. Óh én nem estem kétségbe. De most vezessetek szobámba. Pihenésre van szükségem. Menjünk.

György. Vezessétek!

István. (vezettetik.) Aztán ne aggódjál, ne sírj (el balra.)

György. Ne sírjak? Aludt-e ki valaha az égen két ily szép csillag? De igazad van gyermekek, többé nem sírok. Vissza nyomorúlt, sós cseppek! Az apa nem csak sírni tud. Inkább apadjatok ki vén szemek, semhogy többé egy könnyet ejtsetek! Itt már ezentúl nem könnyek kellene.

A pród. A tanács küldöttei.

György. Hah éppen jókor! jertek, jertek!

TIZEDIK JELENET.

Tanács küldöttei. Előbbiek.

Első tan. küld. Nagyságos fejedelem! Kivánatod szerint a tartomány fő emberei megfontolák helyzetedet s megegyezve nézetekben nem kívánják többé a háborút a török ellen.

György. Nem kívánják? és én kívánom, akarom azt.

Más. tan. küld. Hogyan fejedelem, jól hallottuk-e?

György. Ne kérdezzetek, ne szóljatok, mert az ég nem adott az embernek szót, mely kifejezhesse okaimat; mert hallatára megfagyna véretek.

Egy a népből. Óh fejedelem, haragod méltányos és igazságos.

György. Van-e joga az égnek büntetni a mérgekeverőt, az apagyilkost, ha nekem nincs? Hol van fegyverem? Adjatok nekem fegyvert! Szétszaggatom, izekre vágom a gyilkost. El! el! (rohanni akar.)

Lázár. Uram, gondold meg, hová mégy cél nélkül. (eléje állva.)

György. (mintegy eszmélve) Igaz! hisz ő meszsze van. De fölkeresem őt, habár az ég túlsó sarkára bújdosna is! Kirántom ágyából, gyermekei közül, és ha meghalt, fölkaparom a sirből, és széttépem teteit. Isten, ha ennyire büntetsz, tégy egészen eszeveszetté, örültté, fenevaddá.

Mind. Követünk mindnyájan! (kívül katona zenekar, magyar induló hangzik és közelg.)

György. Mi ez? minő hangok ezek?

TIZENEGYEDIK JELENET.

Apród, utána nemsokára Székely János, és magyar fegyveresek. Előbbiek.

Apród. (a fenékszínen jő, Brankovics elé fut.) Uram! a nép a magyar fegyveresek előtt felnyitotta a várkapukat s a király serege közelg palotád felé.

György. Hah! Kedves vendégek, éppen jókor! A boszú Istene küld benneteket.

Mind. Éljen a magyar.

Apród. A magyar vezér.

Székely (egy magyar zászlóval utána fegyveresek bejönnek, Székely Brankovics felé jő.) Fejedelem! E vártalmunkban van, de nem mint ellenség, hanem mint jó barát jövünk, ha velünk csatlakozol a közellen-ség ellen.

György. Ő csak az én ellenségem, senki másé. Vagyonom, hadam a tietek. Harczolni fogok veletek végleheletemig.

Székely. Ismerem gyászodat, fájdalmad a mienk is.

György Hah! ifjodni érzem magamat! Utánam hú népem. Lásd, mint áll boszút a vén orosz-lán gyermekeiért. (el a fenékszínen, utána Székely s aztán a többiek, a zenekar belevág a végszavakba, a függöny le-gördül)

NEGYEDIK FELVONÁS!

(A színpad mint az első felvonásban, midőn a függöny felgördül, néhány ágyúlövés. Alkonyodik.)

ELSŐ JELENET!

(Nép, leginkább öregek, nők és gyermekek különféle oldalról jönnek.)

Első férfi. Hallod, az ágyúlövések közelednek.

Más. férfi. Ez ördögös, kemény harcz lehet ismét. (ágyúhang.)

Többen. (meglepetve.) Az ágyúzás közeledik.

Harm. férfi. Bizonyosan két tűz közé szorították török uraimékat s most egészen a vár alá fogják őket kergetni.

Negy. férfi. Akkor a várórség is kiront és semmivé lesz téve a pogány.

MÁSODIK JELENET!

Magyar hírnök, voltak.

Magy. hírnök. (bátról sebesülten berohan.) Jobb szárnyunk oda van.

Mind. Mi az? Mi az?

Hírnök. A nap ránk nézve rosszul végződött.

Első polgár. Az Istenért; te meg vagy sebesülve. (fel fogják.)

Hírnök. Jobb szárnyunkat szétszórták, a törökök a bástyátokig előnyomultak; — ah —

Más. polgár. Sebe vérzik, adjatok kendőt, kössük be. Orvosért, tán még lehet segíteni.

Hírnök. Semmi. Alig tudtam — e hírrel —

ide — hatolni, védjétek magatokat, — mert — mindjárt — itt — lesz — nek — (a nép karján megbal.)

N é h á n y a n. Meghalt. (csendesesen a földre eresztik.)
(ágyúlövés.)

HARMADIK JELENET.

Több fegyveres jobb és baloldalt jönnek. Előbbiek.

Első fegyveres. A falakra, falakra. Az ellenség a keleti bástyákon van.

Más fegyveres. (más oldalról.) Fegyverre minden ember! (átalános zavar)

Mind fegyverre! Győzelem vagy halál! (mind el hátra kitér.)

NEGYEDIK JELENET.

Murát (török főtisztek kíséretében jobbról belép.)

Murát. Hála neked Allah! Hogy engem még egyszer a falak közé juttattál. Messze van-e még a a fejedelmi palota? Ah feltalálom-e őt, ki véres csatáim legfőbb célja volt? Oselebi, Osmán! Kövessetek, ti többiek várjatok ide itt. (indul a palota felé, a törökök a háttérbe vonulnak.)

ÖTÖDIK JELENET.

Mara, Fruzina (kilyépnak a palotából.) Előbbiek.

Mara. Nincs nyugtom, míg atyám felől bizonyost nem tudok.

Fruzina. Szent Isten! Törökök!

Mara. (meglátja Murátot, s egy sikoltással vissza akar szaladni)

Murát. (félre.) Ah! Ó az! (hirtelen utjába áll Marának.) Ismét futni akarsz tolem gyönyöru csillag?

Mara. (térdre esik Murát előtt.) Kegyelem, óh uram kegyelem?

Murát. (fölkakarja emelni.) Óh lehetséges-e, hogy az ég meghajoljon a föld előtt.

Mara. Óh uram, ne gúnyold sorsomat. Hallám, hogy a győztes te vagy. De az én szegény atyám, hol van ő?

Murát. Ó megérdemlé sorsát.

Mara. Kegyelem szerencsétlen atyámnak. Óh uram, nem kelek föl addig innen, míg meg nem ígéred, hogy ősz fejének megkegyelmezesz.

Murát. Kell-e kérned, midőn parancsolhatsz. Egy hajszála sem fog meggörbülni, esküszöm.

Mara. (fölkel.) Köszönöm, köszönöm uram, te nagylelkű vagy. (el akar menni.)

Murát. (eléje lép.) Óh ne menj még, hadd lássam szép arczodat, mint ékes csillagot, melyért messze vándorlunk az éjben, hogy megláthassuk, minő csak egy van az ég boltozatján.

Mara. Uram, te a győzelmes vagy, parancsolhatsz, de kiméld bánatomat, kiméld nyomorult sorsomat. Te nem lehetsz kegyetlen a gyöngé iránt, kinek minden védelme balsorsában és könnyeiben van.

Murát. Nyugot szép rózsája, kiért keletről ide fáradék, neked búsulnod nem szabad. Véremen váltom meg könnyeidet, kelet minden drága gyöngyein.

Mara. Te gúnyolsz uram!

Murát. Szeretlek leány, esküszöm Alláhra s azon Istenre, kit eme templomban imádtok.

Mara. Akkor én még szerencsétlenebb vagyok.

Murát. Hogy érted ezt?

Mara. Atyámra és testvéreimre gondolok.

Murát. A történteken változtatni nem lehet, nincs hatalmam, de parancsolj, s minden helyre lesz hozva százszorosán. Atyád békében fog élni fejedelmi

székében, testvéreid gazdag tartományokat kapnak veszteségökért. Csak légy enyém, mondd, hogy szeretsz és a szultánnak nem lesz más gondja, minthogy boldoggá tegyen téged, és családodat. Csak egy szót mondj, ez egy szót: szeretlek.

Fruzina. (titkon.) Ne hallgass a kigyóra angyalom.

Mara. Félek tőled uram.

Murát. Nem rabnómúl akarlak bírni. Te szultánné leszel, asszonya, úrnője minden rabnómnek. A menny maga gyönyörködni fog sorsodon. Arany palotában fogsz lakni, minden reggel andalító zene fog felköltetni, lábaid alá Persia szőnyegei kerülnek. A legszebb nyári éj nem fűz annyi harmatcseppet a virágokra, mint a mennyi drága gyöngygyel én ékítelek. Kelet szellője hozza számodra Ázsia fűszeres illatát, s szultánod, férjed és szereimesed lábaid elé rakja győzelmi koszorúit s azon kincseket, melyeket a félvilág gyűjt számára.

Fruzina. (titkon.) Az Istenért! vigyázz gyermekem.

Mara. Uram! Nem érdemlem, hogy így játszál szivemmel.

Murát. Játshatom-e hitemmel, boldogságommal? Jer velem, s a leghatalmasabb birodalom fog úrnőjeül vallani. Lásd, hatalmamban vagy, győzelmi kocsim előtt vihetnélek, de én ezt nem akarom, mert szerelmedet óhajtom. Mondd, óh mondd, hogy szeretsz.

Fruzina. (titkon.) Ne hallgass rá gyermekem.

Mara. Óh uram, — egykor — igen, egykor csodáltalak téged, mint ismeretlen hőst, — aztán becsülni tanultam a nagy szultánt, kiről oly szép tettek hangzottak fülemben — egykor. —

Fruzina. Csitt szerencsétlen.

Murát. Ezek hideg szavak. Szerelmet adj nekem, szerelmet kívánok én. Mondd, hogy szeretsz.

Mara. Óh uram, megvallom, egykor szerettelek, mint ismeretlent. Igen szerettelek, — de most. — Ah Fruzina mit tettem? (Fruzina keblére hajol.)

Fruzina. Gyermekelem, ez nem jó volt. Uram, esküszöm, hogy e szegény leány fájalmában magánkívül beszélt. Ő nem szeret, nem szerethet téged uram.

Murát. Félre innen, legdrágább hölgyem mellől, mert ő az enyém, ő szeret. (átkarolja Marát) Mara e percztől fogva nőm vagy, s mint az én hölgyem e veszendő várban nem maradhatsz, velem kell jőnod.

Fruzina. Uram légy könyörületes.

Murát. (felkarolja Marát s viszi balfelé.) Kövesetek.

Mara. Ah Istenem, segítség!

Murát. A segítség karjaimban van. El, el. (el balra, a tiszték utána.)

Fruzina. (ki a katonák közt törekszik Mara után.) Bocsástatok haramiák, pogány kutyák!

Első török fegyveres. (pajtásához) Dugd be annak az asszonynak a száját, s hozd el őt is.

Más. tör. fegyv. Mi hasznát vennők ott e vén bocskornak. (ellóki.) Vissza, ha életed kedves. (el mind)

Fruzina. (egyedül.) Jaj megöl a méreg. Vén bocskor? Ejnye galád kutya! Még mi hasznát vennők ott? azt mondta ez a kopasz patkány; tolvajok, gyilkosok, gazemberek.

Mara. (kívül távolban.) Segítség!

Fruzina. Óh szegény kisasszony! utána megyek, ha a pokol fenekére mennek is. Kikaparom szemeiket. — de nem hagyom. Várjatok csak pokol tűzére valók, — várjatok csak. (el utánok.)

(a függöny legördül.)

ÖTÖDIK FELVONÁS,

(Murát sátera, gazdag keleti pompával, körülete leginkább a baloldalon kerevetekkel állítva, a hátsó rész nyitva áll, s túl a sátoron a török tábor tűnik föl, — a sátor közelében örök járkálnak. Jobb és bal felől oldalra függőnyvel takart ajtó.)

ELSŐ JELENET

(Különféle fiatal rabnők, némelyek ülnek, mások állanak, s mindenik kezében kisebb nagyobb lant, melyen játszanak, néhányan pedig a zene és dal hangjainál különféle tánczmozdulatokat tesznek.)

Ének.

Első rabnő. (a dal végével) **A szultána!**

MÁSODIK JELENET.

Mara. Előbbiek.

Mara. (a baloldalon levő függőnyvel takart ajtón jő.)

Rabnők. (midőn Mara kilép tiszteletteljesen meghajolnak) **Üdv és béke a dicső szultánának!**

Mara. (csendet int, aztán dívánra ül, magában.) **Mily boldogok ezek hozzám képest.**

Első rabnő. (a másikhoz sűgva.) **Úrnőnk szomorúnak látszik.**

Más. rabnő. Talán megharagította valaki?

Első rabnő. (mint előbb.) **Inkább valami bánat lehet.**

Harm. rabnő. (szintén sűgva) **A szultána únja magát, vidítsuk fel.**

Első rabnő. (fenn.) **Gyönyörű szultána, kelet legszebb csillaga, a hárem legdicsőbb virága, te kedvetlen vagy. Parancsolj, s mi készek vagyunk elűzni komorságodat.**

Más. rabnő. Mi rabnőid vagyunk, te a nap, mi szerény holdjaid. Nekünk kötelességünk megédesíteni pillanatidat.

Harm. rabnő. Zene és táncz között felderül a borongó kedély. Rajta hölgyek. (az előbbi zene kezdődik)

Mara. Hallgassatok! Nem akarok zenét, tánczot, jó kedvet látni.

Harm. rabnő. A mint parancsolod felséges asszonyunk.

Első rabnő. (Marához megy és előtte letérdel.) Óh szép szultána, te éppen oly bájos vagy, mint jó, miért akarod rabnőidet ez ártatlan örömtől megfosztani? Ők csupán téged akarnak derültnek szemlélni.

Mara. Jó Iréne; — tudom, ismerem e leánykák vonzalmát, ámde nem tudok víg lenni. Jól tudhatod okát.

Első rabnő. Tehát nem haragszol reánk?

Mara. Sőt inkább szeretlek mindnyájatokat mint barátnőimet, testvéreimet. Hisz mi rokonok vagyunk — a szenvedésben.

Első rabnő. Ámde tudhatod, hogy urunk nem akarja, hogy te kedvetlen légy, óh mint szeret ő téged! Teljesítsd az ő kívánatát. Engedd meg, hogy rabnőid mulattassanak.

Mara. Ha ti akarjátok, ám legyen, nem ellenkezem, óh atyám! Szegény atyám!

Első rabnő. Rajta hát testvéreim. Mutassuk meg, hogy zenénk és tánczunk eltudják üzni a komorság fellegét. (Ének, zene és táncz.) (Midőn a táncz véget ér, kívül ágyú lövés hallatszik.)

HARMADIK JELENET.

Murát. Előbbiek

Murát. (a fenékszíni nyíláson jő, a rabnőknek távozást int.) Távozzatok. (rabnők el.)

(Murát közelebb lépve Marához.) Szép szultánóm, az eldöntő csata előtt még egyszer látni vágytalak.

Mara. Ismét harc, ismét vérengzés? Óh szultánom, miért hozál ki csendes magányomból, hogy én is egy iszonyú vérontás okozója legyek?

Murát. Én békében óhajtanék élni az egész világgal. Lemondtam a hatalom csábító fényéről, hogy csöndes elvonultságban tölthessem napjaimat. De lásd, a félhold ellenségei nem engedik élvezni a nyugalmat; jó, legyen tehát kívánatuk szerint. Murát megfogja mutatni, hogy lelke még nem tompúlt el a pihenésben, s hogy a szépért lángoló kebelben elég bátorság lakik, ha kell, földig verni makacs elleneit.

Mara. Te vitéz vagy felséges úr, jól tudom azt. Óh de tudod-e ki ellen még most csatára? Tudod-e?

Murát. Igen, atyád az.

Mara. És ha győzesz szultánom, ha ellenséged elbukik, mondd meg, óh mondd meg, mi sors vár szerencsétlen atyámra.

Murát. Hányszor nem kínáltam meg őt már békével, hányszor nem ajánlottam már barátságot, fényt, hatalmat számára?

Mara. De lásd szultánom, neki gyermekeiben volt mindene, s megtudva, hogy egyetlen leánya is hatalmadban van, kétségbeesetten szállt a végcsatára. De ha ismét meggyőzetik, ha élve jutna kezébe, mi sorsot várhat kegyelmedtől? óh szólj! nyugtasd meg lelkemet.

Murát. Mit várhatna mást, minthogy múltját feledjem, és szeressem őt, mint atyját azon hölgynek, ki életemhez forrt, óh Mara, illethetjük-e azt bántalmakkal, ki ahhoz tartozik, kit legjobban szeretünk minden halandók közt.

Mara. A kit szeretsz szultánom? csak ennyit mondasz? s nem teszed egyszersmind hozzá a ki téged leginkább szeret?

Murát. (Murát keblére szorítja.) E szó lelkemben volt.

Mara. (Murát keblére hajtja fejét.) Óh szultánom! szeretlek én is mondhatlanul. Legyen ez bár vétek. Istenem, hitem, atyám ellen, nem tehetek róla. Én téged szeretlek, kebleden van boldogságom, hazám, családom, és te atyám, testvérem, barátom minde-nem vagy.

Murát. Ne adj nekem Allah égi gyönyöröket. Itt e földön többet bírok minden túlvilági kéjnél. Nem több-e e boldogság minden dicsőségnél, hatalomnál s csaták diadalánál.

NEGYEDIK JELENET.

Első háremőr. Előbbiek. (Mara leereszti fátyolát.)

Első háremőr, (a fenékszínen jő) Hatalmas szultán, egy tábori futárod azon hírt hozta, hogy vitéz néped nyomatik a szerb fejedelem fegyverei által. A spáhik szét vannak verve, rettentetlen jancsáraid hada felbomlott. Számtalan jeles pasáid elestek, serged csüggedez, mert téged nem lát körében.

Murát. Izend meg a pasáknak és bégeknek, hogy tegyék kötelességeiket, másként fejeiket lábukhoz rakatom. Ők kivánták a háborút, ők szomjuhozna hódításokat, tehát harcoljanak.

Első háremőr. Azt mondják, hogy csak te fordíthatod meg a balszerencsét felséges úr!

Murát. Győzelem vagy halál. Takarodjál. (első háremőr el.)

Murát. Nyomorúltak, kik leginkább okai vagytok harczaimnak, veszzetek mind.

ÖTÖDIK JELENET.

Második háremőr, Előbbiek.

Más. háremőr. (ijedve a fenékszínen befut.) Fel-séges szultán! Az ellenség nem messze van sátorod-tól. Gyávának kiabál, mert nem mutatod magadat, gúnyosan ordítja nevedet.

Murát. Nevemet? Gúnyolja? Fegyvert! Meg-mutatom, hogy még a régi Murát vagyok, ki Vár-nánál vívott. (Marához) Isten veled, győzve vagy halva látandasz ismét. (el a fenékszínen, utána a tiszt.)

Mara. (egyedül; kívül ágyú- és csatalárma.) Óh iszonyú harc! apa és férj között. (a fenékszín felé megy és kinéz a tá- volba.) Ott száguld, mindjárt elnyeli a messzeség. Minő délczeg, minő hősie, annyi szelídség mellett! (visszafordul.) Óh Istenem, véték-e, hogy annyira sze- rettem őt? Bűn-e a szerelem. Akkor vétkezik a nap, bűnös a föld, s elkárhoznak a virágok! Nem, nem, az emberek hibáznak, a világnak nincs igazsága. (a csatalárma növekszik.) Irgalmas ég, mi lesz e harc kimenetele? (ismét a fenékszín felé megy s kinéz.) ha el- esnék! Jóságos teremtő, kik ezek? óh nem, nem, szemeim csalnak. (előre fut.)

HATODIK JELENET.

Gerő és István, (az első háremőr által vezetve) Mara.

Első háremőr. (ki Gerőt és Istvánt vezet, a sátor fenékszíni nyílásához ér.) Erre, csak erre, ne féljete, a szultán sátorába megyünk.

István. Óh Gerő, mi lesz belőlünk, mi lesz atyánkból?

Gerő. Bizzunk Istenben, kedves testvér! (ezalatt a sátor benső részébe érnek.)

Első háremőr. Felséges asszony! Dicső szultánunk parancsolta, hogy e szerencsétlen foglyokat szined elé hozzam.

Mara. (magában.) Ők azok, ők azok Óh aludjál ki fényes nap, ne lássák szemeim e jelenetet!

István. A szultána ez? (Marához.) Te vagy a szultán neje? Óh szánakozzál testvéremen.

Mara. (feléjök lép.) Test — (visszavonúl magában) Nem, nem. E fölfedezés meggyilkolná lelköket (a töröknek.) Vezesd el őket. (balra mutat.)

Gerő. Ki szólott itt?

Első háremőr. (vezetni akarja őket.) Jertek velem.

István. Minő hang volt! hadd halljam még egyszer, óh beszélj, kérlek bárki légy, csak néhány szót!

Mara. (int hogy vezettessenek el.)

Első háremőr. Nincs már itt senki ifjú urak. Jertek velem.

István. E hang oly édes volt, óh hadd maradjak még. Hagyj itt egy kissé.

Mara. (magában.) Óh én szerencsétlen (int.)

Első háremőr. Jertek, jertek! ott lesz a dicső szultána, hová vezetni foglak.

István. Úgy hát menjünk. (el a többiekkel jobbra.)

Mara. Óh kedves testvéreim, velem egy ágról nőtt virágok, minő sorsra jutottatok? Bűnös vagyok, hogy titeket elhagylak. Találhatok-e a mennyben irgalmat? Atyám bocsáss meg leányodnak, hogy szerelme nagyobb volt a kötelességnél.

HETEDIK JELENET.

Második háremőr, Mara.

Más. háremőr. (sebesen jő a fenékszínen) Felséges asszonyom; mentsd meg magadat, seregünk

ezen a részen meg van verve. A szultántól jövök. Az ellenség e pillanatban itt lesz. S atyád téged halálra keres.

Mara. Történjék bár mi, én itt maradok.

Más. háremőr. A mint felségednek tesz az asszonyom. Én megtevém kötelességemet. (cl.)

Mara. Ha megérdemlem a halált nem rettegem azt. (kívül közeli csata zaj, letérdel.) Isten! ki szívünkbe szerelmet oltottál, ki hajlamainkat intézed, te könyörületes lész irántam. (imádkozó helyzetben marad, fátyola le van eresztve.)

NYOLCZADIK JELENET.

György fegyveresekkel, Mara.

György. (a sátor fenékszíni nyitására megjelen fegyveresekkel.) Ne irgalmazzatok senkinek. Irsátok ki fiát, testvéreit, nejeit. (a sátorba jő.) Ez az ő sátora. Hála neked Istenem! (előbbre jő, meglátja Marát.) Föl onnan asszony, e fertőzött helyen nem lehet imádkozni.

Mara. (fölkel hirtelen, Györgyre tekint s egy sikoltással hátrál.)

György. Ah szerencsétlen! Ki vagy te?

Mara. Atyám? (térdre esik.)

György. Mit? én a te atyád? te a Brankovics György leánya? — te itt — a szultán háremében? az nem lehet? te nem vagy az, — én téged nem ismerlek!

Mara. Akaratom ellen követtem el a vétket. Atyám!

György. Mit beszélsz nyomorult? Akaratod ellen lettél ágyasa pogány gyilkosomnak, ki házat feldúlta? ki testvéreidet megvakította? Ki atyád lelkét megölte? Veszsz el gyalázatos!

Mara. (atyja térdeit fogja át.) Ölj meg atyám, meg-

érdemlem, csak bocsánatodat engedj vinnem a halálba. Ne átkozz meg atyám!

György. Bocsánatomat? Jól van; — de halnod kell. Vérednek kell lemosnia nevemről a gyalázatot (kardot ránt.)

Mara. Te megbocsátasz? Köszönöm atyám. Készen vagyok.

György. (főlemeli a fegyvert.) Ah nincs erő karomban!

KILENCZEDIK JELENET.

Gerő és István (sebesen kilépnek jobbról.) Előbbiek.

Gerő. Atyám kegyelmezz testvérünknek.

István. Ne bántsát testvérünket, ő is gyermek, szerencsétlen fiaid kérnek atyám! (letérdelnek.)

György. Hogyan! boldogtalan gyermekeim! titeket is itt kell találnom?

Gerő. Atyám, ne tégy bennünket még boldogtalanabbá. (feláll.) Hol vagy hugom? én oltalmazni foglak.

György. (elveti a kardot.) Óh fiaim, ki tagadhatná meg a ti kérelmeteket; hiszen újra feltaláltalak benneteket, miután boszúmat is eléggé kitöltém a pogányon. (átöleli őket.)

TIZEDIK JELENET.

Egy fegyveres. Előbbiek.

Első fegyveres. Fejedelem, a törökök összedték magukat, és közelgenek. A szultán vezérli őket. Siess sereged élére uram, másképp kiragadják kezünkől a diadalt.

György. Az nem történik meg, habár a pokol szellemeivel szövetkeznének is. (fiához.) Gyermekeim! várjátok be itt atyátokat. Nem sokára visszatérek. (el a fegyveresekkel.)

Gerő. Isten vezérelje karodat atyám!

Mara. (magában.) Bármelyik győzzön, a diadal szívemet repeszti meg.

Fegyveres visszajő. Herczegek! a törökök e helyet fenyegetik, a despota parancsolja, hogy rög-tön vezesselek benneteket táborunkba.

Gerő. Igen. Menjünk öcsém, menjünk hugom, a hová atyám parancsolá!

Mara. Menjetek, én nem távozhatom.

Gerő. Nem távozhatol. Miért? minő szó ez?

Mara. Kötelességem parancsolja férjem sátorában maradni.

Gerő. A pogány török sátorában? azt mondod, rabnője akarsz maradni, ne keserítsd szívemet, más-ként meg kell bánnom szeretetemet. Jer, jer, vezess bennünket.

István. Óh jójj kedves testvérem. Lásd mi még boldogok leszünk, daczára minden csapásnak. Te lész vezetőnk a kertben és mezőn, majd elmondod, mint nyílik a virág, mi szépek a pillangók, mily pompás a lenyugvó nap. Meglásd, még mi boldogok leszünk.

Mara. Én szeretek forrón, olthatlanúl. — Menjetek, legyetek boldogok. Hagyjatok itt engem boldogtalant.

Gerő Ne kérd őt öcsém, már eleget hallotunk. Menjünk, hagyjuk itt neki átkunkat. Az Isten meg szokta hallgatni a szerencsétlenek átkait.

István. Megyek, de átkot rá nem mondhatok, ő testvérem.

Gerő Induljunk. Vezess.

Fegyveres. Már késő. (kivül szomorú tábori zene közelg.)

Gerő. Késő? miért?

Fegyveres. Óh úrfiak, szerencsétlen urunk — —.

István. }
Gerő. } Mi az? mi történt?

TIZENEGYEDIK JELENET.

(A zene a sátorig jő. Török fegyveresek paizson hozzák Györgyöt sebesüive, a paizst a sátor közepén leteszik.)

Mara. (sikoltva.) Atyám! (a sebesült mellett térdre borúl.)

Gerő. Atyám? ő jött ide? Hol van? meghalt talán? Atyám?

István. Vezéssetek atyámhoz! (a zene elhallgat.)

György. (karjait kiterjeszti.) Gyermekeim!

Fegyveres. (a két ifjút Györgyhöz vezeti.)

Gerő. Atyám! Mi történt veled?

István. Szólj atyám!

György. Gyermekeim, az Isten megelégette kínaimat, sebem halálos.

Gerő.)
István.) Óh atyám! atyám. (ráborúlnak.)

(Kívül győzelmi zene közelg. Hunyadi indúló.)

György. Mi az?

Gerő. Atyám, ez a magyarok győzelmi zenéje, te élni fogsz.

György. Késő, késő!

TIZENKETTEDIK JELENET.

Székely, mellette László, utánuk Lázár és magyar fegyveresek, előbbiek.

Székely. Fejedelem, a győzelem ismét mienk. A törökök futnak. Te meg vagy hősülva.

Lázár. (ki Györgyhöz futott.) Óh uram, ránézve már nincs öröm, nincs győzelem. Nézd, nézd a halál ül homlokán.

Székely. (Lászlóval Györgyhez megy.) Valóban?

György. Rám nézve már nincs a földön élvezet. Kezedet ide derék bajnok. (Székely kezét nyújtja.)

Mondjátok meg Hunyadinak, hogy a szerencsétlen rácz despota nincs többé. Hibáztam, bocsássatok meg... óh... ki ez itt melletted? ez az angyal arcú ifjú, mintha láttam volna valahol, de nem emlékezem vonásaira, szemeim homályosodnak. Kicsoda ez?

Székelly. Ez Hunyadi László, nagyreményű fia Jánosnak.

György. Kezedet ifjú. Vidd meg dicső atyádnak utolsó kérésemet. Vegye oltalmába gyermekeimet.

László. Ők testvéreim lesznek.

György. Fiaim nem lesztek elhagyatva. (erőlködve fölemelkedik.)

Mara. És leányod atyám! Leányod is itt van.

György. Leányom! (visszaesik, meghal)

Mara. (egy sikoltással atyjára borúl.)

Künn. (a nép kiáltja.) Éljen a magyar! Éljen Hunyadi!

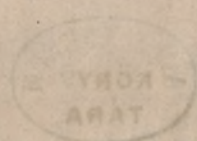
(A függöny legördül.)

TARTALOM.

	Lap
Nötelen férj	3
Egy kis kaland	63
Fiatal nagynéne	93
Magyar kivándorlott	165
Anya és vetélytársnő	225
Khelonis	303
Brankovics György	405

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

TARTALOM

181
182
183
184
185
186
187
188

Nótián (181)
Egy- és kétszeres
Közel négyezer
Magyar nyelvű
Nyelv és beszéd
Költés
Benedek és család

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

LAUFFER VILMOS

*kiadó-könyvtárnál Budapestén, IV. kerület (belváros) újvilág-utca
19. sz. a. megjelent és minden hiteles könyvkereskedésben kapható:*

A Jezsuitákról. Alkalmi ajándéku mindenkinék, írta * * *	30 kr.
Jókai Mór. Tarka élet 2 kötet	2 frt 10 kr.
— — Novellák. Tartalma: A fekete világ. Egy férj, ki mindig párbajt ví.	50 kr.
Jósika Julia, Az élet esélyei. Regény 1 kötetben	1 frt.
— — Elbeszélések. 2 kötet	1 frt 60 kr.
Khern Ede. Szines könyv. Diszemplény. számos magyar író n s író közreműködésével szerkesztve és a magyar írói segélyegylet alaptőkéje gyarapítására. Malvina a költő n arczképével. Füzve 2 frt 50 kr. Kötve 3 frt. Diszkötés	3 frt 50 kr.
Kliegel-könyv. Novellák és költemények 2 kötet. Írták: Barna Ignác, Bazur Ignác, Burián Imre, Császár Ferencz, Eckstein Rudolf, Garay János, Gerő Imre, Gyalokay Antal, Haraszthy Samu, Hosvay Rudolf, Karacs Teréz, Keresztury József, Kunos, Larkenay Sándor, Lukács Pál, Nagy József, Ney, Pajor István, Pongrácz Lajos, Pulszky Ferencz, Szelestey László, Szentivánfal L Szenvey, Szilágyi István, Vidor Emil, Zsoldos Ignác, Autonovics József, b. Eötvös József, Gollermayer, Jablanczy, Kiss Antal, Lauka Gusztáv, gr Majláth János, Medve Imre, Sujánszky, Szencze Pál, Szeberényi Lajos, Tárkányi Béla, Vahot Imre, Vachott Sándor. Ára a két kötetnek	5 frt 25 kr.
Kock Pál de. Edmund és cousinéja. Regény fordította Hang Ferencz	80 kr.
— — Kis patakokból lesznek nagy folyók, 2. kötet. Regény, francziából Ozoray Árpád	1 frt 60 kr.
— — Friquette. Regény Francziából Ozoray Árpád. Két kötet	1 frt 60 kr.
Kolmár József. Nők könyve	1 frt.
Kovács Pál munkái IV. kötet vagy Beszélyfüzér III. kötet Tartalma: A nőkebel boszuja. — A hideg víz mindent gyógygyit. — A gyermek szerelme. — Mennyi ház annyi szokás. A növendék	80 kr.
Kulcsár József. Katangvirágok. Beszélygyűjtemény	50 kr.
Kuthy. Novellák. VI VII VIII. kötet. Minden kötetben külön novellák vannak, és nincsenek összefüggésben más kötettel, ennek folytán minden kötet egyenként megvehető. Ára egyegy kötetnek	1 frt.
VI-ik kötet tartalma: Zarskoje Leto. — Hatyári Gyárffás. — Eléa köve. — Egy divatlapí czikk. — Érdembér.	
VII-ik kötet: A guerilla. — Lyon lovag. — Lehelke halála. Nur fidel. — A temerini hősnő. — Szokott csalódások. — Nők és az élet.	

Kuthy. VIII-ik kötet: A kételkedő. — Egy jobbágyhoz. — Mártius előtt. — Az ifju császár. — Egy házi hivatalnok Mártius előtt. Szerencsés akadályok. — A szókevény.

Lauka Gusztáv. Költemények két kötetben 2 frt. Diszkótésben 2 frt 80 kr.

Liszniai Kálmán. Szavalat könyve saját költeményeiből. „A magyar nyelv szelleme“ című felolvasásra készített előbeszéddel, melyet a költeményekkel együtt „költői estély“ címmel tartandó szavalmi körutjára szerkesztett össze A szerző arczképével Ára 1 frt. Diszkótésben finom kiadás 2 frt.

Le Prince. Holt kéz. Regény 4 kötetben. Gróf Monte-Christo folytatása 3 frt 20 kr.

Llorente és Gallois. A spanyol inquisitio. Két kötet. 1 frt 70 kr.

Magyar Miska és Német Miska Londonban. Kedélysugarak a ködön keresztül, (korrajz) közli egy ultramontan 16 humorisztikus fametszettel 50 kr.

Montepin Xaver. Az élő halott Regény ford Lázár Mihály. 4 frt.

Mühlbach L. Novellák fordította Hang Ferencz 80 kr.

— — Születés és vagyon. Regény egy kötetben 60 kr.

Hegyaljai Nagy Ferencz. 50 népdalok 25 kr.

Nagy Ignác. Szunyogok. Tartalma: Ajánlás, Előszó, Szegény, ne igyál. Fővárosi nem adózó. Fürdői képecskék. Budapesti séták. Két testvér. Hivatalvadász. Nászéj. A nagy orr 70 kr.

Nayad. Fürdői album. Szerkeszték Balázs Sándor, Huszár Imre és Rózsaági Antal 2 frt.

Oldal József. A két árva. Eredeti regény. 4 kötet 3 frt.

— — Két anya. Eredeti regény. 3 kötet 2 frt 50 kr.

Pados János. Myrtuslombok. Költeményfüzér 1 frt 80 kr.

Diszkótésben 2 frt 80 kr.

— — Utí jegyzetek levelekben. Gróf Károlyi Istvánnak ajánlva. 1 frt 50 kr.

Patzek Vilmos. Várnai csata. Szomorujáték 50 kr.

Petri József. Komoly költemények 50 kr.

Poe Edgar. Érdekesb novellái. Fordította Hang Ferencz 1 frt 40 kr.

Pongrácz Lajos. Versei 70 kr.

— — Magyar utiképek. Tartalom: A Balaton. Rándulás Ausztriába. Aggtelek. Kárpáti levelek. Kőszegi ut. Pest, 1842. 70 kr.

Pulszky Ferencz. A magyar Jakobinusok. Történeti regény. Ford. Beniczky E. 2 kötet 2 frt.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZEK

OSZEK